

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

SULTÂN MAHMÛD BİN SULTÂN BURHÂNEDDÎN GEYLÂNÎ'NİN

‘AKÂ’İD-İ EVLİYÂ’-İ SEB‘A

İSİMLİ ESERİ

(İNCELEME-METİN-DİZİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

REZA KHALILY

İSTANBUL 2009

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

SULTÂN MAHMÛD BİN SULTÂN BURHÂNEDDÎN GEYLÂNÎ'NİN

‘AKÂ’İD-İ EVLİYÂ’-İ SEB‘A

İSİMLİ ESERİ

(İNCELEME-METİN-DİZİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN:

REZA KHALILY

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. GÜLŞEN SEYHAN ALIŞIK

İSTANBUL 2009

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans öğrencisi Reza Khalily "Sultan Mahmud bin Sultan Burhaneddin Geylanî'nin Akaid-i Evliya-i Seb'a İsimli Eseri (İnceleme-Metin-Dizin)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği / oy-çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Tez Danışmanı : Doç.Dr. Gülşen Seyhan Alışık
Üniversitesi Marmara

İmza

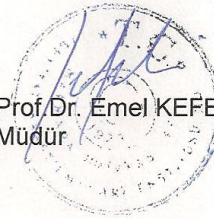
Üye : Prof.Dr. Gülden Sağol Yüksekaya
Üniversitesi Marmara

Üye : Doç.Dr. Zuhal Kültüral
Üniversitesi Marmara

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu' nun ...02../...09../2009 tarih ve ...16-4... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Emel KEPELİ
Müdür

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	X
ÖZET	XII
ABSTRACT	XIII
KISALTMALAR VE İMLER	XIV
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ	XV
1. İNCELEME	1
1.1. ESER HAKKINDA GENEL BİLGİ	2
1.1.1. Adı	2
1.1.2. Müellifi	2
1.1.3. Nüsha Özellikleri	5
1.1.4. Tarihi ve Sahası	5
1.1.5. İçeriği	8
1.1.6. Yazılış Nedeni	10
1.2. DİL ÖZELLİKLERİ:	12
1.2.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ	12
1.2.1.1. İKİLİ YAZIM	12
1.2.1.1.1. Osmanlı Sahasından Farklı Yazımlar	14
1.2.1.1.1.1. Doğu Türkçesi İmla Geleneği Özellikleri	15
1.2.1.1.1.2. Arap-Fars İmla Geleneği Özellikleri	16
1.2.1.2. HAREKELENDİRME	17
1.2.1.3. ÜNLÜLERİN YAZILIŞI	17

1.2.1.3.1. /A/ Ünlüsü	17
1.2.1.3.1.1. Önseste:	18
1.2.1.3.1.2. İçseste:	18
1.2.1.3.1.3. Sonseste:	18
1.2.1.3.2. /E/ Ünlüsü	19
1.2.1.3.2.1. Önseste:	19
1.2.1.3.2.2. İçseste:	19
1.2.1.3.2.3. Sonseste:	20
1.2.1.3.3. /Ê/ Ünlüsü	20
1.2.1.3.3.1. Önseste:	20
1.2.1.3.3.2. İçseste:	20
1.2.1.3.4. /Î-I/ Ünlüleri	21
1.2.1.3.4.1. Önseste:	21
1.2.1.3.4.2. İçseste:	21
1.2.1.3.4.3. Sonseste:	22
1.2.1.3.5. /O-Ö-U-Û/ Ünlüleri	22
1.2.1.3.5.1. Önseste:	22
1.2.1.3.5.2. İçseste:	23

1.2.1.3.5.3. Sonseste:	23
1.2.1.4. ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI	24
1.2.1.4.1. /Ç/ Ünsüzü	24
1.2.1.4.2. /P/ Ünsüzü	24
1.2.1.4.3. /K/, /G/ Ünsüzleri	24
1.2.1.4.4. /Ñ/ Ünsüzü	25
1.2.1.4.5. /T/, /D/ Ünsüzleri	25
1.2.1.4.6. /S/ Ünsüzü	26
1.2.1.5. BAZI EK VE SESBİRİMLERİNİN YAZILIŞI	27
1.2.1.6. YAZIM YANLIŞLIKLARI	28
1.2.1.7. ÇEVRIYAZIDA GÖZETİLEN DEĞİŞİK HUSULAR	29
1.2.2. SESLİK ÖZELLİKLER	30
1.2.2.1. KALINLIK-İNCELİK UYUMU	30
1.2.2.2. DÜZLÜK-YUVARLAKLIK UYUMU	33
1.2.2.3. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ	38
1.2.2.3.1. b- > p- ve -p > -b değişmesi	38
1.2.2.3.2. b- > m- değişmesi	38
1.2.2.3.3. b- > v- değişmesi	38
1.2.2.3.4. t > d değişmesi	39

1.2.2.3.5. k > ħ değişmesi	40
1.2.2.3.6. Sonseste –G	40
1.2.2.3.7. Ötümlüleşme	41
1.2.2.3.8. Önseste y-	42
1.2.3. SÖZLÜK ÖZELLİKLER	43
1.2.3.1. Söz Dağarcığı	43
1.2.3. 2. İkili Kullanımlar	44
1.2.3.3. Eskicil Sözvarlığı:	44
1.2.3.4. Yerel Sözvarlığı	45
1.2.4. ANLAMLIK ÖZELLİKLER	47
1.2.4.1. Azerbaycan Sahasına Özgü Kullanımlar	47
1.2.4.2. Eşanlamlı Eşliğinde Kullanma	47
1.2.5. BİÇİMLİK ÖZELLİKLER	48
1.2.5.1. YAPIM EKLERİ	49
1.2.5.1.1. İSİM YAPIM EKLERİ	49
1.2.5.1.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler	49
1.2.5.1.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler	51
1.2.5.1.2. FİİL YAPIM EKLERİ	52
1.2.5.1.2.1. İsimden Fiil Yapan Ekler	52

1.2.5.1.2.2. Fiilden Fiil Yapan Ekler	53
1.2.5.1.2.2.1. Ettirgenlik Ekleri	53
1.2.5.1.2.2.2. Edilgenlik Ekleri	53
1.2.5.1.2.2.3. Dönüşlülük Ekleri	53
1.2.5.1.2.2.4. İşteşlik Ekleri	54
1.2.5.2. İSİM ÇEKİMİ	54
1.2.5.2.1. Çokluk Eki	54
1.2.5.2.2. İyelik Ekleri	54
1.2.5.2.3. Hâl Ekleri	55
1.2.5.2.3.1. İlgi Hâli (Genitif)	55
1.2.5.2.3.2. Yükleme Hâli (Akkuzatif)	57
1.2.5.2.3.3. Yaklaşma Hâli (Datif)	57
1.2.5.2.3.4. Bulunma Hâli (Lokatif)	58
1.2.5.2.3.5. Ayrılma Hâli (Ablatif)	59
1.2.5.2.3.6. Araç ve Birliktelik Hâli (Instrumental)	60
1.2.5.2.3.7. Eşitlik Hâli (Akvatif)	61
1.2.5.2.3.8. Yön Gösterme Hâli (Direktif)	61
1.2.5.2.4. Soru Eki	62

1.2.5.2.4. Aitlik Eki	62
1.2.5.3. FİİL ÇEKİMİ	62
1.2.5.3.1. Şahıs Ekleri	62
1.2.5.3.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri	62
1.2.5.3.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri	63
1.2.5.3.2. Basit Çekimli Fiiller	64
1.2.5.3.2.1. Bildirme Kipleri	64
1.2.5.3.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman	64
1.2.5.3.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman	65
1.2.5.3.2.1.3. Şimdiki Zaman	67
1.2.5.3.2.1.4. Geniş Zaman	69
1.2.5.3.2.1.5. Gelecek Zaman	71
1.2.5.3.2.2. Dilek Kipleri	72
1.2.5.3.2.2.1. İstek Kipi	72
1.2.5.3.2.2.2. Şart Kipi	73
1.2.5.3.2.2.3. Emir Kipi	74
1.2.5.3.2.2.4. Gereklilik Kipi	75
1.5.2.3.3. Birleşik Çekimli Kipi	76

1.2.5.3.3.1. Hikâye Tarzı:	76
1.2.5.3.3.2. Rivayet Tarzı:	76
1.2.5.3.3.3. Şart Tarzı:	76
1.2.5.3.4. Fiil Çekimlerinde Olumsuzluk Biçimi	76
1.2.5.3.5. Fiil Çekimlerinde Soru Şekli	77
1.2.5.4. Ek-Fiil	78
1.2.5.4.1. Geniş Zaman	78
1.2.5.4.2. Görülen Geçmiş Zaman	79
1.2.5.4.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman	79
1.2.5.4.4. Şart Kipi	79
1.2.5.4.5. Ek-Fiilin Olumsuzu	79
1.2.5.5. SIFAT-FİİLLER (PARTİSİPLER)	80
1.2.5.6. ZARF-FİİLLER (GERUNDİUMLAR)	81
1.2.5.7. BİRLEŞİK FİİLLER	82
1.2.5.7.1. Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiller	83
1.2.5.7.2. Tasviri Fiiller	83
1.2.5.7.2.1. Yeterlik Fiili	83
1.2.5.7.2.2. Olurluk Yapısı	84

1.2.5.7.3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller	84
1.2.6. SÖZDİZİMSEL ÖZELLİKLER	85
1.2.6.1. İsim Cümlesi	85
1.2.6.2. Soru Cümlesi	86
1.2.6.3. Arapça Etkisinde Devrik Cümle Yapısı	87
1.2.6.4. Farsça Etkisinde Ters Cümle Yapısı	87
1.2.6.4.1. Devrik Ki’li Cümle Yapısı	88
1.2.6.4.2. Farsça “Yā-i Nekre” Kullanımı	90
1.2.6.4.3. ‘Değil’ Yerine ‘Yok’ Kullanımı	91
1.2.6.4.4. Tümlecin Ertelenmesi	91
1.2.6.4.5. Eksiz Genitif	92
KAYNAKLAR	93
2. METİN (ÇEVİRİYAZI)	97-154
3. DİZİN	155
4. ARAPÇA DUALAR VE İBARELER DİZİNİ	358
5. TIPKIBASIM	364
ÖZEÇMİŞ	412

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tezi olarak üzerinde çalıştığımız eser, **Sultan Mahmud bin Sultan Burhaneddin Geylani** tarafından XIV. yüzyılın sonlarında Güney Azerbaycan'da ikili Oğuz-Kıpçak (Eski Azerbaycan) Türkçesiyle Safevi tarikatı öğretileri üzerine kaleme alınmıştır. Tebriz-Erdebil yöresinde yazıldığı anlaşılan eser XVII. yüzyılda Şah Abbas Safevi döneminde başkent İsfahan'a, XVIII. yüzyılda ise Nadir Şah Afşar döneminde şimdi saklandığı Meşhed'e emanet edilmiştir.

Tezimizin konusunu oluşturan bu Meşhed nüshası (Astane-i Kuds-ı Rezavi Kütüphanesi: 204), bilinen tek yazmadır. Yazma 46 yaprak, her sayfa 14 satırdan oluşmaktadır. Okunaklı bir kırma nestalik yazısıyla yazılmıştır.

İran - Güney Azerbaycan coğrafyasında yazılan en eski Türkçe eserlerden olması ve dönemin ikili dil özelliklerini örneksel bir şekilde içinde bulundurması bu eseri çalışma konusu seçmemizin en önemli nedeniydi. Eski Anadolu Türkçesiyle paralel bir dönemde Eski Azerbaycan Türkçesi (Eski Bulgarca zemininde Kıpçak etkili, Moğol döneminde de bir Uygur katmanı oluşmasıyla XIII. yüzyıl Orta Oğuz Türkçesi (Ortak Oğuzca) sonrası ve Kızılbaş-Afşar dönemindeki Klasik Azerbaycan Türkçesi öncesi) döneminin tipik özelliklerine ışık tutacağı ve dönemsel dil varlığının bütünsel niteliğini yansıtacağı düşüncesindeyiz. Ayrıca genelde karışık dilli eser diye damgalanan bu havzaya ait eserlerin tasnifinde de yardımcı olabileceği kanaatindeyiz.

Dil dokusu bakımından baskın bir Orta Oğuzca içinde birtakım Çağatay-Kıpçak özelliklerinin de gözlemlenebildiği bu eserin, ayrıca nesir olması ve ağır bir fikrî konuyu işleme hasebiyle Ön Asya sahasındaki eserlerin dil tarihi halkasını bütünlememiz açısından zengin bir malzeme içerdiği söylenebilir.

Eserin okunuşu, işlenmesi ve yeniden kurumuyla ilgili olarak ise karşılaştığımız birtakım sorun ve zorlukları kısaca belirtmekte yarar görmekteyiz:

Nüsha takriben temiz bir yazıyla kaleme alınsa da harekesiz ve ara sıra noktasız değişik imlası nedeniyle ortaya çıkan sorunlar mümkün olduğunca aşılmıştır.

Kendisine mahsus imlası ve kalın-incelik mantığının bulunmaması, ayrıca ötümlü-ötümsüz ünsüzlerin ayırıcılığının zorluğu nedeniyle genelde tercihi dönemin Oğuzcası ve günümüz Azerbaycan Türkçesinden yana kullandık ve özellikle Tebriz-

Erdebil yöresi ağzından yardım almaya çalıştık. Yabancı kelimelerde ise genelde Türkiye Türkçesine yakın söyleyişler yeğlendi.

Eserin konusu ve beslendiği literatür dolayısıyla Osmanlı sahasından daha değişik bir Farsça sentaks ve Arapça leksik etki görülmektedir.

Eserin ve dönemin başlıca özelliği olarak ikili kullanımlar (bazen aynı sayfa ve satır içinde dahi) dilin doğası olarak karşılanmış ve mümkün olduğunca korunmuştur.

II. Safevi döneminde (merkeziyet'in Azerbaycan'dan İsfahan'a taşınmasıyla) inanç sisteminde Kızılbaşlık'tan Acem Şiiliğine geçiş süreci yanısıra Türkçe de gölgede kalmış, özellikle yeni mezhebî anlayış etkisiyle bu eserde sözkonusu edilen tarikat, mensupları ve oluşturduğu edebiyat gölgede bırakılmıştır. Dolayısıyla yazılı kaynaklarda bu bağlamda pek fazla bir tarihî bilgiye ratlanamamaktadır.

Dizin kısmında iyelik eki ve yükleme hâli ekinin ayırt edilmesi için iyelik eki +I(1), yükleme hâli ise +I(2) diye numaralandırılmıştır (eserde bolca kullanılan belirsizlik bildiren vurgusuz +Ī eki zaten hep uzun ünlüyle yazılmış; tamlama esresi ise çizgiden sonra gösterilmiştir).

Çalışmamız, eserin mensup olduğu Safevilik üzerine birtakım notlar, eserin yazılış gayesi ve yazarın silsilesi, esere yansıyan dönemsel seslik-sözlük-nlamlık-biçimlik dil özellikleri ve yazı töresini içeren incelemeli bir giriş; transkripsiyonlu tam metin; özel adlar ve Arapça ibareler dizini ile sözlüklü dizin kısımlarından oluşmaktadır. Son bölümde ise çalışma konumuzu oluşturan yazma metnin tıpkıbasımı (46 yapraktan oluşan tam metin) verilmiştir.

Bir 'yabancı'nın tüm sorunlarına rağmen her zaman kapısını üzerime açık tutan ve değerli zamanını benden esirgemeyen saygıdeğer hocam ve saha uzmanı kıymetli danışmanım sayın Doç. Dr. Gülşen Seyhan ALIŞIK'a samimi şükranlarımı sunmayı zevkli bir borç addediyorum. Yüksek lisans döneminde ilim deryalarından damlalar almaya gayret ettiğimiz tüm hocalarıma, mincümle sayın üstadım Prof. Dr. Emine GÜRSOY NASKALİ, Prof. Dr. Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA, Doç. Dr. Zuhâl KÜLTÜRÂL ve diğer hocalarıma da minnettarlığımı bildiririm. Son olarak bütün zorluklarına rağmen yazma eserin kopyasının elde edilmesinde paha biçilmez emeği olan sevgili hemşerim Sayın Haydar BAYAT'a teşekkür eder, zor şartlar altında bu sahadaki fedakârane çalışmalarında başarılar dilerim.

ÖZET

Eski Azerbaycan Türkçesinde Sultan Mahmud Geylani tarafından yazılan ve 14. yüzyılın sonlarına ait olduğu tahmin edilen “Akā'id-i Evliyā'-i Seb'a” (Yedi Eren İnançları) metnini konu alan bu çalışma; giriş, çevriyazılı metin ve sözlüksel dizin bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde iki ana başlık bulunmaktadır:

1. Eser, yazılış sesebi, yazma özellikleri, tarihi, içeriği ve beslendiği kültür-inaç ortamı ve bu ortamın etkin simalarından olan müellif ve silsilesi hakkında bilgi verilmiştir.

2. Dil özellikleri bölümünde eserin dil yapısı ve değişik spesifik özellikleri a) Yazım özellikleri, b) Fonetik özellikler, c) Leksikolojik özellikler, d) Semantik özellikler, e) Sözdizim özellikleri başlıkları altında irdelenir.

Metin kısmında, yazmanın transkripsiyonu yapılmıştır. Metnin başlangıcında yazmaya göre yaprak numaraları [], satır numaraları ise üst simge olarak () içinde verilmiştir. Transkripsiyon yapılırken metin içinde iki ve bazen daha çok farklı şekilde yazılmış olan kelimeler aynen bırakılmış, yanlış veya eksik yazıldığını düşündüğümüz kelimeler dipnot olarak belirtilmiş, ayrıca haşiyede metne eklenen atlanmış kısımlar da belirtilen aralıkta < > işaretleri arasında verilmiştir; eksik yazıldığını düşündüğümüz harfler veya ekler ise [] arasında gösterilmiştir. Arapça-Farsça aktarma ibareler ise (beyit, hadis ve ayetler) dipnotta özgün yazımı veya tam metni de verilerekten çevirilmiş, açıklanmış; mutarıza cümleler ve dualar ise son kısımdaki dizinde sıralanmıştır.

Dizin bölümünde Arapça ibarelerin çevirisi verilmiş, metnin Türkçe kısımlarında kullanılan söz dağarcığı ise sözlük dizin halinde metindeki anlamları kayda alınarak verilmiştir. Sözlükte; sözcüklerin türü, hangi dile ait olduğu, ses değişimine uğradığı takdirde özgün biçimi ve anlamları verilmiş; ses değişimine uğrayan veya geçiş dönemi özelliği taşıyan ikili ve değişik kullanımlar, yaygın biçim temel alınarak → imi ile birbirlerine gönderilerek bu değişimlere dikkat çekilmiştir. Sözcüklerin yalın ya da çekimli hallerinin geçtikleri yerler (yaprak, yüz ve satır) madde başı altında alfabetik olarak sıralanmıştır.

Tıpkıbasım bölümünde de metnin karşılaştırılmasını sağlama amacıyla çalışmaya konu olan eserin tamamının (46 varak) tıpkıbasımı verilmiştir.

ABSTRACT

This research, which is a subject area of ‘**Ak̄ā’id-i Evliyā’-i Seb’a** (Seven Saints Beliefs) written in Old Azerbaijanian Turkish by **Sultan Mahmud Geylani** and predicted to belong for the end of the 14th century, consists of; introduction, transcription text and lexicographical directory.

Introduction consists of two main titles:

1. In the first section, there is information about piece of writing, cause of writing, written specifications, history, content, raising culture-belief environment and effective personage writer of this environment and his ancestry.

2. In the section of linguistic characteristics, the language structure of piece and miscellaneous specific features have been examined in the following headings: a) Spelling, b) Phonetic, c) Lexicological, d) Semantic, e) Syntax specifications.

In the passage section, transcription of the text has been done. From the beginning of the text, page numbers as an upper sign [] and line numbers as an upper sign () have been given in the text. While doing transcription, the words in the text that have been written in two or maybe more than two different ways, have been left as the same, the words that have been thought as wrong or incomplete, have been specified as dipnote, also missing parts added as footnote in the text, have been given in < > sings, the letters or appendixes that have been thought as incomplete have been give between [] signs. The phrases quoted from Arabic-Persian (couplet, ‘hadis’ and verses) have been given as original text or have been translated and described as complete text in the footnote, interjectional sentences and prayers have been arranged in the last part index.

In the index section the Arabic expressions have been given, and in the Turkish part of the text, words, in the form of dictionary index by recording their meanings have been given. In the dictionary; type of dictionaries, to which language they belong, and in the case of sound change original form and their meanings have been given; the usages that have been exposed to sound change or bilateral’s having transition period specifications and different usages, by considering the common form and using → sign for reference to each other these changes have been notified. The places that the original form of words or synthetical forms have been used (leaf, face and line) at the beginning of item have been ordered alphabetically.

In the exact copy section for comparison purpose, the complete form of piece (46 leaves) has been given as the facsimile.

KISALTMALAR VE İMLER

a.	Yazmadaki yaprağın ön yüzü	Peh.	Pehlevîce
a.	Ad	S.	Sayı
age.	Ade geçen eser	s.	Sayfa
Ar.	Arapça	sf.	Sıfat
b.	Yazmadaki yaprağın arka yüzü	tam.	Tamlama
bağ.	Bağlaç	TT	Türkiye Türkçesi
bk.	Bakınız	Tür.	Türkçe
çev.	Çeviren	ünl.	Ünlem
d.	Derkenâr	y.a.	Yer adı
Deh.	Dehhuda, Luhatname	Yun.	Yunanca
e.	Edat	zf.	Zarf
ET.	Eski Türkçe	zm.	Zamir
f.	Fiil	“	Özgün biçim; sözcük anlamı
Far.	Farsça	→	Bakınız
H.	Hicrî	↔	Karşılaştırınız
k.a.	Kişi adı	+	Ad tabanına gelen ek
Kıp.	Kıpçak Türkçesi	-	Eylem tabanına gelen ek
Krş.	Karşılaştırınız	[]	Tezde eklenen eksik kısım
M.	Milâdî	< >	Derkenarda yazılmış unsur
mec.	Mecâzî anlam	<	Kelimenin eskicil şekli, kökeni
Moğ.	Moğolca	~	Diğer özdeş değişik varyant
öz.a.	Özel ad	*	Farazi yapılar (örneksiz)

ÇEVRIYAZI ALFABESİ

'	ء	ş	ش
e	أ-ه	ş	ص
è	ا-إ-أ	ž, đ	ض
ā	آ	ţ	ط
ū	او	z	ظ
ī	ای	'	ع
b	ب	g	غ
p	پ	f	ف
t	ت	k	ق
s	ث	k	ک
c	ج	g	ک (گ)
ç	چ	ng	نگ
ḥ	ح	l	ل
ḫ	خ	m	م
d	د	n	ن
z, đ	ذ	v	و
r	ر	h	ه
z	ز	y	ی
j	ژ	h ^v ā-	خوا-
s	س		

1. ÎNCELEME

1.1. ESER HAKKINDA GENEL BİLGİ

Çalışmamıza konu olan Aḳā'id-i Evliyā'-i Seb'a adlı risale, diyalektik bir biçimde müellifin (takrir edenin) de dahil olduğu yedi Safevi şeyhinin felsefe ve kelâm alanındaki görüş ve düşüncelerini anlatmaktadır. Eski Azerbaycan Türkçesinin tipik bir örneği sayılan, daha sonra Kızılbaşlık diye bilinecek olan literatürün temel eserlerinden sayılan ve fikhî Şiiilik döneminde unutulmuş olan tek nüshalı nadide bir risâledir.

1.1.1. ADI

Horasan'ın Meşhed kenti Âstân-i Kuds Kütüphanesi'nde "hikmet" kitaplar sırasında No: 204 olarak saklanan ve künyede buraya Nadir Şah Afşar tarafından H. 1145 (M. 1732) yılında buraya ithaf edildiği belirtilen eser, dış kısmında 'görüldü' sayfasında 'Aḳā'id-i Evliyā'-i Seb'a (عقاید اولیاء سبعه) unvanıyla anılmıştır.

Eser müellifin (takrir edenin) de dahil olduğu 7 evliyanın düşünüş ve inanışlarını anlatmaktadır (7 sayısının eski inançlarda bütünlük simgesi ve ruhun 7 dönüşüm biçimi ile bağlantı kurulabilir). 'Aḳā'id-i Evliyā'-i Seb'a (Yedi Evliya İnanışları) adını da bu yüzden almıştır. Kitabın içinde bu ada ve başlığa rastlanmamaktadır. Ancak kaplamada sonraki dönemlere ait notlardan esere Risâle-i 'Aḳā'id-i Evliyā'-i Seb'a unvanı verildiği anlaşılmaktadır. Yedi evliyaya müellif veya ravinin de dahil edildiği düşünüldüğünde bu adın daha sonradan müritler tarafından verilmiş olduğu sonucuna varmaktayız.

1.1.2. MÜELLİFİ

Eserin 2b yaprağında yazarın tam künyesi "**Sultān Maḥmūd bin Sultān Burhāneddīn bin Şeyḫ Cemāleddīn bin ẖutbulevliyā Şeyḫ Zāhid**" diye açıklanmıştır. Kitapta verilen bilgilere göre Sultan Mahmud Geylani bu eseri oğlu Şeyhzāde Melik Tayfūr'un isteği üzerine anlatmış ve yazdırmıştır.

Müellif hakkında pek önemli bir bilgi günümüze ulaşmamıştır. Şeyh Zâhid Geylânî'nin (Tâcüddîn İbrâhîm Zâhid-i Geylânî: öl. 1301) torununun oğlu olduğu göz önünde bulundurulursa yazarın 14. yüzyılın ikinci yarısı ve 15. Yüzyılın birinci yarısında yaşamış olduğu varsayılabilir.

Kitabın adındaki “Yedi Eren”den maksat 13. ve 14. yüzyıllarda Safevi tarikatına önderlik etmiş olan Şeyh Zahid Geylânî, Şeyh Safiyeddin Erdebîlî, Şeyh Cemâleddin, Şeyh Sadreddin, Hacı Sultan Ali, Şeyh Burhaneddin ve eserin müellifi Sultan Mahmud'dur. Kitap bu yedi evliyanın birtakım felsefi ve kelâmî konulardaki önemli görüşlerini diyalektik bir biçimde müritlere sunmaktadır.

Kendi oğlu Melik Tayfur'un isteği üzerine eseri yazmış olan Sultan Burhaneddin oğlu Sultan Mahmud, Şeyh Zâhid Geylânî'nin oğlunun torunudur. Müellifin hayatı hakkında bir bilgiye rastlanmamakla birlikte, Hicri 800 (1398) yılında vefat etmiş olan¹ ve 3 vasıtayla Şeyh Zahid soyundan gelen Safvetü's-Safâ yazarı İbn-i Bezzâz ile çadaş olduğu düşünülürse müellifin de Hicri 8. yüzyıl sonlarında ve 9. yüzyıl başlarında (14.-15. yüzyıllar ortasında) hayatta olduğu varsayılabilir.

Evliyâ büyüklerinden “Şeyh Zâhid” veya İbrâhîm Zâhid-i Geylânî (ismi İbrâhîm, künyesi Ebü's-Safvet, lakabı Tâcüddîn) Azerbaycan'da bulunan Geylân nâhiyesine doğmuş, Lahican'da Seyyid Cemâleddin Ezherî'den eğitim almış, 1301 yılında (Receb 700) 85 yaşında tekkesinin bulunduğu Geylan'da vefat etmiştir². Şeyh Zâhid'in halifesi ve damadı olan ve 25 senesini onun huzurunda geçiren Şeyh Safiyeddin Erdebîlî (1252-1334) tarafından Safevi tarikatı kurulmuş ve eserin müellifi bu tarikatın şeyhleri sırasında sayılmaktadır.

¹ Ağa Büzürg Tahrânî, Ez-Zerî'a, c. 23, s. 239.

² Bk. Dehhuda, 'زاهد گیلانی' maddesi.

Daha sonraki yüzyıllarda Safevi-Kızılbaş devletinin (1501-1722) kurulmasıyla siyasallaşan Safevi tarikat silsilesine gelince, metne göre (5. yaprak) Şeyh Zâhid'in nakline dayanarak tarikatın elden ele Hz. Ali bin Ebi Talib'e bağlı olduğu ileri sürülür: Tarikatın mukteda ve mürşidi olan **Şeyh İbrâhîm Zâhid** ardından damat, naip ve halifesi **Şeyh Şafiyeddîn İshâk**, ondan sonra **Şeyh Şadreddîn** ve ondan sonra **Hâce Sultân 'Alî** gelir. **Şeyh Cemâleddîn bin Zâhid** ve oğlu **Şeyh Burhâneddîn** (yazarın babası), “Şeyh Şafiyeddîn icâze ve buyuruğuyla **Tebrîz** ehlining telkîn ve irşâdına müteveccih oldılar”.

Yine ‘**Akâ'id-i Evliyâ'-i Seb'a**'nın 5a/08 ile 6a/05 arasındaki sayfalarda yer alan bilgilere göre:

“**Şeyh İbrâhîm Zâhid**'in kendisinin piri ve mürşidi kayınpederi **Seyyid Cemâleddîn**'dir. O seyit, **Şeyh Şehâbeddîn Maḥmūd Tebrîzî**'den irşat ve hırka almıştır; o hazretin **Şeyh Rükneddîn Sücâsî**'den irşat ve hırkası vardı ve onun irşat ve hırkası **Ḳutbeddîn Ebübekr Ebherî**'dendi; o ise **Şeyh Ebū Necîb Sühreverdi**'den irşat olmuş, hırka giymiştir; o, kendi amcası **Ḳadı Vecîhüddîn 'Ömer el-Bekrî**'den, o şeyh ise babası **Muḥammed el-Bekrî**'den, o şeyh **Şeyh Aḥmed Esved Dîneverî**'den ve o mürşit **Şeyh Memşâde'd-Dîneverî**'den, o mürşit **Ebū'l-Ḳâsım Şeyh Cüneyd bin Muḥammed Bağdâdî**'den, o **Serî Saḳatî**'den, o şeyh **Ebū Maḥfûz Şeyh Ma'rûf Kerhî**'den, o **Şeyh Dâvūd Ṭâ'î**'den, o **Şeyh Ḥabîb**'den, o kamil **Kümeyl bin Ziyâd Neḥâ'î**, o arif ise **Ebu'l-Ḥasan 'Alî bin Ebî Ṭâlib**'den eğitim almışlardır.”

Daha sonraki dönemde diğer kaynaklarda Safeviye şeyhleri ardılları genelde Şeyh Safiyeddin Erdebili (1252-1334) soyundan olan Şeyh Sadreddin Musa (öl. 1391), Sultan Hâce Ali Siyahpuş (öl. 1426), Şeyh İbrahim (öl. 1446), Şeyh Cüneyd (öl. 1460) ve Şeyh Haydar (öl. 1488) şeklinde sıralanmıştır. Safevi devleti ise Şeyh Haydar'ın oğlu Şah İsmail (1487-1524) tarafından kurulmuştur. Silsilelerde Zahid oğullarının adlarının

geçmemesi Şeyh Zahid'in soyundan gelen Şey Cemaleddin ve oğlu Burhaneddin ve onun oğlu Sultan Mahmud'un Erdebil tekkesiyle paralel olarak Geylan'da şeyhlik yaptığı şeklinde izah edilebilir.

1.1.3. NÜSHA ÖZELLİKLERİ

Şimdiye kadar rastladığımız tek nüsha olan bu yazma kırma tarzı talik (nesta'lik) yazısıyla yazılmış, başlık kısımları açık renkte, alıntı yapılan Arapça kısımlar (ayet ve hadisler) ise nesih yazısıyla ayırt edilmiştir.

Eser toplam yaprak sayısı 46 (01b-46b) varak yani tam 91 sayfadır. Sayfa boyutu 13 × 23 cm., her sayfada 14 satırdan oluşmaktadır. Bütün sayfalar sade çizgilerle çerçevelenmiştir. Tezhipli, kuzgun rengi sağrı ciltle kaplı, orta boyut ve Devletabadi kağıt üzerine yazılmıştır.

Yazma İran'ın Horsan ilinin Meşhed kenti'ndeki Âstân-i Kuds Kütüphanesi, Yazma Hikmet Kitapları, No: 204 altında saklanmaktadır. Yazmanın künyesinde Nadir Şah Afşar tarafından H. 1145 / M. 1732 yılında bu kütüphaneye vakfedilmiş olduğu kaydedilmiştir. Kitap başlamadan 'görüldü' kısmında Farsça "Anılan nüsha, Horasan'ın yüce şanlı valisi Süleyman şanlı sultanının vakfettiği ve İsfahan dârüssaltanasından bu feyiz dolu eşiğe gönderdiği 700 cilt kitap sırasındadır. Kaydoldu Receb ayı sene 1145'de" kaydı bulunmaktadır. Büyük olasılıkla Erdebil'de yazılmış olan eser Safevi Şah Abbas döneminde (17. y.y.) başkent olan İsfahan'a taşınmış, 18. yüzyılda Nadir Şah döneminde de Horasan'a vakfedilmiştir.

1.1.4. TARİHİ VE SAHASI

Yazmanın istinsah veyahut orjinalinin tarihi konusunda hiçbir bilgi olmamakla beraber ve başka bir yazmaya şimdilik rastlanmadığına karşın yazarın künyesinden ve soyağacını takip ederek şu sonuca varılabilir: Yazarın künyesi "**Sultân Mahmūd** bin

Sultān Burhāneddīn bin Şeyh Cemāleddīn bin Kūtbulevliyā Şeyh Zāhid” diye açıklanır. Şeyh Safiyeddin’in (1252-1334) kayınpederi ve yazarın büyükbabasının babası olan Şeyh Zāhid Geylani (Tācūddīn İbrāhīm Zāhid-i Geylānī)’nin 1301 yılında Güney Azerbaycan’ın Geylan yöresinde vefat etmiş olduğuna bakarak müellifin 14. yüzyılın 2. yarısından sonra yaşamış olduğu ve eseri 14. yüzyılın sonu veya en geç 15. yüzyılın ilk çeyreğinde ortaya koyduğu anlaşılmaktadır.

Azerbaycan sahasına ait olan risale hitap ettiği Erdebil-Tebriz yöresi ağzına ağırlık vermiş, Eski Azerbaycan Türkçesinde ve hâlen mersiye literatüründe etkisini sürdüren Erdebil yöresi ağzı etkisiyle yazılmıştır. Bu edebi Türkçe Safeviye tarikatının Geylan’dan Zencan’a kadar resmi peropaganda dili olarak kullanılmıştır. Dönemin eğilimi olarak yer yer Çağatay Türkçesi izlerine de rastlamaktayız.

Eserin dış varağında çeşitli tarihlere ait birçok mülhaza ve ‘görüldü’ notuna yer verilmiştir:

Bu kısımdaki en eski ‘görüldü’ Hicri 1101 (1690) yılına aittir. En eski kayıt olan 03 Zilka‘de 1101 (07.08.1690) tarihine ait bu notta: “Alay-ı Devlethāne-i Mübāreke³ be-tārīh-i 3 şehr-i Zī-ka‘de-i sene-i 1101 der kitābhāne cem‘ şode-est. (mühür)” ibaresi yer alır. Bu nottan kitabın 1690’da (Sultan Süleyman Safevi döneminde) muhtemelen Erdebil Şeyh Safi Kütüphanesi’nden buraya taşındığı anlaşılmaktadır.

Yine aynı tarihe atıfta bulunan 03 Cemāziye’l-evvel 1105 (30.12.1693) tarihli yani Sultan Hüseyin’in tahta oturduğu yılda yazılan bir kayıt daha var: “Eviyā’-i Seb‘a kaṭ‘-ı vasaṭ, kāğıd-ı Devletābādī⁴, mücedvel, müzehheb, cild-i sağrı-i mişkī, künc ve turunc-dār, ṭalā-pūş, alay-ı Devlethāne-i Mübāreke, der-tārīh-i 3 şehr-i Zīka‘de-i sene-i

³ Devlethane: Safevi padişahlarının Şah Abbas’tan (1571-1629) sonra ikamet ettiği İsfahan’da daha sonra Âlikapu diye anılan saray.

⁴ Devletābādī: Devletābād’a mensup; bir kısım kağıt ismi (Luğatnâme, Dehḥudā). Devletābād, Melāyir şehrinin lakabıydı (a.g.e.).

1101 cem' şod(?). Fī 3 şehr-i Cemāzīye'l-evvel-i sene 1105, Taḥaḳuy Yıl, dāḫil-i 'arz şod." (Mühür: vaḳf-ı Sulṭān Ḥüseyn⁵ bin Sultan Süleyman [?])

1732'ye ait bir 'görüldü'de ise: "Cild-i mezkūr ez-cümle heft-şad cild kitāb-ı vaḳf-ı sulṭān-ı Süleymān-şan, vālī-i vālā-şan-ı Ḥorāsān ki ez Dārü's-Salṭana-ı İsfehān irsāl-i ĩn āstān-ı feyż-nişān nümüde-est. Tahriren fī şehr-i Recebü'l-mürecceb, sene-i 1145" (mühür: "Yā Sulṭān 'Alī bin Mūsā'r-Rızā").

Burada "sultan-ı Süleyman-şan"dan maksat Nadir Şah Afşar'dır⁶. Horasan (Deregez) doğumlu olması ve Meşhed'e verdiği olağanüstü önem ve yaptığı imarlar nedeniyle bu unvanı kazanmıştır. 'Alem-ārā-yı Nādirī'nin söylemiş olduğu ve Nadir'in kardeşi İbrahim Han aracılığıyla tamir ettirdiği İmam Rıza türbesinin kitabelerinden de anlaşıldığı gibi bu imarlar da Hicri 1145 tarihini taşımaktadır⁷.

'Abdülḥay Berri'nin 1144 mühürlü ve 1154 (1741) yılına ait bir kaydında ise: "Risāle-i 'Aḳāyid-i Evliyā'-i Seb'a, ḳaṭ'-ı vezirī-i vasaṭ, mücedvel, müzehheb, cild-i ..., be-tārīḫ-i şehr-i Muḥarremü'l-ḫarām, sene-i 1154, Taḥaḳuy Yıl dāḫil-i 'arz şod." yazılmaktadır.

Türkçe 12 hayvanlı takvime ait Taḥaḳuy Yıl (=1694, 1741; tavuk yılı, 10. yıl) ve Luy Yıl (=1834 ve 1880; timsah/balina yılı, 5. yıl), Tonḡuz Yıl (=1875, domuz yılı, 12. yıl) adlarını da taşıyan daha sonraki dönemlere ait birçok çeşitli kayıt da ilk ve son sayfada görülmektedir. Kacar döneminde yazılmış olan tek Türkçe görüldü ise 1. yaprakta yer almıştır: "1287 Şevval'in igirmi dördünde ziyāret olundu" [mühür: Ebulkasım Muhsini] (16 Ocak 1871).

⁵ Son Safevi hükümdarı Şah Sultan Hüseyin Safevi (1694-1722), I. Şah Süleyman'ın oğlu ve II. Şah Abbas'ın torunu.

⁶ Aynı tarihte (1145) yazılmış olan ve Astan-ı Kuds-ı Razevī Merkez Kütüphanesi Yazmalar bölümünde saklanan Vaḳfnāme-i Nādirī yazmasında da Nadir Şah "Vālī-i Memālik-i Ḥorāsān" diye anılmıştır. (bak: Muhammed Hüseyin Ḳudūsī, Nādirnāme, Encümen-i Āşār-ı Millī, Tahran: 1339 (1960), s. 656-660).

⁷ Muhammed Kazım Mervī, 'Ālem-ārā-yı Nādirī, düz. Muhammed Emin Riyāhi, İlmi-Ferhengi yay., Tahran: 1374 (1995); c2, s. 508.

Yukarıdaki verilerden yola çıkarak şu sonuca varılabilir: Yazma 17. yüzyıla dek Erdebil’de Şeyh Safiyeddin haremindedir. I. (Büyük) Şah Abbas döneminde (1588-1629) —1007/1599 yılında başkent Kazvin’den İsfahan’a taşınınca⁸— kitap buraya taşınmış ve Nadir Şah Afşar (1688-1747) döneminde Horasan merkezîyet kazanınca da 1732 senesinde Meşhed’e götürülmüştür. Bilindiği üzere Nadir Şah 16 Rebiussani 1139’da (10 Aralık 1726) Meşhed’i, Rebiussani 1142’de (Aralık 1729) ise İsfahan’ı fethetmiştir.

Nadir Şah Afşar İsfahan’ı aldıktan sonra, 1145 yılında oradan 700 cilt kitap Astane-i Kuds-i Rezavi’nin (8. İmam, Hz. Rıza’nın Meşhed’deki haremî) Merkez Kütüphanesi’ne vakfetmiştir. Her kitabın ilk sayfasında şikeste nestalik yazısıyla Farsça şöyle yazılmıştır⁹:

«جلد مذکور از جمله هفتصد جلد کتاب وقفی بیکان سلیمان شأن [والی] والاثنان خراسان که از دارالسلطنه‌ی اصفهان ارسال این آستان فیض الشأن نموده است تحریراً فی تاریخ ۱۱۴۵».

(Anılan cilt, Süleyman şanlı sulta, Horasan’ın yüce şanlı hükümdarının İsfahan saltanat merkezinden bu feyiz nişanlı eşîğe göndermiş olduğu 700 cilt kitap cümlesindedir. [Kayıt] Yazılmış oldu 1145/1732 tarihinde).

Ardından bu kitapta da olduğu gibi dört köşeli mühür içinde şu seci yer almaktadır: “Yā Sulṭān ‘Alī bin Mūsā’r-Rızā”.

1.1.5. İÇERİĞİ

Eserde Safevî tarikatının önde gelen yedi evliyasının inanışları ve düşünceleri anlatılmıştır. Bu yedi evliya **Şeyh Zâhid Geylânî** ve damadı **Şeyh Safiyeddin** başta olmak üzere Şeyh Zâhid’in oğlu **Şeyh Cemâleddîn**, onun oğlu **Sulṭân Burhâneddîn** ve onun oğlu

⁸ 1603’te Şah Abbas tarafından geri alınmaya kadar Tebriz 1587’den 16 yıl Osmanlı egemenliği altındaydı.

⁹ Rıza Nakdî Kedkenî, *Mevkûṭât-ı Nâdir Şâh ve ‘Alī Şâh Afşar der Meşhed-i Muḳaddes*, Vakf-ı Mîrâş-ı Cāvîdân (üçaylık dergi), yıl: 12, S: 46, 1383 (Ekim 2004), s. 87.

(yazarın kendisi) **Sultân Mahmûd** ile birlikte Şeyh Safiyeddin'in oğlu **Şeyh Sadreddîn** ve onun oğlu ve yazarın dayısı **Hace Sultân Ali**'nin söylediklerinden alınan notları kapsar (Bk. 2b/06-2b/12). Bu birincielden görüşler taliplerin sorularına cevap şeklinde sıralanmış ve diyalektik bir düzenlemeyle çeşitli tanrıbilimsel, varlıkbilimsel ve dinbilimsel konulardaki rasyonel ve ideolojik tartışmaları içerir.

Kitap kendi içinde metinarası şu bölümlere ayrılmıştır:

Giriş (hamd u sena) ardından “sebeb-i telif” anlatılıyor (2b/05-4b/06); daha sonra başlıklara geçiliyor:

MUĞADDİME (4b/06-7b/09): “**Der-Beyân-ı İrşâd ve İstirşâd-ı Silsile-yi Şafeviyye**” (Safevi tarikatı silsilesinin erişme ve eriştirmeleri beyanında);

FAŞL (7b/10-11a/14): “**Der-Beyân-ı ‘Akl ve Keşf ü Merâtib-i Ān**” (Aklın ve onun keşfi ve mertebeleri beyanında);

Ğavl der-Beyân-ı Mühimmî ez Ma‘rifet-i Allāh Ta‘ālā (11b/01-12a/07): Yüce Allah'ın bilinmesinde önemli bir açıklama üzerine söylem.

FAŞL (12a/07-42a/06) “**der su‘āl u cevābī ki vāqī‘ şüde fīmā-beyn-i mürşid-i rabbānī ve ‘ārif-i şamedānī, sultānū’l-muḥakkiḳīn Ḥ‘āce Sultān‘alī Şafevī ve mürşidān-ı ehl-i taḥkīḳ ve fīmā-beyn-i mürşidū’l-aḳtāb fī’l-‘ālemīn Sultān Burhāneddīn Zāhidī ve mürşidān-ı ṭālib-i yakīn der rūbūbiyyet**” (Tanrısal mürşit ve ihtiyaçsız yaradanı hakkıyla anlayan, hakikat arayanların sultanı Hace Sultanali Safevi ile hakikati arayan mürşitler arasında ve dünyalarda hak yolu ulularının mürşidi Sultān Burhāneddīn Zāhidī ile yakīn isteklileri arasında tanrılık konusunda gerçekleşmiş olan soru-cevap üzerine bölüm): Metnin ana kısmıdır ve talebelerle üstat (müellif) arasında “Su‘āl-Cevāb” biçiminde çeşitli felsefi-dini sorunları işler.

FAŞL (42a/07-46b/08): **Nübüvvet İsbâtında** (Peygamberlik ve imamlık müessesesinin kanıtlanması üzerine).

1.1.6. YAZILIŞ NEDENİ

Bu eser 7. ve 8. Hicri yüzyıllarda Azerbaycan'da Safeviye şeyhleri veya müritleri tarafından kaleme alınmış olan ve bu tarikat önderlerinin düşüncelerini kapsayan "Kara Mecmua" içerisine değerlendirilebilir. Safeviye tarikatının bilimsel kitaplarından sayılan bu risâle, tasavvufi bir akım olduğu gibi aynı zamanda edebi bir akım olarak da değerlendirilebilen Kara Mecmua'yı kavramak için gereken felsefe ve kelim bilgisi niteliğindedir. Kara Mecmua'nın bazı nüshalarının Şeyh Safiyeddin'in takriri olduğu gibi bu eser de Sultan Mahmud bin Şeyh Burhaneddin'in takriri ile yazılmıştır. Bu kitap da büyük olasılıkla 2. Safevi (Şah Abbas) dönemi Acem yorumu Şii fıkıh reformları ardından Kızılbaş inancı literatürünü oluşturan Kara Mecmua'nın diğer risaleleri gibi resmi tarihte bir kenara itilmiş, unutturulmuştur.

2b/5-4b/6 yapraklarında yazarın belirttiği üzere (mazmununca):

"Bizim özel kişilerimizden, özellikle değerli oğlum Şeyhzâde Melik Tayfur bu Tanrı kulu yoksul Sultan Mahmud bin Sultan Burhâneddin bin Şeyh Cemâleddin bin evliyanın kutbu Şeyh Zâhid'e rica ettiler ki kendi inançlarının özetini ve evliyânın sultanı Hz. Şeyh Zâhid inançlarını ve o hazretin halifesi ve damadı olan seçkinler kutbu Hz. Şeyh Safiyeddin ve Birlikçilerin önderi Şeyh Cemâleddin ve mürşitlerin çırası Şeyh Sadreddin ve ulu dayım Hâce Sultanali ve yüksek değerli atam Şeyh Burhâneddin'den duyup kayda aldıklarımı yazıya döküp anlatım düzenine koyayım. O sevgililerin isekleri üzerine o büyüklerin ve bu bendenin inançlarını içeren kısaca ve açık ibareler ile kapsayan bir özet anlatılıyor ki irşad isteyenler ve hakk u hakikat isteklileri elde edip basiret gözünü açıp bu hak inanışlar ve belirgin delillerle tüm şüphe ve kuşkulardan

korunup yakınlık makamını elde etmeye son derece gayret etsinler; çünkü bu zamanlarda görünüşte hak ehli ve içeride heves isteklisi olan sapkın bir topluluk ortaya çıkmıştır ve halkı ateşe girmeye yönlendiriyorlar, cennet ve ateşi yaratana değil. (...) Bizim Zâhidî ve Safevî tarikat kardeşlerimiz, haberdar olunuz ve biliniz ki bizim mürşitlerin inanışları (...) inananların buyrukçusu Murtezâ Ali'nin inanışlarıdır ve şeriatımız o hazretin amel ve fetva ettiği, elden ele iman ve birlik ehlinin o önderinden biz varlıksızlara ulaşmış olan bir şeriattır ve o hazreti vasıta ve aralıksızca Allah'ın peygamberinin halife ve vasiyetlisi ve naibi biliriz ve böylece ondan sonra o hazretin değerli oğlu ve peygamberin torunu, cin ve insan imamı Hz. İmam Hasan, ondan sonra o hazretin kardeşi (...) İmam Hüseyin, o hazretten sonra onun oğlu ve naibi (...) Ali bin Hüseyin İmam Zeynülâbidîn, o hazretten sonra onun oğlu (...) Hz. İmam Muhammed Bâkır, ondan sonra o hazretin oğlu (...) Hz. İmam Cafer Sâdık, o hazretten sonra oğlu (...) Hz. İmam Mûsa Kâzım, ondan sonra o hazretin oğlu (...) Hz. İmam Ali Rıza, ondan sonra onun oğlu (...) Hz. İmam Muhammed Taki, ondan sonra o hazretin göz bebeği (...) Hz. İmam Ali Naki, o imamdandan sonra o hazretin oğlu (...) Hz. İmam Hasan Askeri ve ondan sonra onun oğlu (...) bu çağın sahibi Hz. İmam Muhammed Mehdi (a.s.). Severiz o hazretleri ve onların sevenlerini ve düşman olup nefret ederiz o din imamlarının düşmanlarından (...). Biz bundan sonra bir bölümde isteklilere açık delillerle Hz. Emirelmüminin (a.s.) ve on bir oğlunun halifeliğini beyan ederiz ve üç halifenin halifeliğini iptal ederiz.”

Aka'id-i Evliya'-i Seb'a risalesinde Safeviye tarikatının Hz. Ali'ye bağlanmasıyla yetinilmemiş, Şii kimliği üzerinde de durulmuş ve bu doğrultuda sadece tarikat değil şeriat hükümlerinden de söz edilmiştir.

1.2. DİL ÖZELLİKLERİ

Bu risale Safeviye literatürünün ortak dili olan o dönemin Erdebil ağzı temelinde kurulan Azerbaycan Türkçesiyle kaleme alınmıştır. Özellikle sıradışı kalınlık ve yuvarlaklık gibi tipik Erdebil-Tebriz ağızlarının özelliklerinin esere yansması soru-yanıt biçiminde yazılması ve doğrudan halka (müritlere) hitaben hazırlanmış bir propaganda risalesi olması ile açıklanabilir. Eserde edebi etkilenme sonucu Kıpçak Türkçesi, Çağatay lehçesi izleri de yer yer görülmektedir. Orta Oğuz Türkçesine Doğu Türkçesi özelliklerinin eklenmesi sonucunda o dönemin “karışık dilli” diye nitelendirilen eserleri gibi ikili ve karma seslik-sözlük ve ara sıra biçimlik özelliklerin ortaya çıkmıştır.

Bu bölümde eseri yazım, seslik, sözlük, anlamlık, biçimlik ve sözdizimsel özellikleri örneklerle incelenecektir.

1.2.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ

Bilindiği kadarıyla elimize ulaşan tek nüsha olan eser, 14 satırlık nestalik yazısıyla (ara sıra Arapça alıntılarsa nesih ile) kaleme alınmıştır. 46 yapraktan (91 sayfadan) oluşan yazma gayet okunaklı ve yâ harfleri kırık bir talikle, hareke konmadan yazılmıştır. Sözarası kullanılan Arapça alıntılar ise harekeli nesihle ayırt edilmiştir (bu kısımlar yazıçevriminde kalın dizilmiştir).

Osmanlı yazım geleneğinden farklı ve Doğu Türkçesi geleneğine daha yakın olarak genelde /p/ ve /ç/ sesleri de özel harfleriyle gösterilmiştir, oysa /g/ normal kef ile yazılmıştır.

1.2.1.1. İKİLİ YAZIM:

Eserde birtakım kelimeler çeşitli yerlerde iki farklı yazımla görülür. Örneğin: tirig~tiri~diri, bar~var vb gibi eskicil-yenicil biçimbirimler yanında yokdur ~ yoktur,

el~él 'أل-ایل', onıngla 'اوننكله-اوننكله' ~ onıngçün 'أئنكچون', étmek 'ایتمك' (genelde) ~ 'ایتماك' (9a/06), onlardurlar 'اونكلاردورلار' ~ anğlardın 'انكلاردين' (45b/08) gibi ikilemli veya seslik çeşitlemelerden doğan değişik yazımlara da yer yer rastlanır.

Bazen aynı satırda ve sayfada aynı kelime farklı biçimlerde yazılmıştır: tışaru 'تیشارو' (13b/09) ~ tışarı 'تیشاری' (13b/10), yaşıluğ 'یاخشیلوق / یاخشیلوق' (8a/5) ~ yaşıluğı 'یاخشولوقی' (8a/14), kamu 'قامو' (her yerde) ~ hamu 'هامو' (14a/14), tiri 'تیری' (30a/05) ~ dirüdürler 'دیروودورلر' (30a/06) ~ tiriklügi 'تیرکلوکی' (30a/07), ...

Bazı ekler düzenli olarak sadece kalın sıralı veya yuvarlak yazılmışken bir takım düzensiz ekler özellikle -maz, -mak, +lar ekleri bazen ince iken kalın sıralı yazılır. Birçok yerde ikili yazımlar bu yüzden ortaya çıkmıştır: onğlara 'اونكلره' ~ 'اونكلاره' (42a/14), özlerin 'اوزلرین' ~ özlerindin 'اوزلارندین' (6b/01), mürşidlerimizün 'مُرشدلریموزون' (6a/06) ~ mürşidleringdin 'مُرشدلرنکدین' (6a/07), étmağdur 'ایتماقدور' (6b/07), ~ étmekdür 'ایتماقدور' (6b/08), ola 'وله' (11a/11) ~ 'ولا' (11a/08), olunğuz 'اولونکوز' (7b/08) ~ 'اولونکوز' (7b/14), ...

Bu durum genelde +lAr, -mAz, -mAK ekleri örneklerinde görülür:

mürşidler 'مُرشدلار' (6a/06), muhibler 'محبیلار' (6a/10), özlerin 'اوزلارین' (6b/10), emrlere 'امرلاره' (8b/06); oysa: havālardan 'هوآلردین' (7a/06), ilāhlar 'اله لر' (6b/01), onğlar 'اونكلر' (8a/09) ~ 'اونكلر' (8a/12) ~ 'اونكلار' (genelde), gögler ve yıldızlar 'کوکلر' (22b/11, 23a/03). ↔ éderler 'ایدارلار' (6a/09), étmeyeler 'ایتمیهلار' (6a/11); oysa: étdiler 'ایتدیلر' (genelde), dërler 'دیرلر' (14bb/02), olalar 'اولملر' (6a/12), olullar 'اولولر' (18a/10).

olmaz 'اولمز' (13a/03), éylemez 'ایلهمز' (13b/08), édebilmez 'ایدهیبیلمز' (15a/14) ~ 'یتماز' (8b/02), yétürebilmez 'یتورمبیلماز' (4a/06), bilmez 'بیلماز' (8b/02), yétmez 'یتماز' (7b/01).

Genel olarak: tanumak ‘تانوماق’ (10b/02), yetürmak ‘یتوماق’ (9a/06), görmek ‘کورماق’ (9b/09, 10b/03); ara sıra: olmak ‘اولماک’ (6b/08) ~ olmak ‘اولماق’ (hep), etmek ‘ایتماک’ (6b/08, 9a/06, 11a/09 vs.) ~ ‘ایتماق’ (genelde), eşitmek ‘ایشیتماک’ (7b/06) ~ eşitmak ‘ایشیتماق’ (6a/07, 6a/11), bilmekdin ‘بیلماکدین’ (7b/07) ~ bilmak ‘بیلماق’ (10b/02); nadiren de: eylemek ‘ایلمک’ (13a/03), söylemek olmaz ‘سویلهمک اولمز’ (26a/08), demek olur ‘دیمک اولور’ (26a/09), görmege ‘کورمکه’ (7b/08).

Bu farklı yazımlar katip ve müstensihin hatası ve sehvi, çağdaşı olan veya yerel ağız ile metnin dilini karıştırmamasından yahut yazı geleneğinin oturmadığından değil bilinçli yapılan bir özellik olarak düşünülürse ya soru-cevap parçaları içerdiği ve genelde takrir-tahrir yöntemiyle kayda geçtiği için iki farklı ağız özelliğini aktarmaktadır (mesela Erdebil ve Geylan ağız), ya da daha sonradan yapılan istinsahta dönemin dil özelliğinin yansıması olarak algılanabilir. Artzamanlı seslik değişimlerden doğan ikilemlerde ise bir geçiş döneminin kargaşası, ayrıca Oğuz-Kıpçak özelliklerin paralel kullanımı neden gösterilebilir. Bir olasılık da yazı dili – konuşma dili ayrımı veya dilin genel Oğuzcadan yeni yeni başlayan ayrılaşmasından kaynaklandığı şeklinde düşünülebilir.

1.2.1.1.1. Osmanlı Sahasından Farklı Yazımlar:

Eski Türkiye Türkçesi ve Osmanlı sahasından farklı olarak Türkçe kelimeler kalıp yerine halkçı eğilim ve konuşma dili etkisiyle fonetik ortografiye uydurulmaya çalışılır. Birçok yazım özelliği Osmanlı sahasından daha fazla Doğu Türkçesine yakındır.

Metnimizde ister yazı dilinin tesbit olunmaması, ister ikili Doğu-Batı Türkçeleri özellikleri kullanımından dolayı tam düzenli ve kurallı bir imla sistemi kullanılmamıştır. Bu farklı yazım hem Doğu Türkçesi geleneği, hem de kısmen etki dairesinde

buluundığı Farsça yazım geleneği etkisinde oluşmuştur. Doğu Türkçesi (Çağatay ve Uygur) imlası ve Arap-Fars imlası olmak üzere Osmanlı geleneğinden ayrı iki farklı yazım geleneğinin özellikleri görülebilmektedir.

1.2.1.1.1.1. Doğu Türkçesi İmla Geleneği Özellikleri:

— Ünlülerin yazılması:

almışdur ‘المیشدور’ (5a/13), degül ‘دکول’, ışık ‘ایشیق’, kardaş ‘قارداش’, onğlar ‘اونکلار’, kılmış ola ‘قیلمیش اولا’, irelü ‘ایرملو’, kaçmak ‘قاچماق’ (09a/07), ...

— Kalın sıralı kelimelerde sin (س) ve te (ت) harfi kullanılması (kalın/sakil ünsüz olan Ar. ‘ص’ ve ‘ط’ kullanılmaması):

songra ‘سونگره’, tolu ‘تولو’, tışaru~tışarı ‘تیشارو/تیشاری’, su ‘سو’, susuz ‘سوسوز’ (33/02), soruşdılar ‘سروشیدیلر’ (14a/12 vs.); Taŋrı ‘تانگری’, toköz ‘توقوز’, taş ‘تاش’, ...

Kalın sıralı kökler genelde öylece de yazılmıştır: Taŋrı ‘تانگری’ (‘تگری’ değil), dağı ‘داخی’ (‘دخی’ değil), ... Eklerde de kalıp değil kalınlık-incelik ayrımı var: +lar 3. çokluk şahıs eki (çokluk eki genelde ‘-لر’), -mağ mastar eki, -maz geniş zaman olumsuzu, -acağ gelecek zaman eki, ... (oysa +de ‘ده’, gibi ekler kalıptır).

— Geniz n’sinin açık (نک) olarak yazılması:

Taŋrı ‘تانگری’, songra ‘سونگره’, bilüŋgüz ‘بیلونگوز’, köŋül ‘کونکل’, zemānıŋ ‘انکسسنده’, ...

— Hemzelerin genelde -y- olarak yazılması:

‘ağāyid ‘عقاید’, zāyil ‘زایل’, melāyik ‘ملایک’, eyimme ‘ایمه’, ...

Bazen de ‘alā’iğ, ḥalā’iğ, nā’ib’de olduğu gibi hem hemze hem ye yazarak yazı-söyleyiş çelişkisini ortaya koymuştur.

— Kapalı /e/ (è) ‘ى’ harfi ile yazılmıştır:

ètdi ‘ايتدى’, èl ‘ايل’, sèverüz ‘سيوروز’, èşitmaq ‘ايشيتماق’, dèrler ‘ديرلر’, ...

Fakat ‘ى’ harfinden önce ve sonra tek harfle yetinir: èyle ‘ايله’, bèyle ‘بيله’, èylemaq ‘ايلماق’

Ara sıra son hecedeki /i/ veya /è/ harfi noktasız ‘ـ’ yazılmıştır (özellikle +din eki).

— Bazı kelimelerin gövdesinde /e/ sesi için elif kullanılması ve bazı eklerin (+lar, -maz, -mak,) —düzenli olmamakla birlikte— ince sıralı iken de elifle yazılması:

ètek ‘ايتاك’ (7b/04, 4a/09 vs.), küreken ‘كوركان’ (2b/09, 5a/11), kölgesidür ‘كولكاسيدور’ (34a/08); èdebilmezler ‘ايديه بيلمازلار’ (39a/03), yètişmez ‘يتيشماز’ (35b/02), yèmişleri ‘يميش لارى’ (35b/07) ~ ‘يميش لرى’ (35b/09), dostları ‘دوستلارى’ (46a/02) vb.

1.2.1.1.1.2. Arap-Fars İmla Geleneği Özellikleri:

— Ünlülerin yazılmaması:

Ender durumlarda ‘i/i’ dışında genelde bütün ünlüler açıkça harfle yazılır.

— Bazı edatların kelimeye bitişik olarak yazılması:

nèçün ‘نيچون’ (15b/02), onıng-çün ‘اوننگچون’ (9a/12, 34b/08) ~ anıng-çün ‘اننگچون’ (12b/06, 17a/08 vs.) ~ anıng-içün ‘اننگيچون’ (18b/11), anıng-tarafına ‘اننگطرفينه’ (21a/01), anğlanmaq-içün ‘انگلانماقيچون’ (31/12), hīç-ma‘nā ‘هيچمعنى’ (27a/12), ...

— ç (چ) ve p (پ) harflerinin düzenli kullanılması:

pes ‘پس’, perverdegār ‘پروردگار’ (09a/11), hīç ‘هيچ’, nèçe ‘نيچه’ ↔ nèce ‘نيجه’, ...

— Türkçe kelimedede şedde kullanılması:

bellü ‘بلو’ (4a/05), olubdullar ‘اولوبدولر’ (3a/02, 7a/2), delâlet edeller ‘ایدلار’ (3a/04), olullar ‘اولولر’ (18/10), yetüreller ‘یتورلار’ (6b/14).

— Bazı durumlarda belki kelimenin ayrı yazılış biçiminin korunması ve ayırt edilmesi kaygısıyla ünlüyle başlayan ek ayrı ve elif yardımıyla yazılmıştır: payınğuz ‘سوروشدنکوز’ (33b/10), eylenğüz ‘ایلهانکوز’ (30a/14, 32a/12), soruşdıñğuz ‘اوننکلن’ (9b/11 vb.), buyurubsız (30a/12), kışımızde ‘کیشموزده’ (29b/01), onınğlan ‘اوننکلن’ (9b/11 vb.), buyurubsız ‘اولونوبدور’ (31b/07), eşitmeyübsen ‘ایشتمهیبسن’ (32a/09), olunudur ‘دلوکندین’ (2b/11), delüğindin ‘دلوکندین’ (36b/01), dedükleri ilen ‘دیدوکلری ایلن’ (21/13), hanğısı ‘هانقیسی’ (3b/05), cānsız ‘جانسز’ (35a/08), qalacaqsız ‘قالجاقسز’ (4a/10), keştisine ‘کشتیسینه’ (7a/12), mertebengüzdin ‘مرتبهانکوزدین’ (30a/13), yerdekileri ‘یردکی لر’ (3a/13).

1.2.1.2. HAREKELENDİRME:

Metinde çok nadir durumlar hariç hareke kullanılmamıştır. Ancak bazı kelimelerde doğru okunmasını sağlamak amacıyla tek tük hareke gösterilmiştir:

ser kuzidor یوق ‘سَر کوزیدور یوق’, oddın ve qordın ‘اودین و قوردین’, sır gözidür yoq ser gözi ‘سَر کوزی (09b/8 ve 9), eldin ele ‘الدين اله’ (3a/9), olub ‘اولوب’ (2b/14), öldür ‘اولودور’ (35a/07), onda ‘اونده’ (2a/06), ondan ‘اوندن’ (3a/11), kerkü ‘کَرکو’ (39a/11), anğlaya ‘انکلییه’ (8b/03).

1.2.1.3. ÜNLÜLERİN YAZILIŞI:

Özellikle Doğu Türkçesi etkisiyle genelde kalın ünlüler –ekler de dahi- yazıda harfle gösterilmiş; ince ünlüler de ortada üstün ile gösterildiği varsayılan /e/ istisnaları ve esre ile gösterildiği varsayılan /i/ dışında harfle yazılmıştır. Eklerin başındaki ünlüler genellikle yazılmamıştır.

1.2.1.3.1. /A/ Ünlüsü

1.2.1.3.1.1. Önseste:

Önses /a/ ünlüsü birkaç istisna dışında genellikle Farsça geleneği gibi medli elif ile (آ) yazılmıştır:

ata 'آتا' (46b/07 vs.), acı 'آجی' (6a/12), ay 'آی' (14b/03), aklıq 'آقلوق' (15a/06), alub 'آلوب' (33b/10), arasında 'آراسنده' (41a/03) ~ arasında 'آراسنده' ~ aralarında 'آرالنده' (45b/04), (43b/09), artura 'آرتوره' (11a/04), avuc 'آووج' (33b/02).

aparmaz 'آپارماز' (7/07), aru 'آرو' (1b/03), artar 'آرتار' (8b/10) ~ arturur 'آرتورور' (9a/9), ayru 'آيرو' (9b/2) ~ ayırur 'آيرور' (9b/1).

1.2.1.3.1.2. İçseste:

İçses /a/ ünlüsü genellikle elif (ا) ile veya harfsiz ve harekesiz yazılmıştır. Genelde tabanda hecesonunda (◌) harfi ve hece ortasında sadece -genede yazılmayan- üstün (◌̄) ile gösterilir:

iraqlıq 'آيراقلوق' (9b/6), görmək 'آورماق' (9b/08 vs.), yalan 'آيلان' (45a/06), yamanluqı 'آيمانلوقی' (45b/09), onqlar (genelde), qardaşlarımız 'آارداش لارموز' (3b/6, 6a/06) ~ qardaş ve yoldaşlarımız 'آاراش و يولداشلارموز' (34a/02), qardaşı 'آارداشی' (31/13) ~ qardaş 'آاراش' (34a/02), olasıq 'آولاسز' (4a/2), olacaqdur 'آولمجاقدور' (37/14), yratan 'آاراتان' (2a1 vs.) ~ 'آاراتان' (2a7, genelde) ~ yaradan 'آارادان' (19b12), bağışlamaz 'آاغşlماز' (7b/06), bilək 'آيبلاق' (hep), tanuyalar 'آانويملر' (42a/12), tolar 'آولار' (46/a07).

'+raq' eki düzenli olarak, , '-maq' ise kalın sıralı iken elifle, aksine '+lAr' ve '-A-' (istik) ise kalın sıralı iken hem elif, hem üstünle yazılmıştır. 'ilen' ise bitişik yazılınca da şeklini korur.

1.2.1.3.1.3. Sonseste:

Sonses /a/ ünlüsü genellikle elifle ve özellikle eklerde ara sıra (◌) ile yazılmıştır:

ada 'آده' (31a/03), adlara 'آدلره' (31a/07), ola 'اوله' (genelde) ~ 'اولا' (bazen), onğa 'سونکره' (genelde) ~ 'اونکا' (26a/11) ~ ona 'اونه' (4b/01, 11a/07, 44b/05), songra 'بو دنیاده' (44b/14), yarada 'پاراده' (37b13), buyura 'بویوره' (43a/03).

+dA ve +A eki kalın sıralı iken de he ile, -A ise her iki biçimde görülür.

1.2.1.3.2. /E/ Ünlüsü

1.2.1.3.2.1. Önseste:

Önses /e/ ünlüsü genellikle elif ile (l) ve nadiren üstünlü elif (l̇) biçiminde yazılmıştır:

el 'ال' (3a/9), evvel 'اول', eksük 'اکسوک' (8a/7), enğsesi 'انکسهسی' (36b/05).

1.2.1.3.2.2. İçseste:

İçses /e/ ünlüsünde genellikle hecesonunda (e) harfi ve hece ortasında sadece üstün (◌̇) ile veya harfsiz, kalıplaşmış örneklerde ise elif ile yazılmış kelimelere de rastlanır:

irelü 'ایرملو' (1b/6, 23b/12 vs.), èderüz 'ایدروز' (4b/05), olabilür 'اولابیلور' (11a/13), vèreler 'ویرلر' (45a/03), kèçüresiz 'کیچورسز' (9a/04), müteveccih èdesinğüz 'متوجه ایدهسنکوز' (8b/05), irelüde 'ایرملوده' (40a/07); özgeye 'اوزکیه' (32a/04, 4a/05), kimseye 'کیمسیه' (42a/06 vs.), söyledüm 'سویلهدوم' (32/06) ~ 'سویلدم' (32a/11), èyleñüz 'ایلهانکوز' (30a/14, 32a/12); ètmekdür 'ایتماکدور' (09a06), ètmeyeler 'ایتمیهلار' (5a/11), èdersiz 'ایدارسز' (7b/09), kèlmez 'کیلماز' (38a/04) bilmezler 'بیلمازلار' (6a/8), emrlere 'کولکاسیدور' (34a/08), küreken 'کورکان' (5a/11, 2b/9), kölgesidür 'کولکاسیدور' (08b/06).

+ler, +leri, -ler, -mek, -mez ekleri bazen elifle yazılmıştır: kamu işlerde 'ایشلارده' (46b/05), mürşidlerimiz 'مرشدلارموز' (46b/07); özlerin 'اوزلارین' (6/10); èderler 'ایدرلار' (6a/09), ètmeyeler 'ایتمیهلار' (6a/11); istemek 'ایستماک' (46b/06), ètmek 'ایتماک' (6b/08)

vs.); yétmez ‘یتماز’ (7b/01), édebilmez ‘ایده بیلماز’ (11a/14), yétürebilmez ‘یتوره بیلماز’ (4a/06).

1.2.1.3.2.3. Sonseste:

Sonses /e/ ünlüsü (◌e) harfi ile yazılmıştır:

néce ‘نیجه’, özge ‘اوزکه’, kimse ‘کیمسه’, èyle ‘ایله’, özümüze ‘اوزومزه’ (19a/02), yèrine ‘یرینه’ (19a/07). Fakat kalıp olarak: kölge ‘کولکا’ (34a/08).

1.2.1.3.3. /É/ Ünlüsü (Kapalı /e/)

Kapalı /e/ (è) ünlüsünün en iyi korunduğu lehçe olarak Azerbaycan Türkçesinin bu spesifik özelliği yazmanın yazıçevriminde bugünkü ağızların karşılaştırılmasına dayanarak gösterilmeye çalışılmıştır.

Son dönemde hemze ve eskiden yâ ile gösterilen kapalı /e/ bu eserde yazım olarak normalde yâ ile (bazen noktasız ‘-’), yâ ünsüzü öncesi işaretsiz ve nadiren harfsiz yazılmıştır:

1.2.1.3.3.1. Önseste:

Önses /è/ ünlüsü genellikle elif ve ya (ای-/) ile yazılmıştır:

èşitmaq ‘ایشیتماق’ (6/a7), èşitduqı ‘ایشیتدوقی’ (6a/8), ètdiler ‘ایتدیلر’ (hep), èdesiz ‘اندهسیز’ (7b/05 vs.).

Açık e’den dönme kapalı è ünlüsü y ünsüzü civarında tek yâ ile yazılmış: èyle ‘ایله’, èylemaq ‘ایلهماق’ (hep) ~ èylemek ‘ایلمک’ (13a/03), èyidür ‘ایدور’ (45b/14).

1.2.1.3.3.2. İçseste:

İçses /è/ ünlüsü genellikle (◌e) harfi ile yazılmıştır. Ancak ye ‘ی’ ile yan yana gelince tek harf yazılmıştır:

sèverüz ‘سيوروز’ (3b/11), yètüre ‘يتوره’ (4a/07 vs.), yètişübdür ‘يتيشوبدور’ (7a/10), gèymişdür ‘كيميشدور’ (5b/03), nèce ve nèçedin (02b/10), gètmeç ‘گيتمك’ (4a/04), vèrünğüz ‘ويرونكوز’ (9a/05); nèçün ‘نچون’ (15b/02), kèçüb ‘كچوب’ (4a/08), dève ‘ديوه’ (44a/08), dèmek ‘ديمك’ (26a/09), gèce ‘كجه’ (36a/09 vs.); yèr ‘ير’, bèyle ‘بيله’.

Bazı kelimeler açık /e/ olması gerekirken kapalı è ünlüsü almış, ya ile yazılmıştır. Büyük olasılıkla Doğu Türkçesi etkisiyle ‘el’ ve ‘etek’ kelimeleri yan yana birkaç yerde (04a/09, 07b/03, 09/b02) ‘ايل’ ve ‘ايتاك’ biçiminde yazılmıştır. Oysa ‘el’ tek başına ‘ال’ biçimindedir (03a/09, 04b/08, vs). Çağdaş Azerbaycan Türkçesinde kapalı olmayan dève ‘ديوه’ (44a/08) gibi istisnalar da vardır. Azerbaycan Türkçesinde rastlanmadığı için bunu da Doğu Türkçesi metinlerinin örneksenmesi gibi addebiliriz.

1.2.1.3.4. /İ/, /I/ Ünlüleri

1.2.1.3.4.1. Önseste:

Önses /i~ı/ ünlüleri (اِ) harfleriyle ve genellikle Arapça-Farsça kelimelerde esresi yazılmamış elif (ل) ile yazılmıştır:

irak ‘ايراق’ (25b/03), ışık ‘’ (36b/03).

itürmenğüz ‘ايتورمنكوز’ (11b/1), ikinci ‘الكنجى’ (10b/04), igine ‘ايگينه’ (36b/01), irelüki ‘ايرهلوكى’ (41b/03), imdi ‘ايمدى’ (30a/12).

1.2.1.3.4.2. İçseste:

/i/ ve /ı/ sesleri içseslerde genellikle (اِ) harfi ile veya harfsiz ve harekesiz, nadiren de sadece üstün (اِ) ile yazılmıştır:

ayırur ‘ايرور’ (9a/01), onğların ‘اونگلارين’ (9b/02), olmuş ola ‘اولميش اوله’ (17a/14), namāz kılar ‘نماز قيلار’ (46a/14), namāz kıla ‘نماز قيله’ (46b/01), yırak ‘ييراق’ (2a/05), ondın ‘اوندين’, sıkımaz ‘سيقمز’ (14b/09).

özlerin 'اوزلرين' (6b/01)~özlerindin 'اوزلارندين' (6b/1), kimseye 'کيمسيه' (6b/06), her kim 'هرکيم' (04a/05), bilinçgüz 'بيلينگوز' (8b12), bilikluk 'بيلکلوق' (8a/06), sır gözidür 'سیر گوزيدور' (9b/09), bizüm için 'بيزوم ايجون' (32a/08), tiriklukları 'تيرکلقلاری' (14b/05).

+dIn eki düzenli olarak harfle, +nInğ eki ise harfsiz (ننک/رنک) yazılır.

1.2.1.3.4.3. *Sonseste:*

Bu ünlüler sonseslerde ya (ى) harfi ile yazılmıştır. Tamlamalarda nadiren hemzze (ء) ile gösterilmiştir:

adı 'آدى' (31b/8), arı 'آرى' (43a/11), barı 'بارى' (3a/01 vs.) ~ varı 'وارى' (2a/03 vs.), onı 'اونى' (8b/02), qardaşı 'قارداشى' (3a/13), oğulu 'اوغولى' (hep), yolu 'يولى' (10a13), yazı 'يازى' (35a/09) "ova".

iki 'ايكى' (11a/12 vs.), ikinci 'ايکنجى' (10b/04 vs.), gözi 'گوزى' (19a/01), her biri 'هر بيرى' (22b/02), yeri ve gögi 'يرى و گوكى' (36a/02).

1.2.1.3.5. /O/, /Ö/, /U/, /Ü/ Ünlüleri

Kalınlık-incelik, darlık-genişlik bakımından ayrıca bir işareti olmayan bu ünlülerin yazılışı aynıdır.

1.2.1.3.5.1. *Önseste:*

Yuvarlak ünlüler önseste (و) harfleriyle yazılmıştır:

oñlar 'اونكلار' (genelde), onda 'اونده' (2a/06), ondın 'اوندين' (2b/11), ol 'اول' (genelde) ~ 'اول' (2a/04), olunubdur 'اولونوبدور' (2b/11), ola 'وله' (2b/04), oğulu 'اوغولى' (3a/14), olunğuz 'اولونگوز' (3a/05), olacağdur 'اولاجاقدور' (8b/08), oqşayış 'وقشایش' (29/03).

özlerindin 'اوزلرندين' (44b/08), özge 'اوزگه' (hep), ölürler 'اولورلر' (21b/03), ölidürler 'اوليدرلر' (14b/05).

uçarak ‘اوجھراق’ (35b/01) “daha yüce”, ucaltub ‘اوجالتوب’ (44a/13), urasız ‘اورھسز’ (4a/09), uşakı ‘اوشاقی’ (26a/01).

üzmeýüb ‘اوزمیبوب’ (2b/02), üçüncü ‘اوچنجی’ (10b/09), üstünde ‘اوستونده’ (44a/13), üzere ‘اوزره’ (21b/08).

1.2.1.3.5.2. İçseste:

Yuvarlak ünlüler içseslerde (و) harfi ile ve bazen harekeli, nadiren harfsiz ve harekesiz yazılmıştır:

yok ‘یوق’ (hep), yol ‘یول’, soruşdılar ‘سوروشدیلر’ (14b/12), şol ‘شول’ (23a/11, 43b/05), oddım ve kırdım ‘اوددین و قوردین’ (7b/09), toprak ‘توپراق’ (21a/14), n’ola ‘نوله’ (19b/05, 24b/10).

dönüb ‘دونوب’ (44b/10), göz ‘گوز’ (9b/08 vb.), söz ‘سوز’ (13a/04), söylediler ‘سویلیدیلر’ (15b/07 vs.), sönmegi ‘سونمگی’ (9b/07), kölge ‘کولکا’ (34a/08), köngül ‘کونگل’ (6b/11), göndere ‘گندره’ (42a/05), göreler ‘کرملر’ (25b/01), göstere ‘گوستره’ (42b/03).

açub ‘اچوب’ (2b/04), alub ‘الوب’ (33b/10), avuc ‘اوج’ (32b/02), susuz ‘سوسوز’ (33b/02), tanulur ‘تانولور’ (8a/01, 9a/11), tutub ‘توتوب’ (44a/13), yavukdur ‘یاووقدور’ (2a/04), kırtarub ‘قورتاروب’ (4a/12), kıyaş ‘قویاش’ (36b/02 vs.), yakşurak ‘یاقşوراق’ (43a/19), èyleruk ‘ایلرک’ (29b/02), yulduz ‘یولدوز’ (13b/14).

bilük ‘بیلوک’ (1b/14), büyük ‘بویوک’ (30b/02), degül ‘دگول’ (hep), eksükluğ ‘اکسوکلوğ’ (11a/05), gün ‘گون’ (10b/03 vs.), gündüz ‘گوندوز’ (14a/02, 36a/1), yetişübdür ‘یتیشübdür’ (3a/10), bilünğüz ‘بیلونğöz’ (3b/06)~ ‘بیلونکز’ (6a/06), bizüm ‘بیزوم’ (3b/06), bilürüz ‘بیلوروز’ (3a/11 vs.), ölüdür ‘اولودور’ (35a/07).

+DUr ve +luğ ekleri hep yuvarlak ve vâvla yazılır.

1.2.1.3.5.3. Sonseste:

Sonses durumunda /u/ ve /ü/ ünlüleri (و) harfi ile yazılmıştır:

ayru 'آيرو/ايرو' (hep), bu 'بو' (hep), kamu 'قامو' (hep), karşı 'قارشو' (2a/04), tolu 'تولو' (46a/08), yakışu 'ياقشوو' (34b/12 vs.).

bellü 'بلوو' (1b/04 vs.), eskü 'اسكو' (1b/08), irelü 'ايرملوو' (1b/6 vs.), ölü 'اولوو' (30a/06, 35a/08), kerkü 'گركوو' (31a/11).

1.2.1.4. ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI

1.2.1.4.1. /Ç/ Ünsüzü

Ön, iç ve son ses durumundaki /ç/ ünsüzü hep 'چ' harfi ile yazılmıştır:

açar 'آچار' (46a/11), çok 'چوق', üç 'اوچ' (41a/14), kèçmekdedür 'کیچماکدهدور' (14a/02), çıkarur 'چفارور' (15a/02), neçün 'نچون' (15b/02), içün 'ایچون', neçe 'نیچه' (21a/12 vs.), çekilmiş 'چکلمش' (22a/01), gerçekdür 'گرچکدور' (23b/10), haçandın 'هاچاندین' (26a/09), pıçaqçı 'پیچاقچی' (31a/12).

1.2.1.4.2. /P/ Ünsüzü

Ön, iç ve son ses durumundaki /p/ ünsüzü (پ) harfi ile yazılmıştır:

aparmaz 'اپارماز' (7b/07), pıçaqçı 'پیچاقچی' (31a/12), payınguz 'پایانگوز' (33b/10), tapuldu 'تاپولدی' (45a/10), tapunmaz 'تاپونماز' (41a/10), pes 'پس',

1.2.1.4.3. /K/, /G/ Ünsüzleri

Ön, iç ve son ses durumundaki /k/ ve /g/ ünsüzleri kef (ک) harfi ile yazılmış, ayırt edici bir işaret kullanılmamıştır; /g/ ile yazılan Farsça kelimeler bile kefle yazılmıştır:

gög 'كوك', degül 'دكول', eger 'اكر', gerek 'كرک', gèrçekdür 'كرچكدور' (23b/10), gèymişdür 'كيمشدر' (5b/03), geltüreyim 'كلتوريم' (2b/12), gög 'كوك' (41b/13), gözi 'كوزى' (33b/11)

perverdegār 'پروردگار' (9a/11), āferīdegār 'افریدگار' (08b/06), rengi 'رنكى' (8b/06)

1.2.1.4.4. /Ń/ Ünsüzü

Metinde iç ve son ses durumundaki genizsil (nazal) /n/ (ñ) ünsüzü düzenli olarak ve Doğu Türkçesi yazım töresine uyularak /nğ/ (نك) harfleri ile gösterilmiştir:

Taŋgrı 'تانگرى', ètmenğüz 'ایتمانگوز' (08b/13), sonğra 'سونگره', onıŋ 'اوننگ', onğa 'اونگه', kamunıŋ 'قاموننگ', anğlarunğ 'انگلارونگ' (38b/06), enğsesinde 'انگسسنده' (46a/14, 46b/01), könğülleri 'گونگللى' (6b/11).

onğlar 'اونگلار' ~ **anğlar** 'انگلار' (her yerde), **bunğlar** 'بونگلر' (her yerde), **biri birinğdin** 'بیرى بیونگدین' (41b/03), **mürşidlerinğdin** 'مُرشدلرنگدین' (06a/07) gibi örneklerde bazen normal /n/ de /nğ/ olarak yazılmıştır.

Bazen de yanlış olarak /nğ/ normal /n/ ile yazılmıştır: **ona** 'ونه' (08b/01, 10b/14, 11a/07, 44b/05), **mürşidlerümüzün** 'مرشدلارموزون' (06a/06), **onğların** 'اونگلارین' (09b/02), **onğların** 'اونگلارون' (38b/03), **arturun** 'آرتورون' (16a/08, 16b/04) vb.

1.2.1.4.5. /T/, /D/ Ünsüzleri

Metinde Türkçe kelimelerde /t/ ister ince sıralı, ister kalın sıralı kelimelerde hep ince t (ت) harfi ile yazılmış, önseste kalın sıralı sözcüklerde bile kalın ṭ (ط) kullanılmamıştır:

Taŋgrı 'تانگرى' (her yerde), toludur 'تولدور' (46a/08), tanıyağ 'تانیاق' (20a/08), tapasız 'تاپاسز' (10a/12), ata 'آتا' (46b/07), tışaru 'تیشارو' (13b/09), til 'تیل' (39b/03,

39b/08), tokşan tokuz ‘توقسان توقوز’ (32b/12), itürmenğüz ‘ایتورمنگوز’ (11b/01), törer ‘تورار’ (29a/05), tutan ‘تونان’ (7a/13), tütün ‘توتون’ (10b/03).

Kalın sıralı kelimelerin önsesinde bulunan henüz d’ye dönüşmemiş t’ler bile (ط) harfi ile yazılmamıştır:

taş ‘تاش’ (35a/08), tışarı ‘تیشاری’ (13b/03 vs.), tolar ‘تولار’ (46a/07) vb.

Bu durumdaki bazı kelimelerin önsesinde hem d’li hem t’li yazılışlara rastlanmaktadır:

dili ‘دیلی’ (18a/01) ~ tili ‘تیلی’ (34a/11 vs.), tiri ‘تیری’ (30a/05 vs.) ~ dirüdürlər ‘دیروودورلر’ (30a/06).

Eski Türkçede önses durumundaki t’lerin bir kısmının burada genelde uzun ünlü kılmasını telafi etmek amacıyla ötümlüleşmeye başladığı görülür: **dağlar** ‘داغلار’ (35a/09) <ET. ‘tāg’, **dahı** ‘داخی’ <ET. ‘tāki’, **demürçi** ‘دمورچی’ (31a/11) <ET. ‘temir’, **dëve** ‘دیوه’ (44a/08) <ET. ‘tebi’, vb.

Eylem tabanında son sesteki t’lerin ünlü alınca ötümlüleşmesini göstermek için genelde her iki ünlü yazılmış: **ëşidürüz**: eşitdürüz ‘ایشیتدوروز’ (19a/03) ‘işitiyoruz’, **ëşidür**: eşitdür ‘ایشیتدور’ (20a/11) vb. (→ 1.2.2.3.7)

Sonseste ötümlüleşen örnekler –d ile yazılmıştır: ad ‘اد’, zad ‘زاد’, od ‘اود’.

1.2.1.4.6. /S/ Ünsüzü

Türkçe kelimeler düzenli olarak sadece sin (س) ile yazılmış, kalın sıralı kelimelerde bile sad (ص) harfi hiç kullanılmamıştır:

sonğra ‘’, su ‘سو’ (21b/01 vs.), susuz ‘سوسوز’ (33b/02), severüz ‘سیوروز’ (03b/11), sıkmaz (sığmaz) ‘سیقمز’ (14b/09), sürme ‘سرمه’ (27b/12), soruşdınguz ‘سوروشدنکوز’ (30a/12), söz ‘سوز’ (13a/04).

1.2.1.5. BAZI EK VE SESBİRİMLERİNİN YAZILIŞI:

* Bulunma hâli eki hep kalıp olarak ‘ده’ biçiminde yazılmıştır: bu zamânda ‘بو’ (46a/04), zamânlarda ‘زمانلارده’ (46a/08), zamânında ‘زماننده’ (46b/02), işlerde ‘ايشلارده’ (46b/05), varluğında ‘وارلوقنده’ (18a/12), tañgrılığda ‘تانگریلوقده’ (13b/03).

* Yönelme hâli eki hep ‘ه’ biçimindedir: ada ‘آده’ (31a/03), adlara ‘آدلره’ (31a/07), ona ‘اونه’ (8b/01 vs.), hiç zada ‘هیچ زاده’ (17b/08), hayālümüze ‘خیالمزه’ (17b/09), kamuya ‘ایشیتماقنه’ (6a/11), her kimseye ‘هر کیمسیه’ (8a/04), eşitmağına ‘ایشیتماقنه’ (6a/11).

* Ad ve eylem gövdesinin sonundaki ‘ه’ harfi (e/a) sözcük ek alınca kaldırılır: özgeye ‘اوزکیه’, kimseye ‘کیمسیه’, etmeye ‘ایتمیه’, olmaya ‘اولمیه’, bilmeye ‘بیلیمیه’, urmaya ‘اورمیه’, anğlaya ‘انکلیه’, olmayacak ‘اولمیهجاق’, keçmeyeydi ‘کیچمییدی’ (14a/02).

* -mA olumsuzluk eki genelde ‘ما’ biçiminde yazılmıştır: yaratmamuşam ve halk etmemüşem ‘یاراتمamuşam و خلق اینتاموشم’ (34b/12), yetişmemiş ola ‘یتشمemiş اوله’ (10b/07), dâhil olmamış ola ‘داخل اولمامیش اوله’ (10b/09), olmasa ‘اولماسه’ (39b/13), olmaduğı ‘اولمادوقی’ (16b/01), olmamağ ‘اولمماق’ (16a/13), etmenğüz ‘ایتمانکوز’ (8b/13, 23b/07).

Geniş zaman olumsuzu (-mAz) da geelde bu minvalde ‘ماز’ olarak yazılır.

* Şedde gerektiği durumlarda kullanılmış bazen Türkçe kelimeler de şedde yardımıyla yazılmıştır: bellü ‘بلو’ (hep), olubdullar (olmuşlardır) ‘اولوبدولر’ (7a/2), söyleşüller ‘سویلهشولر’ (35a/09).

* Ya üzerindeki hemze (ـ) çok az kullanılmış, hemze taşıyan Arapça kelimelerde /y/ tercih edilmiş ve son seste nadiren gösterilmiştir. Sonu ünlü değerindeki he (ه) ile biten kelimelerden sonra gelen yüklem hali eki /n/ yardımcı sesi aldığı için bu durumda da hemze kullanılmamış: âyeni (âyeti) ‘آیینی’ (44a/06), eşyâ-i ‘اقلییینی’ ‘اشیاء’ (40a/13) vb.

Farsça ilgi eki (izafet kesresi) aldığında ise çok nadiren hemze kullanılmış, çevriyazıda saha özelliği gözetilerek bu durum da -yi olarak okunmuştur: āye-yi kerīme-yi ... ‘ايه كريمه’ (6b/02)

* Bazı yabancı kelimelerin –özellikle Farsçalaşan Arapça kelimelerin- farklı yazımlarına rastlanmaktadır (daha çok kısa elif yazımında): lākin ‘لكن’ (genelde) ~ līkin ‘ليكن’.

1.2.1.6. YAZIM YANLIŞLIKLARI :

Fazla olmamakla beraber metinde istinsah sırasında derkenar düzetmeleri ve atlanan noktalar dışında birkaç hataya yol verilmiştir:

	<u>Yanlış</u>	<u>Doğru</u>
05b/12:	‘حظرة’	‘حضرة’
07a/02:	‘رتب’	‘ريب’
19a/06:	ëtdiller	ëtdiler
45b/08	‘ذلل’	‘ضلل’

Bir iki yerde +dIn eki yerine ‘دن’ yazılışı da (03a/11 ve 03b/12, 05b/02 gibi) sonraki istinsahlardaki yanlış olarak değerlendirilebilir. Bu hususta müdahale yapılmadı.

Türkçe sözcüklerde de bazen genizsil n’nin gösterilmemesinden veya sıradan n ünsüzünü genizsil yazmaktan doğan yanlışlıklar ve ikili yazımlara da rastlanmaktadır:

onğa ‘اونكه’ (9a/04) ~ ona ‘اونه’ (4b/01, 44b/05), onlar ‘اونلر’ (24a/14) ~ onğlar ‘اونكلر’ (hep), onğların ‘اونكلارين’ (9b/02), mürşidlerinğdin ‘مرشدلرنكدین’ (6a/07), arturun ‘آرتورون’ (16a/08). → 1.2.1.4.4

1.2.1.7. ÇEVRIYAZIDA GÖZETİLEN DEĞİŞİK HUSULAR:

1. Metnin genelinde ötümlüleşme olgusunun yaşandığı tesbit edildiğinden sonseste /ب/ ünsüzü -p olarak değil /b/ ve /ج/ ise /-c/çevrildi. Bunun iki gerekçesi var: Azerbaycan Türkçesinde konuşma dilinde bazı ağızlarda ‘p’ye yakın söyleyişler varsa da yazı dilinde başlangıçtan beri sonseste tercih /b/’den yanadır. Seslik gelişim açısından da, sonseste uzun ünülerin düşmesinden kaynaklanan telafi edici yumşaklaşma olayı t>d, ç>c ve tek hecelilerde k>ğ olayı ve çık hecelilerde sistematik olan ç>c değişimi gibi Orta Türkçe döneminde de bu yumşama olayı içinde hem tekhecelilerde ünlü kısılmasından doğan, hem de çokhecelilerde bir kural olarak p>b değişimi imal edilmiştir. Özellikle -Ub (öğrenilen geçmiş zaman) ekinde olduğu gibi. Ayrıca zaten Farsça ile mücavir bir alanda yazıldığı için Arapça yerine Farsça yazımı özelliklerini benimseyen metinde /p/ ünsüzü de birkaç istisna dışında ‘پ’ olarak belirtilmiş, fakat metinde ‘g’ sesi için özel harf kullanılmamıştır.

2. Hemze konusunda: Genelde hemze yerine saha özelliği olarak ‘y’ kullanılmış ve bu husus çevriyazıda korunmuş, hemze kullanıldığı durumlarda da ayrıca yansıtılmıştır. eşyā’ı ‘اشیائی’ (15a/02) ~ eşyā’ ilendür ‘اشیائندن دور’ 25b/04 ~ eşyā-yı taşavvuriyye ‘اشیای تصویریه’ (40b/06) ~ eşyā’-i cüz’iyyeni ‘اشیاء جزئیه‌نی’ 40b/12 ~ eşyānı ‘اشیائی’ (11a/01 vb.) gibi.

3. +IAr çokluk eki çoğu zaman ‘-لار’ biçiminde, 3. ç.ş. iyelik eki ‘-لاری’ ve şahıs eki ‘-لار’ biçiminde kalın ve -mAz eki de genelde elifle yazılsa da ünlü uyumu gözetilerek çevriyazı yapıldı.

4. Derkenar eklemeleri ilgili satırda < > arası verildi ve bu kısımlardaki kelimeler sözlükte de aynı sayfada ve ilgili satırda konumlandırıldı.

1.2.2. SESLİK ÖZELLİKLER

Eserden anlaşıldığı üzere bu dönemde Azerbaycan Türkçesinin karakteristik seslik özellikleri yavaş yavaş belirmeye başlamış ve henüz birçok seslik olay eskicil-yenicil ya da Doğu-Batı lehçeleri olmak üzere paralel olarak varlığını sürdürmektedir.

Çağdaş Azerbaycan Türkçesiyle mukayesede yer yer Ortak Oğuz Türkçesi dönemine ait birçok eskicil söyleyişle karşılaşmaktayız:

Önseste birçok t- henüz tamamıyla ötümlenmemiş: taş, tüş-, til, tiri~tirig vb.

K varlığı ve G düşmesi etkisiyle birçok gövdede yuvarlaklaşma görülmektedir: bellü, aru, ayru, dirü, kamu, yakşu, karşı, +lu; artuq, eksük, degül, yalkuz, +luq.

Henüz tekheceli sözcüklerde son seste -k > -ğ ~ ħ dönüşümü yaşanmamıştır: çok, yok, aq, oqşa-, sakla- (oysa: yahşu, dahı).

Ön seste de durum bu mival üzredir: yulduz, yıraç~ıraç, barı~varı, ur-
'vurmak' vb.

1.2.2.1. KALINLIK-İNCELİK UYUMU:

Metinde düzenli olarak sadece kalın sıralı biçimleri olan belli ekler dışında dil uyumu uygulanmıştır. Bazı istisnalar hariç bir takım ekler (+luq ve +raç gibi) düzenli olarak kalın sıralı biçime sahiptir. Ancak -mAK, +lAr, -mAZ, -UK gibi bazı eklerin kalın sıralılığında tereddüt gösteren ikili örnekler var.

Sıradışı ek kalınlığı eserde düzenli bir biçimde gözlemlenebilmektedir:

Aynı dönemde Doğu Türkçesi metinlerinde de kalınlık uyumsuzluğu görülür. Aslında bu durumlarda kökün ille de kalın okunmaya çalışılması gerekmez ve ekin sürekli kalın biçimde kullanılması kural alınmalı diye düşünüyoruz.

Kalın sıralılık nedenine gelince; bugün de Tebriz yöresi ağızlarında sıradışı kalınlık gösteren eklerin nedeni, birincil uzun ünlülerin ortadan kalkmasını telafi etmek amacıyla ortaya çıkmıştır diye düşünülebilir. Köklerde ötümlüleşme bu ünlü kısalmasını telafi ederken birincil uzun ünlüye sahip olan eklerde ise bazı ağızların kalın sıralılıkta direnmesi olgusunda görülür. Örneğin -mAK eki Eski ve Orta Türkçe dönemlerinde uzun ünlülüydü (CLAUSON 1972: 408; DANKOFF–KELLY 1985: 87).

Eklerin kalın sıralılığı açısından şu tablo ortaya çıkmıştır:

-AḲ (1. ç.ş. istek kipi): édaḳ (17b/13 vs.), déyaḳ (21a/11), bilaḳ (20a/08), bilmeyāḳ (31b/05), olaḳ (25b/10, 31b/12), vëraḳ (20a/08), anḡlayāḳ (25b/09), tanudaḳ (31b/14), yëtişāḳ (30b/01); fakat édek (31b/12), isteyek (31b/14).

-(u)ḳ (1. ç.ş. eki): bilduḳ (27a/02), bilüruḳ (11b/03, 27a/10 ve 11 ve 13), étduḳ (38a/09), ḳılduḳ (12a/12 vs.), éyleruḳ (29b/02), déduḳ (15a/10 vs.), déruḳ ‘deriz’ (27a/10 vs.), dëmişuḳ (17a/13 vs.), göreruḳ ‘görürüz’ (14b/07) gördüḳ (32a/04); tek istisna: dëdüḳ (15b/09).

+luḳ (çoğunlukla): bilikluḳ (28b/05), yavuḳluḳ (7b/13), nëceluḳdın (28b/11), çoḳluḳ (28b/08 vs.), ışıkluḳı (36a/12), dürüstluḳ (40a/13); istisna: göḡlük (22b/11) ve tiriglüḡi (30a/07)~tiriglik (25a/10 vs.)~tirigluḳ (14b/05).

-mAK (bazen): bilmaḳ (12b/04), étmaḳ (06b/07, 08b/13, 11a/11 vs.)~étmek (4a/04 vs.), bilmaḳ (12b/05 ve 07, 15a/13, 31b/07), öлмаḳ (30b/01), gëymaḳ (34a/05), yëtürmaḳ (9a/06), tirilmaḳ (30b/02); oysa: ĩcād étmekdedür (18a/11), vücūda getürmekde (18a/12), gëtmekde (14a/03), këçmekdedür (14a/02). Bazen ince sıralı fiilde ‘ماک’ yazımıyla: étmek ‘ایتماک’ (11a/09, 33b/05) ~ ‘’ (11a/11 vs.), éylemek ‘ایلمک’ (13a/03)~ éylemaḳ ‘ایلماق’ (6a/07, 12b/05, 27a/03), olmak ‘اولماک’ (06b/08), ölmek ‘اولماک’ (20a/10, 26a/01), eşitmek ‘ایشتماک’ (7b/06)~ eşitmaḳ ‘ایشیتماق’ (06a/07, 06a/11).

+rAK (her yerde): yègraḳ ve şerīfraḳ (8a/01), artuḳraḳdur (8b/01), yavuḳraḳ (30a/07), uḅaraḳ-‘ālīraḳ (35b/01), nūrānīraḳ (41a/05), artuḳraḳ (42a/14), yègraḳ ve yaḳşuraḳ (43a/08), nā-ma‘ḳūlraḳ (45a/03).

Bazen +lAr/+lArı/-lAr ve +mAz eki de sıradışı kalın yazılmıştır:

ḳardaşlarımız ‘ḳardaşlar moz’ (6a/06), emrlere ‘amr lare’ (8b/06), oḅḅlar ‘اونكلار’ (genelde) ‘اونكلر’~ (2b/04, 4b/01, 8a/09, 8a/12, 11b/12 vs.), mürşidler ‘مرشدلار’ (6a/06, 6b/13)~ ‘مرشدلر’ (3b/07, 6a/07) oysa: ‘ayblar ve noḳsānlardın ‘عیبلر و نقصانلردین’ (1b/03), bu zamanlarda ‘بو زمانلرده’ (3a/02) vb.

düşmenlerinden ‘دشمنلریدن’ (3b/12), éteklerindin ‘’ (9b/02), özlerin ‘اوزلارین’ (36a/07)~ ‘اوزلرین’ (6a/14), özlerindin ‘اوزلارندین’ (6b/01)~ ‘اوزلرندین’ (12a/13); oysa: i‘tiḳādları ‘اعتقادلری’ (3a/07), aḳvālleri ‘اقواللری’ (6b/12), muḳarrebelerinden ‘مقرّب‌لریدن’ (6b/04), köḅgülleri ‘کونگللری’ (6b/11), oḅḅların ḳademlerindin ‘اونكلارین قديم‌لرندین’ (9b/02) vb.

édeler ‘ایده‌لار’ (3a/02), édeller ‘ایدلار’ (3a/04), olmazlar ‘اولمازلار’ (6a/07), bilmezler ‘بیلمازلار’ (6a/08), olalar ‘اولالار’ (6a/10 vs.), étmeyeler ‘ایتمیه‌لار’ (6a/11), olubdurlar ‘اولوبدورلار’ (6b/05); oysa: étdiler ‘ایتدیلر’ (genelde), édübdürler ‘ایدوبدورلر’ (14b/06), oldılar ‘اولدیلر’ (05a/07), olmişdurlar ‘اولمیşدورلر’ (6b/13), dèdiler ‘دیدیلر’ (genelde), dèrler ‘دیرلر’ (14a/07 vs.), soruşdılar ‘سروشدیلر’ (14a/12, 14b/12); ölidürler ‘اولیدرلر’ (14b/05) vb.

étmez ‘ایتماز’-olmaz ‘اولماز’ (1b/08), bilmaz ‘بیلماز’ (8b/02), bilmezluḳ ‘بیلمازلوق’ (7a/02), görebilmezler ‘گورهبیلمازلار’ (36a/07), yètürebilmez ‘یتوره‌بیلماز’ (4a/06), baḅışlamaz ‘باغışلاماز’ (7a/06), düzetebilmez ‘دوزاته‌بیلماز’ (7b/07), aparmaz ‘اپارماز’ (7b/07); oysa: édebilmez ‘ایده‌بیلمز’ (13a/01), èylemek olmaz ‘ایلمک اولمز’ (13a/03), ètmaḳ

olmaz ‘ايتماق اولمز’ (17a/10), eylemez ‘ايلهmez’ (13b/08), bulunmaz ‘بولونمز’ (13a/04), anlamazlık ‘آنکلامزلق’ (13b/13), baklamaz ‘باقلامز’ (15a/12) vb.

etmemüşem ‘ايتماموشم’ (34b/12); edersiz ‘ايدارسز’ (7b/09), ederler ‘ايدارلار’ (6a/09) vb.

Bu örneklerde ise elifle yazılan ekler daha çok /e/ ünlüsünü belirtmek için kullanılmıştır.

Birkaç istisna hariç **+luğ**, **+rak**, **-a-ğ**, **-du-ğ**, **-Ar-uğ**, **-Ur-uğ**, **-mak** ekleri sürekli kalın sıralılık eğilimi gösterir; bazen her durumda kalın ünlüyle yazılan **+lar**, **-maz** ekleri ise kanaatimizce biçim örneksesinden ibaret olup ses değeri taşımaz. Bütün bunlar da Doğu Türkçesi yazım özelliği olarak değerlendirilebilir.

Kalın sıralı ek özelliği en belirgin şekliyle bugün de Tebriz çevresi ağızlarında yaşamaktadır.

1.2.2.2. DÜZLÜK-YUVARLAKLIK UYUMU:

Metnimizde genellikle dudak uyumu uygulanmamıştır. Genelde eklenmelerde yuvarlak biçimler ağır basmaktadır.

Bu düzensizlik veya **sıradışı düzlük-yuvarlaklık** iki durumda görülmektedir:

a. Eski Türkçede sonseste -G bulunduran kelimelerin bu dönemde -G düşmesi (+l°G > +IU > +II gibi) veya -G>-K değişimi sonucu (+l°G > +IUK > +IIK gibi) ve damaksıl üsüzleri etkisiyle son hecede oluşan yuvarlaklaşma:

dirü ‘diri’ (30a/06)↔ **tiri** (30a/05)-**tiriglük** (30a/07), **bilük** ‘hikmet’ (1b/11, 42b/01), **ayru** ‘ayrı’ (9a/02 vs), **karşu** ‘karşı’ (2a/04, 29b/07), **eksük** ‘eksik’ (8a/07 vs.), **artuğ** ‘artık, fazla’ (11a/03 vs.), **ağurluğ** ‘ağırlık’ (35b/10), **irelü** (23b/06 vs.) ~ **irelü** (41b/03) ‘ileri’, **bellü** ‘belli’ (1b/04 vs.) , **yukaru** ‘yukarı’ (35b/01), **degül** ‘değil’, **kerkü**

‘keser’ (39a/11; ÇAT. *kerki*), **tanu-** ‘tanımak’ (42a/12), **ķamu** ‘herkes’ (heryerde, ÇAT. *hamı*), **tışaru** (13b/09) ↔ tışarı (13b/03 vs.), **varu** ‘hepsi’ (34a/03, 35a/02) ↔ barı (genelde), **yakşu** ‘iyi’, **yavuk** (25b/03 vs.).

b. Düzenli olarak sadece yuvarlak (+DUr, -Ur, +IUK, -Ub, -dUK,) veyahut sadece düz (+sI, +sIz, -mIş, +nInġ) biçimleri olan ekler: Birtakım ekler genlede dudak ünsüzleri (b, m, p) veya damaksıl-genizsil ünsüzler (k, g; nġ) etkisiyle yuvarlak biçim alır.

İsimden isim yapan +s°z eki Eski Türkçede +s°z (hem düz, hem yuvarlak)¹⁰ ve Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde daima yuvarlak (+sUz) olmasına rağmen bu metinden anlaşıldığı üzere Eski Azerbaycan Türkçesinde +sIz biçimindedir. Aynı şekilde Eski Türkçenin devamında -sIz (bugün –s°n°z eki) hep düz ünlülüdür: bilürsüz (14b/12 vs.), kēçüresiz (09a/04), kılasız (09b/12) étmişsiz (7b/13), buyurubsız (31b/07). -mIş eki sadece 1. çokluk şahıs çekiminde /m/ etkisiyle yuvarlaklaşma dışında (halk étmemüşem: 34b/12, yaratmamuşam: 34b/11) Eski Türkçe dönemi gibi düz ünlü taşır¹¹. Normalde düz ünlülü olan ilgi eki (+ⁿInġ) birkaç yerde her halde yazım hatası olarak yuvarlak yazılmıştır: **onġlarunġ** ‘اونكلارونك’ (35a/11, 41b/09, 45b/03, 45b/11/12/14, 46a/02), **onġlarun** ‘اونكلارون’ (38b/03).

Bazı ekler ise sistematik olarak yuvarlak ünlülüdür:

+**IUK**: birluk (her yerde), ikiluk (15b/03), bilmezluk (7a/02), isiluk (21b/04), eksükük (11a/05), eşrefluk (8a/08), göglük (22b/11), bilükük (9b/09)~bilikük (8a/06 vs.),tirigük (14b/05) ~ tirigük (30a/07) oysa: tiriglik (25a/10, 36b/03, 22b/09).

¹⁰ Von Gabain, Eski Türkçenin Grameri, 45.

¹¹ Eski Türkçede de öğrenilen geçmiş zaman eki -miş/-miş olmakla beraber nadiren -muş/-müş biçimi de kullanılmıştır (Von Gabain 1988: 53)

+DUr (bildirme eki): Ek kökenindeki tur-ur> durur> +DUr yuvarlak korumuştur. adıdur (dur 25a/12), aqvādur (28a/09) ~ aqvādurlar (40a/06), andındur (20a/14, 21b/04), anğlardurlar (38b/04, 38b/05), ayrudur (41b/07), bilmağdur (10b/02), ğayr-ı kâbildür (22a/06), ölidürler (14b/05), yerdür (9b/06, 22b/03), ĩcād etmekdedür (18a/11); almışdur (27b/06), ayrulubdur (14b/11), buyurmuşdurlar (25b/11), dëyübdürler (21b/05), halk etmişdür (38b/12), gümān edübdürler (21a/13).

-duğ (1.ç.ş. geçmiş zamanı): bilduğ (12a/12 vs.), deduğ (13b/02 vs.), nazār etduğ (12a/12), kılduğ (32a/04), görduğ (32a/04), söyleduğ (23b/02).

-dUm (1.t.ş. geçmiş zamanı): eşitdüm (20b/05), dedüm (32b/12), ‘arz etdüm (32b/05, 32b/08), sordum (32b/10), söyledüm (32b/02, 32b/06) oysa: söyledim (32a/11).

-Ub (öğrenilen g.z. ve zarf-fiil eki): açub (2b/14), ayrulubdur (14b/11), bilübdürler (21a/14), dönüb (44b/10), düzetübdür (11b/05), keçüb (4a/08), yolın tutubdur (7a/11), ucaltub (44a/13), vurububsız (7b/04), yaradub (20a/13), yëtüb (42a/12), yëtişüb (9b/04).

-Ur (şimdiki zaman eki): eşidürüz (19a/03, 21a/06), el vërür (32b/03), anğlanur (31b/11), ayırur (9a/01), çıkarur (15a/02), kalur (7a/14), kırtlurlar (15a/10), tanulur (8a/01), yaratur (38a/03), bilür (19a/05), edürler (40a/03), gelür (17a/09, 17b/05), söyleşürler (39b/07).

Ettirgenlik: itür- ‘yitirmek’, geltür-/getür- ‘getirmek’, artur- ‘artırmak’, ayur- ‘ayırarak’, ; tanut- ‘tanıtmak’, itür- ‘yitirmek’, keçür- ‘geçirmek’, yëtür- ‘ulaştırmak’ vb.

Edilgenlik/Dönüşlülük: ayrul- ‘ayrılmak’, bilün- ‘bilinmek’, bulun- ‘bulunmak’, görün- ‘görünmek’, olun- ‘olunmak’, tanul- ‘tanınmak’, tapul- ‘bulunmak, ortaya çıkmak’, tapun- ‘icat edilmek’; bilünür (10b/03) oysa: bilindi (28b/09).

Tablo 1.1. Hep yuvarlak ve hep düz olan ekler şu şekilde sıralanabilir:

Yuvarlak Ekler (-U-)	Düz Ekler (-I-)
<p>-Ub: édüb, eşitmeyübsen, yetişübdür, buyurubdur, vèrüb, yetüb.</p> <p>+dUr: cismdür, bardur, bâıldur, terkîbdür, vâhiddür, vardur, vardurlar; almışdur, olunubdur, vèrübüdür.</p> <p>-Ur: eşidür, bilürüz, buyurur, olur, yetişür, yetürür, görürler, götürür, öldürür.</p> <p>-Uz: anğlaruz, bildüz, bilürüz, görerüz, dèrüz, dèmişüz, oluruz, eşidürüz, görerüz.</p> <p>-uḵ: bilduḵ, bilüruḵ, dèduḵ, dèruḵ, dèmişuḵ, èyleruḵ, ḵılduḵ, görduḵ, göreruḵ, tanuruḵ, soraruḵ, söyleduḵ.</p> <p>+(U)m: hülāşa-yı ‘aḵāyidümi, mürşidümdür, mezhebüm, i’tiḵādum, mezhebüm.</p> <p>+Um: benüm, bizüm için.</p> <p>-(U)m: ètdüm, eşitdüm, dèdüm, söyledüm.</p> <p>+mUz: dīnümüze, kīşimüz, şevkümüz, mürşidümüz, ḫarīḳat ḵardaşlarımız, ḵamumuz, ḫayālumuza, i’tiḵādımız,</p>	<p>+(s)I: ḫükmine, gözi, ḵarşusu, ḵulaḵı, eli, tili, eşyānı, velāyet nūrına, buyuruḵıylan, yaratanı, yèri, yüzi.</p> <p>+(n)I: anğları, bir şeyi, bizi, beyānı, olmaḵ, anğları, sizi, Tanğrı’nı, yamanluḵı.</p> <p>+sIz: ‘amelsiz, behresiz, mekānsızluḵ, mu‘allimsiz, mürşidsiz, şıfatsız, zamānsızluḵ; oysa: ‘aḵlsuzluḵdın (21a/13).</p> <p>-sIz: buyurursız, ḵaḵırasız, èdübsiz, èdersiz, ètmeyesiz, olasız, olubsız, vurububsız, bilübsiz, bilürsiz, görürsiz, yetüresiz.</p> <p>-dI: ayurdı, bilindi, bulundı, buyurdı, buyurdılar, ḵaḵırdı, dèdi, ètdi, ètdiler, èyledi, geldi, geldiler, geltürdi, idi, ḵaldılar, ḵurtardı, oldı, oldılar, söyledı,</p>

<p>murādumuz.</p> <p>+nġUz: mertebenġüz, özlerinġüz, payınġüz.</p> <p>-(y)InġUz=-Uz²: ètdünġüz, èdesinġüz, söyledünġüz; anġladuz.</p> <p>-(y)Urnġ(Uz): buyurunġ, èyleyinġüz, bilünġüz, vérünġüz, olunġüz; itürmenġüz; ètmenġüz.</p> <p>-duġ: buyurduġımı, ètduġı, èşitduġı, olduġı, yaratduġındın.</p> <p>+IUĖ: aġluk, birluk, çokluk, oġşamaġluk, bilikluk, dürüstluk, tamāmluk, ‘ālimluk, bendeluk, özgeluk, ġarılık, kör baġınluk, körluk, sonġraluk, taġrırluk, yamanluk.</p> <p>+IU: bulutlu, bellü, bilüklü, devletlü, ġayātlu.</p> <p>+cuġ: azacuġ.</p>	<p>söylediler, vèrdi, yètişdi.</p> <p>+dIn: addın, bilmekdin, bundın, bundındur, eldin ele, görmaġındın, gündin, haġandın, mevcūdātdındur, mundın, nürdin, oddın, özgedin, yaratduġındın, yoġluk, yulduzdın.</p> <p>+Inġ: anınġ, eyimmeninġ, başiretlerininġ, birisininġ, kimseninġ, odınġ, özlerininġ; anġlarınġ~ anġlarınġ, onlarınġ (hem de: onlarınġ), bunġlarınġ~ bunġlarınġ.</p> <p>-mİş: almışdur, buyurmuşdurlar, èylemişdür, ġeymişdür, olmuşdurlar.</p>
--	--

Bugün de Güney Azerbaycan’ın temel bölgesel aġızlarından olan Tebriz ve Erdebil aġızlarında da bu ek yuvarlaġlaşması gözlemlenebilir: “Terbizli’yuġ” ~ “Erdebilli’yük”. Tebriz aġzı kalın-yuvarlak yanlı iken Erdebil aġzı ince-yuvarlak eklenmeden yanadır. Metnimizde kalın-inesıralılık aġısından ortaya ġıkan ikili yazımlar bazen Tebriz, bazen Erdebil aġzını tercih etmekten kaynaklanmış olabilir.

1.2.2.3. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

Metindeki ünsüz değişimleri genellikle Azerbaycan Türkçesinin tipik özelliği olarak uzun ünlülerin düşmesini telafi etmek için sert ünsüzlerin ötümlüleşmesinden kaynaklanmaktadır. Bu dönemde bu tür ötümlüleşme olayı başlamış, ancak tamamıyla yaşanmamış ve bu yüzden ikili söyleyişler ortaya çıkmıştır: sahlatur (40b/03) ~ saqlayubdur (38a/07), til (39b/03 vb.) ~ dil (18a/01), dirü (30a/06) ~ tiri (12a/04 vs.) ~ tirig (35b/03 vs.), barı (3a/01 vs.) ~ varu (34a/03 vs.) ~ varı (2a/03 vs.), toprak (21a/14)~tofrak (27b/11), irelü (1b/06 , 41b/03 vs.) gibi.

1.2.2.3.1. *b- > p- ve -p > -b değişmesi*

Söz başında b->p- değişmesi görülmektedir:

pıçakçı (31a/12) <ET. bıçak

Ayrıca metinde genelde p'lerin özel harfi ile yazılmış olduğu göz önünde bulundurularak ve sonseste ötümlüleşme örneklerine rastlandığı için -Up gerundium ve öğrenilen geçmiş zaman ekinde -b->p değişmesinden yana tercih kullandık: alub <ET. alıp, olub <ET. olup.

1.2.2.3.2. *b-> m- değişmesi*

Bazı örneklerde Azerbaycan Türkçesinin tipik özelliği olarak önseste b->m- değişimi bu dönemde yaşanmaya başlamış:

bunğlar (13b/03) ~ munğlar (22b/09 vs.), bununğ (17a/09, 45a/04), munda 'bunda' (31b/03), mundın 'bundan' (4b/03)

'Ben' zamiri ise henüz 'men' şekline dönüşmemiştir.

1.2.2.3.3. *b-> v- değişmesi*

Birtakım örneklerde önseste b- ünsüzü v- olarak değişmişse de aynı örneklerin eskicil şekli de görülmektedir:

var (31b/08 vs.) ~ bar (26a/09), barı (3a/01 vs.) ~ varu (34a/03 vs.) ~ varı (2a/03 vs.) ~ varluğ (1b/11 vs.), vèr- (8a/05 vs.).

1.2.2.3.4. t > d değişmesi

Eski Türkçede d sesi önseste bulunmazken metinde Batı Türkçesi özelliği olarak bir takım kelimelerde önseste ötümlüleşme yaşanmış ama bu süreç tamamlanmadığı için bu metinde önseste t~d- kullanımında bazen aynı satırda bile ikili yazımlar meydana gelmiştir:

til (39b/03 vb.) ~ dil (18a/01), dirü (30a/06) ~ tiri (12a/04 vs.) ~ tirig (35b/03).

Düzenli olarak ötümlüleşmiş olan örneklere de bolca ratlanmaktadır:

dağlar (35a/09), dağı (çoğu yerde), demürçi (31a/11), dè- (çoğu yerde), dève (44a/08), düzet- (7b/07 vs.).

O dönemde henüz ötümlüşmemiş olan örnekler ise:

taş (35a/08), tışarı~tışaru, toksan toköz (32b/13), tol- (46a/07), tolu (46a/08), tiril- ‘dirilmek’ (30b/02), tüş- (36b/02 vs.).

Sonseste -t bulunduran eylemler ünlü alınca genelde -t>-d değişimi yaşanırken bazen de -t’li biçim korunmuş ya da bu ikircimi belirtmek için her iki ünlü de yazılmıştır: eşidür ‘ایشیتدور’ (20a/11) eşidürler ‘ایشیتدورلر’ (39b/06). → 1.2.2.3.7

Bu durumun tersi d- ile başlayan eklerin sonu sert ünsüzlü kelimelere eklenmesi durumunda bazen ötümsüzleşme biçiminde ünsüz uyumuyla tezahür eder:

yokdur (çoğu yerde) ~ yoktur (35a/13, 35b/12, 36b/09).

1.2.2.3.5. *ķ > ħ değişmesi*

Eski Türkçede nsesteki bazı ķ- sesleri Batı Türkçesinde ħ- sesine dönüşmüştür.¹² Metnimizde nses durumunda ħ- sesi görülmemekle birlikte bir iki örnekte ķ->ħ- değişimi yaşanmış, ancak her iki biçim paralel olarak kullanılmıştır:

ķaan (29a/02) ~ **ħaan** (26a/09), **ķansu** (8b/02), **ħankı** (26a/09 vs.) ~ **ħankısı** (15a/05, 32b/05),

Bütün metinde ‘**ķamu**’ görülürken bir örnekten belki istinsah sırasında bugünkü şekline (hamı) yakın olan ‘**ħamu**’ (14a/14) yazılmıştır.

İses durumunda -ķ- > -ħ- değişimi ara sıra görülmektedir. Ayrıca ķ’lı ve ħ’lı biçimlerin yan yana kullanıldığı drurumlara da rastlanmaktadır:

dahı <ET. taķı, saĥlanur ‘ساخلانور’ (40b/03) ↔ saķlayan (14a/09), yaķşuluk (8a/14) ~ yaĥşılık (8a/05, 8a/05).

Fakat özellikle son seste -ħ biçimi yeni başlamış (ya da yazıma yansımamış), daha çok eski biçimler kullanılmıştır: aķtarmak (AT. aĥtar-), arķ (AT. arĥ), ık- (AT. ıĥ-), oķşayıř (AT. oĥşayıř) ok (AT. oĥ), yok (AT. yoĥ) ve yuķu (AT. yuĥu) gibi örneklerde ise eskicil biçim korunmuştur.

1.2.2.3.6. *Sonseste -G*

Sonseste okhecelilerdeki -G sesi bu dönemde yeni yeni düşmeye başlar ve bazen de korunur. Dolayısıyla ikili biçimler ortaya çıkarır; düşünce de sona denk gelen ünlü yuvarlaklaşır.

‘tirig’ (35b/03 vs.) > tiri (12a/04 vs.) yanında ama sonsesin düşmesiyle ‘dir’ olduğu durum da var (30a/06).

¹² Muharrem Ergin, Dede Korkut Kitabı II, s. 416.

Yuvarlaklaşmanın bir nedeni de budur: bilük (bilüklü, bilüklük) <ET. bilig.

ET. +l°G eki işbu -G düşmesiyle +IU şeklini almış, ET. +l°K eki ise +luğ olarak varlığını sürdürmüştür: bulutlu (46b/04), bellü (1b/04 vs.), bilüklü (35a/08).

Sonu -K ekiyle biten gövdeler, düzenli olarak yuvarlak ünlülüdür: artuğ, bilük, delük vb.

1.2.2.3.7. Ötümlüleşme

Birincil uzun ünlülerin düşmesi sonucu sert ünsüzlerin ötümlüleşmesi (p>b, ç>c, t>d, k>g) son seste neredeyse sistematik olarak gerçekleşmiş:

ad <ET. āt, gög <ET. kōk, ağac <ET. ığaç, edüb <ET. idüp vb.

Önseste ise birçok sözcükte t- ünsüzü henüz ötümlüleşmemiştir. Ötümlüleşme sürecinin bu dönemde başlamış olmasına karşın önseste henüz değişmemiş ötümsüz biçimler de var:

tiri ‘diri’ (12a/04 vs.) ~ **tirig** (35b/03) ~ **dirü** (30a/06), **tışarı** ‘dışarı’ (13b/03, 10) / **tışaru** (13b/09), **tolar** ‘dolur’ (46a/07), **tolu** ‘dolu’ (46a/08), **toksan** ‘doksan’ (32b/12), **tokuz** ‘dokuz’ (32b/12), **til** ‘dil’ (39b/03 vd.) **tüştiler** ‘düştüler’ (45a/04)

TT’deki gibi bir ünsüz benzeşmesi (ötümsüzleşme) bu dönemde de görülmez ve +dA, +dIn gibi ekler bu açıdan değişkenlik göstermez. Tek isatisna: yoktur (35a/13 vs.) ~ yokdur (genelde), tüştiler (45a/04).

Eklenme sırasında genelde -k ve -t- iki ünlü arasında kalınca da düzenli biçimde ötümlüleşmemiş, ya da yazıya yansıtılmamıştır:

ışıkı ‘ایشیقی’ (4/12 vs.), ışığın ‘ایشیقین’ (9a/08); oysa: ışığıylan ‘ایشیغیلن’ (9a/01)

başıret görmağıdur yok göz görmağı ‘بصیرت کورماقیدور یوق کوز کورماقی’ (9b/08)

tütün görmağının ‘توتون کورماقندین’ (10b/03), uşakı ‘اوشاقی’ (26a/01), yaratduğının ‘یاراتدوقندن’ (27a/03), tanumağa ‘تانوماقه’ (8b/07), buyuruğıylan ‘بو یوروقیلن’ (5a/06).

yaratan ‘یاراتان’ (2a/01 vs.) ~ yaradan ‘یاردان’ (19b/12, 23a/03), yaratubdur ‘یاراتوبدور’ (11b/5d) ~ yaradub ‘یارادوب’ (20a/13), düzetebilmez ‘دوزاته بیلمز’ (7b/07).

Metinde çokhecelilerde eklenme sırasında -t->-d- ötümlüleşmesindeki ikilem yazıma da yansımış ve -td- biçiminde her iki yazımla gösterilmiştir:

êşidürüz: êşitdürüz ‘ایشتوروز’ (19a/03, 21a/06) “ışitıyoruz”, êşidür: êşitdür ‘ایشتور’ (20a/11) “ışitir”, êşidürler: êşitdürler ‘ایشتورلر’ (39b/06) “ışitirler”, êşide: êşitde ‘ایشتده’ (32b/04) “ışite”,

Yukarıdaki uyumsuz veya ikili örnekler geçiş dönemi özelliği olarak açıklanabildiği gibi, Doğu Türkçesi örneksemeli etkisi yahut Eski Azerbaycan Türkçesinin Kıpçak kolu izleri olarak da değerlendirilebilir.

1.2.2.3.8. Önseste y-:

Bugünkü Azerbaycan Türkçesinde de de görüldüğü gibi itür- ‘yitirmek’, ürek ‘yürek’ (Krş. ET. yürek) gibi kelimelerde Anadolu sahasından farklı olarak önseste y- ünsüzü yokluğunun bu dönemde de yaşandığını öğrenmekteyiz. Fakat bugünkü durumun tersine önseste y- sesinin henüz değişime uğramamış örnekleri de paralel olarak görülür:

yırağ ‘uzak’ (6b/08 vs.) ~ **ırağ** (25b/03) bugün ‘ırağ’, **yulduz** ‘yıldız’ (13b/14) bugün ‘ulduz’, **yüz** ‘çehre’ (36b/05) bugün ‘üz’ .

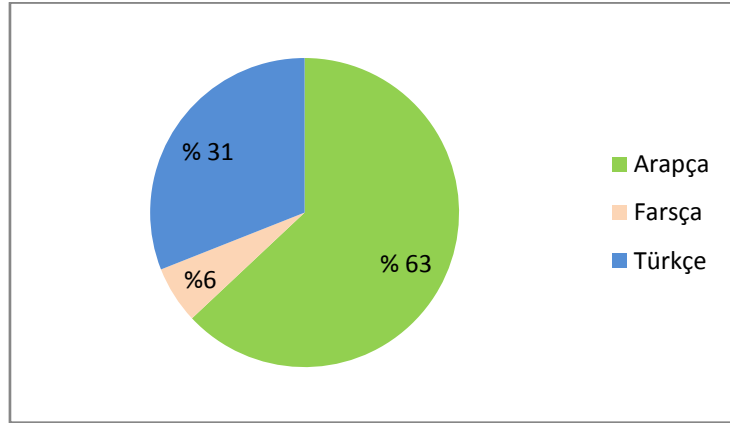
1.2.3. SÖZLÜK ÖZELLİKLER

Eser hem dönemin sözvarlığının ve eskicil sözlük öğelerin saptanması, hem de bir nesir ürünü olarak Genel Türkçe ve yerel söz dağarcığının harmanlanmasıyla o dönemde yeni yeni oluşmakta olan Eski Azerbaycan Türkçesi edebi dilinin gelişim sürecine ışık tutması açısından önem arzeder.

1.2.3.1. Söz Dağarcığı

Üzerinde çalıştığımız eserin tamamında toplam 2194 madde başı bulunmaktadır. Bu söz varlığı içinde kökence 1388 Arapça, 132 Farsça ve 670 Türkçe kelime yer almaktadır.

Aşağıdaki grafikte metindeki kelime dağılımı yüzdeler olarak gösterilmiştir:

Tablo 1.2. Kelime Hazinesi

Bu sınıflandırmada yapım eki olarak madde başında yer alan yabancı kökenli kelimeler Türkçe sayılmıştır.

Eserin söz varlığında Arapça kelimelerin fazlalığı, kitabın dini konu ve içeriğe sahip olması nedeniyle açıklanabilir. Aynı şekilde ilgili tasavvuf tarikatı ve Şiiliğin literatürünün Farsça olması da bu dilden hem sözlük hem sözdizimsel olarak etkilenmeye yol açmıştır.

Genelde Arapça-Farsça kalıplar dışında gereksiz terkiplere yer verilmez.

1.2.3.2. İkili Kullanımlar

Genelde Doğu Türkçesi özellikleri tipik Ortak Oğuz Türkçesi (Selçuklu Türkçesi) ile katışınca, hep karışık dilli eser diye nitelendirilen eserlerde olduğu gibi hem seslik, hem sözlük açıdan ikili biçimbirimlerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Örneğin Türkçenin iki ayrı koluna ait olmak üzere hem ‘tap-’ hem ‘bul-’, aynı şekilde hem ‘tapul-’ (17b/02, 45a/10) hem ‘bulun-’ (13a/04, 20a/01), hem ‘gün’ (10b/03 vs.) hem ‘kuyaş’ (36b/02 vs.), hem ‘kibi’ (8b/04, 8b/09 vs.) ~ ‘kimi’ (10b/07 vs.) hem ‘tek’ (4b/12, 25b/04) birarada görülmektedir.

Doğu Türkçesinden birkaç kelime de ödünçlenmiştir: **kuyaş** ‘güneş’ (04a/01, 36b/02, 46b/04), **küreken** ‘güveyi’ (2b/09, 5a/11), **okşa-** ‘benzemek’ (2a/03 vs.), **öz** ‘kendi’ (çoğu yerde), **özge** ‘başka’ (çoğu yerde) vs.

Zor olduğu düşünülen, özellikle halktan kelimelerin hemen ardından Arapça-Farsça karşılığı da verilmiştir (bk. 1.2.4.2).

Benzetme edatı olarak ‘kibi’ ve ara sıra da ‘tek~dék’ (<ET. *têg*) kullanılmıştır:

onıñ kibi (08b/04), onğlar kibi (08b/09), ol ma‘lūmları kibi (08b/11), ol cisimler kibi (13b/09), şüreti kibi (14b/04), sizler kibi (17b/07), ecsām yavuqluķı kibi (25b/03), insān lafzı kibi (31a/04), adı kibi (31a/07, 31b/06), Rezzāk kibi (32b/07), bu ‘ālem yemişleri kibi (35b/07), on bu ‘ālem kibi (35b/14), güzgü enğsesi kibi (36b/05), bu ‘ālem kibi (37a/12), tîşe kibi / neccār kibi (39a/12);

gün ışığı tek (04b/12), ırakluķı tek (25b/04); mevc ü ħubāb dek (33a/14), levn kıyāmı dek (34a/07).

[+A] “têk” (<ET. *tegi*) ise ‘kadar, dek’ anlamında kullanılmıştır:

āhir.e tēk ‘sona kadar’ (44a/14), āhirine tēk ‘sonuna dek’ (44b/01).

Ki~kim bağlacına gelince: Ki yanında kim de ara sıra ve bazen aynı satırda kullanılmıştır. Ki daha çok kullanılmıştır. Kim ise daha çok birleşik kalıplarda kullanılmış: éyle kim, bëyle kim, her ne kim. Ki bağlacı daha çok Farsçadan örneksenen cümle yapılarında kullanılmıştır.

1.2.3.3. Eskicil Sözcük Varlığı:

Metinde Orta Oğuz Türkçesi (XI-XIII. yüzyıl Türkme-Azerbaycan-Anadolu lehçesi) yâdigârı ve Eski Azerbaycan Türkçesine (XIII-XV. y.y.) ait birçok eskicil leksik unsur yer almaktadır. Bu sözcüklerin bazıları eskimiş, bazıları kimi ağızlarda varlığını sürdürmektedir:

arılan- ‘anlaşılmaq’, **barı ~ varı** ‘hepsi, tümü’ (Kaşkay ağzı: varısı), **dahı** ‘dahi, da’, **engse** ‘arka’, **haçan** (<ET. kaçan) ‘ne zaman’ [Erdebil ağzı: háçan], **karılık** ‘yaşlılık’, **katla** ‘defa’, **kıl-** ‘yapmaq’, **şol** ‘şu’, **tışaru** ‘dışarı’, **tütin** ‘duman’, **yazı** ‘ova, çöl’, **zad** ‘şey’¹³ vs.

Bazı kelimelerde de bugünkünden farklı eskicil biçim görülmektedir: **ben** > men, **ol** > o, **bëyle** > bële, **éyle** > éle ‘öyle’, **geltür-** ‘getirmek’, **imdi** > indi ‘şimdi’, **kibi** > kimi ‘gibi’, **tēk** > dek ‘kadar’, **ķamu** > hamı, **ķansu ~ hankı(sı)** > hansı, ‘hangisi’, **ķaranķuluk** > karanlık, **ķim** > ki, **ur-** > vur-.

1.2.3.4. Yerel Sözcük Varlığı:

Eserde kullanılmış olan birtakım sözcükler Azerbaycan Türkçesini genel Oğuz Türkçesinden ayıran ve genelde Anadolu sahasında kullanılmayan Bulgar-Kıpçak-Uygur ve bazen Moğolca kökenli sözlük örneklere de ol bol rastlamaktayız.

¹³ Zad (zāt ile ilgisi yok; ‘زاد’): Doğu Azerbaycan ağızlarında ‘yad~yat’ biçiminde görülür; Batı Azerbaycan’da ise ‘şey’ kelimesinden daha çok kullanılır: *zaddı(r)*, *bir zad*, *her (bir) zad*, *hêç (bir) zad*, ...

O dönemin Azerbaycan Türkçesine özel sözdağarcığı hakkında örnek olarak şu bilgiler kayda değer mahiyettedir:

Tablo 1.3. Azerbaycan Türkçesine özel sözvarlığı

Eski Azerbaycan Türkçesi	Çağdaş Azerbaycan Türkçesi	Türkiye Türkçesi	Eski Azerbaycan Türkçesi	Çağdaş Azerbaycan Türkçesi	Türkiye Türkçesi
açtarmak	açtarmak	‘aramak’	köynek	köynek	‘gömlek’
aparmak	aparmak	‘götürmek’	küreken	küreken	‘güveyi’
ata	ata	‘baba’	nemene	nemene?	‘ne? nasıl?’
béyle	béle	‘böyle’	oqşa-	oqşa-	‘benzemek’
bilük	bilik	‘hikmet’	oqşayış	oqşayış	‘benzerlik’
danışmak	danışmak	‘konuşmak’	öz	öz	‘kendi’
éylemak	éyle-/éle-	‘etmek’	özge	özge	‘başka; el’
gizlin	gizlin	‘saklı’	soruşmak	soruşmak	‘sormak’
götürmek	götürmek	‘kaldırmak’	tanulmak	tanınmak	‘tanınmak’
güzgü	güzgü	‘ayna’	tapıl-/ tapun-	tapılmak	‘bulunmak’
ıraç	ıraç	‘uzak’	tek	tek	‘gibi’
içün	üçün	‘için’	ték	dek	‘kadar’
isi	isti	‘ısı, sıcak’	ucalt-	ucalt-	‘yükseltmek’
itürmek	itir-	‘yitir-’	yaşsuluk	yaşsılık	‘iyilik’
iy	iy	‘koku’	yalquz	yalqız~yalnız	‘yalnız’

ķansu	hansı	‘hangi(si)’	yamanluk	yamanlık	‘kötülük’
ķarılık	ķarılık	‘yaşlılık’	yavuk	yovuk	‘yakın’
ķerkü	ķerki	‘keser’	yazı	yazı, çöl	‘ova’
ķişi	ķişi	‘erkek’	zad	zad	‘şey’

1.2.4. ANLAMLIK ÖZELLİKLER

Eser sayesinde Kıpçak Türkçesi etkisinde Azerbaycan sahasına özgü birtakım anlamlık özelliklerin o dönemden beri varolageldiğini anlamaktayız. Kelam ve felsefe çalışması olduğu için birçok yerde özellikle bazı Türkçe kelimelerin anlamı tam olarak anlaşılın diye yanında Farsça veya Arapça karşılığı da verilmiştir.

1.2.4.1. Azerbaycan Sahasına Özgü Kullanımlar:

Ortak Oğuz Türkçesi sözvarlığından gelen ve Türkiye Türkçesiyle ortak olan fakat Azerbaycan Türkçesinde farklı anlamı olan veya değişik yan/özel anlamlar kazanmış olan birçok kelime eserde Çağdaş Azerbaycan Türkçesindeki gibi kullanılmıştır:

ata ‘baba’, **danış-** ‘konuşmak’, **götür-** ‘alıp kaldırmak, üzerine almak’, **ķarı** ‘yaşlı’, **ķeçür-** (ÇAT. *keçirt-*) ‘[çırağı, ışığı] kapatmak, söndürmek’, **ķişi** ‘erkek’, **yetiş-** ‘varmak, ulaşmak’, **okşa-** ‘benzemek’, **öz** ‘kendi’, **sakla-** ‘korumaya almak’, **tap-** ‘bul-’, **tek** ‘gibi’, **uşak** ‘çocuk’ vs.

1.2.4.2. Eşanlamlı Eşliğinde Kullanma:

Anlaşılma olasılığı düşük olduğu düşünüldüğünde Türkçe kelime, özellikle de terimler eş anlamıyla birlikte verilmiştir (bu anane Farsçada sistematik olarak Farsça-

Arapça ikilemeler şeklinde kullanılır). Genelde ilk tercih Türkçe ve açıklaması Arapça terimdir:

yı^{ra}ğ olmak ve ictināb etmek (06b/08), tiri ve hay (12a/04, 30a/05, 40b/09), gizlin ve ma^hfi (13a/08, 28b/03), bir ve vā^hid (30a/09, 41a/13), bir ve mütta^hid (02a/02), va^hdet ve bir^luğ (29a/09 vd.), bir^luğ ve va^hdet (29b/12), ço^kluğ-keşret (29a/08, 29b/12 vd., 31a/14, 31b/04), müşā^bebet ve o^kşama^kluğ (15b/13), o^kşayış ve müşā^bebet (19b/01, 28a/12), ço^kluğ ve keşret (16a/14), kiz^b ve yalan (17a/13), çekilmiş ve zula^ktār (22a/01), yu^karı ve erfa' (16a/02), yu^karu ve a'lā (34b/01), isil^uğ ve harā^ret (21b/04), ğayrı ve özge (25b/07), yaratan ve halk eden (02a/01, 02a/07), yaratan ve ĩcād eden (29b/03), yaratma^k ve ĩcād etmek (33b/05), hıl^kat ve yaratma^k (34a/01), ayru ve muğāyir (26b/13), bilik^luğ ve ālim^luğ (28b/05), karşı ve mu^kābil (29b/07), tanumak ve ma'rifet (33b/06), yok ve ma' dūm (30a/01), yok^luğ ve zevāl (35a/03), ölü ve ma' dūm (30a/06), bilüklü ve şü'ūrlü (35a/08), yemiş ve eşmār (35b/07), ağırluğ ve şikl (35b/10), tiriklik ve ma'āş ederler (36b/04), ışık ve münevver (36b/05), varluğ ve vücūd (40a/04), bellü ve zā^hir (42b/02), zā^hir ve bellü (43a/13), yol ve tarī^kat (42b/04), arı ve müberrā (43a/11), yak^şu ve ma^hmūd (43b/06), rics ve yaman^luğ (45b/09), açar ve fet^h eder (46a/11) vb.

1.2.5. BİÇİMLİK ÖZELLİKLER

Eserde artzamanlı biçimlik gelişim açısından uğun devam eden özellikler dışında bir sürü Ortak Oğuzca özelliklerine rastlanmaktadır:

Ayrılma hâli eki birkaç istisna dışında hep +dIn biçimindedir. Bazen de Doğu Türkçesi gibi iyelik ekiden sonra zamir n'si olmadan kullanılır: cūşış+i+din.

Yer yer an^ğa~on^ğa/ona, anda~onda, andın^ğ~ondan/ondın, andın^ğ an^ğlar~on^ğlar/onlar biçimleri paralel olarak kullanılmıştır.

Bildirme eki (+dUr), 1. ş. ilgi (+Um) ve iyelik ekleri (+mUz) ve 2. ç.ş. emir eki (-°ngUz) hep yuvarlak; ilgi eki +(n)Inġ; ara sıra +nInġ), 3. t.ş. iyelik eki +(s)I ve -mİş hep düz ünlüdür (-m etkisiyle 1.t.ş. yuvarlaklaşmış: -mUşam).

İyelik ekinden sonra gelen akuzatif eki +(I)+n biçimindedir: özin, özlerin, gözin.

Azerbaycan Türkçesi belirleyici özellikleri olarak düzenli bir biçimde akuzatif eki +(n)I, geniş zaman -Ar, şimdiki zaman -Ur, Kıpçak özelliği olarak öğrenilen geçmiş zaman eki -Ub biçiminde kullanılmıştır.

Farsça sözdizimi ('iltizâmî' yapısı) etkisiyle bütün kiplerin yapısında yoğun bir biçimde istek kipi kullanılmıştır.

1.2.5.1. YAPIM EKLERİ

1.2.5.1.1. İSİM YAPIM EKLERİ

Metnimizde kullanılan başlıca isim yapım ekleri şunlardır:

1.2.5.1.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

+çI

Meslek, uğraş ismi yapar: pıçakçı 'bıçakçı' (31a/12)

+daş

Ortaklık ve beraberlik bildiren isimler yapar:

ğardaş 'kardeş' (34a/02 vs.), yoldaşlarımız (34a/02)

+IU

Varlık ve sahiplik anlamında isimden sıfat yapar:

bulutlu ‘bulutlu’ (46b/04), bellü ‘belli’ <ET. belgülu (1b/04 vs.), bilüklü ‘bilgili’ (35a/08), devletlü ‘talihli’ (42b/06), kuvvetlü ‘güçlü’ (11a/06). ↔ faydâli (23a/13) ve ğāyetli (23a/14).

+IUḳ

İşlek bir ektir. Genelde sıfattan mastar anlamında isimler yapan çeşitli fonksiyonlarla eklenir:

anġlamazluḳ ‘idrâksızlık’ (13b/13), aḳluḳ ‘beyazlık’ (15a/06), ıraḳluḳ~yıraḳluḳ ‘uzaklık’, oḳşamaḳluḳ ‘benzerlik’ (15b/13), birluḳ ‘birlik’ (her yerde), bilmezluḳ ‘cehalet’ (7a/02), isilüḳ ‘sıcaklık’ (21b/04), eksüklüḳ ‘noksan’ (11a/05), göglük ‘gök olma’ (22b/11), ḳulluḳ ‘hizmet’ (44a/02), nêcelüḳ ‘keyfiyet’ (28b/12), sonġraluḳ ‘sonralık’ (1b/06), taḡrıluḳ ‘tanrılık’ (19b/03 vb.), tirigluḳ ‘canlılık’ (14b/05) ~ tiriglik (30a/07) ~ tiriglik (25a/10, 36b/03, 22b/09).

Çok nadir de olsa ice şekli de belki bir ağız etkisiyle kullanılmıştır: tiriklik ‘تیرکلیک’ (22b/09), göglük ‘گۆگلیک’ (22/11), hatta: yulduzluḳ ‘یولدوزلیک’ (22b/11).

+raḳ

Üstünlük bildiren (“daha ~” anlamında) sıfat ve zarflar üretir. Ek hep kalın sıralı (+raḳ) olarak ve çok yaygın biçimde ‘daha’ yerine kullanılmıştır:

artuḳraḳdur ‘daha fazla’ (8b/01), bellüraḳ ‘daha belirgin’ (4a/07), nā-ma‘ḳūlraḳ ‘daha akıldışı’ (45a/03), yavuuḳraḳ ‘daha yakın’ (30a/07), uḳaraḳ=‘ālīraḳ ‘daha yüce’ (35b/01), yeġraḳ ve yaḳşuraḳ ‘daha iyi’ (43a/08), yeġraḳ ve şerīfraḳ ‘daha iyi ve daha şerefli’ (8a/01).

+sIz

Yokluk bildiren sıfatlar yapar; “~ olmadan/olmaksızın” anlamında zarflar oluşturur. Eski Anadolu Türkçesi tersine Eski Azerbaycan Türkçesinde hep düz ünlülü olduğu görülmektedir:

‘amelsiz ‘amel etmeden’ (7b/06), ‘aqlsuzluqđın ‘akılsızlıktan’ (21a/13), behresiz ‘nasipsiz’ (4a/14), mekānsızluqđ ‘mekansızlık’ (18b/02), mu‘allimsiz ‘öğretmeni olmadan’ (42a/04), mürşidsiz ‘mürşidi olmadan’ (4a/03), şıfatsız ‘vasıfsızken’ (31b/12), zamānsızluqđ ‘zamansızlık’ (18b/02); susuz ‘susamış’ (33b/02).

1.2.5.1.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler

-GU~KU

Alet isimleir veya soyut isimler yapar:

yuqđ ‘uyku, rüya’ (25b/01) <uyqđ (ET. *udı-*), qaranqđ ‘karanlık’ (36a/09), kerkü ‘keser’ (39a/11), eskü ‘eski’ (1b/08), güzgü ‘ayna’ (36b/05).

-(U)K

Çeşitli fonksiyonlarda kullanılmaktadır. Genelde edilgen sıfatlar yapar:

artuqđ ‘fazla’, bilük (1b/11, 42b/01), buyuruqđ (43b/10), böyük ‘büyük’ (30b/02), delük (36b/01), eksük (8a/07 vs.).

-mağ (ara sıra: ***-mek***)

Oldukça işlek bir ektir. Bir eylem ve oluşun soyut ismini yapar:

aqtarmaqđ ‘aramak’ (4a/07), bařarmaqđ ‘aşarmak, becermek’ (18a/01), gün batmaqđ ‘güneşin batması’ (36a/11), bilmaqđ ‘bilmek’ (12b/03 vs.), eşitmaqđ ‘işitmek’ (6a/07), iħāta eylemaqđ (12b/05), geymaqağ ‘giymeye’ (34a/05), görmaqđ ‘görmeyi’ (9b/08), oqřamaqlıqđ ‘benzerlik’ (15b/13), ölmmaqđ ‘ölmek’ (26a/01 vs.), tirilmmaqđ ‘dirilmek’ (30b/02).

-me

Eylemden soyut ve somut isim yapar:

sürme ‘sürme, rastık’ (9b/11, 27b/12)

-U

Çeşitli anlamlarda sıfat ve isimler yapar (iki ayrı ek: biri sonses düşmesiyle -U<-°G ve diğeri –U zarf-fiil kalıplaşması):

ayru (9a/02 vs.) <ET. *adruk*, ölü (30a/06) ~ öli <ET. *ölüg*; karşı (2a/04 vs.) <karış- ‘karşı gelmek’, tolu (46a/08) <ET. *tolu*, yakışu ‘iyi’ (34b/12 vs.) <yakış- (zarf-fiil kalıplaşması).

1.2.5.1.2. FİİL YAPIM EKLERİ

Metnimizde kullanılan başlıca fiil yapım ekleri şunlardır:

1.2.5.1.2.1. İsimden Fiil Yapan Ekler

+A-

oğşa- ‘benzemek’ <oğuş+a-; düzet- ‘imal etmek’.

+Al-

ucalt- ‘yücelmek, yükselmek’ <ucal-.

+Ar-

başar- ‘aşarmak, becermek’.

+lA-

ağla- ‘anlamak’, bağışla- ‘bağışlamak’, bağla- ‘bağlamak’, sakla- ‘saklamak, korumak, bir yerde tutmak’.

1.2.5.1.2.2. Fiilden Fiil Yapan Ekler

Fiilden fiil yapan eklerin çoğu çatı ekleridir:

1.2.5.1.2.2.1. *Ettirgenlik Ekleri*

-Ar-

çıkār- ‘çıkarmak’, kırtar- ‘kurtarmak’.

-Ur-

artur- ‘artırmak’, ayur- ‘ayırarak’, yētūr- ‘ulaştırmak, yetiştirmek’, itūr- ‘yitirmek’, kēçūr- ‘söndürmek’.

-t-

tanut- ‘tanıtılmak’, tirilt- ‘diriltmek, canlandırmak’, ucalt- ‘yükseltmek’.

-DUr-

geltūr- ‘getirmek, gelmesini sağlamak’, öldūr- ‘öldürmek’.

1.6.1.2.2.2. *Edilgenlik Ekleri*

-n-

aŋġlan- ‘anlaşılmak’, bilün- ‘bilinmek’, bulun- ‘bulunmak’, olun- ‘olunmak’, tapun- ‘bulunmak, icâd edilmek’.

-l-

çekil- ‘çekilmek’.

1.2.5.1.2.2.3. *Dönüştürme Ekleri*

-l-

ayrul- ‘ayrılmak’, tiril- ‘dirilmek’.

-n-

bulun- ‘varolmak’, görün- ‘görünmek’, sahlın- ‘korunmak, tutulmak’.

-ş-

soruş- ‘birine sormak’, yetiş- ‘ulaşmak’.

1.2.5.1.2.2.4. İşteşlik Ekleri

-ş-

söyleş- ‘karşılıklı konuşmak’, soruş- ‘birlikte sormak’.

1.2.5.2. İSİM ÇEKİMİ

1.2.5.2.1. Çokluk Eki

Metinde kullanılan çokluk eki *+lar/+ler*’dir. Ekin önceki dönemlerde kullanımı ile farklı bir durumu yoktur (yazımda bazen Doğu Türkçesi yazım geleneği üzere elifle yazılsa da dil uyumuna girer):

adlar (28a/12), ‘ağllar (26a/06), ‘ālemīlere (20b/10), ‘ayblardın (43a/11), bendelerdin (28a/05), bizlerde (20a/01), dağlar (35a/09), ğıdālar (11a/06), gögler (9a/10), görmağlar (9b/09), iyeler (13b/08), kardaşlar (38a/05), yoldaşlarımız (34a/02).

Bazı Arapça kırık çoğullar herhalde topluluk adı muamelesi görererek tekrar Türkçe çokluk eki almıştır:

ābālarımız (46b/07), ervāhlara (38b/14), eşyālar (24b/05), havāşşlarımızdın (2b/05), hulefālarınġ (32a/10), mahlūkātıldın (30a/06).

1.2.5.2.2. İyelik Ekleri

İyelik ekleri 1. ve 2. kişi teklik ve çokluk şekillerinde daima yuvarlak, 3. kişi teklik ve çokluk şekillerinde ise düz ünlüdür.

Teklik 1. şahıs: *+(U)m*

atam (2b/11), dayım (2b/10), ‘aķāyidümi (2b/08), i‘tiķādum (27b/03), mezhebüm (27b/03), mürşidümdür (27b/04)

Teklik 2. şahıs: **+(U)nġ*

Örneksiz.

Teklik 3. şahıs: *+(s)I*

zāt adı (30b/14), karşısu (17b/10), barısı (8a/09), biligi (16a/01), cānı (40b/08), Fārsī dili (18a/01), başiret ehli (7a/09), fermān-fermā-yı küll emri ilen (39a/07).

Çokluk 1. şahıs: *+(U)mUz*

ķamumuz (4a/04), murādumuz (31b/13, 32a/01), şerī‘tumuz (3a/08), ‘aķlumuzda (17b/02), ġayālumuza (17b/03, 17b/09), i‘tiķādumuz (13a/11, 38a/11), mürşidümüz (30b/02), özümüzdin (17b/13).

Çokluk 2. şahıs: *+(U)nġUz*

mertebenġüzdin (30a/13), ‘aķluġuz (8b/11), payıġuz (33b/10), özleriġüzdin (30b/01).

Çokluk 3. şahıs: *+IArI*

aġvālları (23a/01 vs.), aşılları (18a/07), düşmenleri (46a/02), evārları (41a/07), ervāġları (42a/10), eteklerindin (9b/02), ġālları (22b/06), i‘tiķādları (3a/07), varluķları (12a/13).

1.2.5.2.3. Hāl Ekleri

1.2.5.2.3.1. İlgi Hāli (Genitif)

Eski Türkçede düzlük-yuvarlaklık uyumuna tabi olan genitif eki bu dönemde *+(n)İnġ*, (düz ünlülü) biçimindedir:

anınġ (8a/08, 12a/11 vs.), ‘ademinġ (01b/07), bununġ (17a/09, 45a/04), ġazretinġ (02b/09, 03a/12, 03a/13 vs.), ġazarātınġ (02b/04, 07b/04, 07b/08, 09b/04 vs.), kimseninġ (42b/10), onġlarınġ (02b/04, 03b/11 vs.), onġlarınġ için (26b/14), onunġ (çoġu yerde), Őeyġinġ (05a/09), seyyidinġ (05a/11, 05a/12 vs.), varınınġ (02a/09 vs.).

Genitif eki normalde ünsüz sonrası +İnġ iken bazı örneklerde Eski Türkçe gibi +nİnġ olarak da kullanılmıştır: mübininġ (07b/03), yaġıninġ (10b/01), Şey’ninġ (12a/02), müta‘ālninġ (15b/10), ġālīk-ı celīlinġ (33b/06). Bu deġişik kullanımı ekin kopuk yazıldığı durumda bir yazım olgusu veya Doġu Türkçesi etkisi olarak da görmek mümkün.

İlgi eki birkaç örnekte yuvarlak olarak *+(n)Unġ* biçiminde de görülür: bunġlarınġ (39b/05) oysa: bunġlarınġ (çoġu yerde), onġlarınġ (35a/11, 38b/03, 45b11/14 vs.) ↔ onġlarınġ (2b/04, 3b/11 vs.), her zadunġ (21a/08).

1. Şahıs ilgi eki ise *+Um* biçimşnde hep yuvarlaktır:

benüm (27b/03); bizüm (2b/05, 3a/06, 3a/06, 6a/06, 16a/01, 29b/01, 32a/08, 38a/11, 46b/06).

3. Şahıs zamirinde ‘onunġ’ gibi ‘anınġ’ da var.

Eksiz Genitif (ilgi ekinin kullanılmadığı durumlar):

Bazı cümlelerde tamlayan belirli ad tamlaması konumunda, ilgi eki almadan kullanılmıştır:

- “*enbiyā — ‘aleyhi’s-selām — ġırāġı onunġ-ılan münevverdür*” (9/01)

- “*‘aġlınınġ ġıraġı sönmeġi yokdu*” (09b/07)

- “*hiç vech-len zevāl onğa yolu yokdur*” (10a/13)
- “*ecsām irakluķı tek*” (25b/04)
- “*bu mürşidler meşeli, hāzıķ tabīb meşelidür*” (6b/13)

1.2.5.2.3.2. Yükleme Hâli (Akuzatif)

Metnimizde üç türlü akuzatif eki, hem *+(n)I*, hem 3. şahıs iyelik ekinden sonra *+n* eki, hem de ünlüyle biten kelimelerden ve bazı zamirlerden sonra Eski Türkçede kullanılan *+nI* eki¹⁴ eki kullanılmıştır. 3. teklik ve çokluk şahıs iyelik eklerinden sonra genellikle *+n* eki kullanılmıştır. Ünlü ile biten sözcüklerde asla /y/ yardımcı sesi kullanılmamış, hep /n/ sesi araya girmiştir.

bir şeyi (37b/08), beķā’ı (7b/13), bizi (25a/10), dīni (43b/14), olmaķı (13b/12, 13b/12), onğları (38b/05, 42a/05), yamanluķı (45b/09);

Allāh Te‘ālā’nı (13a/11, 17a/09, 20a/07), āyeni (44a/06), esmānı (31a/13), eşyānı (11a/01, 18a/07 vs.), ğayrını (17b/12), ķamusını (38a/07), ma’nānı (13a/03, 14a/09 vs.), Tanğrı’nı (12b/08)

onı (1b/08, 5b/05 vs.)

birbirin ‘birbirini’ (36a/03, 36b/04), ħadīşin ‘hadisini’ (44a/10), elin ‘elini’ (44a/12), özleri ‘kendilerini’ (44b/14), Şeyh Zāhid ‘**aķāyidin** (02b/08), **özin** delīl ü mürşid yétüre (04a/07), başiret **gözin** açub (02b/14), ķimyā nüshasın (7b/07), anunğ ışıkın (9a/08), adların beyān etti (45b/02), “Sonğra Ħazret-i Emīrelmü’minīn’inğ **elin** tutub ol ħazreti minberinğ üstünde ucaltub buyurdı” (44a/12-13).

Eksiz Akuzatif: Bazı kelimelerde 1. ve 2. şahıs iyelik eklerinden sonra akuzatif eki olmadığı halde akuzatif anlamı bulunmaktadır:

¹⁴ A. Von Gabain, *Eski Türkçenin Grameri*, s. 64.

- “payınġuz alub...” (33b/10): Payınızı alıp...

- “fenā rengi götürür” (8b/06): fena rengini alır.

1.2.5.2.3.3. Yaklaşma Hâli (Datif)

Bu dönemde datif eki *+(y)A* biçimindedir. Eski Türkçe *+GA/+KA* ekinden gelmiştir. Eski Türkçedeki *+ġa* ekinin izi *aġga*, *oġga* gibi kullanımlarda kalıp olarak devam etmiştir. Bu ek ümlüyle biten kelimelere geldiğinde araya *-y-*, iyelik eklerinden sonra ise *-n-* sesi alır:

āhire tēk (44a/14), aġlara (40a/07, 42b/03), bunġlara (39a/07), eflāka (23a/12), elden ele (4b/08), ġilāfete (45a/06), on iki imāma (45b/02), ġuyaşa (36b/02), maġsada (4a/06), oda (10b/08), tanumaġa (8b/07), yēre (25b/03), zūhūra gelür (34a/05);

dünyāya (44b/08), fenāya (7b/13), her neye (8b/03, 19a/11), imdiye dēk (45a/10), ġamuya (21b/06 vs.), ma‘nāya (13a/05 vs.), oraya (9b/06), özgeye (4a/05), Tanġrı’ya (14b/11).

aġga ‘ona’ (20b/07)~ oġga 9a/04, 10a/13, 20a/11, 26a/08, 38b/08), oysa: ona (o.+na 8b/01, 10b/14 vs.).

anınġ tarafına (21a/01), ‘azābına (43b/13), bendelerine (8a/04), birisine (31b/14), birluġına (16a/10), emrine (21a/05), ēteğine ēl urmaġ (4a/09, 45b/12), her birine (11b/06), yavuġına (10b/07), yērine ġoymaġ (19a/07).

1.2.5.2.3.4. Bulunma Hâli (Lokatif)

Lokatif eki düzenli olarak *+dA* biçimindedir. Eski Türkçede ekin *+tA* şekillerinin de kullanılmasına karşın metnimizde Eski Anadolu Türkçesiyle ortak bir özellik olarak sadece *+dA* biçimleri yer almaktadır:

bâında (3a/03, 44b/10), birluğda (29a/10, 29a/11), fikde (9a/08), gètmekde (14a/03), günde (46b/04), hayvānlarda (8a/09), kıyāmetde (13a/11), kīşimüzde (29b/01), sizde (23b/07).

Zamir ve iyelik ekinden sonra zamir n' siyle kullanılır:

anda (14b/10), munda (31b/03), onda (2a/06 vs.); adında (15b/13), aralarında (45a/04), arasında (1b/11 vs.), zālālet biyābānında (7a/14), şırāṭ-ı müstakīm cāddesinde (9b/03), cihetinde (11a/05, 06), fenāsında (13a/02), ibṭālında (14a/02 vd.), vaḳtında (18a/08, 46b/03).

1.2.5.2.3.5. Ayrılma Hâli (Ablatif)

Metnimizde en değişik şekle sahip olan ablatif eki Eski Türkçe gibi *+dIn* biçimindedir (Eski Türkçe tersine *+tIn* şekli ve bu anlamda lokatif eki kullanımı yoktur; fakat bu dönemde de ek düz ünlülüdür):

addın (31b/11), anğlardın (41b/09, 45b/08), buñlardın (23a/02, 40a/06), cennetdin (33b/13), eşyādın (01b/03), ḥazretidin (04b/12 vs.), bilmekdin (07b/07), oddın (07b/09), maḳşlardın (34a/03), özindin (41b/04), özgesidin (13b/05), o cümledin (45a/11).

Zamir ve iyelik ekinden sonra ise zamir n' si araya girer:

andın (12b/01 vs.), ondın (01b/04-05, 02a/11, vs.), bundın (19a/14 vs.), mundun (04b/03); nūrındın (04a/14), ḥazretlerindin (17b/04), luṭflarındın (8a/04), taşavvurındın (12a/12), yüzindin (36b/06).

İyelik ekine geldiğinde +(s)I+ndIn olduğu gibi, Doęu Türkçesi tarzı -n- ara sesine (zamir n' sine) gerek olmadan da kullanılmıştır: birbiridin 'بیربیریدین' (9a/02), ol bahır cūşış'idin 'جوششایدین' (33a/14), feyż-i vücūdındın 'وجودیدین' (33b/03), dergāhınıñg

mukarrebeleridin ‘مقربلريدن’ (6b/04, 33b/11), ŧevkîdin ‘شوقيدن’ (7b/12), muṭî‘leridin ‘مطيعلريدن’ (7b/04), aḳṭārîdîn ‘اقطاريدن’ (7a/07), zâṭîdîn ‘ذاتيدن’ (15b/03), yelîdîn ‘يليدن’ (9a/03).

Zarf-fiil yapısında da yer alan -madın biçimi de var: olmadın (40a/09-10, 41a/09), ḳurtamadın (6a/14).

Bu düzenli durumu bozan, belki yazım hatası olarak değerlendirilebilecek sadece birkaç +dAn ekli örneğe rastlamak mümkün. Eski Türkçede de bu istisnalar var olmakla birlikte bu +dAn biçimi daha sonraki çağlarda veya farklı bir coğrafyada yapılan istinsah sırasında yerli ağız etkisiyle ortaya çıkmış olabilir:

ondan sonḡra ‘اوندن سونكره’ (3a/11), düşmenleridin ‘دشمنلريدن’ (3b/12) ↔ düşmenlerindin ‘دشمنلرندين’ (7b/08), elden ele ‘الدين آله’ (4b/08), Ebherî‘dendür ‘ابهريدندور’ (5b/02), Tanḡrı‘dan ‘تانكريدن’ (13b/03), bu sözden ‘سوزدن’ (14b/09), bu vechdendür ‘بو وجهدندور’ (34a/14) ↔ ne vechdindür ‘نه وجهد ين دور’ (32a/12), yaratduḡından ‘ياراتدوقندن’ (27a/03), zamāndan ‘زماندن’ (35b/01), yaratmaḡdan ‘ياراتماقدن’ (18b/12).

Belki de bu dönemde ekin ünlüsünün zayıfladığı ve +dên biçiminde olduğu, ya da sadece yazım olarak Doḡu Türkçesinin örneksendiğı, yahut da bu özelliğın bir bölge ile sınırlı olduğu düşünöebilir.

1.2.5.2.3.6. Araç ve Birliktelik Hâli (İnstrumental)

Metnimizde iki türlü instrumental eki kullanılmıştır: Biri “ile” edatı (+*ila*/*+ile*), diğeri de bu edatın eskicil +*n* vasıta hâl ekiyle kaynaşmış “ilen” (bitişik şekliyle: +*lAn*, +*lAn*) biçimidir. İle birkaç yerde (06b/09, 15b/05, 16a/07, 17a/09, 17a/10, 18b/14, 21a/01, 22a/03, 28a/02 , 31a/12, 39a/11, 43a/14; krş. eyle ‘ايله’) görülür, baskın olarak ‘ilen’ kullanılmıştır:

zāt-ı şerīfi ile (16a/07, 21a/01), mütaşavver ile (17a/09), bu takrīr ile (22a/03), öz zāt-ı basīti ile (18b/14), kerkü ile neccār arasında (39a/11);

şifāt-ıla (26b/11), onıᅇgladur (21b/03), onıᅇgla (8a/01, 15a/09) ~ onıᅇgla (9a/12, 9b/01, 10a/12);

göz ilen (19a/03), göz-ilen (20a/11), özleri dedükleri ilen (21b/14), öz sözleri ilen (22b/07), vechi ilen (31a/06), ne vech-ilen (31a/13);

ad-ılan (31b/12), ‘aᅇllan (19a/04), anıᅇglandur (9a/11), cihetlen (1b/09), esabablan (21a/02), ᅇālāt-ılan (7a/14), tanımaᅇlan (33b/04), ᅇarīᅇlen (44a/08).

Metinde birkaç örnekte bugün de Azerbaycan aᅇızlarında devam eden inenᅇ (+nAnᅇ) biçiminde ek kümesi de gözlemlenebilir:

adnanᅇ (32b/13), eᅇsernenᅇ (12b/09), şifatiynanᅇ (31a/06), hevāsı inenᅇ (44b/09).

Eskicil +n vasıta hâli eki sadece bir örnekte kalıplaşmış olarak görülür: gizlin (13a/08, 26b/01, 28b/03).

1.2.5.2.3.7. Eᅇitlik Hâli (Akvatif)

Eᅇitlik eki +cA biçimindedir:

bir igine delüᅇindin tüᅇen **ᅇadarnca** nür (36b/02); kalıplaşmış olarak **nece** ‘nasıl, ne biçimde’ (8a/13, 14b/12 vs.), **nece** ‘kaç, ne kadar; birkaç’ (21a/12, 21b/09 vs.).

1.2.5.2.3.8. Yön Gösterme Hâli (Direktif)

Metinde Eski Türkçe yön ekleri (+rA, +GArU), sadece kalıplaşmış olan birkaç yön adında +rA ve +ArU biçimlerinde görülmektedir:

tıᅇaru (13b/09)~tıᅇarı (13b/03, 13b/10, 22a/07), yuᅇaru (1b/05, 34b/01 vs.)~yuᅇarı (16a/02, 23a/06); sonᅇra (çoᅇu yerde), üzre (21b/08).

1.2.5.2.4. Soru Eki

Bu metinde hiçbir yerde *+mi* soru eki kullanılmamıştır. Soru cümlesinde soru sözü olmadığı durumda bazen ‘āyā’ soru edatı (37b/12, 39b/06) kullanılmıştır. *Bk.* Sözdizim.

1.2.5.2.5. Aitlik Eki

Az sayıda da olsa ‘کی’ biçiminde yazılan aitlik ekinin bulunma hâliyle kullanıldığı örneklerle rastlamaktayız:

her irelüki, sebebdür sonğrakı halka ‘ایرملوکی-سونکرهکی’ (41b/03), imdiki ‘ایمدیکی’ (28b/14), cemī ‘yêrdekileri’ ‘یردکی لری’ (23a/13), ‘âlemdakilere’ ‘عالمدکی لری’ (38a/07), evvelki ‘âlem’ ‘اولکی’ (38b/08, 39b/11).

1.2.5.3. FİİL ÇEKİMİ

1.2.5.3.1. Şahıs Ekleri

Matnimizde fiil çekiminde kullanılan şahıs ekleri şunlardır:

1.2.5.3.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Teklik 1. şahıs: *-Am*

halk êtmemüşem (34b/12).

Teklik 2. şahıs: *-sAn*

Êşitmeyübsen (32a/09).

Teklik 3. şahıs: *Eksizdir.*

Bazen kip ekinden sonra +DUr bildirme eki getirilmektedir: geymişdür (5b/03), halk êtmişdür (38b/12), ĩcād eyleyübdür (18a/07).

Çokluk 1. şahıs: *-Uz*

anġlaruz (28a/14, 30a/10, 30a/11), bilürüz (3a/11, 14b/14 vs.), görerüz (14b/14 vs.), müteveccih oluruz (23b/05), dèrüz (28b/02); oysa: dèruġ (28b/02). İki yerde ise: anġladuz ‘anladık’ (24b/07), bildüz ‘bildik’ (19a/14).

Çokluk 2. şahıs: *-sIz*

buyurursız (29a/04), çağırasız (32b/13), terk èdübsiz (07b/10), tevehhüm èdersiz (28a/13).

Çokluk 3. şahıs: *-IAr*

bilürler (13b/14), iktifā ètmeyeler (6a/11), müberrā ètmişler (36a/07), su’âl ètdiler+(16b/14).

Bazen bu ekten önce +DÜr bildirme eki de getirilmektedir: ġaşd ètmişdürler (14b/02), bilübdürler (21a/14).

1.2.5.3.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

Teklik 1. şahıs: *-m*

dèdüm (32b/12), sordum (32b/10).

Teklik 2. şahıs: **-nġ*

Örneksiz.

Teklik 3. şahıs için şahıs eki kullanılmamıştır.

Çokluk 1. şahıs: *-K*

nazar ètduġ ve taşavvur ġıldıġ, bilduġ (12a/12), bilüruġ ve göreruġ (14b/07), dèduġ (15a/10), dèruġ (27a/10), dèmişuġ (28b/01), bendeluġ èyleruġ (29b/02); èdaġ (17b/13 vs.), dèyaġ (21a/11), bilaġ (20a/08).

Çokluk 2. şahıs: *-nġUz*

anğladuñguz (16b/12), buyurdunğuz (25b/05 vs.), kırtardunğuz (25a/10), soruşdıñguz (30a/12), söyledingüz (37b/06), vaşf êtdünğüz (36b/14).

Çokluk 3. şahıs: *-IAr*

dédiler (13a/02), içā‘at êtmediler (43b/12), bilmediler (45a/06).

1. ç.ş. için aynı zamanda hem *-Uz*, hem de *-uğ* eki kullanılır: bilürük (11b/03 vs.), hem de: bilürüz (3a/11 vs.); dëruk (28b/02), hem de: dëruz (28b/02); dëmişük (17a/13, 28b/01), hem de: dëmişüz (22a/13).

1.2.5.3.2. Basit Çekimli Fiiller

1.2.5.3.2.1. Bildirme Kipleri

1.2.5.3.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

Görülen geçmiş zaman eki aslen *-dI* biçiminde ve ünsüz benzeşmesine uymaz. Bu ek bu dönemde 1. ve 2. şahıslarda yuvarlak, 3. şahıslarda ise düzdür.

Teklik 1. şahıs: *-dUm*

dëdüm (32b/12), eşitdüm (20b/05), ‘arz êtdüm (32b/05, 32b/08), sordum (32b/10), söyledüm (32b/02, 32b/06) oysa: söyledim (32a/11).

Teklik 2. şahıs: **-dUnğ*

Örneksiz.

Teklik 3. şahıs: *-dI*

ayurdı (43b/05), bilindi (28b/09), bulundu (20a/01), buyurdı (11a/01 vs.), çağırđı (44a/10), taqrır êtdi (18a/04), êyledi (42a/10), lâzım geldi (45a/06), geltürdi (44a/06), kırtardı (37b/01), oldu (07a/09), söyledi (15b/14 vs.), cevāb vërdi (12b/14 vs.), yetişdi (09b/06).

Çokluk 1. şahıs: *-dUK, dUz*

bildük (12a/12 vs.), dedük (13b/02 vs.; bir yerde: dedük-15b/09), nazar etdük (12a/12), kıldük (32a/04), gördük (32a/04), söyledük (23b/02).

İki yerde ise *-dUz* eki görülür: anğladuz ‘anladık’ (24b/07), bildüz ‘bildik’ (19a/14).

Çokluk 2. şahıs: *-dUnğUz*

anğladunğuz (16b/12), buyurdunğuz (25b/05, 37b/11, 39a/09), bāṭıl etdünğüz (29b/08), kırtardunğuz (25a/10), bāṭıl etmedünğüz (23a/14), tiriglik bağışladunğuz (25a/10), soruşdunğuz (30a/12), söyledünğüz (16b/11, 37b/06).

Çokluk 3. şahıs: *-dIIAr*

buyurdılar (16a/12), dediler (13a/02), istid‘ā etdiler (2b/07), zuhūra geldiler (41b/02), bākī kıaldılar (44b/07), müteveccih oldılar (05a/07), söylediler (15b/07), nisbet verdiler (45a/07).

1.2.5.3.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Öğrenilen geçmiş zaman eki *-mIş* (genelde¹⁵ düz ünlülü) ve ara sıra 2. ve 3. şahıslarda *-Ub* (hep yuvarlak ünlülü) biçimindedir: olunubdur ‘olunmuştur’, yetişübdür ‘yetişmiştir’, buyurubdur ‘buyurmuştur’ vb. Bununla paralel olarak *-mIş* eki de görülür: eylemişdür, olmamış, yaratmış vb.

Teklik 1. şahıs: *-mUşAm*

yaratmamuşam (34b/11), halk etmemüşem (34b/12).

Teklik 2. şahıs: *-UbsAn*

¹⁵ Sadece olumsuz örneği bulunan 1. teklik şahısta (-m eki etkisiyle) *-mUş-* şeklini alır.

êšitmeyübsen (32a/09), êtmeyübsen (32a/09).

Teklik 3. şahıs: *-mİş(dUr), -Ub(dUr)*

irşād almışdur (27b/06), buyurmuşdur (17a/03, 18a/09), halk etmişdür (38b/12), ‘aṭā eylemişdür (19a/11), geymişdür (4b/03), görmemiş (4a/03), gerek kımışdur (19a/11), dāhil olmamış (10b/09), yavuk olmuş (10b/06), olmuş (4a/12, 17a/14)~ olmuşdur (7b/14), yaratmış (29a/02)~ yaratmışdur (12a/14)~ yaratub (11b/04, 11b/11)~yaradub (20a/13), yaratubdur (11b/05), yetişmiş (7a/01)~ yetişüb (9b/04)~ yetişübdür (3a/10), yetişmemiş (10b/07), yetmiş (10b/06, 10b/08) yetüb (42a/12, 42b/07).

ayrulubdur (14b/11), buyurubdur (12b/12 vs.), düzetübdür (11b/05), ‘aṭā edübdür (19a/12), ĩcād eyleyübdür (18a/07), olmayubdur (11b/02), işāret olubdur (37b/03), va‘de olunubdur (33b/14), saḳlayubdur (38a/07), tutubdur (7a/11), vērübdür (38b/14).

Ekin -Ub biçimi sadece kısaltma amacıyla kullanılmış ve cümle sonunda görülmez: 3. t.ş. öğrenilen geçmiş zaman eki ile -Ub zarf-fiil ekini ayırt etmek için genelde sonda veya sonraki/son eylemde +dUr bildirme eki kullanılmıştır: tutub ‘tutup...’ (44a/13) ↔ tutubdur ‘tutmuştur’ (7a/11), düzetüb ‘yapıp ...’ (44a/08) ↔ düzetübdür ‘yapmıştır’ (11b/05); *bağışlayub* ve in‘ām *edübdür* (11b/05d), *êšidüb* ve *zabṭ olunubdur* (2b/11); ihlāş keşṭisine *oturub* ğarḳ ve helākđın *ḳurtulub* sāhil-i necāta *yêtişübdür* (07a/12-13).

Çokluk 1. şahıs: *-mİşUz, -mİşuḳ*

ihṭiyār etmişsiz (7b/13), demişuḳ (17a/13, 28b/01), oya: demişüz (22a/13).

Çokluk 2. şahıs: *-UbsIz*

bilübsüz (17b/13), buyurubsüz (31b/07), terk édübsüz (7b/10), olubsüz (7b/04), vurubsüz (7b/04)

Çokluk 3. şahıs: *-mİş(dUr)lAr, -UbdUrlAr*

buyurmuşdurlar (25b/11)~buyurubdurlar (25a/02), kaçd étmişdürler (14b/02), münezzeh ü müberrā étmişler (36a/07), olmuşdurlar (6b/13); bilübdürler (21a/14), dèyübdürler (21b/05), gümān édübdürler (21a/13), olubdurlar (6b/05)

Bazen ise: **-mİşlA** (-mişlar): götürmişla, yetürmişle. Ayrıca: **-UbdUllA** (-dır-lar): olubdullar ‘olmuşlardır’ ().olmuş ola

1.2.5.3.2.1.3. Şimdiki Zaman

Bu kip için Azerbaycan Türkçesinin tipik özelliği olarak -Ur eki (bu dönemde sürekli yuvarlak) kullanılmıştır. Bugün de olduğu gibi biz çalışmadaki -Ar ekini sistematik olarak geniş zaman, -Ur ekini ise şimdiki zaman olarak saptadık. (bk: 1.6.3.2.1.4)

Teklik 1. şahıs: **-UrAm*

Örneksiz.

Teklik 2. şahıs: **-UrsAn*

Örneksiz.

Teklik 3. şahıs: *-Ur*

anġlanur ‘analşılıyor’ (31b/11), arturur ‘artırıyor’ (9a/09, 13a/05), ayırur ‘ayırıyor’ (9a/01), bilür ‘biliyor’ (19a/05), bilünür ‘biliniyor’ (10b/03), buyurur ‘buyuruyor’ (4b/01), çıkarur (15a/02), eşidür (20a/11), gelür (17a/09, 17b/05 vs.; krş. geler: 12a/03), qalür (7a/14), görünür (17a/11), götürür (8b/06), kırtarur (15a/02), kırtulur (9b/06), olur (7b/03, 8b/05, 8b/06 vs.), beyān olunur (2b/13), öldürür (26a/02),

saĥlanur (40b/03), tanulur (8a/01, 9a/11, 12b/09), tapulur (17b/02), tirildür ‘canlandırıyor’ (26a/02), vèrür (32b/03), yaratur (38a/03), yètişür (8a/13 vs.), yètirür (7a/05, 11a/03).

Çokluk 1. şahıs: *-UrUz, -Uruk*

bilürük ‘biliyoruz’ (11b/03 vs.)= bilürüz ‘biliyoruz’ (3a/11, 14b/14 vs.), eşidürüz (19a/03, 21a/06), oluruz (28b/03).

Çokluk 2. şahıs: *-UrsIz*

bilürsüz ‘biliyorsunuz’ (14b/12, 15a/04, 27b/09), buyurursüz (14b/01), görürsüz (17a/11)

Çokluk 3. şahıs: *-UrlAr, -UllAr*

bilürler (13b/14 vs.), èdürler (40a/03), eşidürler (39b/06), görürler (36b/04, 39b/06), kırtulurlar (15a/10), olurlar (30a/04, 40b/12 vs.), ölürler (21b/03), söyleşürler (39b/07)= söyleşüller (35a/09), vèrürler (22a/02), yètişüller (27b/13).

ÇAT’de de olduĥu gibi 3. ç.ş. eki *-UrlAr > -UllAr* şeklinde deĥişebilir: olullar ‘اولولر’ (09a/13), söyleşüller ‘سويلهشولار’ (35a/09), yètişüller ‘يتيشولر’ (27b/13); muzill-dürüller ‘مضلّـدورلر’ (03a/04).

Eserde *-mAKdA* biçiminde sürekli şimdiki zamana da yer verilmiştir:

- rüzgār *kèçmekdedür* (14a/02)

- her laħza *ġètmekde* ve bātıl *olmaħdadır* (14a/03)

- Allāh Te‘ālā hemişe İcād *ètmekdedür* ve ĥādışleri daħı ‘ademdin vücūda *ġetürmekde* (18a/11).

1.2.5.3.2.1.4. Geniş Zaman

Bu kip Azerbaycan Türkçesinin örneksel bir özelliği olarak hep -Ar~-^or ekiyle kurulur. Metinde geçen -Ur eki ise şimdiki zaman eki olarak kullanılmış (bk. 1.6.3.2.1.4):

Teklik 1. şahıs: *-ArAm, *-^orAm

Metnimizde bu şahısta sadece olumsuz geniş zaman için iki örnek bulunmaktadır: bilmenüz ‘bilmeyiz’ (19b/13), taşavvur éde bilmenüz ‘tasavvur edemeyiz’ (23b/06).

Teklik 2. şahıs: *-ArsAn, *-^orsAn

Örneksiz.

Teklik 3. şahıs: -Ar, -^or

açar (46a/10), artar (8b/10), biter (21b/02), éder (21b/13 vs.), geler ‘gelir’ (12a/03; krş. *gelür*), görer ‘görür’ (20a/11, 34a/11; krş. *görürler*), namāz kılar (46a/14), olar ‘olur’ (8b/04, 13a/03, 22b/14 vs.; krş. olur), tolar ‘dolur’ (46a/07), tutar (9a/09).

Çokluk 1. şahıs: -Aruḡ, -^orUḡ, -ArUz, -^orUz

aḡlaruz (28a/14, 30a/10, 30a/11), éderüz (4b/05 vs.), göreruk ‘görürüz’ (14b/07; krş. *görürsüz*)~ görerüz (14b/14, 19a/01, 19a/03, 28a/08), séverüz (3b/11), soraruk (21a/06), tanuruk (13a/10).

Çokluk 2. şahıs: -ArsIz

édersiz (28a/13 vs.).

Çokluk 3. şahıs: -ArIAr, -^orIAr, -AllAr

èderler (39b/09 vs.), görerler (36a/03, 36a/05; krş. *görürler*), tanurlar (32a/13, 32a/14, 40b/13).

3. ç.ş. çekiminde bugün de Güney Azerbaycan'ın birçok azında yaşadığı gibi -rl- >-ll- değişmesi göülür: -AllA (-Ar-lAr): **édeller** 'ایدلار' (03a/04) <èderler, **déyeller** 'ديئر/ديلر' = derler (13b/13, 14a/01) <déyerler, **yétüreller** 'يتورلار' (06b/14) <yétürerler.

Bu durum hem şimdiki, hem geçmiş zamanda görölür:

Geniş zamanda: -ArlAr > -AllAr: èderler > édeller.

Şimdiki zamanda: -UrlAr > -UllAr: olurlar > olullar.

Şimdiki Zaman ile Geniş Zaman Ayrımı:

Kanaatimizce o dönemde de Çağdaş Azerbaycan Türkçesinde olduğu gibi -Ur eki aslında geniş zaman değil, şimdiki zaman ekidir¹⁶. Bu konuda en büyük isbat Azerbaycan Türkçesindeki durumdur: Geniş zaman eki sistematik ve düzenli bir şekilde -Ar, şimdiki zaman eki ise hep -°r {-ır, -ir, -ur, -ür}¹⁷ biçimindedir. Eserdeki örneklere dayanarak bu durumun çok eskiden var olduğu iddia edilebilir. Kullanılış olarak da —özellikle takrir ve konuşma biçiminde olan bu metinde— şimdiki zamanın geniş zamandan daha işlek olması doğal karşılanabilir.

¹⁶ Belki bu açıdan bakıldığında Eski Türkçede bile Çağdaş Türkiye Türkçesinden yola çıkarak bu eki 'geniş zaman' eki olarak ele almakta tereddüt edilebilir. Şimdiki zamanın yokluğu iddiasını ortadan kaldırmak için, ET'de -Ur (tek tük -Ir) ekinin şimdiki zaman, daha az olarak kullanılan -Ar/-r ekinin de geniş zaman (süreğen şimdiki zaman= "muzari") fonksiyonu taşıdığı düşünülebilir. TT'deki karışıklık ise -Iyor yapısının ekleşmesi sonrasına aittir denebilir.

¹⁷ Sürekli şimdiki zaman (*hâl-i istimrâri*) olarak bir de doğal olarak sadece konuşma dilinde kullanışı olan -(y)°r° {-ır, -iri, -uru, -ürü} biçiminde birçok ağızda varlığını sürdürmektedir: gèdiri 'şu anda gidiyor', bahırı 'şu anda bakmakta', gülürü, alırı vb.

Metnin ait olduğu dönemde de anlmaca ne kadar şimdiki ve geniş zaman işleyişleri tam ayrılmamışsa da, özellikle metnin konuşma havasında ve soru-cevap hâlindeki akışına nazaran yuvarlak olan **-Ur** eki, şimdiki zaman olarak kabul edilmiştir.

Aynı fiilin her iki ekle kullanılması da (geler~gelür, olar~olur, görer~görür), **-Ur** ekinin şimdiki zaman eki, **-Ar** ekinin ise geniş zaman olarak kullanılmasını gerektirir. Kesin belirleyici olarak **-Ar** eki birkaç yerde geniş zaman eki olarak **-Ur** ekinden farklı yazılmıştır:

geler ‘كلر’ (12a/03) ↔ gelür ‘كلور’; éder ‘ايدار’ (10a/11, 12a/06, 46a/08)~’ايدر’ (14b/07 vs.), éderler ‘ايدرلر’ (14b/03); olar ‘اولر’ (08b/04, 13a/03) ‘olur’ ↔ olur ‘اولور’; görerüz ‘كورروز’ (14b/14) ↔ göreruk ‘كورروق’ (14b/07); dërler ‘ديرلر’ (14b/01, 14b/02) ↔ dëyeller ‘ديلر/ديلر’ (13b/13, 14a/01) ‘derler’, dërsiz ‘ديرسيز’ (15a/05); tolar ‘تولار’ (46a/07) ‘dolur’; açar ‘آچار’ (46a/10); yëtüreller ‘يتورلار’ (06b/14) <yëtürerler.

1.2.5.3.2.1.5. Gelecek Zaman

Metinde gelecek zaman eki **-AcAK**’tır.

Teklik 1. şahıs: ***-AcAGAm**

Örneksiz.

Teklik 2. şahıs: ***-AcAKsAn**

Örneksiz.

Teklik 3. şahıs: **-AcaK(dUr)**

olacağdur (7b/01, 8b/08, 13a/13, 37b/14), olmayacağdur (13a/13)

Çokluk 1. şahıs: ***-AcaGUz**

Örneksiz.

Çokluk 2. şahıs: *-AcAKsIz*

olmayacaksınız (28a/05), kalacaksınız (4a/10)

Çokluk 3. şahıs: **-AcAKIAr*

Örneksiz.

Eski Anadolu Türkçesindeki *-IsAr* eki burada hiç görülmez; sadece bir yerde bugün e kullanılan *-AsI* (belirsiz gelecek zaman) eki görülür: èresi ‘ارسی’ (08b/08: “şerîf ü ‘âlî mertebeye èresi ve bâkî olacağur”[?]).

Bir örnekte gelecek zaman sıfat-fiili kullanılmıştır: yeyecekler (20b/10).

1.2.5.3.2.2. Dilek Kipleri

1.2.5.3.2.2.1. İstek Kipi

İstek kipi bugünkü Azerbaycan Türkçesi gibi *-A* ekiyle kurulur. Aynı sıklıkla ve genelde Farsça “iltizâmî” yapısı karşılığında çok fonksiyonlu olarak bolca kullanılır ve başta bir edat (eger, gerekdür, lâzımdur ki, lâzım gelür ki, oldur ki, belki, egerçi, herçend, n’ola ki, şâyed, èyle kim, her ne, yoğ ki,...) ile birlikte diğer kipleri de karşılar (bk. Sözdizim).

Teklik 1. şahıs: *-AyIm*

tağrîr ve tağrîr nazmına *geltüreyim* ‘گلتوريم’ (02b/12).

Teklik 2. şahıs: **-AsAn*

Örneksiz.

Teklik 3. şahıs: *-A*

añglana (31a/07), artura (11a/04), bile (32b/03, 32b/03), buyura (43a/03), göndere (42a/05), göre (32b/03), göstere (42b/03), kırtara (7a/08), ola (her yerde), vère (23a/06), yètişe (11a/07 vb.), yètüre (4a/07).

Çokluk 1. şahıs: -AK

1. t.ş. ekiyle birlikte genelde kalın sıralı -ağ biçimi görülür:

añglayağ (25b/09), bilağ (20a/08, 24b/07), cevāb dēyağ (21a/11), ēdağ (17b/13, 34a/01, 37b/08)~ ēdek (31b/12), isteyāğ (15a/09) ~ isteyek (31b/14), olağ (25b/10, 31b/12), tanudağ (31b/14), yētişāğ (30b/01).

Çokluk 2. şahıs: -AsIz

bilesiz (17b/12), çağırasız (32b/13), ēdesiz (7b/05 cs.), keçüresiz (9a/04), maħrūş kılasız (9b/12), olasız (7b/06 vs.), ħayāt tapasız (10a/12), ēteğine ēl urasız (4a/09), yētüresiz (4a/02).

Bir örnekte -A-sInğUz eki kullanılmış: müteveccih ēdesinğüz (8b/05).

Çokluk 3. şahıs: -AIAr

ad kıoyalar (31a/06, 31a/10), bileler (42a/12), ēdeler (3a/02 vs.), geleler (24a/13), göreler (25b/01), olalar (12a/07 vb.), soralar (42b/14), tanuyalar (42a/12), vèreler (45a/03), yētişeler (42a/10).

1.2.5.3.2.2.2. Şart Kipi

Şart eki -sA biçimindedir.

Fakat metinde sadece teklik 3. şahısa ait -sA ekinden bir iki örnek görülmektedir:

olmasa (39b/13) ve kalıplaşmış olarak yoksa (7a/03).

Bu kullanışsızlığın nedeni istek kipinin Farsça cümle yapısına uyularak bildirme ve emir kipi dışındaki bütün kipleri ve kılımları karşılamakta kullanılmasıdır. Şart kipi için genelde ‘eger’ bağlacı ile istek kipi kullanılmıştır:

- Eger böyle ola idi (37a/01): “Böyle olsaydı”
- Eger keçmeyeydi (14a/02): “Geçmeseydi”
- Eger bilikluḡ ḡābili olmaya (8a/06): “Biliklik kabili deḡilse/olmasa”
- Eger ‘aklı müteveccih edesiz dā’imī ve bāḡī umūrınḡ ma’rifetine (08b/04-5):
“Akli daimi ve baki umurun ma’rifetine müreveccih ederseniz”
- Eger kuvve-yi shevī müfrat ve artuḡ ola (11a/03): “Kuvve-i shevī müfrat ve artuk olursa”
- Eger şiddet ve za’f şifātda ḡede ve cāyiz ola (19b/10-11): “Şiddet ve zaaf şifātda giderse ve cāiz olursa”
- Ḳamu mevcūdāt eger-ḡi cismleri cihetidin muḡtācdurlar (24a/08): “Kamu mevcudat cismleri cihetidin muhtac olsalar dahi”

1.2.5.3.2.2.3. Emir Kipi

Şahıslara göre deḡişik eklerle kurulan bu kipin metnimizdeki örnekleri şunlardır:

Teklik 1. şahıs: *-*Im*

Örneksiz.

Teklik 2. şahıs: -*ø*

Örneksiz.

Teklik 3. şahıs: *-*sUn*

Örneksiz.

Çokluk 1. şahıs: *-Allm*

Sadece bir örnek bulunmaktadır: bilelim ‘بيلعلميم’ (23a/03).

Çokluk 2. şahıs: *-(U)nġ, -(U)nġUz*

bilünġüz ve āgāh olunġuz ve yol itirmenġüz (11b/01), buyurunġ (14a/06)~ buyurunġuz (20b/03, 25a/10), èdünġüz (3b/14, 8b/12, 33b/07), beyān èylenġüz (30a/14, 32a/12), olunġuz (7b/14 vs.), vèrünġüz (9a/05); arturun 16a/08, 16b/04) ~ arturunġuz (13a/02, 24b/01).

Bu şahısta emir kipi olumsuzu da o dönemde önseste ünlüsüzdür (-mA-nġUz): itürmenġüz ‘ايتورمنكوز’ (11b/01), ètmenġüz ‘ايتمهانكوز’ (28a/06) ~ ‘ايتمانكوز’ (8b/13, 23b/07).

Çokluk 3. şahıs: **-sUnlAr*

Örneksiz.

1.5.2.3.2.2.4. Gereklilik Kipi

Bu kip için özel bir ek kullanılmamıştır. Bunun nedeni Farsça sözdizimine uyularak edat ve bağlaçlar ile istek kipinin tasarlama kiplerini üstlenmesidir. Bugünkü -mAII ekinin karşıladığı ifade, “gerek(dür/idi) [ki/kim]”, “lâzım gelir/geldi [ki]” ve ardından ana fiilin istek kipi ile ve mastarî kipi “-mAk gerek” biçiminde sağlanmıştır:

- “nèce kim gerek ve lâyıkdur ki olalar” (12a/07): olmaları gereken ve layık olan şekilde
- “gerek idi gèce ve gündüz cem⁶ ve bir ola idi” (14a/03): gece ve gündüzün bir olmaları gerek idi
- “gerek yètişe” (15a/13): yetişmelidir
- “mürşid gerekdür başîret ehli ola” (7a/09): mürşid basiret ehli olmalıdır

- “gerekdür ki ‘ilm taḥṣīli edüb onıñg-lan ḥayāt tapasız” (10a/11): ilm tahsil edüb onunğlan hayat tapmalısınız
 - “gerekdür ki peygamber ḥalīfesi ṣebīh ola peygambere kamu evṣāfda” (43a/09): peygamber halifesi kamu evsafda peygambere ṣebih olmalıdır
 - “lāzımdur ki ḳādir ola kamu eṣyāya” (11b/13): kamu eṣyaya kadir olmalı
- Oysa: “bilmaḳ gerek” (15a/13), “ayırmaḳ ve tanımaḳ gerek” (17b/14).

1.2.5.3.3. Birleşik Çekimli Kipi

Birleşik kipli fiil çekimi *i-* ek-fiilinin yardımıyla yapılır. Üç biçimde kurulmuştur:

1.2.5.3.3.1. Hikâye Tarzı:

Metnimizde öğrenilen geçmiş zaman, şimdiki zaman, istek kipi ve şart kipinin hikâyesi vardır.

mürāca‘at etmişdi (44a/01), nüzül etmiş-idi (44a/01).

olurdu (12a/01, 36b/05 vs.), buyururdu (11a/08); mevcūd olmazdı (40b/06).

kêçmeyeydi (14a/02), eger bēyle ola idi (37a/02), olmayaydı (40b/06) ~ olmaya idi (36b/05),

1.2.5.3.3.2. Rivayet Tarzı:

Metnimizde hiçbir zaman ve kipin rivayeti örneği yoktur.

1.2.5.3.3.3. Şart Tarzı:

Metnimizde hiçbir zaman ve kipin şart tarzı örneği yoktur.

1.2.5.3.4. Fiil Çekimlerinde Olumsuzluk Biçimi

Metinde geöen fiil çekimlerinde tüm zaman ve kiplerde olumsuzluk bildiren ek -*mA-* ekidir. Olumsuzluk eki fiil köküne, zaman ve şahıs ekleri ise kendisinden sonra getirilir. Geniş zamanın olumsuzu 1. teklik şahısta *-mAnUZ*, 3. şahısta *-mAz* ekiyle yapılır.

étmeyübsen (32a/09), eşitmeyübsen (32a/09), hayā étmeyüb (44b/14), kadem götürmeyüb (9b/03), bellü ve zāhir olmayubdur (11b/02), el üzmeyüb (9b/02).

halk étmemüşem (34b/12), yaratmamuşam (34b/11).

olmasa (39b/13).

aŋlamaz (36b/14), fāyda aparmaz (7b/07), bağışlamaz (7b/06), baqlamaz (15a/12), bilmez (8b/02), revā ve cā'iz bilmezler (6a/08)étmez (1b/08 vs.), bulunmaz (13a/04), qalmaz (46a/12), olmaz (4a/04, 9a/03 vs.), mevcüd olmazdı (40b/06), olmazlar (37a/14), olunmaz (26b/11, 28/01), sıkılmaz (14b/09), tapunmaz (41a/10), necāt bağışlamaz (7b/06).

bilmenüz (19b/13) “bilmeyiz”, taşavvur éde bilmenüz (23b/06) “edemeyiz”.

bilmeyak (31b/05), bilmeye (4a/05, 19a/06, 29a/01), bilmeyeler (24b/04), olmaya (8a/07, 12a/01), olmayalar (8a/13, 40b/08), olmayaydı (40b/06), baş urmaya (43a/12), kèçmeyeydi (14a/02).

olmayacakdur (13a/13), olmayacaksınız (28a/05).

Emir 2. ç.ş. emir kipi olumsuzu *-mAnġUz* biçimindedir: itürmenġüz (11b/01), étmenġüz (8b/13, 23b/07, 28a/06).

1.2.5.3.5. Fiil Çekimlerinde Soru Şekli

Soru eki (mI) metinde hiç kullanılmamıştır. Şekil olarak bildirme cümlesi ile soru cümlesi arasında ayırt edici bir fark yoktur. Anlaşılan, soru kelimesi olmayan

cümlelerde soru tonlamayla yapıldı. Bu husus Farsçanın sentaktik etkisine bağlanabilir (Bk. Sözdizim).

1.2.5.4. Ek-Fiil

Türkçenin ana yardımcı fiili olan ek-fiil (cevher fiili / isim fiili) bu dönemde *i-* biçimindedir. Dört çekimi görülebilir:

1.2.5.4.1. Geniş Zaman

Teklik 1. şahıs: *+Am

Örneksiz.

Teklik 2. şahıs: *+sAn

Örneksiz.

Teklik 3. şahıs: +DUr

bardur (8a/09, 11b/03), bëyledür (22b/06vs.), bılmağdur (10b/02), birluğdur (29a/09), budur (13a/14 vs.), çoğdur (15a/06), ğayrıdur (17b/05 vb.), sebeb-i hayâtdur (25a/14, 25b/01), qarârgâhdur (9b/05), tîşe kibidür (39a/12), lâzımdur (11b/12), muhtâcrağdur (14a/04, 22a/11), nûdur (34a/10, 34a/11), odur (22a/13)~oldur (2a/11 vs.), onğlardurlar (39b/12), pür-m'anâdur (28b/01), toludur (46a/08).

Sadece yoktur (35a/13, 35b/12, 36b/09) örneğinde -tUr biçimi görülmektedir (krş. yoğdur: her yerde).

Çokluk 1. şahıs: +UZ

bîzâruz (3b/12), muhtâcuz (4a/04), İmâmiyye mezhebindeyüz (19b/10).

Çokluk 2. şahıs: *+sIz

Örneksiz.

Çokluk 3. şahıs: *-DUrIAR*

‘ācizdürler (43b/03), bākīdürler (40a/05), dirüdürler (30a/06), ervāhdurlar (37b/10), hālldurlar (24a/11), ırāqdurlar (30a/08), müstağriḫ-i envār-ı ilāhī (38b/03), ma‘şūmdurlar (45b/07), şu‘ūrludurlar (35a/08), yoḫdurlar (29b/13).

Bir yerde ise bildirme ekinin eskicil şekline (+dürüller <+dürürler <dururlar) tanık olmaktadır: muzill-dürüller (03a/04).

1.2.5.4.2. Görülen Geçmiş Zaman

Teklik 1. şahıs: Metinde örneği yoktur.

Teklik 2. şahıs: Metinde örneği yoktur.

Teklik 3. şahıs: *i-di*

bēyle idi (44a/05), degül idi (33a/13, 42b/01), gerek idi (14a/02).

Çokluk 1. şahıs: Metinde örneği yoktur.

Çokluk 2. şahıs: Metinde örneği yoktur.

Çokluk 3. şahıs: *i-diler*

Tek örneği var: yoḫdular (12a/06).

1.2.5.4.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Metinde i-miş örneklerine hiç rastlamamaktayız.

1.2.5.4.4. Şart Kipi

Metinde i-se örneklerine hiç rastlamamaktayız. Sadece kalıp olarak yoḫsa (7a/03) bağlacı kullanılmıştır. Bu durum “eger ola” şeklinde ifade edilmiştir.

1.2.5.4.5. Ek-Fiilin Olumsuzu

Ek-fiilin olumsuzu *degül* kelimesi ile yapılmaktadır:

ondın bellü ve yukaru degül (1b/05), ondın özge hîç şey' degül (1b/05), cism ü cismānī degül (2a/09), maqdūr degül (6b/06), mürşidluḡ ve pīşvāluḡ lāyıkı degül (7a/04), muḡtāc degül (11b/06), varluḡları özlerindin degül (12a/13), ayru degül (12b/04), mümkün degül (13a/02), bëyle degül (13a/09), cismdin dahı tışaru degül (13b/09), zātıdın özge degül (15b/03), varluḡ ḡābili degül (18a/03), revā degül (19b/08 vs.), lāyık degül (24a/11 vs.), münāsib degül (34a/14) vs.

mevcüd degüller (30a/01), bir mertebede degüller (41b/06).

ḡāyil degülüz (19b/02).

1.2.5.5. SIFAT-FİLLER (PARTİSİPLER)

Cümlede geçici sıfat veya isimleşmiş olarak kullanılan geçici hareket isimleri olan sıfat-fiil ekleri bu metinde Farsçanın sözdizimsel etkisiyle kurulan ki'li cümleler nedeniyle kısıtlı sayıda görülmektedir. Metinde geçen partisip ekleri şunlardır:

1.2.5.5.1. -AcAK

Bu partisip sadece isimleşmiş olan yeyecek 'yiyecek' (20b/10) örneğinde görülmektedir..

1.2.5.5.2. -An

bilen (34a/09), eden (8a/02 vs.), ḡayāla gelen (17a/13), gelenlere (28b/14), yol gösteren (45b/06), öldüren (20b/02), saḡlayan (14a/09), tirilden (20b/02), tutan (7a/13), tüşen (36b/02), yaradan (19b/12, 23a/03) ~ yaratan (2a/01, 2a/07, 29b/03, 34a/08 vs.), yėtişen (34a/09), yėtiüren (8a/02).

1.2.5.5.3. -AsI

Sadece bir örnekte belirsiz gelecek eki gibi kullanılmıştır: 8b/0) “Allāh Te‘ālā’nıñ ħurbına ve merħametine ve şerīf ü ‘ālī-mertebeye 8resi ve bākī olacaħdur”

1.2.5.5.4. -dUK

d8d8kleri ilen (21b/14), 8şitduħı a‘mālda (6a/08), muħı‘ olduħı (34b/10), muħtāc ve m8mkın olmaduħı (16b/01), Allāh Te‘ālā’nıñ buyurduħını (43a/05)

1.2.5.5.5. -mAz

Olumsuz geniş zaman eki sıfat-fiil olarak değil, sadece sıfatlaşmış olarak kullanılmıştır: bilmezluħ (7a/02), anėlamazluħdın (13b/13).

1.2.5.5.6. -mIş

g8rmemiş yolu (4a/03), cevherīd8r 8ekilmiş (22a/01), k8çmişlere (28b/14).

-mIş ol- kalıbında ise:

m8nevver olmiş ola (4a/12), y8tişmiş ola (7a/01 vs.), olmiş ola (10b/06), řālibe y8tmiş ola (10b/06), olmamış ola (10b/09), namāz ħılmıř ola (46b/01).

Bu ek ‘y8miş’ (35b/07 vs.) 8rneğinde kalıplaşarak isimleşmiştir.

1.2.5.6. ZARF-FİLLER (GERUNDİUMLAR)

C8mlede fiilleri zarf şekline d8n8řt8ren zarf-fiil ekleri metnimizde Farsça ki’li yapılar etkisiyle şu 8rneklerle sınırlıdır:

1.2.5.6.1. -A

Sadece yeterlik eylemi yapısında g8r8l8r:

y8t8re bilmez (4a/06), y8t8re bile (4a/10 vs.), d8zete bilmez (7b/07), idrāk 8de bilmez (11a/14 vs.), ola bil8r (11a/13), mevc8d ola bilmez (18a/06) vs.

1.2.5.6.2. -AndA

Zaman bildiren bir zarf-fiil ekidir.

mevcūd olanda (28b/04), olmayanda (9a/02), tenāvül édende (35b/08), zuhūr édende (46a/13).

1.2.5.6.3. -mAdīn

rāzī étmedin (6b/01), kırtarmadın (6a/14), olmadın (40a/09, 40a/10, 41a/09), yétmedin (6b/02).

1.2.5.6.4. -Ub

-Ub zarf-fiil eki yuvarlak ünlülüdür ve bu dönemden ünsüz yumuşaması başladığı varsayılaraktan /b/ ile çevrilmiştir (metinde /p/ harfi kullanıldığı halde hiç -up yazılmaması da bu kanıyı güçlendirir). Bu ek 2. ve 3. şahıslarda öğrenilen geçmiş zaman eki olarak kullanıldığında +dUr bildirme ekiyle ayırt edilmiştir:

müsterşidler ve haķ ve haķīķat t̄alibleri mütevaşşıl **olub** başıret gözin **açub** bu ‘akāyid-i haķ ve delāyil-i zāhir ilen barı şükūk ve şübühātdın maḥfūz **olub** kırb maķāmınınġ taḥşīlinde nihāyet-i sa’y u ġāyet ihtimām **édeler**... (2b/14-3a/02); ḥayā étmeyüb (44b/14), artuķ olub (30a/13), èyle ırakluk ki oddın ve kırdın **kaçub** yırakluk édersiz (7b/09); kèçüb (4a/08), özin küfr [ü] zulmetdin **kırtarub** dīn-i mübīn nūrına münevver olmuş ola (04a/11-12), alub (33b/10), çağırub (43b/04), dönüb (44b/10), düzetüb (44a/08), ‘amele gelüb (6a/09), kıdem götürmeyüb (9b/03); onġra Ḥazret-i Emīrelmü’minīn’inġ elin **tutub** ol ḥazreti minberinġ üstünde **ucaltub** buyurdu:...” (44a/12-13); sālīk nefsi riyāzāt ve mücāhedāt ilen maṭlūb cihetine ḥareket **verüb** maṭlūba yavuk olmuş ola (10b/05).

1.2.5.7. BİRLEŞİK FİLLER

Birleşik fiiller 3 biçimde yapılmaktadır:

1.2.5.7.1. Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiller

Bir ismin yanına gelerek birleşik fiil oluşturan yardımcı fiiller olarak metinde kullanılan fiiller şunlardır: *ét-*, *éyle-*, *kıl-*, *ol-*.

yardımcı fiil olarak *et-*, *eyle-*, *kıl-* ve yerinde *buyur-* fiilleri yanyana görülür:

beyān édaḳ (34a/01), ref' édaḳ (17b/13, 37b/08), dāḥil étđi (44a/10), da'vet étđi (43b/05), emr ve terḡīb (43b/07), in'ām ve i'tā étđi (42a/13), naḳl étđi (4b/07), s'uāl étđi (30b/02);

'arz éyledim (31b/06), ihāṭa éylemez (26a/08), 'aṭā éylemişdür (19a/11), redd éylemişdür (14b/09), irāde éyler (20b/14), beyān éylenḡüz (30a/14, 32a/12);

namāz kılar (46a/14), maḥrūş kılasız (9b/12), naḡar kılduḳ (32a/04), taşavvur kılduḳ (12a/12), gerek kılmışdur (19a/11);

cem' ve bir ola (14a/03), ḥāşıl ola (6a/13), maḥşur u muḥāṭ ola (2a/08), müteveccih ola (8b/06), behremend olalar (9b/05), muḥtāc ola (2a/08 vs.), yāft oluna 'buluna' (15b/07).

Ol- fiili ile birçok yerde -mAK olmaz biçiminde 'olabilirlik' yapısı oluşturulmuştur:

bilmaḳ olur (12b/03 vs.), taşavvur étmaḳ olmaz (17a/10), beyān étmaḳ ola (38a/09), ne demek olur (26a/09), ḡetmek ve ṭayy étmek olmaz (4a/04), beyān éylemek olmaz (13a/03), ḡörmek olur (13a/12).

1.2.5.7.2. Tasviri Fiiller

Dört kılık tasviri fiilden (sürerlik, tezlik, yaklaşma, yeterlik), bu metinde sadece yeterlik fiili örneklerine rastlamaktayız:

1.2.5.7.2.1. Yeterlik Fiili

Yeterlik fiili -A partisibi ve *bil-* eylemiyle yapılmıştır:

mevcūd olabilür (37b/14), maḥfī olabilür (29/02), zāhir olabilür (11a/13), cevāb vērebile (43a/01), niṣān vērebilürler (40a/12), yētürebile (4a/10), yētişebile (42a/04 vs.).

Olumsuz şekli -A *bilme-* biçimindedir:

idrāk edebilmez (11a/14 vs.), taşavvur edebilmenüz (23b/06), düzetebilmez (7b/07), görebilmez (11a/01), mevcūd olabilmez (18a/06), şādir olabilmezler (25a/04), taḫdīr eyleyebilmez (26a/07), yētürebilmez (4a/06), yētişebilmezsiniz (30b/01).

Sadece bir örnekte olumsuz yeterlik olarak -*AmA-* eki de kullanılmıştır:

maḥal olamaz (24b/08).

1.2.5.7.2.2. Olurluk Yapısı:

Mastar ve olmak fiili çekimi (-*mAḶ ol-*) ve -mış ile olmak çekimi (-*mİş ol-*) yaygın bir biçimde kullanılmıştır:

ṭayy etmek olmaz (04a/04), bilmak olur (12b/03) ↔ bilmak olmaz (31b/07), eylemek olmaz (13a/03), beyān etmek ola (38a/09), görmek olur (13a/12), taşavvur etmek olmaz (17a/10);

yetişmemiş ola (10b/07), yetmiş ola (10b/08), yetişmiş ola (10b/10), daḥil olmamış ola (10b/09), namāz kılmış ola (46b/01).

bilmak gerek (15a/13), tanımak gerek (17b/14) gibi masdarî yapı örnekleri de bu bağlamda değerlendirilebilir.

1.2.5.7.3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller

Metnimizde aslında yardımcı fiil olmayan al-, gel-, getir-, götür-, koy-, vēr- gibi fiillerin isimlerle anlamca bütünleşerek birleşik yapı meydana getirdikleri de

görülmektedir. Bu birleşmeler genelde daha çok sözdizimsel yapılara yatkın olan Farsça morfolojisi etkisinde ortaya çıkmıştır denebilir. Genellikle birleşik eyleme yatkın olan Farsça etkisiyle özellikle Arapça isimlerden diğer fiillerle de çok sayıda birleşik fiil yapılmıştır:

nişān vēr- ‘göstermek’ (40a/12), hareket vēr- ‘hareketlendirmek’ (23a/12), nisbet vēr- ‘bağdaştırmak’ (20a/08), tiriglik vēr- ‘canlandırmak’ (22b/09), èl vèrmek ‘ortaya çıkmak’ (32b/03), dahl vēr- ‘ilişkilendirmek’ (22a/02); lâzım gelmek ‘gerekmek’ (12a/03 vs.), zühūra gel- ‘belirmek’ (34b/02 vs.), ‘amele geltür- ‘ortaya çıkarmak’ (6a/09), kadem götür- ‘adım atmak, adımını kaldırmak’ (9b/03), hayāt tap- ‘can bulmak’ (10a/12), ad koy- ‘isim vermek’ (31a/06, 31a/10), èteğine èl ur- ‘imdat dilemek’ (4a/09, 45b/12), baş ur- ‘işlenmek, gerçekleşmek’ (43a/12), faydā aparmaz ‘yararlanamaz’ (7b/07), èl vèrür ‘elde edilir’ (32/03), yèrine yètürmağ (9a/06).

1.2.6. SÖZDİZİMSEL ÖZELLİKLER

Eserde terkipler genelde Türkçe kurulmaya çalışılırken aksine birleşik cümlelerde Farsçaya mahsus ana cümle - yan/yardımcı cümle mantığı hâkimdir. Dolayısıyla sıfat-fiil ve zarffiiller çok az kullanılmıştır.

1.2.6.1. İSİM CÜMLESİ:

İsim cümlelerinde 3. şahısta her zaman +DUr {+dur, +dür; ara sıra +tur, +tür} bildirme eki kullanılır. Ekin ünlüsünün yuvarlak oluşu ET. turur > OT. durur > +DUr gelişim süreci ürünüdür (aynı biçimde: dururlar > +durlar).

‘+I var(dır)’ için hem ‘+I bar(dur)’, hem de ; genelde **yokdur** ‘یوقدور’ ve bazen **yoktur** ‘یوقتور’ (35a/13, 35b/12, 36b/09) kullanılmıştır.

- hırkası **bardur** (05b/01)
- ‘alākası **bardur** (10b/13)
- İ’tikādumuz **bardur** (13a/11)
- Bu tevehhüm dīnümüze zararı **bardur?** (17b/11)
- bir mebde’leri **bardur** (23a/02)
- cisme ihtiyācları **bar** (24b/11)
- Her şey eşyādın bir haqīkatı **bardur** (31a/01)
- ne ma‘nāsı **bardur?** (15b/11); ne ma‘nāsı **bar?** (25a/12, 29b/08, 32b/08);
ne ma‘nāsı **var?** (15a/08, 17a/06, 20b/04)
- çok şevkümüz **bar** bu ma‘nāya yētişak (30a/14)
- mezkereleri **bar** (39b/09)
- Yaķınınġ üç mertebesi **vardur** (10b/01)
- Yok, tefāvüti **var.** (32a/09) “Hayır, farklıdır” vb.

i- fiili:

- eşyā yokdular (12a/05): yok idiler

İyelik eki ve “var/yok” ile kurulan cümleler yanında “yoklarıdır” kalıbı kullanılmış:

- Ol melāyik ki müstekendürler ecsāmda, kuvā-yı hissīyyeleri **yokdur**, ya‘nī göz ve til ve kulak ve ġayre kuvādın **yoklarıdır** (39b/02-05)

1.2.6.2. SORU CÜMLESİ:

Soru cümlelerinde mI soru eki eserde hiç kullanılmamıştır. Genelde soru cümlesinin belirleyici bir özelliği yok. Birkaç yerde soru cümlesi ‘āyā’ sözüyle başlar:

— Su’âl êtdiler ki “**Āyā** ol nev‘ melāyik görürler ve eşidürler ve söyleşürler?”
(39b/06-07)

Olumlu yanıt olarak ‘beli’ (39b/07 vs.), olumsuz yanıt olarak ‘yok’ kullanılmıştır (30a/11, 32a/09).

1.2.6.3. ARAPÇA ETKİSİNDE DEVRİK CÜMLE YAPISI:

Dini literatürün Arapça oluşu bu metinde dini parçalarda Arapça sözdiziminin örneksenmesiyle devrik cümlelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Basit cümlelerde öğelerin sırasız kullanılışı ve yüklemün başa getirilişi Arapçanın sözdizimi etkisinin bariz göstergesidir. Birleşik cümlelerde ise devrik cümleler genelde Farsçanın sözdizimi etkisi altında türemiştir (→ 1.2.6.4).

Eserin giriş kısmında Arapça sözdizimi etkisi daha ağır basar. Bu durum özellikle kalıp ifadelerde kendini gösterir:

— Şükr ü sipās ol hālīk-ı k̄dīme... (1b/01)

— Münezzeh ve arudur k̄amu ‘ayb u noķşanlardın (1b/03)

— zāhirīdür ki ondın bellü ve yuķaru degül hīç şey’ (1b/04 ve 05)

— irelüdür varluķı k̄amu k̄abliyyetlerdin ezelü’l-āzāl ve şoņgraluķı ba’diyyetlerdin ebedü’l-ābād (1b/06)

— Oldur perestiş ve bendeluķ müsteħakķı ve şükr ü sipās lāyıkı. (2a/11)

— Bèyledür hayvān ve insānda daķı (40a/03)

1.2.6.4. FARŞÇA ETKİSİNDE TERS CÜMLE YAPISI:

Birçok cümlede Farsçanın sözdizimi örneksenerek ana cümle ve yan cümlelerin özellikle ki’li cümle biçiminde yer değiştirmesi, iç cümlelerin dış cümleye çevrilmesi ve

ana cümle başa alınmıştır. Bu ters konum genelde bağlaç kullanımıyla ilgilidir. Ayrıca kiplerin oluşmasında da Farsça ‘iltizâmî’ yapısı etkisiyle tüm kipler bir edat (eger, belki, gerek, keşke vs.) ve istek kipi (-A-) kılığında kurulmuştur.

1.2.6.4.1. Devrik Ki’li Cümle Yapısı:

Eserde Farsça etkisiyle kurulan ki’li cümleler sonucu devrik cümlelere de bolca yer verilmiştir. Bu birleşik cümlelerde yan cümle sayılan ki’li cümle ana cümlenin bir ögesinin tamlayanı (sıfat-fiili) olarak görev alır, ya da doğrudan isim-fiil fonksiyonunda ana cümlenin bir ögesinin kendisi olur, bazen de edatlara bağlanarak ana cümlenin zarf-fiilini yapar:

- “pes ‘aqlunğuz qadrin ki Tanğrı rahmetidür bilünğüz” (8b/11): Öyleyse Tanrı rahmeti olan aklınızın değerini bilin.

- “Her ne kim bar ve mevcüddur...” (41a/01): Var olan her nesne...

- “Her kim [ki] el onğlarunğ etegine urdı...” (45b/12): Onların eteğine el süren kimse...

- “ki her kim [ki] özi yol bilmeye” (4a/05): Kendisi yol bilmeyen kişi...

- “her du‘ā ki ede müstecāb ola” (43a/01): Ettiği her dua kabul olur.

- “şād ve hoş-vaqt olunğuz bu ‘ağādın ki size olmışdur” (7b/14): Size yapılan bu bağıştan mutlu olun.

- “ne ni‘met ve yahşılık ki in‘ām etmedi” (8a/05): Sunduğu her bir nimet ve iyilik...

- “onınğ için ki halāyık ona muṭī‘ ve münkād olalar” (43a/02): Halkların ona muti ve bağlı olması için...

Zarf-fiiller de ‘edat + kim’ ile kurulan cümlelerle oluşturulmuştur: ‘**néce ki...**’ (35b/08)= ‘**ëyle kim...**’ (41a/12 vs.) “... olduğu gibi”, ‘**niye kim...**’ (38b/13, 41a/09 vs.) = ‘**néyçün kim...**’ (14b/11) ~ ‘**néyçün ki...**’ (36b/14) “... olduğu için”, ‘**kaçan ki...**’ (8a/13) “... olduğu zaman”.

- “**kaçan ki** insan ol meţālibe yētişür...” (8a/13): İnsan o istenilenlere vardığında...

- “**ëyle kim** aĥbārda vāĥi‘dür...” (41a/12): Haberlerde bulunduğu gibi...

- “**ëyle kim** bellü ve zāhirdür...” (42b/02): Belli olduğu gibi...

- “**néce kim** Tanġrı Te‘ālā —‘azze ve celle— buyurur” (36b/11): Yüce Tanrı’nın buyurduğu gibi...

- “**insāna kim** ‘ālim dērüz bu ma‘nā irāde oluruz” (28b/03): İnsana alim dediğimizde bu anlamı göz önünde bulundururuz.

- “**ol kadar ki** onġlara gerek-idi...” (41a/14): Onlara gerek olduğu kadar...

- “**bā-vücūdī ki** her biriniġ bir ĥareketī maĥşüşı vardur **ki** özge cismdin degül” (23a/08): Her birinin özge cismden *olmayan* bir mahsus hareketi *olsa dahi*...

- “Mümkün degül **meger** ‘aġl fenasında ki ol maĥv maĥāmıdır” (13a/02): Maĥv makamı olan aġlın yokoluşunda başka türlü mümkün değil.

- “Her gāĥ [ki] bir zıtdın işī şādir ola...” (31a/10): Bir kişiden bir iş ortaya çıkarılıra...

- “Herçend ki biz onuġ zātınıġ künhini bilmeyaq...” (31b/05): Biz onun özünün kökünü bilmezsek dahi...

Kipler de aynen Farsçadaki edat (eger, bâyed, şâyed, kâş) + ‘iltizami’ (gerek-istek kipi) yapısı örneksenerek burada da başta edat ve ki bağlacı ardından yüklem

istek kipi ile kurulur: “gerekdür ki / gerek / lâzımdur ki ... ola” (olması gerekir, olmalı), “zarûrdur / zarûr oldur ki ... ola” (olmak zorundadır), “eger ... ola” (olursa), “muḥâdur ki ... ola” (olması mümkün değil).

— “Bes gerekdür ki siz ṭayife ki el ḥazerât-ı eyimme-yi dîn-i mübînniḡ eṭegine vurubsız ve ol ḥazerâtıḡ ḥavâş muṭî‘lerindin olubsız, gerekdür ki ‘amel ol eyimmeniḡ âşârına ve o ef‘âline —eyle kim size yêtişübdür— edesiz ki necât maḳâmına fâyiz olasız” (7b/03-7/06)

1.2.6.4.2. Farsça “Yâ-i Nekre” Kullanımı:

Metnin dözdizimindeki en kabarık özellik, sık sık belirsizlik (nekre) fonksiyonunda bulunan ‘yâ-i vahde’ nin kullanılmasıdır. Bu ek nisbet yâ’sı gibi yapım eklerinden farklı olarak vurgusuzdur ve kelimenin vurgusu bir önceki hecede kalır: cevherî ‘bir cevher’, eserî ‘bir eser’, ilmî ‘bir ilim’, cém‘î ‘bir topluluk’, ḥâlîkî ‘bir yaratan’.

Farsça sözdizimine göre ana cümlede açıklanması (sıfat-fiil alması) gereken unsurun sonuna “bir, herhangi bir” belirsizlik ifadesi katan yâ-i nekre eklenir ve ‘ki’ bağlacıyla tamlayıcı/yan cümleye bağlanmış olur:

- “Evvelîdür ki onıḡ evveli yoḳ ve âḫirîdür ki onıḡ âḫiri yoḳ ve zâhirîdür ki ondın bellü ve yuḳaru degül hîç şey” (1b/03-05): İlki olmayan bir ilktir, sonu olmayan bir sondur, kenisinden hiçbir şeyin belli ve yukarı olmadığı bir görüendir.

- “Mümkinât ‘âlemi, ‘âlemîdür ki öz zâtlarındın bellü ve zâhir olmayubdur...” (11b/02 ve 03): Mümkinât ‘âlemi, öz zâtlarındın bellü ve zâhir olmamış olan **bir** ‘âlemdir.

- “mümkindin özge **zātī** bardur ki...” (11b/03): Mümkinden başka ... **bir zāt** vardır.

- “**Ḥayālīdūr ve tevehhümī** ki ḥaḳīḳatı yoḳdur ve ḳarşusu mevcūd degül” (17b/10): Doğruluḡu olmayan ve ḳarşılığı bulunmayan **bir hayal ve kuruntudur**.

1.2.6.4.3. ‘Deḡil’ Yerine ‘Yok’ Kullanımı:

Farsça bir anlatım kalıbı olarak “yoḳ ..., belki ...” (şu deḡil, aslında budur) baḡlı cümlelerinde ‘yok’ kendisinden sonraki unsur(lar)a ‘... deḡil’ anlamında katılır:

— “Belī, tesbīḥ daḡı ederler, ammā başiret gözi ve tili ilen, **yoḳ** bu cüsdānī göz ve til ilen.” (39b/07-08)

— “ve fikr ü ḡayāl ü vehm ü ḡāfıza ve mezkereleri bar, **yoḳ** dimāḡ ḳuvāsı ilen, **belki** bu ef’ālī ederler öz zātları ilen.” (39b/08-09)

— “Yavūḳdur ḳamu eşyāyā, yoḳ temās u mekān ilen. Yıraḳdur ḳamu eşyādın, yoḳ bu’d u mesāfet ilen. Degül hīḳ şey’de ḡulūl vechi ilen ve ne hīḳ şey’ onda ḡulūl ve ittiḡād ciheti ilen. Cevher degül ki i’rāz maḡalli ola ve ‘araz degül ki ḡāl ola, belki cevher ve ‘araz yaratan ve ḡalḳ edendür.” (02a/04-8)

Benzer bir durum aşıḡıdaki kısımlarda görölür: 1b/10, 2a/01, 2a/04, 2a/05, 3a/04, 8a/08, 9b/08, 9b/09, 10a/12, 15a/05, 16b/13, 20a/11, 20a/11, 20a/11, 21a/02, 25b/07, 26b/01, 26b/04, 26b/05, 26b/06, 26b/06, 26b/07, 28b/08, 31b/04, 32a/01, 32b/10, 37a/08, 37a/13, 37b/14, 38b/13, 38b/13, 39b/08, 39b/09, 40b/07, 41b/03.

1.2.6.4.4. Tümlenin Ertelenmesi:

Cümlenin tümlenci bazen Farsçaya uyarak yükleme yakın bir konumda kullanılmıştır:

— “herbiriniḡ bir ḡaşş eşeri nüfūs ve ervāḡ ‘āleminde bardur” (41b/06)

— “Belki dahlı tañrılığda olmaya” (13b/03): Aslında tanrılıkla ilişkisi olmaz.

— “Pes hîç cihetdin yoqluğ ve zevāl ol envāra yolu yoğdur” (35a/03)

1.2.6.4.5. Eksiz Genitif

Farsça ‘dāšten’ (sahip olmak; ‘to have’) fiili gibi, ‘vardır/yoğdur’ isnat sözüyle de ilgi ekinin kullanılmaması sonucu bazı değışik ifadeler ortaya çıkarmıştır:

— “herbiri anğlardın ecsām ‘āleminde bir melekleri bardur (41b/08): Onlardan herbirinin...

— “ve ol yêrdür ki ĩmānınığ nūrı ve ağlınığ çırağı sönmeği yoğdur” (9b/07)

— “yağın oldur ki hîç vechlen zevāl onğa yolu yoğdur” (10a/13)

KAYNAKLAR

Abdulla, Kamal. *Oğuz Qrupu Türk Dillərinin Müqayisəli Qrammatikası III-Sintaksis*, BSU , Bakı: 2002.

‘Amid, Hasan. *Ferheng-i Farsî-yi ‘Amîd*, Emîr Kebîr, Tahran: 1369.

Axundov, Ağamusa. *Azərbaycan Dilinin İzahlı Lüğəti*, Çıraq, I. Bakı: 1997, II. Bakı: 1999, III. Bakı: 2000.

Ayverdi, İlhan (redaksiyon; Ahmet Topaloğlu, yayına hazırlayan; Kerim Can Baytar). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, c. 1-3, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul: 2005.

Azərbaycan Elmlər Akademiyası. *Azərbaycan Dialektoloji Lüğəti*, TDK, I. c. Ankara: 1999, II. c. Ankara: 2003.

Babayan, Kathryn. *The Safavid synthesis: from Qizilbash Islam to imamite Shi'ism*, Iranian Studies, 1475-4819, Volume 27, Issue 1, 1994, Pages 135 – 161.

Bosnalı, Sonel. *İran Azərbaycan Türkçesi: Toplumdilbilimsel Bir İnceleme*, Kebikeç, İstanbul: 2007.

Caferoğlu, Ahmet. *Türk Dil Tarihi*, Alfa, İstanbul: 2001.

Cəfərov, Qüdrət. *Azərbaycan Dilinin Leksik-Semantik Sistemi*, Elm, Bakı: 1984.

Clauson, Sir Gerard. *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish*, Oxford University Press: 1972.

Dankoff, Robert– Kelly, James. *Mahmûd al-Kâşgarî–Compendium of the Turkic Dialects (Dîvân Lugât at-Turk)*, Part III, Harvard University Office of the University Publisher: 1985.

Dehhuda, Ali-Ekber. *Lugatname-i Bozorg-i Dehhuda*, Danişgah-ı Tahran, 16 c., Tahran: 1377.

Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara: 1996.

Eren, Hasan. *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Bulak Neşriyat, Ankara: 1999.

Ergin, Muharrem. *Azeri Türkçesi*, Ebru, İstanbul: 1981.

Ergin, Muharrem. *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım Yayın, İstanbul: 1997.

Ergin, Muharrem. *Dede Korkut Kitabı II, İndeks-Gramer*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara: 1997.

Gandjei, Tourkhan. *Turkish in the Safavid Court of Isfahan*. - Turcica XXI-XXIII: Melanges offerts a' Irene Melikoff (Paris, 1991), pp. 311-318.

Gedik, Şahabettin. Ahmed-i Dâ'î *Tercüme-i Tefsîr-i Ebu'l-Leys-i Semerkandî*, [142/82b-142/132a], M. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: 2008.

Gülsevin, Gürer. *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara: 1997.

Gündüz, Tufan. *İslam Ansiklopedisi, "Safeviler" maddesi*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul: 1997.

Hacıeminoğlu, Necmettin. *Türk Dilinde Edatlar*, MEB Yayınları, İstanbul: 1992.

Çudüsî, Muhammed Hüseyin. *Nâdirnâme*, Encümen-i Âşâr-ı Millî, Tahran: 1339 (1960).

Qur'an-ı Kerim ve Tercüme-i Ma'âni-i An be Zebân-ı Fârsî, Çâphâne-i Kur'an-ı Kerim-i Mücemma'-ı Melik Fehd, Medine: 1417.

Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Açıklamalı Meâli. Kral Fehd Mushaf-ı Şerif Basım Kurumu, Medine: 1992.

Küleynî, Şeyh Ebî Ca'fer Muhammed. *el-Kâfî, Dârü'l-Kütübü'l-İslâmîyye, Tahran: 1986.*

Mervî, Muhammed Kazım. *'Âlem-ârâ-yı Nâdirî, düzeltmen Muhammed Emin Riyâhi, İlmî-Ferhengî yay., Tahran: 1374 (1995).*

Nakdî Kedkenî, Rıza. *Mevkûfât-ı Nâdir Şâh ve 'Alî Şâh Afşar der Meşhed-i Muqaddes, Vakf-ı Mîrâş-ı Cāvîdân (üçaylık dergi), yıl: 12, S: 46, 1383 (Ekim 2004).*

Özkan, Mustafa. *Türk Dilinin Gelişim Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, Filiz Kitabevi, İstanbul: 1995.*

Perry, John. *The Historical Role of Turkish In Relation To Persian of Iran, Iran & The Caucasus, vol. 5, 2001, pp. 193-200.*

Sönmâz, Işıq. *Untersuchungen zu den aserbajdschanischen Dialekten von Qaradağ Muğan, und Zâncan, Pontus Verlag, Meterialia Turcica / Beiheft 11, Göttingen: 1998.*

Şahin, Hatice. *Eski Anadolu Türkçesi, Akçağ Yayınları, Ankara: 2003.*

Tekin, Talat. *Orhon Yazıtları, Yıldız, 3. baskı, İstanbul: 2003.*

Tekin, Talat. *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler, Simurg Yayınları, Ankara: 1995.*

Timurtaş, Faruk Kadri. *Eski Türkiye Türkçesi, Enderun Kitabevi, İstanbul: 1994.*

Toparlı, Recep- Vural, Hanifi- Karaatlı, Recep. *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*, TDK, Ankara: 2003.

Türk Dil Kurumu, *Derleme Sözlüğü*, c. 1-12, 2.b. Ankara: 1993.

Türk Dil Kurumu, *Tarama Sözlüğü*, c. 1-8, Ankara: 1963-1977

Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, 9. Baskı, Ankara: 1998.

Von Gabain, A. *Eski Türkçenin Grameri*, çev. Mehmet Akalın, TDK Yayınları, Ankara: 1988.

2. METİN
(ÇEVİRİYAZI)

BİSMİ'LLĀHİ'R-RAḤMĀNİ'R-RAḤĪM VE BİHĪ NESTA'İN

[01b] (01) Şükr ü sipās ü sitāyış ol ḥālīk-ı kādīme ki mevcūd u eḥad u vāḥid ü ḥayy ü 'alīm (02) ü semī' u başīr ü mürīddür, öz zāt-ı mübārek-i şerīfi-y-len ve müstağnīdür ḳamu (03) eşyādın ve münezzeh ve arudur ḳamu 'ayblar ve noḳşanlardın. Evvelīdür ki onıñ (04) evveli yoḳ ve āḥirīdür ki onıñ āḥiri yoḳ ve zāḥirīdür ki ondın bellü ve (05) yuḳaru degül ḥiç şey' ve bātınīdür ki ondın özge ḥiç şey' degül şey'iyet ḥaḳīḳatı (06) ilen irelūdür varluḳı ḳamu ḳabliyyetlerdın ezeli'l-āzāl ve şonḡraluḳı ba'diyyet- (07) lerdin ebedü'l-ābād ve 'ademiñg yolu yoḳdur ol zāt-ı muḳaddese ḥiç vechlen, ne (08) zātında ve ne şıfātında ve eskü ve köhne étmez onı ezmine ve düḥür ve müteḡayyir olmaz (09) zātında ve ne şıfātında ḥiç vech ü cihetlen. Şābitīdür bilāteḡayyer. Eḥadīdür münezzeh ḳamu tecziye (10) ve tekeşşürdın. Vāḥidīdür ki 'aded birluḳı ol zāt-ı muḳaddesde 'urüz yolu yoḳ. <Mevcūddur yoḳ> (11) varluḳ ve vücūd ilen. 'Ālimīdür ki onıñ ilen ma'lūmı arasında özge 'ilm ve bilük [02a] (01) yoḳ. Ḳādirdür, yoḳ ḳudret-i zāyid ilen, belki yaratan ve ḥalḳ édendür. Vücūd u (02) 'ilm ü ḳudreti bir ve mütteḥid degül ḥiç şey' ilen. Naẓīr ü şerīki yoḳ, ḥiç vechlen, (03) belki ferd ü münferiddür ḳamu cihetdın ve müberrādur varı oḳşayış ve şebāhetdın. (04) Ḥiç şey onıñ ḳarşu ve muḳābili degül. Yavuḳdur ḳamu eşyāyā, yoḳ temās u (05) mekān ilen. Yıraḳdur ḳamu eşyādın, yoḳ bu'd u mesāfet ilen. Degül ḥiç şey'- (06) de ḥulül vechi ilen ve ne ḥiç şey' onda ḥulül ve ittiḥād ciheti ilen. Cevher degül ki (07) i'rāz maḥalli ola ve 'araz degül ki ḥālī ola, belki cevher ve 'araz yaratan ve ḥalḳ (08) édendür. Rūḥ degül ki ālete muḥtāc ola. 'Aḳl degül ki maḥşūr u muḥāt ola. (09) Cism ü cismānī degül ki mürekkeb ve muḥtāc ola, belki varınıñ ḥālīḳı ve mücididür. (10) Münezzeh ve müberrādur nece ve neçedin. Ḳādir ve muḥītdür ḳamu eşyāya; varınıñ

ibtidāsı (11) ondın ve rücū'ı onadır. Oldur perestiş ve bendelük müsteħakkı ve şükr ü sipās (12) lāyıkı. Çok dürūd u selām u şalevāt hazret-i Allāh Te'ālā'dın —celle şānüh— hazret-i server-i (13) enbiyā' ve sālār-ı aşfiyā', hūlāşa ve zübde-yi benī Ādem, imāmü'l-melā'iketü'l-'illīyyīn, hātēmü'l-enbiyā' ve'- (14) l-mürselīn, bā'is-i icādü'l-'ālemīn Muħammed Muştafā —şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem— ve ol vaşī ve ibn-i [02b] (01) 'ammine ki seyyid-i vaşīyyīn ve kudve-yi evliyā' ve müvaħħidīn ve kұtbu'l-evliyā'e'l-hādīyyīn, şems-i felek-i hidāyet (02) ve kұrretü'l-'ayn-i edvār-ı risālet, ya'nī Emīrū'l-mū'minīn 'Alīyy ibn-i Ebī Tālib —şalevātu'llāhi ve selāmühü 'aleyh— ve (03) bëyle evlād-ı aḥār-ı emcādına ki her biri imāmü'l-müslimīn ve raḥmetün li'l-'ālemīndürler ve Allāh Ta'ālā'- (04) nıñg raḥmeti ol hażerātıñg şī'a ve muḥibblerine ve la'neti onğlarıñg düşmen ve mübgızlarına ola, (05) ebedü'l-ābād. **Emmā ba'd** çünkü cem'ī bizüm havāşlarımızdın, huşuşan ferzend-i ercendüm (06) Şeyḫzāde Melik Tāyfūr bu faķīr-i ila'llāhi'l-ma'būd Sulṭān Maḥmūd bin Sulṭān Burhāneddīn (07) bin Şeyḫ Cemāleddīn bin Kұtbu'l-evliyā' Şeyḫ Zāhid'din istid'ā étdiler ki öz hūlāşa-yı (08) 'aķāyidümi ve Hażret-i Sulṭānü'l-evliyā' Şeyḫ Zāhid 'aķāyidin ve kұtbu'l-aşfiyā' Hażret-i (09) Şeyḫ Şafiyeddīn ki ol hażretiñg ḥalīfesi ve kürekenidür ve muķtedā-yı müvaħħidīn Şeyḫ (10) Cemāleddīn ve sirācü'l-mürşidīn Şeyḫ Şadreddīn ve büzürgvār dayım H'āce Sulṭān 'Alī (11) ve 'ālī-miķdār atam Şeyḫ Burhāneddīn[din] eşidüb ve zabt olunubdur, taḥrīr ve taķrīr nazmına (12) geltüreyim. Ol muḥibbler ḥasb-e'l-istid'ālarına muḥtaşarī ki şāmildür ol büzürgvārlar ve bu (13) faķīr-i ḥaķīr 'aķāyidine aḥşar ve zāhir 'ibārāt ilen beyān olunur ki müsterşidler ve ḥaķ (14) ve ḥaķīķat ṭālibleri mütevaşşıl olub başīret gözin açub bu 'aķāyid-i ḥaķ ve delāyil-i zāhir [03a] (01) ilen barı şükük ve şübühātdın maḥfūz olub kұrb maķāmınıñg taḥşīlinde nihāyet-i (02) sa'y u gāyet ihtimām édeler, niye kim bu zamānlarda çok ve zāhir olubdullar cem'ī (03) da'vā ehlindin ki şüret ü zāhirde ehl-i ḥaķ ve bāṭında ṭālib-i hevā ve zāll u (04) muzill-dürüller ve delālet édeller

ħalāyıkı duĥūl-ı nāra, yoĥ ħālık-ı cennet ve nāra. **Na‘ūzu (05) bi’llāh minhüm ve mine’s-Şeytāni’r-recīm. Bismi’llāhi’r-raĥmāni’r-raĥīm.** Āgāĥ olunġuz (06) ve bilünġüz bizüm tarīkat ħardaşlarımız Zāhidī ve Şafevīlerdin ki bizüm (07) mürşidler ‘aĥīde ve i’tikādları ħazret-i imāmü’l-‘ālemīn ve hādīyü’l-mürşidīn, vaşiyi-yi seyyidü’ (08) l-mürselīn Emīrū’l-mü’minīn ‘Alīyy-i Murtezā ‘aĥīdesidür ve şerī‘atumuz şerī‘atīdur ki ol (09) ħazret ‘amel ve fetvā edüb eldin ele ol muĥtedā-yı ehl-i Īmān ve tevhīddin biz (10) bī-bezā‘atlere yetişübdür ve ol ħazreti vāsīta ve fāşilasız ħazret-i Resūlu- (11) llāh —şalla’llāhu ‘aleyhi ve ālih— ħalīfe ve vaşīyy ü nā’ibi bilürüz ve bëyle ondan sonġra ol (12) ħazretiġ ferzend-i ercmeni ve ħazret-i Nebiyyullāh ferzend-zādesi imāmü’l-ins ve’l-cinn Ĥazret-i (13) Īmām Ĥasan ve ondın sonġra ol ħazretiġ ħardaşı imāmü’l-‘ālemīn ve hādīyü’s-şekāleyn (14) Ĥazret-i Īmām Ĥüseyn ve ol ħazretidin sonġra onıġ oġulu ve nā’ibi imāmü’l-müslimīn ‘Alīyy ibnū- [03b] (01) ’l-Ĥüseyn Īmām Zeynü’l-‘ābidīn ve ol ħazretidin sonġra onıġ ferzendi hādīyü’l-mü’minīn Ĥazret-i (02) Īmām Muĥammede’l-Bāĥır ve ondın sonġra ol ħazretiġ oġulu ħalīfetu’llāh fī’s-semāvāt (03) ve’l-‘arz Ĥazret-i Īmām Ca‘fere’s-Şādık ve ol ħazretidin sonġra oġulu imāme’- (04) l-mü’minīn, nūru’l-‘ābidīn Ĥazret-i Īmām Mūsā Kāzım ve ondın sonġra ol ħazretiġ (05) oġulu ve nūr-ı dīdesi imāmü’l-cinn ve’l-ins Īmām ‘Alīyye’r-Rızā, ondın sonġra onıġ (06) oġulu imāmü’l-ĥāfıkayn Ĥazret-i Īmām Muĥammede’t-Taĥī, ondın sonġra ol ħazretiġ ħurretü’- (07) l-‘aynı ħalīfetu’llāh fī’l-‘ālemīn Ĥazret-i Īmām ‘Alīyyü’n-Naĥī ve ol imāmdın sonġra ol (08) ħazret oġulu hādīyü’l-ħalāyık, imāmü’l-berāyā Ĥazret-i Īmām Ĥasane’l-‘Askerī ve ondın (09) sonġra onıġ oġulu ĥucetu’llāhü’l-ĥatī’, nūru’llāhü’l-lāmi’ imāmü’l-kevneyn Ĥazret-i (10) Īmām Muĥammede’l-Mehdī şāhib-i hāze’l-‘aşr ve’z-zamān ve ħalīfetu’r-raĥmān —şalevātu’llāhi ve selāmühü (11) ‘aleyhi ve ‘aleyhüm ecma‘īn—. Sēverüz ve muĥibbüz ol ħazerātı ve onġlarınġ muĥibblerini (12) ve düşmen ve bīzāruz ol eyimme-yi dīn düşmenlerinden, èyle ki Ĥazret-i Resūlullāh

du‘ā (13) etdi ki: “**Allāhümme vāli men vālāhüm ve ‘ādi men ‘ādāhüm ve’-** (14) **l’an men zalemehüm**”¹⁸. Ey haq ve haqīkat tālibleri, sa‘y edünğüz mürşid mededi ilen [04a] (01) başiret gözin eyimme-i dīn muḥabbeti ilen bīnā ve risālet quyaşınınğ nūrına qarīn (02) edüb necāt maqāmına yetüresiz ve ol maqāmda müsta‘id olasız ḥazret-i (03) Allāh Te‘ālā qurbına, niye kim bu çok zāhirdür ki görmemiş yolu delīl ü mürşid- (04) siz getmek ve tayy etmek olmaz, bes qamumuz muḥtācuz delīl ü mürşide ve (05) bu daḥi çok bellüdür ki her kim özi yol bilmeye, özgeye delīl ü mürşid (06) olub maqşada yetürebilmez; bes her tālibe zarūrdur ki sa‘y edüb (07) özin delīl ü mürşid yetüre; egerçi ondın zāhir ve bellüraqdur ki aqtarmaq (08) ve tefahḥuş iḥtiyāc ola, belki lāyık ve zarūr oldur ki taqlīd ve ta‘aşşubdın kēçüb (09) eyle mürşid ü delīl etegine el urasız ki sizi na‘īm-i cennāta belki ḥāliq-ı cennāt (10) qurbına yetürebile ve-illā qalacaqsız dārū’l-bevār-i cehennemde hemişe. Ne zulmdur ki ondın (11) sonğra ki kimse “Lā ilāhe illa’llāh ve Muḥammeden resūlu’llāh” ikrārı ilen özin küfr [ü] zulmetdin (12) qurtarub dīn-i mübīn nūrına münevver olmuş ola, velāyet inkārı ilen ki ol (13) “Alīyyün velīyyu’llāh ve vaşīyy-i resūlihū” ikrārıdır on bir oğlınınğ imāmeti ilen özini kör (14) ve nābīnā ve küfr ü zalāl ehlinde ede ve behresiz ede ol kelime-yi tayyibe nūrında ve ol [04b] (01) fırqaya dāḥil ede ki Allāh Te‘ālā onğlardın ḥaber vērüb buyurur: “**ve’llezīne keferū** (02) **evliyā’ühümü’t-tāğūt, yuḥricūnehüm mine’n-nūr-i ile’z-zulümāt, ulā’ike aşḥābü’n-** (03) **nāri hüm fihā ḥālidūn**”¹⁹ ‘ıyāze bi’llāh “**yehdī’llāhü li-nūrihī men yeşā**”²⁰ biz mundın (04) sonğra bir faşda Ḥazret-i Emīre’l-mü’minīn —‘aleyhi’s-şalevāt ve’s-selām— ve on bir oğlınınğ (05) ḥilāfetin beyān ederüz vāziḥ delāyil ilen tāliblere ve ibtāl ederüz ḥulefā-i şūlseniğ (06) ḥilāfetlerin inşā’allāh Te‘ālā.

¹⁸ Ehl-i Beyt hakkında Hz. Peygamber’i duasından: “اللهم وال من والاهم و عاد من عاداهم و العن من ظلمهم” (Allah’ım, onlara yardım edenlere yardım, düşmanlık edenlere düşmanlık et ve onlara zulmedenlere lanet eyle!).

¹⁹ Kur’an-ı Kerīm, Bakara: 257 “والذين كفروا أولياؤهم الطاغوت يخرجونهم من النور إلى الظلمات أولئك أصحاب النار هم فيها خالدون” (ve kafir olanlara gelince, onların dostları tāğuttur; onları aydınlıktan alıp karanlığa götürür. İşte bunlar cehennemliklerdir. Onlar orada sürekli kalırlar).

²⁰ Kuran-ı Kerīm, Nur: 35 (bir parçası) “يهدى الله لنوره من يشاء” (Allah dilediği kimseyi nuruna eriştirir; nuruyla yönlendirir).

MUKADDİME: <Der-Beyān-ı İrşād ve İstirşād-ı Silsile-yi Şafeviyye>²¹. Bu silsilenin irşād esnādında ki (07) büzürgvār atam, Hāzret-i Şeyh Zāhid'din —nevvera'llāh merķadehū— naql etdi ki muntehīdūr ve müttasıl (08) elden ele seyyidü'l-vaşıyyīn ve imāmü'l-müttakīn ve hādīyü'l-müslimīn 'Alīyy ibn-i Ebī Ṭālib'e —şalevātu'- (09) llāhi ve selāmühū 'aleyh—. Bilünġüz ki sulṭānū'l-muḥaḳḳıķīn ve zübdetü'l-evliyā'e't-tābi'in ve mürşidü't-ṭālibīn (10) fi'l-'ālemīn ve ḳuṭbu'l-'ārifīn, tācū'l-mille ve'd-dīn Şeyh İbrāhīm Zāhid —ḳuddise sirruhu'l-'azīz— (11) bu silsile-yi necībe-yi kirāmınġ muḳtedā ve mürşididür ki onınġ velāyet ve hidāyetininġ (12) ışıķı gün ışıķı tek 'ālemi münevver ve müzeyyen edübdür ve ol ḥāzret-din sonġra (13) nāyib ve ḥalīfesi ḳuṭbu'l-aşfiyā ve Sulṭānū'l-evliyā' ve mürşidü'l-kül, seyyidü'l-muḥaḳḳıķīn Şeyh (14) Şafiyeddīn İshāķ'dur —ṭābe şerāh— ve ol ḥāzret-din sonġra şemeretü'l-evliyā' ve nūru'l-aşfiyā' [05a] (01) ve mürşidü'l-'ālemīn, seyyidü'l-'ārifīn Şeyh Şadreddīn ve ondın sonġra ḥāzret-i seyyidü'- (02) l-mürşidīn, e'd-dā'ī ile'ş-şırāṭu'l-müstakīm, ḥalīfe-yi ḥulefā'ü'l-'ālemīn Ḥvāce Sulṭān 'Alī'dur. Ve emmā (03) hādīyü't-ṭarīķa, kehfü'l-evliyā' ve burhān-ı ehl-i yakīn atam Şeyh Burhāneddīn ve ḥāzret-i rüknü'- (04) l-muḥaḳḳıķīn, e'd-dā'ī ile'd-dīnū'l-ḳavīmü'l-mübīn Şeyh Cemāleddīn bin Zāhid —nevvere'llāhū merķadehū— (05) ol ḥāzretinġ atası ḥāzret-i sulṭānū'l-evliyā', şāhibü'l-irşād ve'l-mütekellimīn Şeyh Şafiye- (06) ddīn —ḳuddisa'llāh Te'ālā rūḥihī— icāze ve buyuruķı-y-lan Tebrīz ehlininġ telķīn ve irşādına müteveccih (07) oldılar, emmā ḥāzret-i ḳuṭbu'l-evliyā' e'd-dā'ī ile'ş-şırāṭu'l-ḳavīm, şāhibü'l-envāru'l-ḳudsīyye, mehbiṭu'- (08) l-ilhāmātü'r-rabbānīyye, ġavşü'l-evtād, şeyhu'l-meşāyih Şeyh İbrāhīm Zāhid'inġ sühre-yi irşād ve (09) hırķa-yı istirşādınınġ beyānı oldur ki ḥāzret-i şeyhinġ pīri ve mürşidi ḥāzret-i ḳuṭbu'- (10) l-aḳṭāb, ṭarīķat ve ḥaḳīķat ehlininġ muḳtedāsı Seyyid Cemāleddīn —ḳuddisa'llāh rūḥihī— (11) dūr ki Hāzret-i Şeyh ol seyyidinġ kürekenidür ve ḥāzret-i

²¹ Farsça derkenar (Anlamı: Sefevi tarikatı silsilesinin erişme ve eriştirmesi üzerine).

zübdetü'l-evliyâ' Şeyh (12) Cemâleddîn ol büzürgvâr-i 'âlî-mikdâr seyyiding nevâdesidür ve ol seyyid, bahrü'l-esrâr (13) ve vechü'l-ebrâr Şeyh Şehâbeddîn Maḥmūd Tebrîzî'din —nevvera'llâh zarîhahû— irşâd ve hırka almışdur (14) ve ol ḥazret, ma'denü'r-rümüz ve maḥzenü'l-esrâr Şeyh Rükneddîn Sücâsî'din irşâd [05b] (01) ve hırkası bardur ve onıng irşâd ve hırkası tâcü'l-evliyâ' ve rüknü'l-aşfiyâ' Kıtbe- (02) ddîn Ebübekr Ebherî'dendür ve ol şeyh ḥazret-i necmü'l-evliyâ' ve'l-mürşidîn Şeyh Ebü Necîbe'- (03) s-Sühreverdi'din —nevvera'llâh zarîhahû— irşâd olub hırka geymişdür ve ol 'âlî-mikdâr (04) öz büzürgvâr 'ammindin sulṭânü'l-mükâşifîn, sırru'l-'arifîn Kaḍı Vecîhüddîn 'Ömer el-Bekrî'din (05) ve ol şeyh onı atası kâşifü'l-esrâr, bahrü'l-envâr Muḥammed el-Bekrî'din —ṭâbe şerâh— ve ol (06) şeyh enîsü'n-nüfûs ve ḥâdiye't-ṭâlibîn Şeyh Aḥmed Esved Dîneverî'din ve ol mürşid (07) lisânü'l-ḳuds, ḥârîşü'l-evliyâ Şeyh Memşâde'd-Dîneverî —'aleyhi'r-raḥme—din ve ol mürşid (08) seyyidü't-ṭâyife, ḳuṭbu'l-evtâd Ebü'l-Ḳâsım Şeyh Cüneyd bin Muḥammede'l-Bağdâdî'din —raziyu'llâh Te'âlâ (09) 'anh— ve ol şeyh şâhibü'l-mefâḥir ve'l-ma'ârif, sāyirü'lmedâric fî'l-ma'ârif Serî Saḳaṭî'- (10) din —ṭâbe şerâh— ve ol şeyh a'refü'l-'urefâ' fî'l-ma'ârifü'l-ilâhîyye Ebü Maḥfûz Şeyh (11) Ma'rûf-ı Kerḥî'din — iskenehu'llâh Te'âlâ fî buḥbūḫati cinānihî— ve ol şeyh tercümānü'r-rümüz, meḫarü'- (12) l-'aşîḳîn, kâşifü'l-esrâr ve'l-ma'ânî Şeyh Dāvūd eṭ-Ṭā'î'din —iskenehu'llâh Te'âlâ fî ḥazreti ḳudsihî— (13) ve ol şeyh maḥbûb-ı erbâb-ı ḳulüb, vâḳıfu'l-guyüb Şeyh Ḥabîb'din —nevvera'llâh Te'âlâ (14) merḳadehû— ve ol kâmil ḥazret enîsü'n-nüfûs, ḥâzinü'r-rümüz, ekmelü'l-'urefâ', zübdetü'l-aşfiyâ, şeyhu' [06a] (01) ṭ-ṭâyife Kümeyl bin Ziyâde'n-Neḫâ'î ve ol 'ârif ḥazret server ü sālâr-ı evliyâ ve aşfiyâ', (02) muḳavvim-i 'urve-yi vüḣḳâ-yı şerî'at-ı Nebevî ve muḫzir-i âşâr-ı ṭarîḳatü'l-muşṭafavî, ḫâfız-ı a'lâmü'l-ḫaḳ ve'l-ḫaḳîḳat, (03) maḥrem-i esrârü'r-rabbāniyye, şâhibü'l-garve'l-mütekellimîn, Sulṭânü'l-muḫaḳḳikîn, emîrü'l-mü'minîn ve (04) ya'sübü'd-dîn ve ḫalîfe-

yi resül-i rabbü'l-‘âlemîn, esedü’llähü'l-gâlib Ebu'l-Hasan ‘Alî (05) bin Ebî Tâlib’ din —şalevâtu’llâhi ve selâmühü ‘aleyhi ve âlih ve rahmetu’llâhi ve berekâtühü—. Āgâh (06) oluᅅguz ve bilüᅅgüz ey havâş kardaşlarımız, ki bizüm pîr ü mürşidlerimizün şîvesi (07) oldur ki yalᅅuz eşitmak ve zâbᅅ eylemaᅅa rāzî ve ᅅâyil olmazlar, belki mürşid- (08) lerinᅅdin eşitduᅅı a‘mâlda ta’ᅅîr ve ihmâlı revâ ve câyiz bilmezler ve ol ᅅayrâtı (09) ᅅadr-i maᅅdûr ilen ‘amele geltürüb ol ᅅadr müvâzabet ederler ki onᅅlara ᅅâlî olub (10) ol a‘mâlinᅅ feyz ve şemeresindin müstefîz ve ber-ᅅurdâr olalar. Ol muᅅibler meşeli (11) marîz-i muᅅî‘ meşelidür ki ᅅabîb-i ᅅazîᅅ mu‘âlecesininᅅ eşitmaᅅına iktifâ etmeyeler, Allâh (12) Te‘âlâ’nınᅅ rahmetine ümîdvâr olub şifâ ᅅama‘ına rāzî olalar acı ve nâᅅoş devâlar isti‘mâlına (13) tâ marâz def‘ olub şîᅅhat-ı mizâc ᅅaşıl ola. Bu müştâᅅlar daᅅı mekrûᅅat terkine ve a‘mâl-ı (14) şaᅅᅅa meşâᅅᅅatine rāzî olub özlerin emrâz-ı rûᅅânî ve ‘alâyîᅅ-ı nefsanî-yi zûlmânîdin ᅅurtarmadın [06b] (01) özlerin Tanᅅrı Te‘âlâ’dın rāzî ve Tanᅅrı Te‘âlâ’nı özlerindin rāzî etmedin iᅅmînân (02) mertebe ve maᅅâmına yêtmedin rāzî olmazlar, bes bâᅅın ᅅulaᅅı ilen maᅅmûn-i âye-yi kerîme-yi (03) “Yâ eyyetühe’n-nefsü’l-muᅅmeinne, irce’î ilâ rebbike rāzîyeten merzîyye, fe’dᅅulî (04) fî ‘ibādî ve’dᅅulî cenneti”²² istimâ‘ edüb eᅅadiyyet dergâhınınᅅ muᅅarreblerindin (05) ve ‘ibâdu’llâᅅ ᅅitâbına ser-efrâz olub cennetu’llâᅅ dâᅅili olubdurlar ve bu mertebe ve maᅅâm (06) taᅅşîli kimseye maᅅdûr degül, meger ᅅazret-i Resulu’llâᅅ şerî‘atınınᅅ itâ‘ati ve Murtezâ ‘Alî (07) velî ve evladınınᅅ muᅅabbeti ve ᅅarîᅅına ‘amel etmaᅅ-ılan ki ol iᅅdâm ve müvâzabet etmaᅅdur (08) aᅅlâᅅ-ı ᅅamîdîyye ve a‘mâl-ı şâliᅅîyye ve yırâᅅ olmak* ve ictinâb etmekdür a‘mâl-ı menᅅîyye-yi denîyye (09) ve aᅅlâᅅ-ı rezîledin, ᅅuşuşan nefsanî hevâ ve ᅅvâᅅişlerdin ki onunᅅ muᅅâlefeti ile öz- (10) leriᅅᅅ yalan ve

²² Kur’an-ı Kerîm, Fecr/89: 27-30 “ يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً فَادْخُلِي فِي عِبَادِي وَادْخُلِي جَنَّاتِي (Ey huzura kavuşmuş insan! Sen O’ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön. (Seᅅkin) kullarım arasına katıl ve cennetime gir!).

* Kef ile yazılmıştır: ‘اولماک’.

kizbdin berī ve ehvā’-i ferdīyye* ilāhlarınınᅇ bendelükündin, èyle kim buyurur: (11) “Eferē’eyte meni’t-tehāze ilāhehū hevāhū”²³ kırtarub ‘ibādu’llāh hitābına müşerref olub köngülleri (12) ilhām ğaybı müheyyāsı ve ef’āl u aqvālları kerāmāt mezāhiri ᅇalāyık irşādına mürāᅇᅇaş ve me’mūr (13) olmuşdurlar ve bu mürşidler meşeli ᅇāzık ᅇabīb meşelidür her bīmārı bir nev’ devā (14) ve perᅇiz ilen emrāzdın kırtarub şıᅇᅇat-ı mizāca yetüreller, bes gerekdür ki mürşid [07a] (01) ᅇazākat mertebesine ki yaᅇin-i şābitdür yetişmiş ola ve her mürīdi her nev’ marāzdın ki (02) bilmezlık ve şek ve reyb ve şübhe ve ğāzab ve fesād emrāzındın kırtarub (03) aᅇlāk-ı ᅇamīde ve ma’ārif-i yaᅇinī-yi ilāᅇiye ki şıᅇᅇat-ı ᅇaᅇikīdür yetürebile, yoksa şırāᅇu’l-müstakīmde (04) mürşidlık ve pīşvālık lāyıkı degül ve riyāset ᅇubbı onı şırāᅇu’l-müstakīmdin münᅇarif (05) édub muᅇī’leri ilen cehennem ᅇa’rine yetürür ki bēyle cemā’at aᅇlī maᅇāmları oldur; (06) bes bu mesned lāyıkı ol kimsedür ki hevālardın kırtulub öz nefesine müsellaᅇ (07) olub semāvāt aᅇtārındın nüfüz édub aᅇlī ‘ālemin manzūr-ı nazār édub şırāᅇu’l-müstakīm (08) ᅇayy édub ᅇurb maᅇāmına yetişmiş ola ki ᅇalibi emrāzdın kırtara ve maᅇşad-ı aᅇlīye (09) ki aᅇlāk-ı ilāᅇiyyedür yetürebile; pes zāhir oldı ki mürşid gerekdür başiret ehli ola, (10) nefse salᅇanatı ola, her kim irşād ehkindin ki eyimme-yi dīn ve ᅇavām-ı ehli-i yaᅇin, ya’nī on (11) iki imām —şalevātu’llāᅇi ve selāmühū ‘aleyhim— yolın tutubdur ve evāmir ü nevāᅇilerine ‘amel ve (12) iᅇā’at édubdür, iᅇlāş keᅇtīsine oturub ğarᅇ ve helākđın kırtulub (13) sāᅇil-i necāta yetişübdür ve zālāl ehliniᅇ ᅇarīᅇasın tutan şırāᅇu’l-müstakīmdin (14) münᅇarif zālālet biyābānında ser-gerdān ve nākāmluᅇda ᅇalur ve her kim bēyle ᅇālāt-ılan dūnyā- [07b] (01) dın ğede, herᅇiz maᅇşüda yetmez ve ol ᅇarafda gözi kör olacaᅇdur, èyle kim Allāᅇ ᅇa’ālā (02) buyurur: “Men kāne fı ᅇāzihī a’mā

* Metinde fe noktasız ve “مردیه” gibi yazılmıştır.

²³ Kur’an-ı Kerīm, Cāsiye/45: 23 (baş kısmı) “أَفَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَٰهَهُ هَوَاهُ” (Kendi arzusunu kendine tanrı edineni görebildin mi? [Bilgili olduĝu halde Allah onu sapık saymış, kulaĝını ve kalbini mühürlemiş, gözünün önüne de perde çekmiştir. Şimdi onu Allah’tan başka kim doğru yola eriştirebilir? Hāla ibret almayacak mısınız?])

fehüve fi'l-âhireti a'mā ve ezallü sebīlā²⁴ ve eyle cemā'atınġ (03) qarārgāhı cehennem olur dāyim; bes gerekdür ki siz tayife ki el hazerāt-ı eyimme-yi dīn-i mübīnning (04) etegine vurubsız ve ol hazerātınġ havāş muṭī'lerindin olubsız, gerekdür (05) ki 'amel ol eyimmeninġ āşārına ve o ef'ālına —eyle kim size yetišübdür— edesiz ki necāt (06) maḳāmına fāyız olasız ki eşitmek 'amelsiz necāt baġıslamaz. Çok zāhirdür ki her kimse kīmyā (07) nüshasın bilmekdin* kīmyā düzetebilmez ve ondın hiç fāyda aparmaz, neçün (08) ki 'amele mevkūfdur ve görmege ve yırak ve bīzār oluġuz ol hazerātınġ düşmenlerindin, (09) eyle ıraklık ki oddın ve ḳordın* kaçub yıraklık edersiz. (10)

FAŞL: <Der-Beyān-ı 'Aql ve Keşf ü Merātib-i Ān>²⁵ Bilünġüz ey cemā'at ki terk edübsiz ḥubbü's-şehvāt-i mine'n-nisā' (11) “ve'l-benīni ve'l-ḳanāṭiri'l-mūḳanṭareti mine'z-zehebi ve'l-fizzeti ve'l-hayli'l-müsevvemeti ve'l- (12) en'āmi ve'l-harş²⁶

Ḥazret-i Allāh Te'ālā'nınġ şevḳidin ve ol (13) ḥazrete yavukluk için ve ihtiyār etmişsiz beḳā'ı fenāya, şād ve hoş-vaḳt (14) oluġuz bu 'aṭādın ki size olmışdur ki ol 'aḳldur ki hiç zad ondın [08a] (01) yeğrak ve şerīfraḳ Tanġrı Te'ālā ḥalkında yokdur. Onınġla tanulur ḥālıḳ-ı 'ālem (02) ve oldur Tanġrı Te'ālā ṭarafına delālet eden ve oldur yētüren sizi maḳām-ı 'illīyyīne ve (03) ḥazret-i rabbü'l-'ālemīn ḳurbına. 'Aḳldur varı raḥmetlerdin a'zam ve ebhā ve luṭfıdır Āllāh Te'ālā'- (04) dın bendelerine ḳamu luṭflarındın enfa' her kimseye Āllāh Te'ālā 'aql 'aṭā etdi, ne ni'met (05) ve yaḥşılık ki in'am etmedi ve her kimseye 'aql vërmedi, hiç yaḥşılık 'ināyet (06) etmedi, niye kim zāhirdür ki ādem ādemluḳı 'aql ilendür ki eger bilikluk ḳābili (07) olmaya ḥayvan, belki ḥayvandı eksük ve gümrāhraḳdur. Bu bellü ve zāhirdür ki insānıġ (08) eşreflukı özge

²⁴ Kur'an-ı Kerīm, İsrā: 72 “مَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا” (Bu dünyada kör olan kimse ahirette de kördür; üstelik iyice yolunu şaşırmıştır).

* Ek çizilmiş, düzeltilmemiştir.

* Metinde bir /d/ fazladan yazılmış: ‘قورددین’.

²⁵ Farsça derkenar (Anlamı: Aklın ve onun keşfi ve mertebeleri beyanında).

²⁶ Kur'an-ı Kerīm, Āl-i İmrân: 14 “زَيْنٌ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْإِنْعَامِ وَالْحَرْثِ [...]” (Nefsânî arzulara, (özellikle) kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşe, salma atlara, sağmal hayvanlara ve ekinlere karşı düşkünlük insanlara çekici kılındı. [Bunlar dünya hayatının geçici çıkarlarıdır. Oysa varılacak güzel yer, Allah'ın katındadır.]).

nazāyiridin ‘aql ilendür, yok şüret ilen, yā rūḥ ilen; anıñg (09) için onğlar barı hayvanlarda bardur ve barısı insān ilen bu ma‘ānīde şerīkdür- (10) ler ve şüret bir şey’ degül ki şerāfet bā’işi maḥallinde ola, zīrā ki dā’im fenā ve zevāldadur (11) ve kuvvet-i şehvānī ve ğazabī hīç biri kemāl degül, zīrā ki insānıñg fāyda ve ğayeti (12) meṭālib-i şehvete ve maḳāşıd-ı ğazaba degül, onıñg için onğlar barı fāsıd ve zāyıldür- (13) ler. Nēce fāsıd olmayalar ki kaçan ki insān ol meṭālibe yētişür, sevķı bāķīdür ve (14) zāyil olmaz; pes insānıñg maḳşūdı ğāyāt-ı ğazabī ve shehevī degül, belki insānıñg yaḳşuluķı [08b] (01) ve kemālī ‘aql ve ḥikmet ilendür. Onıñg içündür, hırş ona artuķraḳdur kamu özge (02) eşyādın ve ğalaṭ vāķi’ olur ki bilmez ḳansu maṭlabı anğlaya; bes insān cevherinde (03) ‘aḳldın özge kamu bāṭıl ve nābüddur, līkin ‘aql cevherī şerīfdür ki her neye teveccüh (04) ēde, onıñg kibi —belki onıñg özi— olar, bes eger ‘aḳlı müteveccih ēdesiz dā’imī ve bāķī (05) umūrıñg ma‘rifetine, şerīf ve bāķī ve dā’im olur ve eger müteveccih ēdesiñgüz fānī, denī (06) maḳşūs emrlere, denī olur ve fenā rengi götürür. Meşelā eger ‘aql müteveccih ola āferīdegār-ı (07) ‘ālemi tanumaķa ve melā’ike-yi ‘illīyyīn ve kerrübīleri ve ervāḥ-ı semāvīyyāta ve arzīyyāta <ol vechdin> ki onğlar (08) ‘ilmi müvaşşıl olalar Allāh Te‘ālā’nıñg ḳurbına ve merḥametine ve şerīf ü ‘ālī-mertebe ye ēresi ve bāķī ola- (09) caḳdur ve eger teveccüh ēde emr-i cüz’ī-yi maḳşūse-yi denīye, onğlar kibi denī ve ḥasīs ve fānī olur. (10) Pes ‘aql eger-çi öz ḥadd-i zātında şerīfdür emmā ma‘lūmı i‘tibār ilen şeref artar ve eger (11) ḥasīs ola, ḥasīs ü denī olur ol ma‘lūmları kibi; pes ‘aḳluñguz ḳadrin ki Tanğrı (12) raḥmetidür bilünğüz ve müteveccih ēdünğüz onı mele’-i a‘lāya ve kerrübīlere ve bāṭıl u zāyi’ (13) etmenğüz ol cevher-i şerīfi müteveccih etmaḳlan bu eşyā-yı maḳşūse-yi ḥasīse-yi denīyyeye ve Ḥazret-i (14) Sulṭānū’l-evliyā’ ve Ḳuṭbu’l-mürşidīn Şeyḫ Zāhid —‘aleyhi’r-raḥme— buyurur ki “‘Aql cırāğīdür [09a] (01) ki onıñg ışığıylan ḥaḳ bāṭıldın ve muzır nāfi‘din ve zehr pād-zehrdin ayırur ve mümtāz (02) olur ve ol cırāğ olmayanda muzır u nāfi’ ve ḥaḳḳ u bāṭıl

birbiridin ayru ve mütemeyyiz (03) olmaz. Pes müteveccih olunğuz onıñ ħıfzına ki mebādā şehvet ve ğāzab yelidın (04) keçüresiz ve ‘ibādet ve zühd ve şerī‘at-ı ğarrā iṭā‘at[1] ilen onğa meded ve yağ (05) vērünğüz ki ‘aql Āllāh Ta‘āla’nıñ çırağı ve raḥmetidür. Şerī‘at-ı muṭahhere iṭa‘atı-y-lan (06) ki ol ırakluk étmekdür menāhī ve melāhī-yi şūrī ve ma‘nevīdın ve yérine yétür- (07) maḳdur vacibāt-ı ‘ibādet ve sünen ve ḫayr ef‘ālı ve Āllāh Ta‘āla’nıñ penāhına kaçmaḳ (08) fikrde ve ma‘ārif-i rabbānī taḫşīlinde Şeyṭān-ı recīm şerrindın onıñ ışıķın (09) arturur ki āheste āheste èyle olur ki onıñ nūrı ‘ālemi tutar ve varı (10) gögler aķtārındın nüfüz édüb mele’-i a‘lā ve ḳuds ‘ālemine dāhil-i envār-ı ḳudsīyye-yi (11) ilāhīyyedin olur; ‘aql ilen tanulur; perverdgār-ı ‘ālem anıñlandur bendelük ve (12) ‘ibādet ve ḳurb mertebesi onıñ ilen ve onıñ-çün ḫāşıl olur ve onıñ- (13) lan cennet duḫūlı olur ve onıñ ilen ehl-i yemīndın olullar ve onıñ ilen- (14) dūr sābıķın mertebesi ve muḳarreb-i dergāh-ı ilāhī olmaḳ. “Ṭūbā li-men lehū ‘aql, şümme ṭūbā leh”²⁷ ve ol- [09b] (01) dur ki enbiyā —‘aleyhi’s-selām— çırağı onıñlan münevverdür. Pes zārürdür ki ṭālib (02) el enbiyā’ —‘aleyhi’s-selām— éteklerindın üzmeýüb ḳadem onğların ḳademlerindın (03) götürmeýüb sırāt-ı müstaķīm cāddesinde üstüvār ve ber-ḳarār olalar ki (04) ol ḫāzerātıñ şefḳatıylan dārü’l-emān ve dārü’s-selāma yétişüb behremend (05) olalar ki dārü’s-selāmdur enbiyā ve evliyā ḳarārgahı, ve ol ḳarārgāhdur ki her (06) kim oraya yétişdi, ḳurtulur ḳamu mekrūhāt ve āfātđın ve ol yérdür ki (07) İmānınıñ nūrı ve ‘aqlınıñ çırağı sönmeği yoḳdur ve ḫāzret-i Sulṭānū’l-evliyā’ Şeyḫ (08) Şafiyeddīn buyurur ki: “‘Aql başiret görmaḳıdır, yoḳ göz görmaḳı; sırr (09) gözidür, yoḳ ser gözi. Gözidür ki ḳamu görmaḳlar ve bilükluḳlar ondın- (10) dur ve baş gözi onıñ ‘aksidür. Gerekdür ol başireti ḳamu evḳāt şerī‘at-ı (11) muṭahhere sürmesindın münevver édüb, dünyā[-yı] denīyye teveccühiniñ ḫār u ḫāşāk[in]dın maḫrūs (12) ḳılasız.”. **Ḳāle Resūlūllāh —şalle’llāhu ‘aleyhi ve ālih—**: “Mā-

²⁷ “طوبى لمن له عقل ثم طوبى له” (Ne mutlu aklın kendisi için olana! Ne mutlu ona!).

kaşseme'llāh şey'en li'l-'ibāde efzālū (13) mine'l-'aql, fenevme'l-'ākil efzale min sehere'l-cāhil ve ikāmete'l-'ākil efzāl (14) min şühūşe'l-cāhil ve lā ba'aşe'llāh nebīyyen ve lā resūlen hattā yestekmilū'l-'aql ve [10a] (01) yekūne 'aklihī efzāl min cemī'i 'uqūli ümmetihī ve mā yazmirū'n-nebī fī nefsihī efzāl (02) min ictihādū'l-müctehidīn ve mā edī'l-'abd ferāyiza'llāhu hattā aqlū 'anh ve lā (03) belliğa cemī'u'l-'ābdīn fī faẓlu 'ibādetihüm mā belleğa'l-'ākil ve'l-'uqalāhüm (04) ulū'l-elbāb. Ẕāle'llāh Te'ālā ve mā-yetezekerū illā ulū'l-elbāb.²⁸ ve Allāh Te'ālā (05) —celle şānüh— muhkem kitābında buyurur: **“Ve ilāhüküm ilāhün vāhidün, lā ilāhe illā hüve'r-raḥmānū'r- (06) raḥīm. İnne fī ḥalki's-semāvāti ve'l-arzi ve iḥtlāfi'l-leyli ve'n-nehāri ve'l-feleki'l- (07) letī tecrī fī'l-baḥr bi-mā yenfi'u'n-nāse ve mā enzele'llāhü mine's-semā'i min mā'in ve (08) iḥyā bihi'l-arza ba'de mevtiḥā ve beşşe fihā min külli dābbetin ve taşrīfi'r- (09) riyāḥi ve's-seḥābü'l-müsaḥḥari beyne's-semā'i ve'l-arz, li-āyātın li-ḳavmin ya'ḳilūn**²⁹ (10) Ve böyle buyurur: **“Hel yestevī'l-lezīne ya'lemūne ve'l-lezīne lā ya'lemūn**³⁰ ve çok yerlerde (11) Ẕur'an-ı Mecīd'de ulū'l-elbāb ta'rīfi eder. Ey ḫālibler, gerekdür ki 'ilm taḫşīli edüb (12) onınglan ḫayāt tapasız ve 'ilm-i ḫaḳīkī-yi yaḳīnī 'ilmdür yok taḳlīd ü gümān; ve yaḳīn (13) oldur ki hiç vechlen zevāl onğa yolu yoḳdur **“ve'r-rāsiḫün fī'l-'ilm” Ẕur'an-ı (14) Mecīd'de işāretdür yaḳīn ehline ve Ḥāzret-i Seyyidü'l-'ārifīn Şeyḫ**

²⁸ Hadis-i şerif: “ ما قسم الله شينا العباد افضل من العقل فنوم العاقل افضل من سهر الجاهل و اقامة العاقل افضل من شخوص الجاهل و لا يعث الله نبياً و لا رسولا و حتى يستكمل العقل و يكون عقله افضل من جميع عقول امته و ما يضمم النبي في نفسه افضل من اجتهاد المجتهدين و ما ادى العبد [e]-فرايض الله حتى عقل عنه و لا بلغ جميع العابدين في فضل عبادتهم ما بلغ العاقل و العقل لهم اولو الالباب قال الله تعالى و ما يتذكر الا اولو الالباب [Magāsın, c. 1, s. 192; el-Kāfi, c. 1, s. 12] (Türkçesi: Peygamber —Allah'ın rahmeti onun ve hanedanının üzerinde olsun— diyor: “Allah kulların arasında akıldan daha üstün bir şey bölüştürmemiştir. Akıllının uykusu, cahilin (ibadetle meşgul olarak) gece uyumamasından daha üstündür. Allah, bütün peygamberleri akıl ile, hatta onların akılları, bütün mütefekkirlerin (fikri) çabasından daha üstün olacak şekilde göndermiştir (başkaları, tüm çabalarına rağmen onların aklına ulaşamamışlardır). Hiçbir kul, akletmedikçe, Allah'ın farzlarından hiçbirini edâ edemez. Allah Ta'ālā söyler ve doğrusu akıl sahiplerinden başkası bunları hakkıyla düşünmez.). Son cümlede Zümer: 9. ayetin sonuna gönderme yapılmıştır.

²⁹ Kur'an-ı Kerim, : Bakara: 163-164 “ ان في خلق السموات و الارض و اختلاف الليل و النهار و الفلك التي يجرى في البحر بما ينفع الناس و ما انزل الله من السماء من ماء و احيا به الرض بعد موتها و بث فيها من كل دابة و تصريف [164.] Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ile gündüzün birbirinin peşinden gelmesinde, insanlara fayda veren şeylerle yüklü olarak denizde yüzüp giden gemilerde, Allah'ın gökten indirip de ölü haldeki toprağı canlandırdığı suda, yeryüzünde her çeşit canlıyı yaymasında, rüzgârı ve yer ile gök arasında emre hazır bekleyen bulutları yönlendirmesinde düşünen bir toplum için birçok deliller vardır.

³⁰ Kur'an-ı Kerim, Zümer: 9 (ayetin bir kısmı) “هل يستوى الذين يعلمون و الذين لا يعلمون” ([Resulüm!]) De ki:] Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?).

Şafîyeddîn —‘aleyhi’r-rahme— [10b] (01) buyurur ki: “Yaķınning üç mertebesi vardur ve evvel ‘ilmü’l-yaķındur ve ol (02) āşār ve ‘alāmātdın şey’-i zī-eşer ve ‘alāmeti tanumaķ ve bilmaķdur, eyle kim (03) tütün görmaķındın od bilünür, yā şubħ ışıkındın bilünür ki gün (04) ŧulū‘ı yavuķdur. İkinci haķķu’l-yaķındur ve ol meretebe oldur ki sālīk (05) nefsi riyāzāt ve mücāhedāt ilen maṭlūb cihetine hareket vērüb maṭlūba yavuķ (06) olmış ola ve maṭlūb āşārındın ṭālibe yētmiş ola ve ol āşarı özinde müşāhede (07) éde, lākin maṭlūbıng zātına yėtişmemiş ola; od ṭālibi kimi odıng yavuķına (08) yětmiş ola ve onıng harāret ve isisin ihsās éde, lākin oda dāḥil (09) olmamış ola ve üçüncü ‘aynü’l-yaķın mertebesidür ve ol oldur ki (10) ṭālīb maṭlaba yėtişmiş ola ve ‘ayn-ı maṭlaba dāḥil olub ‘ayn-ı maṭlabda maṭlab (11) müşāhedesin éde ve evvel meretebe ‘ilm ehlinıng mertebesidür ve ikinci hāş (12) sālīkler mertebesidür ve üçüncü muķarrebler meretebe[si] ki çok riyāzāt (13) ve mücāhedātsiz hāşıl olmaz, niye kim nefis ol vechdin ki ‘alāķası bardur (14) bedene müteveccihdür, ona ğāfildür özge eşyādın ve mücāhede bā’iş-i ķaṭ‘-ı ‘alāķa [11a] (01) olur; bes özge eşyānı görebilmez ve buyurdı ki her riyāzet ve mücāhede (02) bu ma‘nā bā’iş-i olmaz, belki gerekdür riyāzet maṭlab münāsibi ola. Pes riyāzet-i (03) hāşş-ı her maṭlab* ol maṭlaba yětürür; meşelā eger kuvve-yi şehevī müfraṭ ve artuķ (04) ola ḥayvānī ve şīrīnīler ve her ne şehevī artura taķlīl yā terk édeler (05) ve müdāvemēt éde münāsib ezķāra ve eger tefrīṭ cihetinde ola, ya‘nī eksük- (06) luķ ve noķsān cihetinde ola, kuvvetlü ğıdālar ihtiyāc ķadarına isti‘māl (07) édüb ona münāsib ezķāra müdāvemēt éde, ol ķadar ki i‘tidāl ḥaddine yėtişe.” (08) Ve buyururdı ki: “Sālīk-i ‘ām oldur ki ğarażı ‘ilmü’l-yaķın ola ve onıng (09) riyāzeti mā-ḥarrema’llāh terki ve evāmir ü vācibāt iķdāmıdır ve fikr étmekdür (10) ‘ilmī merātibinde tā maķşada yėtişe ve hāşşu’l-hāş riyāzeti mā-sivāu’llāh terkidür (11) ve müvāzabet éتماķ ol nev‘ ‘ibādet ve ezķāra ki müvaşşıl ola ve yětüre ṭālibi (12) Allāh Ṭa‘ālā’ya.” Ve Ḥāzret-i Şeyḥ

* Metinde: ‘مطلبه’.

buyurdu ki: “Keşf iki kısmdur: Şūrī ve ma‘nevī. Keşf-i (13) şūrī oldur ki her ne hisde zāhir olabilür maḥsūs ‘ayniyyetinḡ zamānında sālike (14) zāhir; ve ma‘nevī oldur ki ma‘ānī ki his idrāk edebilmez, teveccühlen ṭālibe zāhir [11b] (01) ola.”³¹ Bilünḡuz ve āḡāh olunḡuz ve yol itürmenḡuz ki mümkināt ‘ālemi, ‘ālemī- (02) dūr ki öz zātlandırın bellü ve zāhir olmayubdur ve bu ma‘nā çok bellü ve zāhirdür (03) lākin mevcūd ve zāhirdürler; pes bilürük ki mümkindin özge zātī bardur ki (04) öz zāt-ı cevād-ı feyyāzı ilen ki zātları yaratub vücūd ol zatlara (05) ‘aṭā ve in‘ām edübdür <ve eyle müfīz-i müte‘āl zāt kim düzetübdür ve yaratubdur kamu zātları ve baḡışlayub ve in‘ām edübdür> varluḡ ve vücūd ni‘metin ol muḥtāc zātılara. ‘Ālī (06) ve müstaḡnīdür kamu eşyādın ve hīç birine hīç vechlen muḥtāc degül, zīrā (07) ki kamusu ol zāt-ı ḡanī-yi müte‘ālīye muḥtācdurlar ve bu ma‘nādın zāhir oldı (08) ki ol zāt-ı şerīf-i muḡaddes bir ve basītdür kamu cihetdin ve hīç vech-ilen terkīb (09) ve çokluḡ ol zātında revā degül, belki eşyāninḡ terkīb eden ve tekşīr (10) edenidür; pes ol feyyāz, zātīdür basīṭ ve müstaḡnī ve ‘ālimdür eşyāya, niye kim (11) yaratub ve icād edübdür mümkināt ‘ālemini ḡāyet-i ihtilāf ilen ki (12) onḡlar arasındadır nihāyet-i nizām ve istiḡkām-ılan ve lāzımdur ki ḡādir ola (13) kamu eşyāya, neçün ki kamununḡ ḡālīḡı ve mücididür ve muḡtelif eşyāninḡ nizām (14) ve tertībinderin zāhirdür kim kamununḡ ḡālīḡı ve münazzım u mürettibi birdür, zīrā ki [12a] (01) eger bir olmaya, muḡālīf-i nizām ve tertībinder olurdı. Çün muḡālefet yokdur pes kamu (02) şey’ninḡ ḡālīḡı birdür ve Allāh Te‘ālā’da keşret yolu yok ve muḡāldur; zīrā ki eger (03) keşīr ola, lāzım gelir ki muḥtāc ola; pes keşret yokluḡdın mevcūd ve zāhir olub- (04) dur ve Allāh Ta‘ālā’nınḡ vücūdı dā’imidür ve vāḡiddür ve çün ‘ālimdür, pes tiri (05) ve ḡaydur ve illā fesād lāzım olurdı; pes semī‘ ü bāşīr ü mürīddür, zīrā ki eşyā (06) yokdular ve ol zāt-ı feyyāz onḡları var ve mevcūd

³¹ Haşiyede: “**Ḳavl der Beyān-ı Mühimmī ez Ma‘rifet-i Allāh Ta‘ālā**” (Yüce Allah’ın bilinmesinde önemli bir açıklama üzerine söylem).

eder ‘ilm-ilen her zadı (07) néce kim gerek ve lâyıkdur ki olalar. Bismi’llāhi’r-rahmāni’r-rahīm. FAŞL: der su’āl u (08) cevābī ki vāki’ şüde fīmā-beyn-i mürşid-i rabbānī ve ‘ārif-i şamedānī, sultānū’l-muḥakkiḳīn Ḥ’āce Sultān’alī Şafevī ve mürşidān-ı (09) ehl-i taḥkīk ve fīmā-beyn-i mürşidū’l-aḳtāb fi’l-‘ālemīn Sultān Burhāneddīn Zāhidī ve mürşidān-ı (10) ṭālib-i yaḳīn der rūbūbiyyet.³² <Su’āl étdiler> atam Sultān Burhāneddīn’din* Allāh Te‘ālā’nıñ vüçüdındın (11) ve anıñ keyfiyyetindin. Sultān Burhāneddīn cevāb buyurdi: “Çünki eşyāya (12) nazār étdük ve taşavvur kıldük, bildük ki muḥtācdurlar ve ihtiyāc taşavvurındın (13) bize zāhir oldı ki varluḳları özlerindin degül. Bildük ki bu muḥtāc zātındın (14) özge zātī bardur ki muḥtācları yaratmışdur ve ol zāt müstağnīdür özgedin. [12b] (01) Pes bildük ol zāt mebbe’īdür ki mebbe’i yoḳdur. Andın bildük ki fenā (02) ol zāta yolu yoḳdur. Lem-yezel ve lā-yezāldur. Pes ol zāta hıç-vechdın çoḳluḳ (03) ve terkīb cāyiz degül”. Su’āl étdiler ki: “Allāh Te‘ālā’nıñ zātını bilmāḳ olur?”. Cevāb (04) buyurdi ki: “Tanımāḳ ve bilmāḳ iki vechdin ayru degül: yā zātıñg özini (05) bilmāḳ ve ihāta eylemāḳ ve bu muḥaldur ḥalḳına, zīrā ki ‘aḳl zerredür envār-ı cemāl-ı (06) ilāhīdin ve eşerīdür anıñ āşārındın. Pes muḥaldur ‘aḳlınḳ ihātası, anıñ-çün (07) ki lāzım gelür ki ‘aḳl ki muḥītdür Tanḳrı ola, yā bilmāḳdur özgedin ve özge (08) ḥalḳīdür bu nev’ tanımāḳ Tanḳrı’nı cāyizdür”. Su’āl étdiler ki: “Ol eşer nedür (09) ki Tanḳrı Te‘ālā ol eşerñg tanulur?”. Cevāb buyurdi ki: “‘Aḳl ve her ne kim (10) ‘aḳldadur ve nefis ve her ne kim nefside bardur ve ḥis ve her ne kim ḥiseddür (11) ḥ’āh mevḥüm ola ve ḥ’āh muḥayyel, belki ḳamu maḥlūḳāt Tanḳrı Te‘ālā’nıñ āyāt u ‘alāmātı- (12) dur, beyle kim Ḥāzret-i Emīrelmü’minīn’din menḳöldur kim ol ḥāzret

فصل در سنوال و جوابی که واقع شده فیما بین مرشد ربانی و عارف صمدانی سلطان المحققین خواجه سلطانتعلی صفوی و مرشدان اهل تحقیق و “³² قیما بین مرشد الاقطاب فی العالمین سلطان برهان الدین زاهدی و مرشدان طالب یقین در ربوبیة (Türkçesi: Tanrısal mürşit ve ihtiyaçsız yaradani hakkıyla anlayan, hakikat arayanların sultanı Ḥ’āce Sulṣān’alī Şafevī ile hakikati arayan mürşitler arasında ve dünyalarca hak yolu ulularının mürşidi Sulṣān Burhāneddīn Zāhidī ile yaḳīn isteklileri arasında tanrılık konusunda gerçekleşmiş olan soru-cevap üzerine bölüm).

* Fazladan bir ‘ki’ yazılmış ve çizilmiştir.

buyurub- (13) dur: **Ma'rūfūn bi'l-āyāt ve ma'lūmūn bi'l-'alāmāt.**"³³. **Su'āl** étdiler ki: "Tanrı (14) tanımak özge vechdin mümkündür?". **Cevāb** vèrdi ki: "Akl bu cihetdin özge [13a] (01) idrāk édebilmez". **Su'āl** étdiler ki: "Bu nev'din özge ma'rifet mümkündür?". **Cevāb** (02) buyurdi: "Mümkün degül meger 'aql fenasında ki ol ma'lv ma'kāmıdır". Dédiler: "Arturunguz (03) bu beyānı!". Buyurdi: "Bu ma'nānı beyān éylemek olmaz ve illā ma'kūl olar ve muhāt, belki bu ma'nā (04) Tanrı Te'ālā'nın te'yīdlerindindir; tā te'yīd yétmeye, bulunmaz ve söz bu ma'nāda lāyık (05) degül, niye kim taḥayyür arturur ve bu ma'nāya işāret buyurubdur Ḥāzret-i Emīrelmü'minīn — şalevātu- (06) 'llāhi ve selāmühū 'aleyh— öz kelām-ı mu'ciz niẓāmı-y-la ki 'arefetū'llāh bi'llāh faḫīr 'arz étdüm bëyle (07) kim Ḥāzret buyurdi: "Lāzım olur ki Allāh Te'ālā'nın iki vechi ola ki bir vechdin (08) gizlin ve maḫfī ola ve bir vechdin bellü ve zāhir ola ve iki vech terkībdür". **Cevāb** (09) buyurdi ki: "Oğul, bëyle degül, zīrā ki Allāh Te'ālā zātīdür ki muḫtāc degül ve maḫfī- (10) dür 'akllardın ve vechi şifāt ve āşārıdır ki ol vechdin tanuruḫ ol (11) zātı, pes mürekkeḫ degül". Dédiler cem'ī muḫālifler ki: "İ'tikādumuz bardur ki kıyāmetde Allāh Te'ālā'- (12) nı görmek olur". Şeyḫ buyurdi ki: "Ḥāşā, anınḫ-çün ki eger ma'kūl ola yā mevhūm yā muḫayyel (13) yā maḫsūs, Tanrı olmayacağıdur belki bir zadī olacağıdur muḫtāc". Bir kişi ḫuzẓār-ı (14) meclisdin dèdi ki: "Ba'zīninḫ i'tikādı budur ki Tanrı Te'ālā cismdür". Şeyḫ buyurdi: [13b] (01) "Ḥāşā ki Allāh Te'ālā cism ola, zīrā ki cism cevherīdür ṭavīl ü 'arīz u 'amīḫ ki eger (02) biri bunlardın olmaya cism yoḫdur". Biz dèduḫ ki: "Allāh Te'ālā muḫtāc degül?". Dèdi ki: (03) "Ṭūl u 'arz u 'umḫ belki daḫlı tanrıluḫda olmaya ve bunḫlar Tanrı'dan tışarı ola". (04) Şeyḫ Sulṭān Burḫāneddīn buyurdi ki: "Ṭūl u 'arz u 'umḫ cismde ḫāşıldur, (05) pes özgesindin ola ve özgedin ḫiç şey Tanrı'da ḫāşıl olmaḫ ḫāyiz degül; (06) pes cism degül ve cismānī daḫı ḫāyiz degül, zīrā ki iḫtiyāc lāzım gelür; pes

³³ "معروفٌ بالآيات و معلومٌ بالعلامات" (Āyetlerle bilinen ve alāmetlerle bellidir).

mevhüm ve (07) muhayyel ve maḥsūs olmaya; pes mekânî olmaya; pes maḥdūd degül; pes cism ol zāt-ı (08) muḳaddese ihāta èylemez, nece kim cism cismde ola yā reng kimi ve iyer (ya‘nī: *būhā*) kimi ki cismde (09) ola, yā ol cismler kibi ki zamān onğ[la]ra muḥītdür ve cismdin daḥı tışaru degül, (10) nece kim cism cismdin ayru ve tışarı olur, bëyle kim Ḥazret-i Emīre’l-mü’minīn ve imāmü’l-müttakīn (11) buyurur ki: “**Dāḥil fi’l-eşyā’ lā ke-şey’ dāḥil fi’ş-şey’ ve ḥāric ‘ani’l-eşyā’ (12) lā ke-şey’ ḥāric ‘ani’l-şey’**”³⁴. Ve çünki cism olmaḫı ve cismānī olmaḫı muḥāldür, zāhir oldı (13) melāhide — ‘aleyhimü’l-la‘ne— mezāhibinğ buṭlānı ki anğlamazluḫdın ve kör-bāṭınlıḫdın dèyeller (14) ki gün, yā yulduz, yā ‘anāşır Tanğrı’dur ve ol ṭāyife ki rüzgārı Tanğrı bilürler ki ol [14a] (01) ṭāyifeye “Dehrī” dèyeller, èyle kim Ḥazret-i Sultānü’l-evliyā’ Şeyḫ Zāhid —ḫuddise sirruhū— bu mezheb (02) ibṭalında buyurur ki: “Rüzgār kèçmekdedür, ki eger kèçmeyeydi gerek idi gèce ve gündüz (03) cem‘ ve bir ola idi; pes her laḫza gètmekde ve bāṭıl olmaḫdadur. Çok (04) zāhirdür ki bëyle zad muḥtācraḫdur özge muḥtāclardın. Pes rüzgār fā‘il olmaya, (05) belki rüzgār zarfıdır ki esbāb-ı ictimā‘ ve iftirāḫı ol zarfda olur”. İstid‘ā (06) ètdiler ki: “Buyuruñg ki niye cism Tanğrı degül?”. Cevāb vèrdi ki: “Ḥazret-i Sultānü’ - (07) l-evliyā’ Şeyḫ Şafiyeddīn —‘aleyhi’r-raḫme— bu maṭlab ibṭalında buyurubdur ki, cism (08) ṭavīl ü ‘arīz u ‘amīḫdür ki her biri ki ber-ṭaraf ola, cism zāyil olur ve zāhirdür (09) ki bëyle ma‘nā mürekkeb ve muḥtācdur ve ol ma‘nānı terkīb eden ve saḫlayan özge- (10) sidür; pes cism özgeye muḥtācdur”. **Su‘āl** ètdiler ki: “Ol ma‘nā ki cism ol (11) ma‘nāya ḫāyimdür, nedür?”. **Cevāb** buyurdı ki: “Ol ma‘nā emrīdür ki ma‘ānī (12) ki varluḫda muḥtācdurlar bir şey’e, ol şey’de var olur”. Soruşdılar ki: “Ol (13) ma‘nā eşerīdür Tanğrı Te‘ālā’nınğ eşerlerindin?”. Şeyḫ Sultān Burhāneddīn dèdi: “Belī, (14) ol şey’dür ki hamu naḫşlar ḫābilidür ve ḫükemā ol şey’e

³⁴ “داخل في الاشياء لا كشيء داخل في الشيء و خارج عن الاشياء لا كشيء خارج عن الشيء” (Nesnelerin içindedir, fakat nesne içinde bir nesne gibi değıl ve nesnelere dışındadır, nesne dışındaki bir nesne gibi değılken). Hz. Ali bin Ebutalib’e mensup (bazılarınca Mutezile uydurması sayılan) bir yorum. Başka bir şekli: “داخل في الاشياء لا بالمباينه” (Tanrı her şeyde vardır, fakat onunla bir değıldir; her şeyin dışındadır, fakat onunla çelişmemektedir).

‘heyulā’ dەرler ve evliyā’ maḥv u [14b] (01) işbāt-ı levḥī dەرler. Su’āl étdiler ki: “Ne buyurursız ol cemā’at-ı rezīle ibtālında (02) ki dەرler ki Allāh Te’ālā şüretdür?”. <Cevāb> Şeyḥ buyurdı ki: “Şüretdin ne kaçd étmışdür- (03) ler?”. Dédiler: “Şüretdin kaçd éderler insān şüreti kimi, yā gün, yā ay, yā ‘anāşır şüreti (04) kibi”. Şeyḥ dedi ki: “Çok zāhirdür ki bu ma’nālar emşālī kāyim ve muḥtācdurlar cisme ve Allāh Te’ālā (05) hīç şey’e muḥtāc degül ve cism her ne cismdedür ölidürler ve tirigluḳları yokdur (06) meger özge şey’din”. Su’āl étdiler ki: “Ba’zī i’tikād édübdürler ki Allāh Te’ālā’- (07) ninḡ zātı vücüddur ki biz bilürük ve görerük; çünki tenezzül éder, mümkün olur”. Cevāb: (08) Şeyḥ buyurdı ki: “Bu çok za’if mezhebdür ve bu mezhebi Şeyḥ Cemāleddīn redd (09) éylemişdür ve buyurubdur ki eger vücüd Tanḡrı ola, taḡyīr onda sıkımaz ve bu sözden (10) anda ma’nāsı yokdur ki dەرler ki ba’zī andın Tanḡrı Te’ālā’nınḡ zātıdur ve ba’zī (11) ḥalkınḡ ne-içün ki lāzım gelür ki vücüd özi ki ayrulubdur, Tanḡrı’ya ve ḥalka muḥtāc (12) ola ve muḥtāc olmaya”. Soruşdılar ki: “Siz vücüdü nece bilürsüz?”. Sultān Burhān- (13) eddīn buyurdı ki: “Biz eşerī bilürük Allāh Te’ālā’nınḡ eşerlerindin”. Dédiler ki: (14) “Biz bilürüz ve görerüz ki eşyā vücüd-ilen ‘ademdin ḳurtulub mevcüd olurlar [15a] (01) Şeyḥ dedi ki: “Ḥazret-i Ḳuṭbu’l-aḳtāb Şeyḥ Şadreddīn’din bu su’ālī étdiler; (02) Ḥazret-i Şeyḥ buyurdı ki: “Allāh Te’ālā eşyā’ı ‘ademdin çıkarur ve ḳurtarur, vücüd (03) ilen ki evvel ol nürdın ‘aḳl münevver olur ve ondın sāyir eşyā; pes vücüd (04) nūrīdür Allāh Te’ālā’nınḡ envārındın”. Su’āl étdiler ki: “Siz vücüdü bir bilür- (05) siz ya yok?”. Şeyḥ buyurdı ki: “Ḥanḳısı vücüdü dørsiz?” Dédiler: “Varluḳ”. Cevāb (06) dedi ki: “Vücüd ma’nāda birdür, emmā çokdur, éyle kim aḳluḳ bir ma’nādur, çokdur (07) ecsāmda”. Su’āl étdiler: “Ḳuṭbu’l-aḳtāb Şeyḥu’l-mürşidīn Şeyḥ Şadreddīn’din (08) buyurubdur ki mevcüd ḥaḳīḳatda birdür; ne ma’nāsı var?”. Cevāb Şeyḥ buyurdı ki: “Vücüd- (09) dın eger bu ma’nā isteyāḳ ki Allāh Te’ālā’dın eşyāyā yetişür ve eşyā onunḡla mevcüd (10) olurlar ve ‘ademdin ḳurtulurlar, biz dedük ki bu

ma'nā Tanğrı degül, belki eşerī- (11) dūr Allāh Te'ālā'nınğ āşarındın ve bu ma'nā eşyā in'idāmında zāyil ve mefkūddur ve (12) eşyānıñ mevcūdluğında dağı 'adem yolını eşyāya baklamaz, belki hemīşe vücūd (13) Allāh Te'ālā'dın tāze gerek yetiše maḥlūkātā ve dağı bilmağ gerek ki vücūd eşyādın (14) 'ademi bi'l-küllīyye ref' edebilmez, anıñğ- çün ki eşyāyī ki Allāh Te'ālā'dın mevcūddurlar [15b] (01) öz zātlarındın ma'dūmdurlar, niye kim özlerindin vücūdları yoğdur, belki vücūd Allāh (02) Te'ālā'nınğ feyzi ve in'āmıdur maḥlūkātā ve Allāh Te'ālā bēyle degül, neçün ki vücūdı (03) zātıdın özge degül; pes ikiluk ol zāt-ı muğaddesde yoğdur; pes 'adem (04) ol zāt-ı şerīfe yolu yoğdur hīç vech-ilen; pes ol zāt mevcūddur öz (05) zāt-ı şerīf ve ḥaḳīkat-ı muğaddesi ile ve eşyā mevcūddurlar ol zāt-ı muğaddesdin (06) ve ma'dūmdurlar öz zātlarındın; pes bu kısım mevcūd çoğdur ve ol kısım çoğ (07) degül, belki birdür". Söylediler ki: "Lāzımdur vücūd her iki kışmda yāft oluna, (08) lākin bir kışmda çoğrak ve ḳavīrağ ola ve bir kışmda azrak ve za'īfrağ (09) ola". Şeyḫ buyurdı ki: "Dēdük ki Allāh Te'ālā'nınğ vücūdı zātīdür ve ol zāt-ı (10) mūte'ālınıñ şerīki ve mānendi degül, bu vücūd-ilen ki eşyāya tefāzzul ve in'ām ēdüb- (11) dūr". Söylediler ki: "Vücūd Allāh Te'ālā'da ne ma'nāsı bardur?". Buyurdı ki: "Zātī- (12) dūr ki yoğluk ol zātā hīç vech-ilen yolu olmaya ve yoğdur bu ma'nālarda mūşābehet (13) ve oğşamağluk, meger vücūd adında ve lafzında". Su'āl ētdiler ki: "Ne delīldür (14) Tanğrı Te'ālā'nınğ 'ilmine?". **Cevāb.** Şeyḫ söyledi ki: "Ḥālğ nizāmı ve tedbīr ḥüsni ve tamamluğı". Söylediler [16a] (01) ki "Allāh Te'ālā'nınğ biligi ne kışmdur?". Buyurdı ki: "Bizüm nev'indin degül ve oğşayışı hem (02) yoğdur, belki 'ilmīdür bu 'imlerdin yuğarı ve erfa' ki ol 'ilm-ilen 'ālemi ḥālğ ēder". (03) **Su'āl** ētdiler ki: "Allāh Te'ālā'nınğ 'ilmi şüretdür?". **Cevāb.** Şeyḫ buyurdı ki: "Bu ma'nā- (04) nı Burhānū'l-evliyā' Ḥ'āce Sulṭān 'Alī'din soruşdılar, ol ḥāzret buyurdı (05) ki Allāh Te'ālā'nınğ zātı 'ilmīdür". Söylediler ki "Bilikluk ma'nāsı Allāh Te'ālā'nınğ (06) zātıdur?". Ol ḥāzret cevāb buyurdı: "Tanğrı Te'ālā'nınğ zātı 'ilmīdür

farğ (07) bardur bu ma'nāda ki ilmī ola ki 'ayn-ı zāt ola, yā zāt-ı şerīfi ile 'ālim ola". Söyle- (08) diler ki: "Beyānı arturun!". Buyurđı ki: "Allāh Te'ālā zātīdür ki hīç zad ol zātđın maħfī (09) degül ve mechülü yoğdur muṭlaqā, lākin mechülü olmamağ 'ilm-i zāyid ilen degül, belki zāt-ı (10) şerīfi bëyle zātđur". **Su'āl** étdiler ki: "Ne delīldür Allāh Te'ālā'nınğ birluğına?". (11) **Cevāb**. Şeyğ söyledi ki: "Bu sözi Ğazret-i Ğuṭbu'l-evliyā' ve Sultānū'l-aşfiyā' Ğazret-i Şeyğ (12) Zāhid —'aleyhi'r-raħme—din soruşdılar, Şeyğ Ğazretleri buyurdılar ki: Çoğluk imkānı (13) olmamağ ol zāt-ı şerīf-i müte'ālīde". Yene söylediler ki "Ne Ğuccetdür çoğluk imkānı (14) olmamağ ol zāt-ı şerīfde?". Buyurđı ki: "Çoğluk ve keşret muḥtāc olduğı [16b] (01) ve ol zāt-ı müte'ālī muḥtāc ve mümkün olmaduğı". Su'āl étdiler ki "Allāh Te'ālā'- (02) nınğ birluğı nēcedür?" **Cevāb** dedi ki : "Allāh Te'ālā'nınğ birluğı oğşayışı yoğdur (03) özge birluğlara.". Söylediler: "Pes ma'nāsı nedür?". Şeyğ buyurđı ki: "Ya'nī ikincisi (04) yoğdur". Söylediler ki: "Beyānı arturun!". Şeyğ buyurdılar ki: "Çoğluk ve inğisām mayili (05) olmamağ". Dédiler ki: "Vağdet zāt-ı şerīfde niye revā olmaya?". Buyurđı ki: "Eger birluğ (06) ma'nāsı Tanğrı Te'ālā'da ola, keşret lāzım gelür; pes Allāh Te'ālā vağdet ma'nāsındın (07) a'zam ve erfa'dur". **Su'āl** étdiler Ğayāt ma'nāsındın: "Nēcedür Allāh Te'ālā'nınğ (08) zātında ve nedindür ki Tanğrı Te'ālā'ya 'hayy' dērler?". **Cevāb** dedi ki: "Bu ma'nānı buyurub- (09) dur Ğazret-i Ğuṭbu'l-ağtāb Sultān Şeyğ Şafiyeddīn —ğuddise sirruhū— ki: "Çün Allāh (10) Te'ālā vardur ve 'ālimdür Ğamu eşyāya ve Ğamu eşyānınğ muğarrikidür, pes Ğaydur". (11) Söylediler ki "Bu ma'nā ki Ğazret-i şeyğ buyurubdur çoğ ma'nāsı var ve siz söyle- (12) dünğüz ki Allāh Te'ālā ihde'l-ma'nādur". **Cevāb** dedi ki "Ne vech-ilen ki vücūdını ve 'ilmini anğladunğuz (13) Ğayāt ma'nāsı ol vech-ilendür, yoğ ol vech-ilen ki Tanğrı Te'ālā'nınğ zātı (14) çoğ ve mütekeşşir ola". Su'āl éylediler ki: "Ğadīm ma'nāsı nedür?". <**Cevāb**> dedi ki: "Evveli olmamağ; nēçün [17a] (01) ki Tanğrı Te'ālā'dın Ğayrı Ğamusınınğ evveli var ve Allāh Te'ālā —celle şānüh— Ğamu

eşyânınğ (02) evvelidür ve her neninğ evveli ola āhiri dağı bar ve kamu eşyânınğ āhiri Tanğrı (03) Te‘ālā’dur nece kim öz kelām-ı şerīfnde buyurmuşdur ki “**Küllün ileynā rāci‘ün**”³⁵ ve bu (04) ma‘nādın zāhir oldı ki Allāh Te‘ālā’nınğ ne evveli bar ve ne āhiri; pes Allāh Te‘ālā kādīm- [17a] (05) dūr ve her ne ol zāt-ı şerīfdin özge ola, hādışdūr”. **Su’āl** étdiler ki (06) “Ne ma’nāsı var ki dërler ki Allāh Te‘ālā dā’imīdür ve ezelī ve ebedīdür?” Şeyh buyurdı ki (07) “Ezelī dërler anınğ-çün ki evveli yoğdur ve ebedī dërler anınğ-çün ki āhiri yoğdur ve dā’im (08) dërler anınğ-çün ki evveli ve āhiri yoğdur”. Söylediler ki “Biz ki Tanğrı Te‘ālā’nı taşavvur éderüz, (09) zarfı zamāndın evvel mütaşavver ile hayālımıza gelür, bununğ sebebi nedür?”. Cevāb dedı ki “Allāh (10) Te‘ālā’nı künh-i zātıyla taşavvur étmāğ olmaz meger āşār ve ‘alāmātı ile ve dedük ki Allāh Te‘ālā (11) münezzehdür zamāndın belki zamān sebebīdür ve çünki ekşer eşyāyī ki görürsüz zamānda görünür (12) tevehhüm olunur ki ol zāt-ı şerīf dağı zamānda ola ve bu tevehhümīdür kizb (13) ve yalan, anınğ-çün ki demişük ki her hayāla gelen maḥlūğdur ve cismānī ve Allāh Te‘ālā (14) muḥayyel olmaz onunğ içün ki her muḥayyel lāzımdur müdrek olmış ola bir kuvvete bu kuvā-yı [17b] (01) zāhirdin ve andın muḥayyel ola lākin Allāh Te‘ālā maḥsūs degül”. **Su’āl** étdiler ki “Necedür (02) ki biz her vağt Tanğrı Te‘ālā’nı taşavvur éderüz, bilürüz ki bir ma’nā ‘ağlumuzda tapulur (03) ve hayālumuza gelür?”. **Cevāb** dedı ki “Bu ma’nānı su’āl édübdürler Ḥazret-i Sultānū’- (04) l-evliyā’ ve Kūṭbu’l-aşfiyā’ Şeyh Şaffiyeddīn ḥazretlerindin ve ol ḥazret (05) buyurubdur ki her ne hayāla ve ‘ağla ve vehme ve ḥisse gelür Allāh Te‘ālā andın ġayrıdur (06) ve müberrādur ondan ki ‘ağl yā vehm ve hayāla muḥāṭ ola ve degül ol muḥāṭlar meger sizler (07) kibi maḥlūğ”. Söylediler ki “Belki Allāh Te‘ālā’nınğ şüreti ola ki ‘ağla ve hayāla gelür?”. Şeyh (08) ḥazretleri buyurdılar ki Allāh Te‘ālā’nınğ şüreti yoğdur ve oğşayışı ḥiç zada (09) yoğ ve mişālī yoğdur”. Söylediler ki ol ma’nā ki

³⁵ Kur’an-ı Kerīm, Enbiyā/21: 93 (ayetin sonu) “كُلُّ الْبَاطِنِ رَاجِعُونَ” ([Halbuki] hepsi bize döneceklerdir).

hayālumuza gelir nedir?”. Ol hâzret (10) buyurdu ki “Hayālîdür ve tevehhümî ki hakîkâtı yokdur ve karşusu mevcûd degül”. Söyle- (11) diler ki “Bu tevehhüm dînümüze zararı bardur?”. Şeyh hâzretleri buyurdu ki “Eger ol (12) ma’kûlî yâ muhayyeli Tanğrı bilesiz küfrdür, anıñ-çün ki Allâh Te’âlâ’dın ğayrını Tanğrı (13) bilübsiz ve bu küfrdür”. Sordılar ki “Bu ma’nânı özümüzdin nece ref’ edağ?”. (14) Şeyh hâzretleri buyurdılar: “Hayâl kuvvetini ‘ağldın ayırmağ ve tanımağ gerek”. **Su’âl [18a]** (01) étdiler kudret ma’nâsındın. **Cevâb** dèdi ki “*Başarmağ* ki Fârsî dili ilen (02) *tevânâ’î* dèrler”. Söylediler ki “Allâh Te’âlâ kamu eşyâya kâdirdür?”. Buyurdu “Belî”. Söylediler: (03) “Muğâla dağı kâdirdür?”. Buyurdu ki “Muğâla kâdirdür velîkin muğâl varluğ kâbili degül” (04) ve tağrîr étdi ki “Muğâl iki kışmdur: biri oldur ki bize muğâldur ve bir kısmı ol- (05) dur ki ol zât muğâldur ve ol kışm ki bize ğöre muğâldur zâtı mümkindür (06) ve ol kışm zâtı muğâldur mevcûd olabilmez”. **Su’âl** étdiler ki “Allâh Te’âlâ bi’l-fi’l (07) eşyânı ĩcâd éder yâ aşlları ĩcâd éyleyübdür ve ol uşûl dağı (08) eşyânı vağtında ĩcâd éderler?”. **Cevâb** dèdi ki “Hâzret-i Şeyhu’l-’arîfîn Sulţân (09) Şeyh Şaffyedđin buyurmışdur ki Allâh Te’âlâ —innâ fe-innâ— ĩcâd éder şâbitleri (10) ki eger bir lağza ĩcâd éylemeye, eşyâ varı öz zâtına râci‘ olub* ma’düm olullar (11) pes Allâh Te’âlâ hemîşe ĩcâd étmekdedür ve hâdişleri dağı ‘ademdin vücûda (12) ğetürmekde eger-çi şâbitât ve uşûl dağı zarûr olalar havâdiş varluğında (13) ve vücûdında ve bu beyândın zâhir oldı Mu’ağğile mezhebinıñ buğlânı”. **Su’âl** (14) étdiler Hâzret-i Allâh Te’âlâ’nıñ tecerrüdüden. <**Cevâb**:> Şeyh söyledi ki Hâzret-i Kuğbu’- [18b] (01) l-mürşidđin Şeyh Zâhid —ğuddise sirruhû— buyurubdur tecerrüd iki kışmdur: biri (02) mâddedin mücerred olmağ ve bu tecerrüd lâzımıdur mekânsızluğ ve zamânsızluğ (03) ya’nî mekân ve zamân bu mücerrede muğğî olmaz ve ikincisi tecerrüddür mağâm ve mertebedin (04) ve mağşûr ve muğğâğ olmamağ hiç vechdin ve bu tecerrüde ‘tecerrüd-i

* Metinde: ‘اولوب’.

muṭlak' dەرler ve Tanrı (05) Te'ālā —celle şānüh— mücerreddür kamu ma'nāya". **Su'āl** étdiler ki "Allāh Te'ālā cismdir?" (06) Dedi: "Cism hālīkıdır". Söylediler ki "Rūhdur?". **Cevāb** dedi ki "Rūh hālīkıdır". (07) Söylediler "Hergāh cism ve rūh olmaya, pes nedir?". Şeyh dedi ki "Rūhiṅ rūhi- (08) dur ki ol cism rūhidur". **Su'āl** étdiler ki "Cevherdür yā 'arāz?". <**Cevāb**> buyurdu (09) ki "Araz degül ve cevheri degül ki müsterekdür ol cevāhir zātı arasında". (10) Söylediler ki "Delil bu maṭlaba nedir?". Buyurdu ki "Araz olmamakı zāhirdür ve cevher (11) olmamakı anıṅ-içün ki cevher eşyā ve zevātiṅ cüz'idür ve Allāh Te'ālā hiç zātıṅ (12) cüz'i degül ve şerik cüz'inde degül ve cevher yaratmaḡdan bilürüz ki cevher degül". (13) **Su'āl** étdiler ki "Allāh Te'ālā nece semī' ve başirdür?". **Cevāb** dedi ki "Semī' (14) ve başirdür öz zāt-ı şerifiyle". Söylediler ki "Nece olur ki öz zāt-ı basiti ile [19a] (01) başir ola ve hāl o ki biz görerüz ki her kiminṅ gözi yokdur görmez ve her kiminṅ (02) kulağı yok ola eşitmez". Şeyh buyurdu ki "Tanrı Te'ālā'nı özümüze kıyās (03) etmek şirkdür, belki her ne ki biz göz ilen görerüz ve kulḡ-ılan eşidürüz ve* (04) 'aḡllan bilürüz ve vehmilen ve hayāl ilen ve sayir havāss-ılan bilürüz Allāh (05) Te'ālā öz zāt-ı şerifiyle bilür ve hiç zad yokdur ki Tanrı Te'ālā öz zāt-ı şerifiyle (06) bilmeye, pes başir ve semī' adın ol zāt-ı müte'ālīye dەرler". **Su'āl** étdiler (07) 'adāletdin. **Cevāb** Şeyh buyurdu ki "Her zadı öz yerine koymak". Sordılar ki "Delil (08) Tanrı Te'ālā'nınṅ 'adāletine nedir?". Dedi "Ḥazret-i Kuṭbu'l-'ārifin Şeyh Şadreddīne'ş-Şafevī (09) —rahmetu'llāh Te'ālā—'dın su'āl étdiler, ḡazret-i şeyh buyurdu 'ālem nizāmı". Söylediler (10) ki "Adli ne cihetdendir?". Buyurdu ki "Çün 'ālim ve kādirdür nihāyetde ve kamu eşyāya (11) vücūd 'aṡā eylemişdür ve her vech ve tertiblen ki gerek kılmışdur ve her neye her ne (12) sezāvāridür 'aṡā édübdür ol zāt-ı şerife 'ādil dەرler ve bu 'adāletdür (13) İcādda ve çünki 'ādildür İcādda 'ādildür cemī'-i ef'ālında". **Su'āl** (14) étdiler ki "Bundın ki biz yaḡın

* İki kere yazılmıştır.

bildüz ki Allāh Te‘ālā birdür ve basīṭü’z-zātdur, n’ola ki [19b] (01) maḥlūḳātı ba‘zī vüçüh-ilen oḳşayış ve müşābeheti ol zāt-ı müte‘āl ilen ola”. **Cevāb.** Şeyḥ (02) dēdi ki “Bu su’ālı étdiler Ḥāzret-i Sulṭānū’l-evliyā’ ve Ḳuṭbu’l-aşfiyā’ ve Mürşidü’- (03) l-küll Şeyḥ Zāhid —ḳuddise sirruhu’l-‘azīz—’din, ol mürşid buyurdı ki taṅrıluḳ (04) ḳuvvet ve za‘f ḳābili degül ve keşret hīç vechdin ol zāt-ı muḳaddese revā degül, (05) pes müşābehet ol zāt-ı şerīf-ilen cāyiz degül”. Söylediler: “N’ola müşābehet ma‘nā- (06) sı ğayr-ı taṅrıluḳ ma‘nāsında ola?”. Ol mürşid buyurdı ki “Taṅrı’dın ğayr-ı mümkin- (07) dür ve mümkin ma‘nāsı hīç vechdin Taṅrı Te‘ālā’da yoḳdur. Revā degül ve taṅrı- (08) luḳ ma‘nāsı daḫı mümkinde yoḳ ve taṅrıluḳ mümkinde olmaḳ revā degül”. Söyle- (09) diler ki “Şāyed şifātda müşābehet ola?”. Ḥāzret-i mürşid cevāb buyurdı ki “Biz ki İmāmīyye (10) mezhebindeyüz, şifāt-ı zāyide ḳāyil degülüz, niye kim eger şiddet ve za‘f şifātda (11) ğēde ve cāyiz ola, elbette zātda da cāyiz ve ḥāşıldur”. **Su’āl** étdiler: “Ol (12) zāt nedür?”. **<Cevāb>** buyurdı ki “Ḳamu ḥaḳāyık ve eşyānı yaradan”. Söylediler: “Bilürüz eşyā (13) ḥālıḳını, lākin bilmenüz ol zāt ve ol şey nedür”. Şeyḥ buyurdı: “Bu su’āl muḥāl ṭalebi- (14) dür”. Su’āl étdiler ki “Dērüz* Allāh Te‘ālā a‘lemdür ve Allāh Te‘ālā aḳderdür, pes [20a] (01) ‘ilm ve ḳudret ma‘nāsı hem Taṅrı Te‘ālā’da ve hem bizlerde bulundu, ammā Taṅrı’da kāmil ve (02) ḥālḳında nāḳış”. Şeyḥ **cevāb** dēdi ki “İmāmīyye silsilesininġ ittifaḳıdır ki Allāh (03) Te‘ālā’nınġ şifātı ğayr-ı zāt degül, belki ol zāt-ı şerīfe çün cehl revā degül (04) ‘ālim dērler ve çün ‘aciz revā degül ḳādir dērler ve bëyle sāyır şifāt yoḳ ‘ilmi yā ḳudreti (05) zātdın özge Taṅrı Te‘ālā’nınġ zātında ola zāyid zāt-ı şerīfine ki müşābeheti (06) ola yā şirketi maḥlūḳāt ‘ilmi ve ḳudretiyle ve Taṅrı Te‘ālā’da artuḳ ola ve maḥlūḳātında (07) eksük, pes müşābehet yoḳdur meger adlarda”. **Su’āl** étdiler ki “Allāh Te‘ālā’- (08) nı nēce tanıyaḳ ve şifātını ol zāt-ı muḳaddesde nēce bilaḳ ve nisbet vērāḳ?” (09) **Cevāb** buyurdı ki

* Metinde: “دیرروز”.

“Allāh Te‘ālā zātīdür mevcūd-ı ğayr-ı muhtāc ve s̄abitīdür ğayr-ı (10) müteğayyir ve ‘ālimīdür ğayr-ı cāhil ve k̄ādirīdür ğayr-ı ‘āciz ve tirigīdür ölmek ve zevāl (11) onġa yolu yoġ ve görer lākin yoġ göz-ilen ve eşidür, yoġ k̄ulaġ-ılan ve d̄er, yoġ (12) tillen ve vāhidīdür ğayr-ı mütekeşşir ve eġadīdür ğayr-ı mütecezzī ve müstaġnīdür k̄amu cihetdin, k̄amu (13) eşyādın ve yaradub ve ĩcād edübdür k̄amu eşyānı ve h̄iç-vechdin müşābeheti (14) yoġdur maġlūġātlan ve rūġhānī ve cismānī kuvvetler k̄amu andındur k̄amu ervāġ ve ecsām [20b] (01) anıġ ġalkıdur ve ol zāt-ı müte‘ālī rızġlar muġassimidür ve ol zāt-ı şerīfdür (02) tirilden ve öldüren ve ġaşr eden ve ol zāt-ı muġaddesdür k̄amu eşyānıġ evveli (03) ve k̄amusınıġ rücū‘ı ol zāt-ı şerīfedür”. **Su‘āl** étdiler ki “Buyuruġguz (04) ki kuvvet-i rūġhānī k̄amu ondındur, ne ma‘nāsı var?”. **Cevāb** d̄edi ki “Atam Sultān (05) Burġhāneddīn buyurdı ki eşitdüm atam Şeyġ Cemāleddīn ‘Alī’din ki buyurdı (06) ki şeyġu’l-‘ārifīn ve K̄uġbu’l-mürşidīn atam Şeyġ Zāhid — ‘aleyhi’r-raġme— buyurdı ki (07) kuvvet üç k̄ısmdur: biri kuvvet-i ‘āmm ki k̄amu eşyā anġa muhtāc ve k̄ayımdürler ve ol (08) kuvvet vücūdīdür ki Tanġrı Te‘ālā’dın t̄aze-be-t̄aze cemī‘-i mevcūdāta ȳetişür ki eger lemġa’ī (09) ȳetişmeye, eşyā öz zātına rāci‘ olub ma’düm olurlar. İkinci ‘ilmīdür ki Allāh (10) Te‘ālā ‘ālemīlere i‘tā eder ki ol ġıdā-yı rūġhānī ve kuvvet-i rūġhānīdür. Üçüncü ȳeyecek- (11) ler ki ol kuvvet ve ġıdā-yı bedendür”. **Su‘āl** étdiler ki “Tanġrı Te‘ālā’nıġ irāde- (12) si necedür?”. **Cevāb** d̄edi ki K̄uġbu’l-evliyā H̄vāce Sultān‘alī eş-Şafevī —k̄uddise sirruhū— buyurub- (13) dur ki Tanġrı Te‘ālā’nıġ irādesi muġāyirdür ġayvān irādesi ilen, anıġ-çün ki ġayvān (14) evvel idrāk eder bir şey’i, ondan meyl ol şey’e be-hem ȳetişür ve andın irāde eyler [21a] (01) anıġ-tarafına ve Tanġrı Te‘ālā’da b̄eyle degül, belki ol zāt-ı şerīf-ile eder her ne ġayvān ol (02) kuvā ve esbāblan eder, yoġ eyle kim ‘ilmi olmaya, yā ‘ilmi ola ve mecbūr ola özgedin (03) belki muġtārdur ve her ne ondın maġlūġ ola ‘ilm-ilen ve rızāsı-y-lan şādir olur ve h̄iç kimse- (04) nıġ ol zāt-ı muġaddese ġükmi yoġdur, belki ol zāt-ı

şerîf aḥkemü'l-ḥākimîn- (05) dūr ve anıṅ ḥūkmine ve emrine muṭî'dūr cemî'-i eşyâ".

Su'âl étdiler ve dédiler (06) ki biz cem'î mülāḥide —la'netu'llāh—'dın eşidürüz ki dërler ṭabî'at Tanḡrı'dur ve sora- (07) ruḡ ki ṭabî'at nedür, ba'zî dërler cisimdür ve ba'zî dërler şüretdür, anıṅ-çün (08) ki her zaduṅ ki ḡadri olmaya ve vaż'ı olmaya ve maḥsūs olmaya mevcūd degül (09) ve ba'zî daḡı dërler ki nefsi küllî eşyâ ḡālîkıdur ve ba'zî dërler ki cevher-i (10) küllî Tanḡrı'dur. Ḥāzret bu Zındıḡlar cevābında ne buyurur ki biz onḡlara cevāb (11) dèyāḡ?". Şeyḡ buyurdı ki "Ol cemā'at ki dërler ki cism mebde'dür, ol Zındıḡ- (12) lar nèce firḡadurlar*, her biri bir mezḡebi ihtiyār édübdürler (13) 'aḡlsuzluḡdın ve ehl-i ḡiss olmaḡdın. Ba'zî bu ṭāyifedin ḡümān édüb- (14) dürler ki toprak mebde'dür** , anıṅ-çün ki ḡiss-ilen bilübdürler ki eşyâ'-i mürekkebe ondın [21b] (01) be-hem yètişür ve ba'zî daḡı dërler ki su mebde'dür, anıṅ-çün ki ondın ḡamu eşcār (02) ve ḡayre biter ve ḡayāt ondındur ve [bir] ṭāyife dërler ki havā mebde'dür, anıṅ-çün ḡayāt (03) onıṅladur ve eger havā olmaya ḡayvānlar, belki nebāt ḡamu ölürler. Ba'zî daḡı dërler (04) ki od mebde'dür, anıṅ-çün isiluk ve ḡarāret andındur ve eger ḡarāret olmaya (05) ḡayāt yoḡdur ve ba'zî daḡı dèyübdürler ki varı 'anāşır mebde'dür, anıṅ-çün (06) mürekkeb ḡamuya muḡtācdur ve cem'î bu zālāl ehlindin dërler ki göḡler (07) mebde'dürler ve ba'zî daḡı kevākibi mebde' bilürler ve dërler anıṅ-çün ki eşyâ (08) yer üzre kevākib ve göḡler te'şirindin mevcūd olurlar ve bu firḡa-yı zalle (09) nèce ṭabaḡadurlar ve ba'zî daḡı dërler ki zamān ve dehr mebde'dür, anıṅ-çün ki eger (10) rüzḡār olmaya ḡiç zad mevcūd olmaz, pes rüzḡār mebde' ola ve bu ṭāyife-yi (11) mücessime-yi zāl u muzilleriṅ 'umde ve aşl mezḡebleri budur ki zıkr olundı (12) ve bu nā-ma'ḡüller varı küfr ve zālāl ve bāṭıldur nèce delîl ilen: evvel delîl (13) ki varı bu mezḡebleri bāṭıl eder oldur ki Allāh Te'ālā cism degül, zîrā (14) ki cism zadîdür

* "ol Zındıḡlar" tekrar yazılmış, üstü çizilmiştir.

** Önce yazılmış olan "Tanḡrı" kelimesi çizilmiş, derkenarda "mebde" diye düzeltilmiştir.

muhtâc, anıñg-çün ki özleri dedükleri ilen cevherîdür [22a] (01) çekilmiş ve zü'l-aqtâr ve hîç şek yokdur ki qadr cevher degül, belki qadr qayimdür (02) cevhere ve bu Zenâdika t̄ayifesi aqt̄ara daħl v̄erürler tañgrılıqda; d̄erler ki anıñg-çün (03) ki eger aqt̄ar olmaya, cism mevcüd degül; pes bu taqrîr ile daħı cism muhtâcdur (04) ve lâzımdur ki her muhtâcınñ mebde'i muhtâc olmaya ki varluq ol muhtâca 'at̄a eyleye (05) ve daħı d̄erüz ki imtidād hergāh şıfat ola, elbette q̄abile muhtâcdur ki ol q̄abil (06) cevherdür ve f̄a'ile daħı muhtâcdur ki ol ğayr-ı q̄abildür. Lâzımdur ki cisminñ z̄atında (07) terkîb ola ve eger f̄a'ilî cismin tışarı ola, lâzımdur ki mükemmelluqı ve maq̄dūrluqı (08) özgedin ola ki o ğayr-ı mükemmem ola ve her ne mükemmem olmaya, vaż'ı yokdur, pes h̄alıķı var (09) dur ki z̄i-vaż' degül ve z̄i-vaż' taḅi'atındın ğayrıdur ve z̄ahir oldı ki ol (10) cism-i mümted muhtâcdur ve lâzım oldı ki cisminñ envā'ı cemī'-i cismānīyyāt (11) muhtâc ola, belki muhtâcraqdur cismin; pes bu z̄ahir h̄ükm-ilen bāḅıl olur (12) cemī' ol Zenâdikalarınñ saḅıf ve bāḅıl mezhebleri ve özge delîl daħı bu mezheb-i (13) bāḅıl-ı nā-haḅ buḅlānında odur ki biz d̄emişüz ki her ne mebde'<dür>, Tañgrı'dur, belki ol (14) h̄alıķı ki onıñ z̄at-ı şerīfi h̄iç vech-len muhtâc degül ve h̄iç vechdin mebde'i [22b] (01) yokdur, ne z̄atında, ne şıfātında, ol z̄at-ı muq̄addes Tañgrı'dur —celle şānūhu'- (02) l-'azīm— hergāh bu ma'nāda z̄ahir olur ki her biri unşurlardın ki od ve havā (03) ve su ȳerdür, eger-çi daħılları var mürekkebde ve onıñ mevcüdlüğında, lâkin öz- (04) leri daħı mürekkeb ve muhtâc ve müteğayyirdürler, z̄irā ki z̄ahirdür ki her biri münqalib ve mütebddil (05) olur, ol birine, pes su z̄āyil olar ve havā mevcüd olar meşelā. Pes emrīdürler (06) muhtâc ve b̄eyledür ḅālları mürekkeb olmaḅda, ya'nī z̄āyil olur z̄ātlarī ki ḅakīmler (07) ol z̄āt-lara 'ş̄uret' d̄erler ve özge z̄āt mevcüd olur ve öz sözleri ilen (08) ki d̄erler ki her ne maḅsūs degül, mevcüd degül; lâzım gelür ki mürekkebler muhtâc olalar (09) bir z̄āta ki munğlarınñ terkîbin eḅe ve mevcüd eḅe ve tiriglik v̄ere. Pes 'anāşırınñ (10) ne her biri ve ne her mecmū'ı mebde' degül ve d̄edi ki

ammā gögler, yulduzlar muhtācdur- (11) lar anıñg-çün ki mürekkebdürler cismdin ve göglük ma'nāsındın ve yulduzluq ma'nā- (12) sındın ve her biri muñglardın qābil-i hareketdürler ğayr-ı zātıardın ve her (13) biriniñ fi'li muhtelifdür o biriniñ fi'li ile ve ol cihetdendir nisbetleri (14) muhtelif olar ve burclardın özge burclara naql ederler ve tulū' ve ğurūb ederler bā- [23a] (01) vücūdī ki özleriniñ hālīkı var ve s̄ābitdür, bu aḥvālları daḥı şāhiddür buna (02) kim bir mebde'leri bardur ki buñglardın ğayrıdur kamu vechdin ki buñglarıñ (03) yaradanı ve muḥarrikidür.". Söylediler: "Nedin bilelim ki gögler ve yulduzlar hareketi (04) özgedindir?". Buyurdu ki: "Cisimler öz yerlerinde s̄ākindürler, pes eger öz (05) yerlerinde hareket edeler, özgesi onğlara hareket vürür". Söylediler: "Belki (06) özge cism hareket vere ki ondın yukarı ola?". Buyurdu ki: "Ecsām ğayr-ı mütenāhī (07) degül, pes lāzımdur ki bir cismī ki kamu ecsāmdın yukarıdur, özgedin (08) hareket ede, bā-vücūdī ki her biriniñ bir hareketī maḥşūşı vardur ki özge cismdin (09) degül, pes bir-biriniñ hāş hareketine muḥarrikī gerek ki ğayr-ı müstaḳīm ola, eger-çi 'ām (10) hareketi özge cismdin ola. Pes s̄ābit oldı, bir mebde'ī ki cism degül daḥı (11) şol harekāt-ı muhtelifiniñ nizāmındın ve tertibindin zāhir olur ki varınıñ bir (12) mebde'i ola ki 'ālim ola ve ḥikmet-ilen hareket vere eflāka ve mevcūd ede o evzā'lan (13) cemī' yerdekileri cemādı ve ḥayvān ve nebāt ve insānı ki kamu bu eşyā fāydalı (14) ve ğāyetlidürler". Söylediler ki: "Bāḫıl etmedünğüz Dehrīler mezhebiñg". Şeyḥ buyurdu [23b] (01) ki: "Bu ḫāyife-yi denīyye zamān ve rüzgārı imtidādda şerīk ve bir bilürler ve imtidād emrī- (02) dür muhtāc özgeye ki ol hareket ola ve söyledük ki her hareket müteḥarrik ve muḥarrike (03) muhtācdur ve muḥarrik daḥı muhtācdur muḥarrike. Pes s̄ābit oldı ki kamusınıñ (04) sebebi ve mebde'ī muḥarrikdür ve oldur mebde' bi'l-ḥaḳīka, belki rüzgār ve zamān (05) esbāb zarfidur, nece kim mekān". Söylediler: "Her-çend müteveccih oluruz, taşavvur ede (06) bilmenüz ki zamāndın irelü zamān olmaya. Lāzım gelür ki zamān qadīm ve ezeli' ola".

(07) Şeyh buyurdu ki: “Bu bir noksandur sizde ve bəyle taşavvur étmenğüz!”. Dédiler: “Cemā‘atī (08) ehl-i İslām’dın dağı ki onğlara ‘Mütekellimīn’ dərler bəyle taşavvur édübdürler ve dər- (09) ler ki kamu eşyā zamānda be-hem yétişüb mevcüd olur, pes zamān qadīm ola ve mebde’i (10) olmaya”. Şeyh buyurdu ki: “Eger bəyle ola, gerçektür ki qadīmdür, lākin bəyle degül, (11) anıñ-çün ki biz dedük ki mevqūfdur harekete ve hareket müteharrike ve müteharrik muharrike. (12) Pes hareket ve müteharrik zamānda degül, belki lāzımdur zamāndın irelü olalar. (13) Pes bu delāyildin zāhir oldı ol kefereyi Zenādıklarınğ mezāhibiniñ buqlanı (14) ve başiretleriniñ körluğı ve ma‘lüm oldı ki Allāh Te‘ālā’nıñ zāt-ı muqaddesi a‘lā ve müberrā- [24a] (01) dur gögdin ve yulduzdın ve ‘anāsırdın ve mürekkebdin ve dehrdin ve zamāndın. Pes mekān- (02) dın ve mekān aḥkāmındın müberrādur ve şu‘ūd ve nüzül ol zāt-ı muqaddese revā ve (03) cāyız degül. Bi’l-cümle barı cism ve cismānīdin müberrā ve münezzehdür, belki kamusınıñ (04) ḥālıqı ve şāni’i ve mürebbīsi ve mürettibi ve müdebbiri ve mücididür ḥikmet-ilen ve ‘ilm-ilen”. Söyle- (05) diler: “Bu beyānlardın zāhir oldı ki bunğlar varı maḥlūq ve mümkindürler. Ne buyurur- (06) siz ol cemā‘at mezhebine ki nefsi küll cevherīdür mücerred, müte‘allıq (07) dür cisme, bu naḥv ilen ki fi’l éder ecsāmda öz zātıyla ve kamu eşyānı (08) mevcüd éder ve muharrik-i küldür ve kamu mevcüdāt eger-çi cismleri cihetidin (09) muḥtācdurlar, lākin rūḥları cihetdin müstağnīdürler, lākin her neniñ fi’li (10) artuqraq ve eşeri zāhirraq, mebde’iyyet ma‘nāsı ol zāta lāyıqraq. (11) Pes, mebde’-i mücerred mümkün ve muḥtāc olmaya”. Şeyh cevāb dedı ki: “<Lāyık degül> eşyāyī ki ḥālldurlar (12) ve muḥtācdurlar özgeye ki onda mevcüd olalar, evvelā Allāh Te‘ālā’dın zuhūra (13) geleler, zīrā* ki Allāh nūr-i muḥlaqdur ve cism zulmet-i <muḥlaq ve lāyık degül ki zulmet-i muḥlaq vāsıtasız nūr-ı muḥlaqdın şādir ve zāhir ola>. Pes lāzımdur ki (14) evvel Tanğrı Te‘ālā’dın mücerred be-hem yétişe ki onlar rūḥāniyyīndürler ve ondın

* Kelimenin sonunda fazladan bir ‘n’ yazılmış, sonra çizilmiştir.

[24b] (01) sonğra umūrī ki ol eşyāda mevcūd olurlar”. Söylediler: “Beyānı arturunğuz”. Şeyh (02) buyurdı ki: “Her fi‘līng fā‘ili ilen bir kısım nisbeti gerek kim ol nisbet (03) ilen ol zad ol mebdē’din şādir ola ve eşyā ki özge şeysiz mevcūd ola (04) bilmeyeler ol şeysiz Tanğrı Te‘ālā ilen münāsebeti yokdur illā ol şey mücerred cihetdin. (05) Pes bëyle eşyālar Allāh Te‘ālā’dın mücerredsiz şādir olmaz. Bu beyāndın zāhir oldı (06) ki Allāh Te‘ālā cism mücāviri degül. Pes bātıldur Naşārā mezhebi”. Söylediler ki: (07) “Anğladuz ki nefis degül, nedin bilağ ki cevher-i kül degül?”. Buyurdı ki: “Ondın (08) bilürüz ki cevher-i kül i‘rāz maħallidür ve Allāh Te‘ālā maħal olamaz hīç vech-ilen” ve (09) dağı buyurdı ki: “Allāh Te‘ālā birdür, evvel ol zāt-ı şerīfdin bir maħlūk şadir (10) olar”. Söylediler ki: “Ol ħalk n’ola ki cism ola ki birdür ve ondın sonğra (11) ol umūr şādir ola ki cisme ihtiyācları bar?”. Şeyh buyurdı: “Eşyāyī ki bëyle- (12) dür, mef‘ül <ve maħlūk> olmağda ihtiyācları yokdur cisme, belki mağbül[1]uğda muhtācdurlar (13) cisme. Pes lāzımdur ki cism ve cismānī, ya‘nī mādđī emrler Allāh Te‘ālā’dın bir nisbetle (14) şādir ve mevcūd olalar ki eger bëyle olmaya Allāh Te‘ālā’da terkīb lāzım gelür ve ħükemā’ [25a] (01) —ğuddisa’llāh ervāhihüm— bātıll edübdürler terkibi ve Ĥazret-i Sultānū’l-aşfiyā ve Ķuṭbu- (02) ’l-evliyā’ Şeyh Zāhid Ĥazretleri buyurubdurlar ki: “Eşyāyī ki mādđidürler ondın (03) özge ki vāsıta onğlar ilen ħālık-ı evvel arasında ola ġayr-ı cismānī ki ol (04) rüĥānīyāndur muħāl ve ġayr-ı münāsibdür ve şādir olabilmezler mebdē’ ve eħad (05) Ĥāk’dın”. Pes ma‘lüm oldı ki nefis-i küll dağı mebdē’ degül, belki eşerīdür Allāh (06) Te‘ālā’nıng āşarındın ve Ĥazret-i Tanğrı Te‘ālā —celle şānüh— ħālık-ı ervāh ve ecsād- (07) dur, lākin ervāh maħlūkdurlar evveldin ve onğlardın sonğra ecsād maħlūk- (08) durlar. Eyle kim ħazret-i server-i evliyā ve ħātem-i enbiyā ve seyyid-i her dü serā Muħammed Muştafā (09) —şalla’llāhu ‘aleyhi ve ālih— buyurubdur ki: “**Evvele mā ħalaka-llāhu’l-‘ağl**”³⁶. Ĥazırlar (10) söylediler ki: “Tiriglik

³⁶ Peygambere mensup bir hadis (أول ما خلق الله العقل): “Allah’ın ilk yarattığı akıldır”.

bağışladuñguz bize ve bizi helâkdin kurtarduñguz. Buyuruñguz (11) ki ba‘zî ahâdîşde vâkı‘ olubdur ki “**Evvele mâ halaka’llâhu’l-mâ**”³⁷ ne ma‘nâsı (12) bar?”. Şeyh dedi ki: “Su haqîkatda ‘aqla demezler, belki su ol cism-i seyyâl adıdır (13) ve murâd mâ’dın bu hadîşde ‘aqlıdır, münâsebet ve müşâbehet cihetidin ki onğlar (14) arasında bu mütehaqqıkdur ki su ba‘zî cismânîyyâtda sebep-i hayâtdur ve ‘aql dağı [25b] (01) sebep-i hayâtdur ve bu cihetdin ki eger yukuda su göreler ta‘bîri ‘ilmdür”. (02) **Su’âl** êtdiler ki Allâh Te‘âlâ bize yavuğdur, yâ yırağdur?”. **Cevâb.** Şeyh buyurdu: (03) “Yavuğ degül ecsâm yavuğluğu kibi bir yere ve ırağ degül ba‘zî ecsâm (04) ırağlığı tek özge cismdin, belki yavuğdur muğârebetsiz ve kamu eşyâ’ilen (05) dür hülûlsız”. Söylediler: “Pes bu ma‘nâ ilen ki buyurdıñguz ki ‘ilmî hâzırdur ve kamu (06) eşyâ-y-ılandur?”. Buyurdılar ki: “Eger bēyle taşavvur edesiz ki Allâh Te‘âlâ’nıñ zâtı (07) ‘ilmindin gayrı ve özgedür ve ‘ilmi hâzırdur ve zâtı hâzır degül, yok, belki ‘ilmi (08) zâtîdür ve kamu yerde ve kamu eşyâda hâzırdur ve ‘âlim-i hâzırdur kamu gizlin- (09) lere ve zâhirlere”. **Su’âl** êtdiler: “Ne kısım birluğ anğlayağ Tanğrı Te‘âlâ’da (10) ki şirk olmaya ki ol i’tikâd ilen müvâhhidlerdin olağ?”. **<Cevâb:>** Şeyh söyledi (11) ki: “Ol kısım ki eyimme-yi tâhirîn —huccete’llâh ‘ale’s-semâvât ve’l-arzeyn— buyurmışdurlar (12) ki Allâh Te‘âlâ —celle şânüh— zâtîdür ki terkîbi yoğdur ve çoğluğ ol zât-ı şerîfde (13) mümkün ve revâ degül ve muhtâc degül hiç vechdin hiç şey’e. Veledi yoğ ki (14) vârişi ola ve kimsedin mütevellid degül ki müşârik ola ve yoğdur anıñ qarîni [26a] (01) ve ne uşakı ve ne şerîki ve ol zât-ı müte‘âlî tirigîdür ki ölmak ona revâ (02) degül, belki tirildür ve öldürür. Qâdirîdür ki ‘âciz olmaz ve gâlibîdür ki mağlûb (03) olmaz ve mütehammilîdür ki ta‘cîl êtmez ve dâ’imîdür ki köhne ve nâtevân olmaz ve kıyımî- (04) dür ki fenâ kabûl êtmez ve şâbitîdür ki ber-çaraf olmaz ve gâni’îdür ki muhtâc (05) olmaz ve ‘azîzîdür ki zelîl olmaz ve ‘âlimdür ki câhil olmaz ve ‘âdilîdür (06) ki zulm êtmez ve

³⁷ Peygambere mensup bir hadis (أول ما خلق الله الماء): “Allah’ın ilk yarattığı sudur”.

cevādīdür ki buhl étmez ve tahkīk bilünğüz ki ‘akllar onı (07) taqdīr èyleyebilmez ve vāki‘ olmaz ol zāta vehmler ve vāki‘ degül ol zāta aqtār (08) ya‘nī aqtāri yoğdur ve ihāta èylemez onğa mekān ve ne zamān ve söylemek (09) olmaz ki “Metā kāne?” ya‘nī “Haçandın bar?” ve ne demek olur “Eyne kāne?” ya‘nī “Hanğı mekān- (10) dadur?” ve yoğdur onda *kad* ve ne *keyfiyyet* ve ne *metā* ve ne *eyne* ve ne *nihāyet* belki (11) kamusunıñ ħālīkıdır ve yaratanı ve kamu ġāyetleriñ ġāyetidür ve yoğdur (12) anıñ için kablluk, zīrā ki irelüdür kabldın ve yoğdur ol zāt (13) için ba‘dluk, zīrā ki sonğradur ba‘diyyetdin ve şebağı ve mişālī ve şüreti (14) yoğdur ve kamu ħalk ma‘nāsı onđın zāyil ve menfidür ve ‘ālimdür cemī‘ eşyāya [26b] (01) ħ^vāh zāhir ve ħ^vāh gizlin ve ma‘rūfdur āyāt u ‘alāmāt-ılan, yoğ künh-i zāt-ılan (02) ve muħāldur şey ol zāta ħulül ède, yā ol zāt bir şey’e ħulül ède. (03) Çokluk ol zātta revā degül, ne ma‘nāda ve ne miğdār ilen ve revā degül (04) cihet tekeşşüri, belki birdür kamu cihātdan ve mevcüddür, ammā yoğ varluk (05) ma‘nāsınınğ lühūkı-yılan. Birdür, yoğ vahdet ‘urūzı ilen ve ‘ālimdür, (06) yoğ ħādiş ‘ilm-ilen ve kādirdür, yoğ ki ihtiyāc ola kudrete. Müberrādur (07) bu nev‘ şifātdın, belki zāt-ı şerīfi bunğlarıñğ kamusıdır, yoğ bu ma‘nāya (08) ki bu şifāt tekeşşür-ilen ve şifatluk vaşfi-y-ılan Allāh Te‘ālā’ning ‘aynī zātıdır (09) Te‘ālā Allāh —‘an zālike—, belki yoğdur onıñ ilen ma‘lūmı arasında ‘ilmī ki muğāyir (10) ola ve ne mağdūri-[y]-ılan zātı arasında kudreti zātındın özge, belki kamu şifātıñğ (11) ħālīkıdır ve yaratanıdır ve vaşf olunmaz, meger ol şifāt-ıla ki mağşūd degül (12) ol şifātdın meger ol zāt-ı muğaddes ħağīkatda şifāt ve mevşūf ol zāt-ı (13) şerīfde ayru ve muğāyir degül, zīra ki şifāt ve mevşūfı ki ayrı ve muğāyir olalar (14) delālet èderler ki onğlarıñğ için ħālīkī bar ki ne şifātdur ve ne mevşūf [27a] (01) ve onıñ ilħāddın şifāt ve mevşūfı bilürüz ki anıñ şifāt-ı zāyidi yoğdur ve (02) mevşuf degül ve cevher ètmegindin cevāhiri, bilduk ki ol zāt cevher degül (03) ve ħavās yaratduğındın bilduk ki ħavāsa muhtāc degül ve zamān ihdāş èylemağdın (04) bilduk ki

anıñ-çün zamān yoǵdur ve mekān yaratmaqđın bilduǵ ki onıñ (05) mekānı yoǵ ve b yled r her ne ol zāt-ı Őer fe nisbet v raǵ. Anıñ-çün ondın (06) Şadir ve z hir olubdur ve muht cdurlar ol zāt-ı muǵaddese ve eŐy nıñ (07) ihtiy cdın bil ruǵ ki ol zāt-ı muǵaddes muht c deg l ve eŐy nıñ (08) fen sından bil ruǵ ki ol z ta fen  rev  deg l ve b k d r ve maǵl k tın (09) ‘acındın bil ruǵ ki ‘aciz deg l, pes k dird r ve eŐy nıñ  d Ősındın (10) bil ruǵ ki ol  diŐ deg l; pes d ruǵ kad md r ve eŐy nıñ cehlindin (11) bil ruǵ ki c hil deg l, pes ‘alimd r ve mens b deg l h ç  adde ki m ten h  ve (12) maǵŐ r ola, pes h ç-ma‘n  ve h ç zad ondın maǵc b deg l ve taǵy r  tmaqđın eŐy nı (13) bil ruǵ ki ol z t m teǵayyir deg l. Bi’l-c mle her ne  alǵında vardur Őif tdın ve (14) ǵayr-ı Őif tdın,  al ǵda yoǵdur ve her ne m mkin ola  alǵda mu aldur  al ǵda; pes yoǵdur [27b] (01) onıñ Őer ki ve miŐalı ve naz ri ve ne niddi ve ne Őeba ı ve ne Ő reti, belki m berr  ve m nezzeh- (02) d r cem ‘-i  alǵdın ve Őif tdın ve kelime-yi  ayyibe-yi “**L  il he illa’ill h**”  amuya Ő mild r”. (03) Sonǵra s yledi ki: “ y  aǵ ve  aǵ kat  alibleri, bil ng z ki ben m i‘tik dum ve mezheb m (04) budur ve bu mezhebi bene irŐ d  d b atam ki m rŐid md r ve b yle atam  z (05) m rŐidindin ki  azret-i  u bu’l-evliy  ve burh n ’l-aŐfiy ’ Őey  Őadredd n’din (06) irŐ d almışdur ve ol Őey   azret-i Őey -i k mil ve burh n-ı Ő mil,  u bu’- (07) l-m rŐid n Sult n Őey  Őafiyedd n’din ve ol Őey -i k mil  azret-i  u bu’- (08) l-evliy ’ ve’l-m rŐid n,  ad y ’l-m rid n, sult n ’l-aŐfiy ’ Őey  Z hid —‘aleyhi’r-rahme— (09) din ve b yle ol Őey -i b z rgv r — yle kim bil rsiz— el-be-el ‘ayn ’l-ya  n ilen  azer t-ı (10) eyimme-yi a  ar ve  ulef ’-i a y r, mez hir-i f y z t-ı ra m n yye ve ma‘alim-i esr r-ı il h  ve mehbi -i (11) env r-ı ǵayr-ı m ten h  ol Őehs v rlar ki  amu evliy ’-i t bi’ n derg hların  tofra n (12) s rme-yi d de-yi başiret  d b her biri i l Őları ve  abiliyyetleri  adriyle ercmend (13) ma amlara yetiŐ ller yet r b m nteh   d bd rler ve her kim sizlerdin — y  alibler— ki ol (14) eyimmedin ve mu ted -yi ehl-i ya  n

şevk-i mülâzemeti a'lâ-illîyinde ola, gerekdür ki sa'y [28a] (01) édüb tevhîd i'tikâdın ve nefy-i şerîk ma'nâsın bu nev' ki mezkûr oldı (02) yakîn ile tahşîl edesiz tâ müşrikler cem'indin kırtulub Fırka-yı Nâcîyye silkinde (03) müntazam olasız, neçün ki Allâh Te'âlâ —celle şenâ'üh— buyurubdur ki “İnna'llâhe (04) lâ yağfirü en yüşreke bihî ve yağfirü mâ düne zâlike li-men yeşâ”³⁸ ki eger halelî bu (05) i'tikâdlarda yâ şekkî vâki' ola, olmayacaqsız Tanrı tanıyan bendelerdin. Pes (06) tama' etmenğüz* ol hâlıkđın behişt ni'metin ve kırb mertebesin mülke müsta'id olunğuz (07) müşrikler-ilen 'azâb-ı cahîme”. Söylediler ki: “Şeyh hâzretleri buyurdılar ki Allâh Te'âlâ'nınğ (08) şerîki ve şebîhi yokdur ve biz böyle bilürüz ve görürüz ki çok ma'nâlarda maḥlûkât-ılan (09) şerîk ve şebîhdür, lîkin ol ma'ânî ol zât-ı şerîfde artuğ ve aqvâdur (10) ve maḥlûkâtda eksük ve za'îfdür”. Şeyh buyurdı: “Muḥâldur ki ol ma'ânî hâlık (11) ve maḥlûkda bir ma'nâ ola; anınğ-çün ki biz deduğ ki her ne maḥlûkda ola, hâlık ol (12) ma'âniden müberrâ ve münezzehdür, lâkin adlar oğşayışı ve müşâbeheti var ve ma'nâlarda (13) müşâbehet yokdur. Siz böyle tevehhüm edersiz.”. Söylediler ki: “Dêrler ki Allâh Te'âlâ (14) 'âlimdür ve insân 'âlimdür. 'İlmi bir ma'nâ anğlaruz ki hâlıkda artuğ ve maḥlûkda eksük [28b] (01) ve za'îfdür ve şek olunmaz ki 'ilm pür-ma'nâdur”. Cevâb dedi ki: “Mükerrer demişuğ ki Allâh (02) Te'âlâ'ya ki 'âlim deruğ, bu ma'nâ irâde olur ki ol zât-ı müte'âl zâtîdür ki eşyâ' (03) ondın gizlin ve maḥfî degül ve insâna kim 'âlim derüz bu ma'nâ irâde oluruz (04) ki 'ilm şıfatîdür insânınğ zâtındın özge. Ol şıfat ol zâtda mevcüd olanda (05) 'âlimdür, pes bilikluğ ve 'âlimluğ ma'nâsı insânda muğâyirdür ol bilikluğ (06) ve 'âlimluğ ma'nâsı-y-ılan ki Tanrı Te'âlâ 'âlimdür —celle şanüh—”. Söylediler ki: “Bu taḥrîrdin (07) lâzım gelür ki birluğ ve iştirâk cehl ref'inde ve nefyinde ola”. Cevâb buyurdı (08) ki: “Cehl olmamağ bu maḥâmda 'adem-i şirket

³⁸ Kur'an-ı Kerim, Nisâ/4: 116 ayetinin başı (إِنَّ اللَّهَ لَا يُغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيُغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ): “Şüphe yok ki, Allah, kendisine şirk (ortak) koşulmasını asla bağışlamaz; ondan berisini ise dilediği kimse için bağışlar...”

* Yazılışı: 'ایتمانگوز' (krş. 'ایتمانگور' -8b/13 ve 23b/07).

ma'nāsıdır, yok ki cehl olmamak bir ma'nā ola (09) müşrik hālīkları maḥlūḳ arasında ve bēyledür cemī'-i şıfāt. Bes bilindi bu sözlerdin (10) ki Müşebbihe mezḥebi bātıldır ve bu nev' vaşfları kamu teşbīhdür". **Su'āl** étdiler (11) ki: "Allāh Te'ālā'nınḡ 'ilmi eşyāya necedür?". **Cevāb** dedı ki: "Necelūḡdın erfa' (12) ve tışarudur, anınḡ-çün ki ol zāt-ı müte'ālī necelūḡ yaratandır 'ilmi ilen". Söyle- (13) diler ki nemedür?". Şeyḡ buyurdı ki: "Çün ḡaḡıḡatı muḡāḡ degül, pes su'āl ḡaḡıḡatdın ma'ḡül (14) degül". Söylediler ki: "“Ālimdür keçmişlere ve gelenlere ve imdiki mevcūdlara?". Şeyḡ [29a] (01) buyurdı ki: "Nece bilmeye ve 'ālim olmaya ki kamu küllīyyāt ve cüz'īyyātı —ḡvāḡ ma'ḡül ve ḡvāḡ maḡsūs— (02) öz 'ilm ve ḡıḡmeti ilen yaratmış ve ḡalk édübdür. Kaçan eşyā ondın maḡfı olabılır (03) ki özi buyurur: **Hüve'l-evvel ve'l-āḡır ve'z-zāḡır ve'l-bāḡın ve hüve bi-küll-i şey'in 'ālim³⁹**". (04) Söylediler ki: "Cem'ī ittiḡāda ḡāyıldürler. Ne buyurursız onḡlarınḡ şanında?". (05) Buyurdı ki: "İttiḡād şıḡetdin ve teşbīhdin törer. Her kim ittiḡāda i'tıḡād éde (06) müşrik ve müşebbihdür. Te'ālā Allāḡ 'an zālike 'ulüvvün kebīrā". Söylediler: "Ne cihetdin (07) müşrikdürler?". Şeyḡ söyledi ki: "ḡuḡbu'l-mürşīdīn Şeyḡ Şafīyeddīn —raḡmetu'llāḡ 'aleyḡ— buyurur (08) ki ittiḡād hem birluḡ, ya'nī vaḡdet ve hem çoḡluḡ, ya'nī keşret şartıdır, niye ki eger (09) keşretleri olmaya ve vaḡdet ve birluḡdur ve eger vaḡdetleri olmaya tebāyün (10) müteḡaḡḡaḡdur". Söylediler: "Ne buyurursız vaḡdet ve birluḡda?". Cevāb (11) buyurdı ki: "Birluḡda çoḡluḡ yoḡdur, belki éyle ol zāt muḡaddesdür ve (12) bes yoḡdur ḡalkındın ol zāt-ı müḡahherde ḡıç şey. Ol zāt-ı şerīf ḡılḡatde (13) degül ḡıç vech-len, belki ol zāt-ı muḡaddes ḡamusınınḡ āyesidür ve (14) sultānı". Su'āl étdiler ki: "Ne buyurursız tūlda?". Cevāb söyledi [29b] (01) ki: "Bu bizim kīşimüzde küfr ve bātıldır. Nece ḡuḡb-ı 'ārif ve mürşīd-i 'ābid ḡazret-i Şeyḡ (02) Zāḡid —ḡuddise sirruḡu'l-'āzīz— buyurur ki biz 'ibādet ve bendelūḡ éyleruḡ ol kimseye ki (03) ne ḡālldür ve ne

³⁹ Kur'ân-ı Kerim, Hadid/57: 3 (هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ): "O ilktir, sondur, zāhirdir, bātındır. O, her şeyi bilendir".

maḥal ve ne ‘arızdur ve ne ma‘rūz, belki yaratan ve ĩcād eden- (04) dūr, ḥālllar ve maḥallerdin ve ārızlar ve ma‘rūzlardın ve ŧebīḥ ve ŧerīk ve zıddı yoḡdur”. (05) **Su‘āl** ētdiler ki: “Zıdd ma‘nāsı nedūr?”. <**Cevāb**> buyurđı ki: “Her iki zad, ya‘nī ŧıfat (06) ki ictimā‘ları bir mevzū‘da muḥāl ola. Pes Tanḡrı Te‘ālā —celle ŧānūḥ— ŧıfat degül (07) ve mevzu‘ı yoḡdur, pes zıddı yoḡdur, belki hīġ vechdin ḡarŧu ve muḡābili (08) yoḡdur”. Söylediler ki: “Siz ittiḡādı bāḡıl ētdünḡüz, pes tevḡīd ne ma‘nāsı bar?”. (09) Buyurđı ki: “Allāḡ Te‘ālā bardur ve mevcūddur öz zātı-y-lan ve hīġ ŧey eŧyādın mevcūd (10) degül öz zātı-y-lan, belki öz zātларındın fānī ve ma‘dūmdurlar, ēyle kim Allāḡ Te‘ālā (11) —celle celālūḡ— buyurđı “**Küllü ŧey’in ḡālīkūn illā vecheḡū**”⁴⁰. Pes ol zāt-ı muḡaddes (12) birdūr, birluḡ ve vaḡdet ḡaḡīḡatı ilen. Pes çoḡluḡ ve keŧret ḡaḡīḡatı eŧyāda (13) olmaya, zīrā ki öz zātларındın yoḡdurlar çoḡluḡ ve keŧretleri daḡı özlerindin (14) yoḡdur, pes mevcūd bilḡaḡīḡa ol zāt-ı müte‘ālīdin **[30a]** (01) özge yoḡ ve ma‘dūmdurlar, ya‘nī eŧyā bi’z-zāt mevcūd degüller ki çoḡ olalar; herġend (02) çoḡ olalar, öz zātларındın ve mevcūd ve vardurlar ol zāt-ı ŧerīfdin. Pes her (03) mevcūd ol zāt-ı muḡaddes feyzindin ve nūrındın mevcūddur ve bundındur ki eger bir (04) laḡza feyz eŧeri maḡlūḡāta yētiŧmeye, ḡamu öz zātlarına rāci‘ olub ma‘dūm olurlar. (05) Pes ma‘lūm oldı ki tiri ve ḡayy bi’z-zāt birdūr ve ḡamu eŧyā ol feyyāzđın (06) dirūdūrler ve öz zātларındın ölü ve ma‘dūmdurlar ve maḡlūḡlardın her biri ki (07) ol zāt-ı ŧerīf-i feyyāza yavukraḡ, tiriglūḡı artukraḡ ve iŧbāt ve devāmı artukraḡ (08) onlardın ki irakdurlar. Pes ol zāt-ı muḡaddes-i müḡahher mevcūddur vücūd-ı (09) ḡaḡīḡatlan ve ŧey’dūr, ŧey’iyyet ḡaḡīḡatı ilen ve bir ve vāḡiddūr vaḡdet ḡaḡīḡatı-y-lan”. Söyledi- (10) ler ki: “Vücūd ḡaḡīḡatı vücūdīdür ki biz anḡlaruz ve vaḡdet ve ŧey’iyyet ḡaḡīḡatı ol (11) ma‘nālardur ki biz anḡlaruz ve bilürüz?”. Buyurđı ki: “Yoḡ, ma‘āza’llāḡ!”. Söyle- (12) diler ki: “Pes ḡaḡīḡat nedūr?”. Buyurđı ki: “Soruŧdunguz bir ŧey’din ki imdi (13) sizing

⁴⁰ Kur‘ān-ı Kerim, Kasas/28: 88 ayetinin ortası (ولا تدع مع الله الها آخر لا اله الا هو كل شيء هالك الا وجهه له الحكم واليه ترجعون) “O’nun zātından baŧka her ŧey yok olasıdır”.

mertebeñgüzdin artuğdur”. Tāliblerinğ şevki artuğ olub (14) tezellül-ilen ‘arz étdiler ki: “Bu ma‘nānı beyān éylenğüz ki çok şevkümüz bar bu ma‘nāya [30b] (01) yétişak”. Söyledi ki: “Yétişebilmezsiniz bu mertebeye meger özlerinğüzdin ölmağ ve Tanğrı (02) Te‘ālā ilen tirilmağ”. Sonğra buyurdı ki: “Bu ma‘nānı su‘āl büyük mürşidümüz (03) Kümeyl bin Ziyād hażret-i server-i evliyā’ ve mürşid-i aşfiyā’, seyyidü’l-müvahhidīn ve senedü’l- (04) ‘ārifīn ve ya‘sūbu’d-dīn ve k̄ayid-i ġurri’l-muħaccelīn ve imāmü’l-müttakīn, esedullāhü’l-ğālib (05) ve maṭlūb-ı küll-i tālib, imām-ı ehlü’l-meşāriħ ve’l-meğārib, Emīrū’l-mü’minīn ‘Alīyy ibn-i Ebī (06) Tālib —‘aleyhi’ş-şalevāt ve’s-selām— bu ‘ibāret ilen: **Ḳāle hüve: “Me’l-ħaḳīka?” Fe-ḳāle (07) Emīre’l-mü’minīn —‘aleyhi’s-selām— “Mā leke ve’l-ħaḳīka?” Fe-ḳāle Kümeyl: “Evelestü (08) şāhibü sırrük?”. Ḳāle: “Belā! Ve lākin yerşihu ‘aleyke mā-yatfaħu minnī”. Fe-ḳāle (09) Kümeyl: “Eve mişlüke yuħayyibü sā’ilen?”. Fe-ḳāle Emīrū’l-mü’minīn —‘aleyhi’s-selām—: “El-ħaḳīka (10) keşfü sübühātü’l-celāl min ġayre’l-işāret”. Fe-ḳāle: “Zidnī yā Emīre’l-müminīn fihi (11) beyānen”. Fe-ḳāle: “Maħvü’l-mevhūm ma’a şaħve’l-ma’lūm”. Fe-ḳāle: “Zidnī fihi beyānen”. Ḳāle: (12) “<Cezbe’l-eħadiyyet li-şifatu’t-tevhīd.> Hetke’s-sitr li-ğalebeti’s-sırr”. Fe-ḳāle “Zidnī fihi beyānā”. Fe-ḳāle: “Yeşriku min şubħi’ (13) l-ezel, fe-yelūħu ‘alā heyākilü’t-tevhīdü, āşārühü”. Fe-ḳāle “Zidnī fihi beyānā”. Fe-ḳāle: (14) “İtfe’s-sirāc; fe-ḳad ṭala’a’ş-şubħ”⁴¹. Su’āl étdiler ki: “Necedür zāt adı ve şifāt [31a] (01)**

⁴¹ **Hadīsü’l-Haḳīka** diye bilinen bu sözler, Kümeyl bin Ziyād Neha’î aracılığıyla Hz. Ali’den aktarılmıştır.

Aslı ve tamamı:

[إنّ كميل بن زياد كان في صحبته و خدمته عليه السلام ثلاث و عشرين سنة فسأله بالكوفة حين كان خاليا قال هو «يا مولاي و سيدي ما الحقيقة؟» فقال أمير المؤمنين (عليه السلام): «مالك و الحقيقة؟» فقال كميل: «أولست صاحب سرك؟» قال: «بلى! و لكن يرشح عليك ما يفتح مبي» فقال كميل: «أو مثلك يُخبئ سائلا؟» فقال أمير المؤمنين (عليه السلام): «الحقيقة كشف سبحات الجلال من غير إشارة». فقال: «زدني يا أمير المؤمنين فيه بيانا». فقال: «محو الموهوم مع صحو المعلوم». فقال: «زدني فيه بيانا». قال: «جذب الاحدية لصفة التوحيد. هناك الستر لغيلة السر». فقال: «زدني فيه بيانا». فقال: «[نور] يشرق من صبح الأزل، فيلوح على هياكل التوحيد آثاره». فقال: «زدني فيه بيانا». فقال: «إطفئ السراج فقد طلع الصبح».

[23 sene Hz. Ali’nin sohbetinde ve hizmetinde bulunan Kümeyl bin Ziyad Kufe’de ortalıkta kimse yokken Hz. Ali’ye: “Mevlam, efendim] Hakikat nedir?” diye sordu. Sonra Emirelmüminin (a.s.) “Senin hakikatla ne işin var?” diye sordu. Kümeyl, “Ben sizin sırrınıza sahip değil miyim?” dedi. “Evet” dedi, “ancak benden [bilim fazlalığımdan] aşip taşan sana dökülüp akıyor.” Sonra Kümeyl, “Senden bir şey soran hürana uğramaz, değil mi?” diye sordu. İmam (a.s.) “Hakikat, [tanırsal] görkem parlaklıklarının işaret olmaksızın açıklanması ve belirmesidir” dedi. Sonra [Kümeyl], “Bu konuda beyanı artırın” dedi. Emirelmüminin (a.s.), “Bilinmeyeni (kuruntuyu) gidermekle birlikte

adı ve ef'āl adı?”. **Cevāb** dedi ki: “Her şey eşyādın bir ḥaḳīḳatı bar- (02) dur ki ol ḥaḳīḳatlan ol zātdur ve her adı ki vaz‘ edeler ol ma‘nā için (03) ve manzūr olmaya ol ma‘nā ilen özge ma‘nā ki anıñg cüz’i ola, ol ada ‘ism-i (04) zāt’ dërler. İnsān lafzı kibi ki vaz‘ olunubdur ol ma‘nā için ve bes (05) ve eger ol zātta özge ma‘nā daḥı ola ki ol zātınñ şıfatı ola ve ol zāt (06) mevşūf-ı her adī ki terkīb vechi ilen ḳoyalar ki ondın ol zāt şıfatı- (07) ynanğ anğlana, ol adlara ‘esmā’-i şıfat’ dërler; ‘‘ālim’ ve ‘ḳādir’ adı kibi ki dër- (08) ler “Aḥmed ‘ālimdür ve ḳādirdür ve müriddür” ve bu zāhirdür ki ‘ilm ma‘nāsı ve irāde (09) ma‘nāsı, Aḥmed’inğ zātındın özgedür ve ḳudret ve irādeye mevşūfdur (10) ve hergāh bir zātdın işi şādir ola ve adī ol zāta ḳoyalar ol vechdin ki (11) ol iş eylemişdür ol adlara “esmā’-i ef’āl” dërler; nece kim dërler ‘demürçi’, (12) ‘pıçaḳçı’. Faḳīr su’āl etdüm: “Bu taḳrīr ile esmā ma‘nālara göre muḥtelifdür, bes bu (13) esmānı ne vech-ilen Tanğrı Te‘ālā’ya dërler bā-vücūdī ki bu silsileninğ ittifaḳları (14) bardur ki hīç vechdin çoḳluḳ ve keşret Allāh Te‘ālā’da cayız degül belki birluḳ [31b] (01) ma‘nāsındın erfa’dur, eyle kim ḥazret-i sultānū’l-evliyā ve burhānū’l-mürşidīn (02) Ḥazret-i Şeyḫ Zāhid —ḳuddisa’llāh rūḥihī— buyurur Şeyḫ cevāb dedi ki: “Hīç şek (03) yoḳdur munda ki Allāh Te‘ālā’nınğ ḥaḳīḳatı bardur ki ol ḥaḳīḳat zāt-ı şerīfī- (04) dür ki ol ḥaḳīḳatda çoḳluḳ ve keşret vechi-y-len yoḳ ve revā degül her- (05) çend ki biz onınğ zātınınğ künhini bilmeyāḳ ve ol ad ki delālet ede (06) ol zāta, ona “ism-i zāt” dërler, Allāh adı kibi”. Sonğra ‘arz eyledim ki siz mükerrer (07) buyurubsız ki bilmaḳ olmaz ol zātınñ künhini, pes ol ad ol zāta (08) delālet etmez, pes Allāh zāt adı olmaya”. Cevāb buyurdı ki: “Tefāvüt var (09) bu ma‘nā ilen ki bir adı vaz‘ edeler bir ma‘nā için ki ol zātī ola bir şıfatı-y- (10) lan ki ḥaḳīḳatda her biri ol zātdın ve ol şıfatdın

bilineni ortaya çıkarmak.” dedi. Kümeyl, “Beyanı daha artırır mısınız?” dedi. “Birleme (tevhit) sıfatı gereği birlğin kavranması” dedi. “Sırrın baskın gelmesiyle örtünün yırtılması”. Sonra [Kümeyl], “Beyanı daha artırır mısınız?” dedi. [Hazret], “Ezel sabahında ışığın doğmasıdır; bu yüzden onun etkileri ‘heykel’lerini [görünmesi engellenen yönleri] ortaya çıkarır” dedi. Sonra, “Biraz daha açıklar mısınız?” dedi. [Hazret], “[Akıl] kandili[ni] söndür; çünkü artık sabah doğmuş oldu” dedi.

ol ma'nāning (11) cüz'i ola ki ol addın anğlanur* ve ol ma'nā arasında ki bir ma'nā basit ola (12) şıfatsız ki nāçār ola ki ol ma'nānı ta'bīr êdek bir ad-ılan anğlanmağ-ıçün (13) ki ol ad delālet êde bir vaşfa ve murādumuz ol vaşf olmaya belki murād (14) ol zāt-ı basit ola, nece kim isteyek insānı birisine tanudağ bu ad ilen [32a] (01) ki ma'kül êdendür, lākin murādumuz insān ma'nāsı ola, yoğ ol vaşf; bu nev'- (02) dūr Allāh lafzınınğ delāleti ol zāta". Su'āl êtdüm ki ol ne ma'nādur (03) ki ol zāt-ı müte'ālī ol ma'nāya ma'rūf ve meşhūrdur". Buyurdi ki: "Eşyāya nazār (04) kılduğ, görduğ ki eşyā varı muhtāc ve mevfkūfdurlar özgeye ki ol (05) ğayr-ı muhtācdur özgeye, pes tanuldi ol zāt āyātıylan ki ol zāt (06) muhtācdur ve nişān ve 'alāmet oldı ol zāt-ı basit-i muğaddese ve bu ma'nā- (07) dın özge ma'nā ol zātdın bize zāhir olmadı ve hāşıl olmaz muğaddesde (08) tefekkür êtmekdin bizüm içün meger taħayyür ve 'acz". Su'āl êtdüm ki: "Bēyledür cemī'-i (09) 'āķillering nisbeti ol cenāb ilen?". Söyledi: "Yoğ, tefāvüti var. Êşitmeyübsen (10) ki enbiyā ve hulefā —'aleyhimü's-selām—'larınğ evvel kademı evliyāning āħir kademidür ve (11) enbiyāning āħir kademı evliyāning evvel kademidür?". Söyledüm ki: "Bu ma'nānı beyān (12) êylenğüz* ki ne vechdindür?". Buyurdi ki: "Anıñ içün ki enbiyā ve hulefā ol (13) Tanğrı Te'ālā'nı tanurlar ve ol zāt-ı şerīfdin halkını ve evliyā halkdın hālıķı (14) tanurlar ve bu ma'nā ħāzret-i şāh-ı velāyet ve sulţān-ı serīr-i hidāyet, server-i aşfiyā' [32b] (01) Emīrū'lmü'minīn —'aleyhi's-selām—'dın mütevātir bize yētişübdür ki ol ħāzret buyurubdur (02) ki: '**Ariftü'llāh bi'llāh**⁴²'. Söyledüm ki: "Bu ne vechlen olur?". Buyurdi: "Ol zaman (03) bu ma'nā el vērür ki bende her ne bile, Tanğrı Te'ālā'dın bile ve Tanğrı Te'ālā'dın göre (04) ve eşide*, êyle kim ħadīs-i ħudsī-yi ħāzret-i serverü'l-enbiyā ve ħātemü'l-mürselīndin bize (05) mütevātir yētişübdür". 'Arz êtdüm ki: "Esmā'-i şıfāt hanķısı esmā'dur?". Söyledi:

* Metinde: 'انكلانوز'.

* Yazımı: 'ایله انكوز'.

⁴² Hz. Ali'ye mensup bir söz: "Allah'ı Allah'la tanıdım" (عَرَفْتُ اللَّهَ بِاللَّهِ).

* Yazımı: 'ایشیتده'.

(06) “Mevcūd ve ‘Ālim ve Ḥayy ve Kādir ve Semī‘ ve Baṣīr ve Vāhid”. Söyledüm: “Esmā’-i ef‘āl hanķı (07) esmā’dur?”. Buyurdu ki: “Mücid ve Ḥalīķ ve Rezzāk kibi ve özge adlar daķı ki fi‘le (08) delāleti ola”. ‘Arz etdüm ki: “İttiṣāf-ı ef‘āl ne ma‘nāsı bar?”. Buyurdu ki: “Ëyle (09) kim Allāh Te‘ālā —celle celālüh— buyurur ki: “**Leḥū’s-semāvātü ve’l-arz ve leḥū’l-esmā’ü’l-ḥusnā**”⁴³ (10) yok ol ma‘nāya: *mā fi’s-semāvāt ve’l-esmā’ü’l-ḥusnā*⁴⁴”. Sordum: “Esmā’-i ḥusnā hanķı esmā’- (11) dur?”. Buyurdu ki: “Ol esmā’ı ki delālet edeler ol nev’ kemāla ki ol kemāllar (12) Tanğrı Te‘ālā’ya nakz olmaya”. Dédüm: “Ol esmānıñ ‘adedi neçedür?”. Buyurdu: “Toksan (13) tokuz. Gerekdür ki siz Allāh Te‘ālā —celle şānüh— ol adlarnañ çaķırasız ve ol ad- (14) lar budur: Allāh, el-Vāhid, el-Eḥad, el-Şamed, el-Evvel, el-Āḥir, es-Semī‘, el-Baṣīr, [33a] (01) el-Kādir, el-Kāhir, el-‘Alīyy, el-A‘lā, el-Bākī, el-Bedī‘, el-Bādī, el-Ekrem, ez-Zāhir, el-Bātin (02) el-Ḥayy, el-Ḥakīm, el-‘Alīm, el-Ḥalīm, el-Ḥafiz, el-Ḥakķ, el-Ḥasīb, el-Ḥamīd, el-ḥafī, er-Rabb, er-Raḥmān, (03) er-Raḥīm, ez-Zāri‘, er-Rezzāk, er-Rakīb, er-Ra’ūf, er-Rā‘ī, es-Selām, el-Mü’mīn, el-Müheymin, el-‘Azīz, (04) el-Cebbār, el-Mütekebbir, es-Seyyid, es-Sebbūḥ, eṣ-Şehīd, eṣ-Şādīķ, eṣ-Şāni‘, eṭ-Ṭāhir, el-‘Adl, (05) el-‘Afv, el-Ġafūr, el-Ġanī, el-Ġıyās, el-Fātır, el-Ferd, el-Fettāḥ, el-Fālīķ, el-Kādīm, el-Melik, (06) el-Kuddūs, el-Kavī, el-Karīb, el-Kayyūm, el-Kābız, el-Bāsıt, Kāzī’l-ḥacāt, el-Mecīd, (07) el-Mevlā, el-Mennān, el-Muḥīt, el-Mübeyyin, el-Muķīt, el-Muşavvir, el-Kerīm, el-Kebīr, el-Kāfī, Kāşifü’z-żarr, (08) el-Vetr, en-Nūr, el-Vehhāb, en-Nāşır, el-Vāsi‘, el-Vedūd, el-Hādī, el-Vefī, el-Vekīl, el-Vāriş, (09) el-Berr, el-Bā’iş, et-Tevvāb, el-Celīl, el-Cevād, el-Ḥabīr, el-Ḥalīķ, Ḥayrū’n-nāşırın, ed-Deyyān, (10) eṣ-Şekūr, el-‘Azīm, el-Laṭīf, eṣ-Şāfī. *Bismi’llāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm*. Bilünğüz ey tarīķat ķardaşlar- (11) imuz,

⁴³ Kur’an-ı Kerim, Tâ-Hâ/20: 6-8 ayetlerinin bir kısmı:

لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى (٦) وَإِنْ تَجَهَّرَ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى (٧) اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى (٨)

(Göklerde, yerde ve ikisinin arasında bulunan şeyler ile toprağın altında olanlar hep O’nundur. * Eğer sen, sözü açıktan söylersen, bilesin ki o gizliyi de, gizlinin gizlisini de bilir. * Allah kendisinden başka ilâh olmayandır. En güzel isimler O’na mahsustur).

⁴⁴ “Göklerde olanlar ve güzel isimler” (Kasdedilen bu mana değıil).

Zāhidī ve Şafevīlerdin ki Allāh Te‘ālā —celle şānūhu’l-‘azīz— mevcūd ve şābit ve eḥad ve şamed ve (12) ḥayy ve ‘ālim ve kādīrīdür müberrā varı naḫsdın, varı şıfāt kemālīlan ve hīç şey mevcūd (13) degül idi ol zāt-ı muḫaddesdin özge. Ol zāt-ı muḫaddesinḡ baḫr-ı keremi ve muḫabbeti (14) ve şefkātı ḫareket ve cūşış édüb maḫlūkāt mevc ü ḫubāb dēk ol baḫr cūşış’idin [33b] (01) ḫāşıl ve mevcūd oldılar ve ḫalk étmedi ‘ālemi ihtiyāc ve ıztırārdın, bel maḫz tefāzzul ve nihāyet-i (02) şefkāt-ılan ki cevādluḫ şıfatınıḡ eşer ve fāydasıdur, ol bir avuc susuz (03) ve muḫtācları öz zülāl feyz-i vücūdıdın behremend ve sīrāb étدی ki ol bīnevālar ol (04) zāt-ı muḫaddesi tanımaḫlan ve ol ḫüsn ve ziyā ve cemāl müşāhedesindin behrever olub (05) ser-efrāz ve mesrūr olalar. Pes ḫalkı yaratmaḫ ve ĩcād étmak ḡāyet ve fāyda- (06) sı ol ḫālīḫ-ı celīlinḡ tanumaḫı ve ma‘rifetidür ve ma‘rifet fāydası ve ḡāyeti muḫabbetdür (07) pes sa‘y édünḡüz ey ṫarīkat ḫardaşlarımız ki muḫibblerdin olub ve muḫabbet şemeresindin (08) ki ol müşerref olmaḫ ve ibtihāc ve sürürdur, muḫabbet-i ḫaḫīḫīninḡ ḫüsn ve kemāl ve (09) cemālındın ki murād cennetu’llāhdın ol ma‘nā ve mertebedür ve ‘ārif ve muḫibbler maḫşuş (10) cennetidür, payınḡuz alub ebedü’l-ābād ol na‘ımdın ḫoş-vaḫt ve mültezz ve ḫazret-i kādīr-i (11) zū’l-celāl dergāhınıḡ muḫarrebleridin olasız ki ol ṫayifeniḡ vaşfında (12) buyurur ki “es-sābıḫūn, es-sābıḫūn, ulā’ike’l-muḫarrebūn” ve behişt ki (13) vaşf oldı, a’lā ve eşrefdür ol cennetdin ki ḫūr u ḡılmān ve ḫuşūr ve fevākih (14) ve özge ni‘metler daḫı onda va‘de olunubdur ki ol aşḫāb-ı mübīn behiştı ve maḫāmıdur. [34a] (01) Biz bundın sonḡra beyān édaḫ ḫılḫat ve yaratmaḫ tertībini: Bilünḡüz ey din ve ṫarīkat (02) ḫardaş ve yoldaşlarımız, ḫünki ḫālīḫ ve şāni‘-i ‘ālem — ‘izzet kelimetuhū ve cellet ḫudretuhū ve ‘azumet (03) celāletuhū— müberrā ve münezzehdür varu naḫşlardın ve ḫālīḫ ve tamām édentür ḫamu muḫtāclar (04) ve nāḫışları, zātı erfa‘ ve a‘zamdur tamāmluḫdın; pes evvel şey’ ki ol kādīr-i ber- (05) kemāldın zuḫūra gelür ve vücūd ḫulle vü ḫal‘atın ḡeymaḫa müşerref ve müzeyyen ol

nūrīdür (06) ki zātında hīç noḡsān yoḡdur ve kıyām ihtiyācı yoḡdur özge maḡlūka levn (07) kıyāmı dek cisme ve onıñg zāt ve ḡaḡīḡatı a‘lā ve eşrefdür cism ve cismānīdin (08) belki cism onıñg zıllınıñg kölgesidür ve ol ḡaḡīḡatınıñ yaratan ve saḡlayanı (09) Allāh Te‘ālā’dur —celle şānūh— ve ḡamu eşyāya yētişen ve bilen ol zāt-ı mūnevverdür ve zāhiri (10) ve bātını tamām nūrdur; eger fi’l-meşel nisbet edeler şūrete ve muşavver ola, şūretīdür (11) ki gözi ve ḡulaḡı ve eli ve tili ve sāyir a‘zāsı ḡamu nūrdur. İhāḡa eder ve görer (12) ḡamu eşyānı ve mūnezzeḡdür ḡamu noḡşān ve ‘aybdın; onıñg içün ki her kemāla ki lāyıḡ (13) ve sezāvārdur, ol ḡālīḡdın <ki tamāmluḡdın> erfa‘ ve a‘zamdur vāsıtasız ol nūr içün ḡāşıl ve (14) mevcūddur ve bu vechdendür ki lāyıḡ ve mūnāsib degül ḡālīḡ-ı ‘ālemdin —celle şānūh— [34b] (01) evvel ḡatla, ol nūr-ı tamāmdın özge şādır ve mevcūd ola, zīrā ki tamāmiyyetdin yuḡaru (02) ve a‘lādur, pes Allāh Te‘ālā’nıñg evvel tecellīsiniñg eşeri ki zūhūra gelebilür ol (03) nūr-ı kāmildür ki mūnāsibdür ol ḡālīḡa —‘azumet kelimetuhū— ve hīç reyb ü şekk yoḡdur (04) ki bēyle kāmil zāt ‘aḡldur ve ḡazret-i ḡatemū’l-enbiyā’ ve seyyidü’l-mürselīn bu ma‘nādın (05) ḡaber vērüb buyurubdur ki “**Evvele mā ḡalāḡa’illāhu’l-‘aḡl**”⁴⁵. Anıñg içün (06) ki ol zāt a‘lem ve aḡrebdür cenāb-ı ḡuds-ı ilāḡiye ḡamu özge eşyālardın ve (07) muḡibraḡdur ḡamudın ol zāt-ı bī-zevāl-ı mūte‘ālīye ve noḡşān şıfatı ondın (08) zāyıldür, pes nihāyet-i itā‘at ve ḡāyet-i bendeluḡ onıñg-çün ḡāşıldur ve hīç (09) vech-len ‘adem-i itā‘at ol zātında yoḡdur ve bu ma‘nāya işāret buyurur server-i (10) kāyināt “**Faḡāle lehū: aḡbil, fe-aḡbel. Şümme ḡāle lehū: edbir, fe-edber.**”⁴⁶ ve muḡī‘ olduḡı (11) içün idi ki Allāh Te‘ālā —celle şānūh— buyurdı ki öz cāh u celālım ḡaḡḡına ki yaratmamuşam (12) ve ḡaḡk etmemüşem sendin yaḡşu ve eşref hīç ḡaḡk ve hīç şey eşyādın ve ‘ālemī ki (13) ḡaḡkı bu

⁴⁵ Bk: 29. açıklama.

⁴⁶ Kāfi’de (Usūlü’l-Kāfi: c. 1, s. 16) İmam Bākir’dan anlatılan bir hadisin bir kısmı. Hadisin aslı ve tamamı: لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْعَقْلَ اسْتَنْطَقَهُ، ثُمَّ قَالَ لَهُ: أَقْبِلْ، فَاقْبَلْ، ثُمَّ قَالَ لَهُ: ادْبُرْ، فَادْبُرْ، ثُمَّ قَالَ: وَ عَرَبِيٌّ وَ جَلَالِيٌّ مَا خَلَقْتُ خَلْقًا هُوَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْكَ، وَ لَا أَكْمَلْتُكَ إِلَّا فِيمَنْ أَحَبُّ، أَمَا إِلَيَّ إِلَيَّ أَمْرٌ، وَ إِلَيَّ أَنْهَى، وَ إِلَيَّكَ أَعَاقِبُ، وَ إِلَيَّكَ أُنْيَبُ. (Tanrı akli yarattı, ona “Gel!” dedi. Geldi. “Arkamı dön!” dedi. Döndü. “Yüzünü dön!” dedi. Döndü. Sonra, “Ben senden daha yüce, şerefli ve iyi bir şey yaratmadım,” dedi. “Senin gereḡince ödüllendirir, senin gereḡince cezalandırırım”).

nev‘din ola, ol ‘āleme “‘Ālem-i Ceberūt” dērler ve ol melāyik ve rūhānīler (14) ki ol ‘ālemedürler kamu nihāyet-i ḥüsn ve ḡāyet-i kemālda nūrānī ve mevşūfdurlar [35a] (01) kamu yahşı ve ḥaş ahlāka ve dāyim ma‘rifetu’llāh müstaḡrakı ve ḥayr-ı ḥaḳīḳī-yi cemālınḡ vālih ü (02) ḥayrānidurlar ve kamu bu şuver ve envār a‘lā ve erfa‘durlar ecsām ve mevāddın ve varu (03) müberrā ve mütaḥherdürler kuvvet ve isti‘dāddın; pes ḥiç cihetdin yoḳluḡ ve zevāl (04) ol envāra yolu yoḳdur ve kamu ḥafīz-ı muṭlak ḥıfz ve ḥimāyetinde nihāyet-i behcet ve (05) ḥoş-vaḳtluḡda ki kamu kemālāt ve lezzāt ol envār için ḥāzır ve müheyyā ve mevcūd (06) dur ve ḥāzret-i ḳuṭbu’l-evliyā ve ḡavsü’l-evtād Şeyḫ Zāhid —‘aleyhi’r-raḫmet ve’r-rızvān— (07) buyurur ki her ne bu ‘ālem<-i fānī>de ölüdür, ol ‘ālem-i şerīfde tiri ve mevcūddur ve ol (08) ‘ālemde ölü ve cansız şey yoḳdur ve kamu bilüklü ve şu‘ūrludurlar, ḥ^vāh taş (09) ve ḥ^vāh der ü dīvār ve yazı ve daḡlar ve aḡaclar ve yemişler ve özge şeyler söyle- (10) şüller ve şāhib-keḷāmdurlar ve dāyim Ḥāzret-i Rabb-i celīl tesbīh ve tehlīline meşḡul ve (11) müstaḡraḡdurlar ve rūhānīler ki ol ‘ālemedürler onḡlarınḡ müşāhede- (12) sindin dāyim ḥoş-vaḳt ve mütelezziz ve mesrūrdurlar ve ḡam u elem ve fitne vü fesād ol (13) nūrānī ‘āleme yolu yoḳtur ve ḥāzret-i sultānū’l-‘ārifin ve ḳuṭbu’l-kāmilīn Şeyḫ Şafīye- (14) ddīn —ḳuddisa’llāh rūḥihī— buyurur ki ol ‘ālemi köhne étmez zamān niye kim ol nūrānī [35b] (01) ‘ālem-i zamāndan uçaraḡ ve yuḡaru ve ‘ālīraḡdur ve zamānınḡ éli ol ‘ālem ve ehlininḡ (02) éteğine yėtişmez ve arḡlar ve sular ki ol ‘ālemde revāndur varı āb-ı ḥayāt- (03) dur ve eşcār ve eşmār ve sebzesi varı tirig ve ḥayātlu ve ser-sebz ü ḥurrem- (04) dūrler ve dāyim ve hemīşe bahārdur ki ḥiç zād ḥiç cihetdin ol ‘ālemdin ki behişt-i ‘anber- (05) siriştdür ne ḡadar ki tenāvül édeler eksük olmaz. Ḥāzret-i şeyḫū’l-‘ārifin ve (06) zübdetü’l-evliyā’ Şeyḫ Cemāleddīn ‘Alī ol ‘ālem vaşfinda buyurur ki ḡümān étmeye- (07) siz ki cennet yemiş ve eşmārı bu ‘ālem yemişleri kibi keşīfdür ki tenāvül (08)

édende muhtâc ola tahtlîle ve def'e, néce ki bu 'âlemeddür; belki nihâyet-i leţâfet ve * (09) nezâketdedürler ol mertebede ki onğlar ilen bu dünyâ yemişleri arasında (10) nisbet hîç vech-len yokdur. Ol yemişler tenâvülidin bêhişt ehline ağırluğ (11) ve şıkl ve sukm hâşıl olmaz ve onğlardın eksük olmaz ve ol 'âleminğ hür u (12) ğilmânına qarılığ ve za'f yolu yoktur ve büzürgvâr atam Sultân Burhâneddîn (13) buyurdı ki ol 'âleminğ nihâyeti yokdur; vüs'atı eyledür ki Allâh Te'âlâ —celle sultânüh— (14) her bir yevmine on bu 'âlem kibi belki 'avâlim-i ğayr-ı mütenâhî tefâzzul ve 'aţâ éder". Cem'î tâliblerdın [36a] (01) su'âl étdiler ki: "Néce olur ki nihâyeti olmaya?". Cevâb dedı ki: "Ol 'âlem cism degül (02) ki mahtûd ve mütenâhî ola; 'âlemîdür nürdın ki yeri ve gögi ve eşcârı ve enhârı kamu (03) bînâ ve şinevâdur". **Su'âl** étdiler ki: "Halâyık birbirin görerler ve danışurlar?". (04) **Cevâb** buyurdı ki: "Hicâb ol 'âlemde mütaşavver degül; pes kamu birbirlerin (05) görerler ve müşâhede éderler ve tekellüm éderler, eger başîret gözlerin velâyet nûrına (06) münevver ve qarîn édüb özlerin küdüret-i nefsanî ve 'alâyık-ı cismânîdın münezzeh ü (07) müberrâ étmişler olalar; ve-illâ görebilmezler. Bu mağâmda 'ârif-i rabbânî Mevlânâ (08) Celâleddîn Rûmî buyurur: "Rev kıyâmet şev kıyâmet-râ bêbin * Dîden-i her-çîz- (09) râ şart est in"⁴⁷. **Su'âl** étdiler ki: "Ol 'âlemde géce ve qaranku bardur?". (10) **Cevâb** buyurdı ki: "Géce ve gündüz ol yerde mümkün ve mütaşavverdür ki gün (11) tulû'ı ve ğurûbı ola ve ol 'âlemde gün çıkmakı ve batmakı mütaşavver degül; belki (12) gündin ve gün nûrındın müstâgnîdürler ve ol 'âlem ışıkluğı cennât-ı kuds-ı ilâhî nûr- (13) indındur ve ol 'âleminğ yeri ve gögi ol muţahher nürdın münevverdür; pes dâyim gündüz- (14) dür, bêyle kim Allâh Te'âlâ —celle şânüh— buyurur: "Allâhu nûru's-semâvât-ı ve'l-'arz" ve [36b] (01) hazret-i nûru'l-evliyâ' ve sirâcû'l-aşfiyâ' Şeyh Şadreddîn <eş-Şafevî> buyurur ki: "Bir igine delüg-

* Diğér satırda tekrar fazladan yazılmıştır.

⁴⁷ "رو قیامت شو قیامت را ببین * دیدن هر چیز را شرط است این": Gît kıyâmet ol, kıyâmeti gör; her şeyi görmenin şartı budur. (Mevlana, Mesnevi, 6. defter, 756. beyit).

(02) indin tüşen kadarınca nūr ol ‘ālemdin, kuyaşa mütecellī olur kim kuyaş bēyle (03) nūrānī ve mütecellī oldı ki yēr ve yēr ehli ol ışık ilen münevver olub tiriglik ve (04) ma‘āş ēderler ve birbirin bākī eşyānı görürler ve bu iktizā’-i hikmet-i bālīga-yı rabbānī- (05) dūr <ki eger bēyle olmaya idi dāyim bu ‘ālem qarankuluğ ve zūlmānī olurdı ve hergiz ışık ve münevver degül idi; zīra ki bu ‘ālem keşīf ve zūlmānīdür,> güzgü enğsesi kibi ve bu ‘āleminğ yūzi fi’l-ḥaḳīka ol ‘ālemedür. Ol (06) cihetdendür ki eşyā onda mün‘akis olur ve eşeri cisming ol bir yüzindin (07) zāhir olur”. Ve ḥazret-i tācū’l-mille ve’ d-dīn Sulṭān Şeyḫ Zāhid —ḳuddisa’llāh Te‘ālā (08) rūḫihī— buyurur ki ol ‘ālem ve ol ‘ālem ehli ḳamu müstağnīdürler her kemāldın (09) ki oñlar içün mümkündür ve ol ‘ālemde* telvīn yoğtur, temkīn ‘ālemidür ve her ne ol (10) ‘ālemeddür, her biriniñ maḳām-ı ma‘lūmı bardur ki ol mertebedin nāzil ve şā‘id olmaz- (11) lar; nece kim Tanğrı Te‘ālā —‘azze ve celle— buyurur oñlar tili ilen: “Ve mā mennā illā lehū (12) maḳāmün ma‘lūm”⁴⁸ tefāvütleri derecāt-ı ma‘rifet ve muḥabbetdür ki ona göre behcet (13) ve sūrūr ve salṭanatları bardur”. **Su’āl** ētdiler ki: “Ol ‘ālemī ki vaşf (14) ētdünğüz cismdür?”. **Cevāb** dēdi ki: “Cism degül, neçün ki cism anğlamaz [37a] (01) ve müdrik degül ve bēyle cismānī dahı degül, ki eger bēyle (02) ola idi pes ‘ilm ihātası ēdebilmezdi eşyāya ve biz bilürüz ki insān bu (03) şağīr cism degül, belki cevherīdür ki ‘ālem-i kebīr ondadur. Èyle kim Ḥazret-i Seyyidü’- (04) l-vaşīyyīn ve İmāmü’l-müttaḳīn Emīrū’l-mü’minīn bu ma’nāya işāret ēdüb buyurur: “**Ve (05) tez’amü inneke <cirmü> cismün şağīrün ve fık-enṭavā’l-‘ālemü’l-ekber**”⁴⁹. Pes ol (06) şey insāndın ki müdrikdür, cism ve cismānī degül, belki cevherīdür ‘ālim. Sonğra söyledi (07) ki sirācü’l-müvahḫidīn ve zūbdetü’l-muḥaḳḳikīn Şeyḫ Zāhid —ḳuddise sirruhū— buyurur kim “Ecsām (08) ol ‘ālemde mevcūddurlar, yoğ bu vücūd-ı keşīf ilen, belki çoğ laṭīf ve

* Derkenar düzeltmede ‘عالمنده’ olarak yazılmıştır.

⁴⁸ “وَمَا مِنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ”: Kur’an-ı Kerim: Sāffāt/37:164 (Melekler): "Bizden her birimizin belli bir makamı vardır."

⁴⁹ “وَتَرَعَمَ أَتَكَ جِسْمٌ صَغِيرٌ * وَفِيكَ انطوى العالم الكبير” [‘cirmü cism’ yerine ‘cirm’ olmalı] (Hz. Ali insana hiteben:) “Sen küçücük bir kütle olduğunu sanma; oysa ki senin içinde Büyük Evren sarmalanmıştır” (Divān-ı Mensūb be-Emīrū’l-mü’minīn, s. 45; Taşbaskı, Tebriz: H. 1283. Ayrıca bak: Tefīr-i Şāfi, c. 1, s. 58).

(09) nazıfıdürler ol mertebede ki güyā ol ecsām bu ecsāminġ ervāhıdurlar (10) ya'nī bunġlarınġ aşıdurlar” ve Hāzret-i Şeyh Burhāneddīn dēdi ki “Bu ma'nānı (11) hāzret-i sulţānū'l-evliyā' ve zūbdetū'l-ārifīn Şeyh Şafiyeddīn'din —‘aleyhi'r-raġmet— (12) su'al ētdiler ki “Ol 'ālem daġı mekān ve zarfıdadur bu 'ālem kibi?”. Buyurdı (13) ki maġdūd ve mütenāhıdürler, yoġ bu zarfıda belki bu ma'nāya nihāyetleri yoġdur ve isti'dād (14) ilen mevcūd olmazlar, belki Allāh Te'ālā —celle şānüh— ol 'ālemi isti'dādsız ve maddesiz [37b] (01) yaratdı ve vücūd 'aţāsı ilen 'ademdin kırtardı, eyle kim hāzret-i imāmū'l-hāfıqayn (02) ve seyyidū'l-vaşıyyīn ve kıbletü'l-müvāhġidīn Emīrū'l-mü'minīn —şalevātu'llāhi ve selāmühū 'aleyh— buyurur: (03) “**Şuverün 'āriyetün 'ani'l-mevādd**”⁵⁰ ilā āhırihū ve çoġ ahādişde bu ma'nāya işāret olubdur”. (04) **Su'al** ētdiler ki zamān ol 'āleme iġaţası var?”. <**Cevāb**> söyledi ki: “Ol 'ālem zamān (05) ve mekāna muġıġdūr. 'Allāh Te'ālā —celle şānüh— ġamu muġıġdūr”. **Su'al** ētdiler ki: (06) “Söyledünġüz ki Allāh Te'ālā —celle şānüh— cismānī degül ve ol 'ālem daġı cism ve (07) cismānī degül?”. **Cevāb** dēdi ki: “Biz dēruz ki insān yāġūt degül ve dēruz (08) ki ağac yāġūt degül bundın ki bir şey'i iki şey'din ref' ēdaġ şirket (09) lāzım degül”. **Su'al** ētdiler ki: “Cevher neġe kısmıdır?”. **Cevāb** dēdi ki: (10) “Cismdür ve ġayr-ı cism ve ġayr-ı cism ervāhdurlar ve 'uġul ki kerrübılerdürler ve (11) Allāh Te'ālā ġamunıġ hālıķı ve mücidedür”. **Su'al** ētdiler ki: “Siz buyurdunġuz (12) ki Allāh Te'ālā evvel 'ālemi ġalk ētdi; āyā Allāh Te'ālā ġādirdür ki evvel cismi ġcād ēde?”. (13) **Cevāb** söyledi ki: “Allāh Te'ālā ġādirdür, lākin cismī ki evvel yarada, ol 'ālem-i (14) 'aġlı olacaġdur, yoġ cism ve cismānī. Niye kim cism o ġaġ mevcūd olabilür [38a] (01) ki 'aġlı ve 'ālem-i 'aġlı ola. Pes onıġ-ıġün ki bu 'ālem muġtācdur ol 'āleme. Onıġ (02) iġün

⁵⁰ Tamamı: «صوّر عارية عن المواد خالية عن الاستعداد تجلى لها فأشرققت و طالعتها فتلاأت فألقى في هويتها مثاله فانظهر عنها أفعاله» [Al-i Muhammed] maddilik giyiminden sıyrılmış ve yetenekten boş suretlerdir ki [Tanrı] onlara tecelli edip ışık saçtı ve ve onları dışarı çıkardı. İşte o zaman onlar parlak oldular ve onların zatında kendi misalini salıverdi ve yapacaklarını onlarla ortaya çıkardı”(Hz. Ali'ye mensup: Āmedī, ġurerū'l-Hıkem, 44. bölüm, Harfu'ş-şād, müselsel 5885. Ayrıca bak: Şerh-i ġurer ve Dürer-i Āmedī, c. 4, s. 218 ve Şerh-i Manzūme-i Sebzevārī, s. 185).

Allāh Te‘ālā —celle şānüh— evvel ‘aql ‘āleminġ mevcūd eder ki muhtācün ileyhdür; (03) ondın sonġra bu ‘ālemi ki cism ‘āleimidür yaratır ki muhtācdur ve bundın Allāh Te‘ālā’- (04) nınġ ‘aczi lāzım ġelmez, belki bu ‘āleminġ artuġ ihtiyācı lāzımdur ki ecsām ‘āleimidür. (05) Bilünġüz ey Zāhidī ve Şafevī ġardaşlar ki Allāh Te‘ālā’nınġ ġudret ve cāh u celālī- (06) nınġ zuhūrı ol ‘ālem-i şerīfde artuġraġdur bu zulmānī ‘ālemdin, onınġ için (07) ki ġamusını māddesiz saġlayubdur ve nihāyet ġusn ü behā ol ‘ālemdakilere ‘aġā (08) edübdür, belki her birine ġayr-ı mütenāhī ‘ālemler in‘ām edübdür. Ol ‘ālem vaşfi (09) ondın artuġraġdur ki bu muhtaşar risālede beyān etmek ola ve bu evşāf ki (10) beyān oldı azacuġdur ol ‘ālem-i şerīf vaşfındın, zīra ki ġaraz bu risālede (11) bizüm i‘tikādumuz beyānıdır, bu ġadara iktifā etmek. Bilünġüz ey şerī‘at-ı Muştafavī (12) —şalla’llāhu ‘aleyhi ve ālih— ve ey tarīġat-i Murtezavī —şalevātu’llāhi ve selāmühū ‘aleyh— tālībleri ki (13) ervāġ iki t̡ayifedürler: bir t̡ayifeninġ teveccühi ġālīġ-ı ‘ālemedür ve hemīşe maġv ve (14) vālīh-i envār-ı ilāhīdürler ve dāyim Allāh Te‘ālā’nınġ tesbīh ve tehlīline meşġöldurlar ve [38b] (01) özge şey’e müteveccih ve meşġül olmazlar ve ‘alāġaları özge şey ilen yoġdur; ya’nī müteveccih (02) olmazlar bi’z-zāt hīġ şey’e ve müte‘allīġ olmazlar onġlara, belki mücerred ve münezzehdür- (03) ler varı ‘alāyıġdın ve dāyim müstaġraġ-ı envār-ı ilāhīdürler ki vaşf etmek onġlarınġ* (04) aġvālın ve anġlardurlar feyz vāsıtası cenāb-ı aġdes-i ilāhīdin bu ‘āleme (05) ve bir t̡ayife anġlardurlar ki Allāh Te‘ālā onġları müvekkel edübdür bu ecsāma (06) ki anġlarınġ şuverlerininġ mażharıdır ki Allāh Te‘ālā —celle şānüh— öz keremi ilen (07) eyle ondın** sonġra kim ol şerīfi ġalġ ve tamām etdi bu ‘ālem ki “‘ālem-i enfüs”dür (08) ve onġa “‘Ālem-i Melekūt” derler ve evvelki ‘ālem şerāfetinde degül, eger-ġi mücerreddürler ve bu ġısm (09) cevāhir cevāhirīdürler ki ecsāma ġıyāmları yoġdur, belki ecsāminġ ġıyāmı onġlara- (10) dur, ammā ef‘ālları zāhir olmaz, illā ālāt-ı cismānī

* Metinde ilgi eki normal n ile yazılmıştır: ‘اونكلارون’.

** Metinde: ‘onđı’ (اوندی).

ve kuvā-yı cüsdānī ilen ve bu (11) nev‘ cevāhir ervāḥ ve melā’ikedürler ki Allāh Te‘ālā anğları ecsām ‘ālemine mülāşık ve (12) mücāvır ḥalk iletmişdür ki ecsāma tahrik ve terbiyet edeler fāyda ve gāyet için, (13) yok ki lağv ve ‘abeş ola ki niyekim ol mücerredü’z-zātlarınğ vücūdı bi’lgayrdur, yok (14) bi’z-zāt ve ḥazret-i ḥālīk-ı ‘ālem ba’zī bu ervāḥlara bir kuvvet vērübdür ve ba’zīye [39a] (01) kuvā-yı müte‘addid ‘atā edübdür ve her rūḥa bu ervāḥdın melekī müvekkeldür ki ol melek (02) fermān ve tedbiri ilen cismde fi‘l ederler ve ba’zī bu nüfüsün eyle muṭī‘ ve fermān(03) maḥvı ve müstağrağdurlar cism tedbirine ki hīç vech-len idrāk edebilmezler, belki me’mūr (04) ve müteveccihdürler ‘ālem-i mülk terbiyetine ol vech-len ki Tanğrı Te‘ālā ta‘līm ve terbiyet edüb- (05) dür ve ol ervāḥ nebātīyyedürler ve ba’zī kuvvet-i ḥissī dahı ‘ināyet edübdür ki (06) ba’zī fi‘lleri idrāk ilen onğlardın zuhūra gelür ve ammā ekşer fi‘lleri ol (07) melek tedbiri ilendür ki bunğlara fermān-fermādur, fermān-fermā-yı küll emri ilen (08) ve ol nüfüs-ı cismānī-yi kavī ilen idrāk ederler. **Su’āl** etdiler büzürg-vār (09) atam Sultān Burhāneddīn’din ki siz buyurdunğuz ki cism ve cismāniler müdrık (10) degül, bes nece cismānī kuvā ilen idrāk ederler?”. **Cevāb** dedi ki: “Farğdur (11) idrāk ilen alet-i idrāk arasında, eyle kim kerkü ile neccār arasındadır ki (12) cism kuvāsı mā-bihī’l-idrākdur, tīşe kibidür ve rūḥ neccār kibi ve ḥazret-i (13) sultānū’l-‘arīfīn ve kuṭbu’l-mürşidīn Şeyḫ Zāhid —kuddise sirruhu’l-‘azīz— buyurubdur (14) ki: “Nüfüs yā ta‘alluğları semāvīyyātadur yā arzīyyāta niye kim cism bu iki nev‘din artuğ [39b] (01) degül ve nefis, nefis degül mādām ki müte‘allığ degül cisme; bes bu kısım melāyik ba’zī müte‘allığ ve (02) müstekendür semāvīyyātada ve ba’zī arzīyyātada, ammā ol melāyik ki müstekendürler (03) ecsāmda kuvā-yı ḥissīyyeleri yokdur, ya’nī göz ve til ve kulağ ve gāyre kuvādın (04) yoklarıdur, belki bir kuvvetdür kamu semāvī ecsāmda, lākin melekī maḥlūğ ve bar- (05) dur bu melāyikdin özge ki ol melek bunğlarınğ āmiri ve müdebbiridür ‘ilm (06) ilen”. **Su’āl** etdiler ki “Āyā ol nev‘ melāyik görürler ve eşidürler

ve (07) söyleşürler?”. **Cevāb** dedi ki: “Belī, tesbīh daḥı ederler, ammā baṣīret gözi ve (08) tili ilen, yoḡ bu cüsdānī göz ve til ilen ve fikr ü ḥayāl ü vehm ü ḥāfıza ve mezkere- (09) leri bar, yoḡ dimāḡ kuvāsı ilen, belki bu ef‘ālī ederler öz zātları ilen ve māzī (10) ve müstakbel fi‘llerinde yoḡdur ve ḡaybet ve ḥuzūr yoḡdur ve bu kısım melāyike ol (11) mevcūdātındur ki evvelki ‘ālemde mevcüddurlar ve ecsām-ı semāvātiyyeniḡ muḥarriki (12) onḡlardurlar ‘ilm ve fermān-fermāluk ilen ve nüfūs muḥarrekdürler itā‘at ve (13) fermān-berdārlik ilen ve bu kısım melāyike olmasa niḡām olmaz ve tertīb bertaraf (14) olur ve bëyledür arzīyyātda daḥı ki her bir cisme ecsāmdın iki melek müvekkeldürler [40a] (01) ki biri āmir ve biri me‘mürdur ḥālīk ve āmir-i küll ḥükmi ilen ve bëyledür kamu besāyiḡde ve (02) aḡcār ve ḡayre de, ammā nebātda kuvā-yı cismānī çoḡ ve müte‘addiddür ki rüḡları ol kuvā (03) ilen ef‘āl-ı muḡtelif edürler ve aḡvālları muḡtelif olur ve bëyledür ḥayvān ve insān- (04) da daḥı ve ol cevāhir ve melāyik ki beyān olundı varluk ve vücüdları mādde ve (05) cismde degül, belki ecsām onḡlardın mevcüd ve var ve bākīdürler ve ol (06) cevāhiriḡ kıyām ve vücüdları özge cevāhir ilendür ki bunḡlardın yuḡaru ve aḡvā- (07) durlar, eyle kim irelüde zıkr olundı ki anḡlara ‘kerrübīler’ ve ‘melāyike-yi ‘illīyyīn’ dèrler (08) ve bu cevāhir ki ecsām müdebbiridürler, bunḡlarıḡ fi‘lleri mādde ve cismdedür ve ḡāyim (09) ve mevcüddurlar cismde ki anḡlarıḡ fi‘li mādde olmadın ve mādde vesāḡeti (10) olmadın ṡādir ve mevcüd olmaz ve eṡyā’-i ‘aḡlīyye ve ḡissīyye mevcüd ve mümeṡṡel olurlar (11) bu ‘ālemde ve ol cihetdindür ki bu ‘ālem mevcüdlarına ‘miṡāl ‘ālemi’ dèrler, lākin emṡile (12) ki ol ‘ālemde mevcüddurlar, ḡissī eṡyādın ḡikāyet ve niṡān vèrebilürler dürüst- (13) luk ve tamamluk vechiylen, lākin ḡikāyet göstermegi eṡyā’-i ‘aḡlīyyeni bunḡlarıḡ (14) ḡilāfınadur, zīra kim ‘aḡlī eṡyānıḡ ḡikāyeti ve görünmegi miṡālda ṡādiḡ ve ḡaḡ [40b] (01) vech-len degül, belki rüḡ muṡṡarib ve müṡevveṡdür ol ‘ālem mevcüdlarıḡ zabtında (02) öz kuvvetinde ve fikr ve revīye-i ḡareketi ilen, gūyā ki müṡevveṡ ḡayr-ı

müvâfık emsile ilen anıñg (03) kuvvetinde mevcüddur ve ba‘zî vaqt olur ki hayâlda adıyla sahlânur ve mümeşsel (04) olur ki ‘aqlî zât ve ma‘nâsındın onıñg kuvvetinde ki hayâldur, hiç şey mümeşsel (05) degül ve bu ‘âlemdür mişâl ‘âlemi ve terkîb ve te’lîf ve taḥlîl ‘âlemi nüfûs aḥbârı ilen (06) ki eger bēyle olmayaydı, fikr ve rü’yet mevcüd olmazdı ve kamu eşyâ-yı taşavvuriyye bu (07) ‘âlemedür muḥâṭ olmaḡ ilen, yok ḥulûl ilen. Bilünğüz ki bu ervâḡ ki vaşf (08) êduḡ, cismleriñg cânı ve rûḡdurlar ki eger ol ervâḡ olmayalar bu cism (09) ‘âleminde hiç şüret yoḡdur ve hiç şey tiri ve ḡayy degül, belki ma’dümdurlar bi’lküllîyye (10) ve kamu bu rûḡlar müttaşıldurlar ‘aql ‘âlemine ve onḡlardın emr ḡabül êderler ve cism (11) tedbiri êderler; pes ba‘zî bu ervâḡdın çün cism ve mâddeleri i’tidâla yavuḡ olur (12) şâḡib-i ḡiss olurlar; pes idrâk êderler eşyâ’-i cüz’îyyeni ol âlât ilen ki (13) ḡazret-i Ḥaḡ Ta‘alâ öz raḡmet ve şefḡatı ilen onḡlara ‘atâ êdübdür, tanurlar eşyânı (14) ve bilürler kuvâlarıniñg ḡadr-i zuḡûrı ilen* onḡlarıñg ḡavâşşını; pes her ne ecsâm ‘âleminde [41a] (01) zâḡir ve mevcüd olur, onḡlarıñg maḡzarı ve mebdē’i ol ‘âlemdür ve her ne kim bar ve mevcüd- (02) dur, anḡlarıñg ḡâlîḡı ve mücidi Allâḡ Te‘âlâ’dur —celle şânühu’l-‘azîz— ya‘nî hiç şey o ‘âlem-inenḡ (03) Tanḡrı Te‘âlâ arasında yoḡdur ve ḡazret-i ḡuṡbu’l-mürşidîn Şeyḡ Zâḡid —ḡuddise sirruhü— (04) buyurur ki melâyike-yi muḡarrebîn ‘aql ‘âlemindeñdürler ve maḡlûḡâtda ‘aql kamu eşyâdın (05) nûrânîraḡ ve tecerrüdi artuḡdur. Ol cihetdın münâsıbdür ki ol şey’ ki Allâḡ (06) Te‘âlâ’dın zuḡûra geḡe, vücüd ḡal‘atına lâyıḡ-ı ‘aql ola ve ondın soḡra melâ’ikî ki (07) mücâvirdürler ecsâma ve nüfûs ‘âlemindeñdürler ve tecerrüd ve envârları ol mertebede (08) degül, zuḡûr ve vücüd ḡal‘atına fâyiz olurlar ve ecsâm ‘âlemi nüfûs ‘âlemindeñdın soḡra (09) şâdir ve mevcüd oldılar, niye kim çoḡ zâḡirdür ki münâsebet olmadın hiç şey hiç (10) şeydın tapunmaz ve ḡalk olmaz”. **Su’âl** êtdiler ki: “Evvelki ‘âlemdē çoḡ (11) melâyik vardur yâ bir melekdür?”. **<Cevâb:>** Şeyḡ

* Fazladan bir ‘ki’ yazılmış, üstü çizilmiştir.

Burhāneddīn cevāb dēdi ki: “Allāh Te‘ālā’dın (12) —celle celālūh— evvel ‘aql şādir ve mevcūd oldı ki ol ‘aqla “‘aql-ı evvel” dērler, èyle kim (13) aḥbārda vāқи’dür ve evvel ‘aql bir ve vāḥiddür, niye kim bir irelü ve muḳaddemdür iki (14) ve üç ve özge a‘dāda, pes Allāh Te‘ālā’dın evvel mertebe bir ḥalk zāhir ve mevcūd oldı ve ol bir şey [41b] (01) ‘aqldur ve eşrefdür ḳamu ‘aqlardın ve rūḥlardın ve ḳamu nūrlardın ve (02) ondın sonḡra özge melāyik Allāh Te‘ālā’dın şādir ve mevcūd oldılar ve zuhūra geldiler (03) tertīb ilen biri birinḡdin sonḡra ve her irelüki sebebdür sonḡrakı ḥalka, yok (04) özindin, belki Tanḡrı Te‘ālā’dın —celle şānūh— ve ol zāt-ı şerīf-i müte‘āl müsebbibū’l-esbāb (05) ve ḥālīḳu’l-ḥalk-ı muṭlaḳdur ve ol melāyik ki ol ‘ālemedürler ve onḡlardın ḥiç (06) ikisi bir mertebede degüller herbirininḡ mertebesi ol birininḡ mertebesindin (07) özge ve ayrudur ve herbirininḡ bir ḥaşş eşeri nūfūs ve ervāḥ ‘āleminde bardur (08) belki ecsām ‘āleminde daḡı bardur, lākin nūfūs ve ervāḥ ciheti ve vesāṭeti ilen ve her- (09) biri anḡlardın ecsām ‘āleminde bir mülkleri bardur ki onḡlarınḡ fi’li evvel (10) öz mülk ve vilāyetlerinde zāhir olur ve ondın sonḡra özge mülk ve vilāyet- (11) lerde, meşelā evvel fi’lleri ‘arşda ve kürsīde ve zūḥal göginde yā özge kevākib (12) göglerinde tā merkeze yētişe ve ondın sonḡra terkīblerde ve mürekkeblerde ki evvel (13) ma‘den ve nebāt ve ḥayvān ve insāndur fi’l ēderler; pes gög ve yer īcādınınḡ fāyda (14) ve ḡāyeti insāndur ve insān ḡāyeti Allāh Te‘ālā’nınḡ ma‘rifeti, bēyle kim aḥādīş-i ḳudsī- [42a] (01) de vāқи’dür: “**Küntü kenzen mahfiyyen, aḥbebtü en u‘refe fe-ḥalaḳtü’l-ḥalka li-en** (02) **u‘ref**”⁵¹ ve bēyle kelām-ı mecīd’inde buyurur: “**Ve mā ḥalaḳtü’l-cinne ve’l-inse** (03) **illā li-ya‘būdūn**”⁵² ve muḥāldur ki insān vücūdınınḡ fāyda ve ḡāyetine mürşid ve (04) mu‘allimsiz yētişebile ve mu‘allim-i muṭlaḳ Allāh Te‘ālā’dur —celle şenā’ūh— pes zārūrdur ki Allāh (05) Te‘ālā insān nev‘indin mu‘allim ve mürşidī onḡlara göndere ki

⁵¹ Hadis-i Kutsi: “كُنْتُ كَثْرًا مُخْفِيًّا أَحْبَبْتُ أَنْ أَعْرِفَ فَخَلَقْتُ الْخَلْقَ لِأَنْ أَعْرِفَ” (Ben gizli bir hazine idim; bilinmekliğimi istedim ve bu halkı yarattım ki bilineyim).

⁵² Kur’ân-ı Kerīm, Zāriyât/51: 56 “وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ” (Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım).

onğları Allāh Te‘ālā’- (06) niñg ma‘rifetine ve <‘ibādetine>* hidāyet éde ve bèyle kimseye nebī ve peygamber dèrler. (07) **FAŞL: Nübüvvet İsbātında.** Bilünğüz ve āgāh olunğuz éy Zāhidīler ve (08) Şafevīler ki Allāh Te‘ālā –celle şānüh— öz hikmet-i kāmili ilen quds ‘āleminde insān (09) ervāhın ĩcād étđi ki müştāk-ıdılar ol ervāh Allāh Te‘ālā ma‘rifet ve ‘ibādetine, (10) pes ĩcād éyledi ecsādı ve nüzül buyurdı ervāhları ecsāda ki yetişeler (11) öz müştāklarına ki ol hālīk-ı ‘ālim ma‘rifetidür ve onıñ ‘ibādet ve (12) itā‘atındın a‘lā merātib ve derecāta yetüb öz zevātın tanuyalar ve bileler (13) öz noksān ve ihtiyācların ve ol nüzül ve ta‘alluğda in‘ām ve i‘tā étđi (14) onğlara meşā‘irdin ve ālātdın ol quds ‘āleminde gerek-idi, belki artuğrak [42b] (01) zarüretdin, lākin ol bilük kāfī degül idi ol ervāhıñ rücū‘ı için ‘illīyyīn (02) ‘ālemine éyle kim bellü ve zāhirdür, belki muhtāc idiler <éyle>* kimseye öz nev‘lerindin ki (03) vāsıta ola onğlar ilen hālīkları arasında ki ta‘līm éde ve göstere anğlara (04) yol ve tarīkatī ki quds ‘āleminde ve vūşul mücibi āferīdegār-ı ‘āleme ola; pes ol kimse (05) vāsıdadur halk ilen hālīk arasında ki quds ‘āleminde müstefīz olub (06) ifāza éde tabī‘at ve halk ‘āleminde ki ol devletlü bereketiden her kimse öz (07) lāyık ve münāsib kemālına yetüb behişt yerine dāhil olub her biri öz mertebesinde (08) hoşvaqt mütemekkin olub maqām édeler ve bèyle kimseye ki vaşf olundu “nebī” (09) ve “peygamber” dèrler. Pes zarürdür ki ol nebī mevşuf ola bir cihetdin şifātu’llāh (10) ve bir cihetdin dağı mevşuf ola beşer şifātına ve bèyle kimseniñ tiyneti a‘lā ve (11) eşrefdür elbette kamu ol halkdın ki onıñ zamānındadır ve cesedi bī- (12) ‘ayb ve tamāmraqdur kamu benī-nev‘i insāndın ve gerekdür ki tāmümü’l-hılka ola ve zarür- (13) dur ki ol hālīfetu’llāhdın hergiz yaman fi’l zāhir olmaya ki halk nefretine ve bī- (14) i‘timādluğına bā‘iş ola, belki ma‘şüm ola ve her ne ondın soralar vāfī ve şāfī [43a] (01) cevāb vérebile ve her du‘ā ki éde müstecāb ola ve şāhib-i i‘cāz ola, onıñ (02) için ki hālāyık ona muṭī‘ ve münkād olalar ve

* Önce yazılmış olan ‘هدايتته’ çizilmiş “‘ibādetine” biçiminde düzeltilmiştir.

* ‘Her’ kelimesi ‘éyle’ diye düzeltilmiştir.

lâzımdur ol hâlîfeye ki nehy êde (03) hâlâyıkı ol ef'âldın ki ırak êder halkı Allâh Te'âlâ'dın ve buyura ve emr êde (04) ol ef'âl ve a'mâla ki halkınğ yavuklukınınğ sebebi ola hâlîkına ve Allâh Te'âlâ'- (05) nınğ buyurdukinı halka yetüre ve halkı evâmir ve nevâhiye tahriş êde ve bu beyândın (06) zâhir oldı ki peygamber zarûrdur, ammâ lâzım degül ki kamu zamânda peygamber ola, lâkin lâzım (07) ve vâcibdur peygambere ki ümmetine hâlîfe ta'yîn êde ki ondın sonğra peygamberinğ dîni (08) ol vaşîye kayim ola ve onunğ sözi peygamber sözi ola ki kamu da'vây[î] ki (09) ümmet arasında vâkı' ola ol vaşî ref' eyleye ve gerekdür ki peygamber hâlîfesi (10) şebîh ola peygambere kamu evşâfda ve kamu hâlâyıkđın yegrağ ve yakşurağ (11) ola ve kamu zâhirî ve bâtinî 'ayblardın arı ve müberrâ ola ve hergiz ondın yaman fi'l (12) baş urmaya ve ma'sûm ola ve çünki bu delâyil ilen nebî ve vahy şâbit oldı (13) bilünğüz ki tevâtür ilen bize ve sâyir hâlâyıka zâhir ve bellü olubdur ki hâzret-i seyyid-i (14) beşer Muhammed bin 'Abdullâh —şalevâtu'llâhi 'aleyhi ve âlih— cism 'âlemin nür-i kudümü ile münevver ve [43b] (01) müzeyyen edüb nübüvvetin berâhîn-i 'aqlî ve hissî ilen ki ma'ârif-i rabbânî ve şakğ-ı kamer ve süsmâr (02) şehâdeti ol hâzretinğ nübüvvetinedür, şâbit ve zâhir êtdi ve Allâh Te'âlâ'dın kitâbî (03) ki küll-i hâlâyık onunğ bir âyetidin 'âcizdürler ki ol Qur'ân-ı Mecîd'dür, geltürdi (04) ki imdi halk arasında şayi'dür ve kamu halkı kelime-yi tayyibe-yi "Lâ ilâhe illa'llâh"a çağırub (05) da'vet êtdi ve çok halkı şol kelime-yi tayyibe taşdîkine müşerref êtdi ve ayurdı hağ (06) i'tikâdı bâtıldın ve mezmûm ef'âl ve a'mâlî yakşu ve maḥmūd ef'âl ve a'mâldın ve (07) emr ve terğîb êtdi hağ i'tikâdınğ taḥşîline ve maḥmūd ef'âl ve a'mâlinğ müdâvemet (08) ve müvâzabetine ve men' ve cezâ êtdi bâtıl 'akâyidinğ ve mezmûm a'mâl ve ef'âldın, etemm ve ekmel (09) vechlen eyle kim havâşş-ı ümmet arasında meşhûr ve ma'mûl ve müstağnîdür beyân ve burhândın (10) ki ol hâzretinğ buyuruğ ve itâ'atınınğ sebebi ilen hâlâyık behişt duḥûlına (11) ve Hâzret-i Allâh Te'âlâ'nınğ qurbına müsta'id olalar ve ol cemâ'at ki tekebbür

ëtdiler (12) ve içā‘at ëtmediler, Allāh Te‘ālā’nın ğ qurb (13) ve rahmetindin mahrūm ve dūzah ‘azābına müheyyā oldılar ve ondın sonğra ki Resūlullāh risālet (14) teblīğin ëtdi muhkem ve tamām ëtdi ol dīni ħalīfe ta‘yīni ilen ol vağt ki ħacçetü’- [44a] (01) l-vedā‘dın mūrāca‘at ëtmişdi ve Ğadīr-i Ħum menziline nüzül ëtmiş-idi ve ħamu ‘uzamā’-i (02) ümmet ve şaĥābe-yi kibār ol menzilde Ħazret’inğ ħulluĝında cem‘ ve ħāzır idiler: (03) “El-yevme ekmeltü leküm dīnüküm ve etmemtü (04) ‘aleyküm ni‘meti ve rezaytü lekümü’l-İslām”⁵³ ol ħazīyyedin ħaber vërür ve ol (05) vāĥı‘a bëyle idi ki Ħazret-i Resūl ol menzil-i şerīfde nüzül ëtmiş-idi ki Cebrā’ıl nāzil (06) oldı ve bu āyeni geltürdi ki: “Yā eyyühe’r-Resülü belliĝ mā ünzile ileyke fe-in (07) lem tef‘al fe-mā bellaĝte risāleteke ve’llāhü ya‘şumike mine’n-nās”⁵⁴. Ħazret (08) dëve cihāzındın minberī düzetüb ol minbere çıĝub ol tarīĝ-len ki ħamu ümmet (09) arasında meşĥür ve mütevātirdür, Ħazret-i Emīrelmü’minīn ‘Alī bin Ebī-Ṭalīb’i (10) minbere çaçırdı ve öz mübārek köynegine dāĥil ëtdi ve “Laĥmüke laĥmī”⁵⁵ ħadīşin (11) buyurdı ve ondın sonğra buyurdı: “Yā eyyühe’n-nās! Elestü evlā biküm (12) min enfüsiküm. **Ķālū: Belī yā Resūlullāh.**”⁵⁶. Sonğra Ħazret-i Emīrelmü’minīn’inğ elin (13) tutub ol ħazreti minberinğ üstünde ucaltub buyurdı: “Men küntü (14) mevlāhu, fe-‘Alīyyün mevlahu”⁵⁷ āhire tøk ve ondın sonğra du‘ā ëtdi ki: “Allāhümme [44b] (01) ve āl-i men vālāhu ve ‘ādi men ‘ādāhu”⁵⁸ ħadīş āħirine tøk* ve ħazret-i Allāh Te‘ālā (02) —celle celālüh— ol ħazreti ĥoşvaĝt ëtdi bu āye-yi şerīfe nüzülü ilen ki “el-yevme (03) ekmeltü leküm dīneküm ve

⁵³ “اليوم اكملت لكم دينكم و اتممت عليكم نعمتي و رضيت لكم الإسلام”

⁵⁴ “يا أيها الرسول بلغ ما أنزل إليك فإن لم تفعل فما بلغت رسالتك والله يعصمك من الناس”

⁵⁵ Hz. Peygamber’in Hz. Ali’ye söylemiş olduĝu bir hadis: “لحمك لحمي و دمك دمي” (Etin etimdir, kanın kanımıdır).

⁵⁶ “: “يا أيها الناس ألسن أولى بكم من أنفسكم قالوا بلى يا رسول الله “: “Ey halk! Acaba ben size kendinizden daha yakışır deĝil miyim? Evet, ey Allah’ın resulü dediler” (Birçok İslami kaynaĝa göre Hacçetü’l-veda’da -18 Zihacce 10 H. günü- Hz. Peygamber son hac dönüşünde Ğadīr-i Ħum çölünde halkı toplayıp bu soruyu sorarak Hz. Ali’yi halifesi olarak göstermiştir).

⁵⁷ “من كنت مولاه فعلي مولاه”: “Ben kimin mevlasi isem, Ali de onun mevlasıdır” (Gadir hadisinin sonu. Bak: 36).

⁵⁸ “اللهم وال من والأه، و عاد من عاداه “: “Ey Allah’ım, onu (Ali’yi) seveneni sev; ona düşmanlık yapana düşmanlık yap!” (önceki hadisin devamı).

* Metinde ‘اخرنه تينك’ gibi yazılmıştır.

etmemtū ‘aleykūm ni‘metī ve rażıytū lekūmū’- (04) l-İslāme dīnen⁵⁹ ve şaḥābe kamu tehniyet étdiler, lākin çün şaḥābe ba‘zī dūnyā (05) ehli ve ona rāğıb ve ba‘zī Allāh Te‘ālā’ya ṭālib ve āḥirete rāğıb idiler, Ḥāzret-i (06) Resūlullāh’dın sonğra iki fırka oldılar. Ḳalīlī ki Allāh Te‘ālā ṭālibi (07) āḥirete rāğıb idiler ol ‘ahde bākī ḳaldılar ve ol fırka ki dūnyā ṭālibi ve (08) onıñ ğurūrına rāğıb idiler cem‘iyyet édub özlerindin ḥalīfe ki dūnyāya (09) ṭālib ola ve ol cemā‘at hevāsı inenğ ḥilāfet éde ta‘yīn étdiler (10) ve Tanğrı Te‘ālā’nıñ ḥūkmindin ve Peyğamber rızāsındın dönüb bāḥında (11) öz küfrlerine rāci‘ oldılar ve zāhirde dūnyā maşlahatı için Ḥāzret-i Resūlullāh (12) dīnine ḥalīfe oldılar ve çok tağyīrler ol dīn-i metīn-i mübīnde étdiler ve onı öz (13) ehvā’-i fāsıdelerine te’vīl étdiler; éyle kim mütevātir ve meşhūrdur ve Ḥāzret-i Allāh Te‘ālā’- (14) dın ve Resūlullāh’dın ḥayā étmeyüb özlerin ḥalifeleri ilen bu dūnyāda la‘nete ve [45a] (01) āḥiretde ‘azāb-ı elīm ve nār-ı caḥīme mübtelā étdiler ve çün bu ḥareket çok ḳabīḥ ve (02) nāşāyist ve ğalaṭ idi ve ḳabāḥatı çok zāhir idi, irāde étdiler ki zāhirde (03) buna ma‘ḳule şūreti vèreler. Özge ğalaṭ ki ondın ğalaṭraḳ ve nā-ma‘ḳūlraḳ (04) idi tüştiler ve bununğ beyānı ol kim öz aralarında ḥilāf étdiler, ba‘zī ḥalīfe (05) ta‘yīnin inkār étdiler ve ba‘zī inkār étmədiler, lākin dediler ki Müslümanlar maşlahatı için (06) Ebā Bekr ḥilāfete evlādur ve bilmediler ki bundın onğlara lāzım geldi ki yalan <vechlen> Ḥāzret-i (07) Allāh Te‘ālā’ya nisbet vèrdiler ve bèyle çok sözler dediler ve fi‘ller (08) étdiler ki kamu ḳabīḥ ve küfr idi; éyle kim meşhūrdur ki bu nā-şāyist ḳavl ve fi‘l- (09) ler ümmet teşvīşine bā‘iş oldu ve yètmış üç fırka muḥtelif Müslümanlar arasında (10) tapıldı ve bu ḳadar fitne ve fesād ki ol zamāndın imdiye dek* Müslümanlar arasında (11) oldu ve olur, ondın oldu. Ol cümledin biri Ḥāzret-i İmām Ḥüseyin —şalevātu’- (12) llāhi ve selāmühū ‘alyh—inğ şehādetidür. Pes bu sözlerdin

⁵⁹ “الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا” “Bugün size dininizi bütünleştirdim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam’ı beğendim.” (Kur’an-ı Kerim, Mā’ide/5: 3. ayetin ortası).

* Metinde ‘imdiyedin’ (ايمديدين) gibi yazılmıştır.

zāhirdür ki Hāzret-i Emīre- (13) İmü'minīn bilā-fāşıla imām ve ḥalīfe-yi be-ḥaḫdur ve ondın sonġra Hāzret-i İmām Ḥasan ve (14) ondın sonġra Hāzret İmām-ı Hüseyn ve bëyle tā Hāzret-i Şāhibüzamāne'din —şalevātu'llāhi [45b] (01) 'aleyhüm ecma'īn— èyle kim Hāzret-i Resūlullāh —şalla'llāhu 'aleyhi ve ālih— iḥbār ètdi on iki (02) imāma ve ol ḥāzerātınġ adların beyān ètdi ve onġlardurlar ulū'l-emr (03) ki Allāh —celle senā'uh— onġlarınġ itā'atine emr èdübdür, èyle kim kelām-ı (04) mecīdinde buyurur: "Aṭī'u'llāh ve aṭī'u'r-resūle ve üli'l-emri minküm"⁶⁰ ve ol (05) ḥāzerātdurlar ki şāhiddürler ḥalkā kıyāmet günü ve onġlardurlar (06) ebvābu'llāh ve sübü'llāh ve delālet eden ve yol gösteren Tanġrı Te'ālā (07) ve onġlardurlar Allāh Te'ālā'nınġ 'ilmininġ zarfı ve mazḫarı ve ma'şūmdurlar (08) ḫamu ḫaṭā ve zaleldin⁶¹ ve onġlardurlar ki ref' èdüb Allāh Te'ālā anġlardın (09) rics ve yamanluġı ve tāhir èdübdür ḫamu naḫş ve ḫaṭādın, èyle kim kelām-ı mecīdinde (10) buyurur: "İnnemā yūrīdu'llāhü li-yüzhibe 'ankümü'r-ricse Ehle'l-Beyti ve yūṭahhireküm taḥḫiren"⁶² (11) ve delāyil ve i'cāz āyesidürler ve onġlarınġ meşeli bu ümmetde (12) seffīne-yi Nūḫ meşelidür ki herkim el onġlarınġ èteğine urdı (13) nācī ve restgārdur ve teḫallūf eden hālik ve mu'azzebdür hemişe ve hīç şek (14) yoġdur ki onġlarınġ ḫubbı èyidür ve buġzları küfr ve nifāk; elbette onġlarınġ [46a] (01) emri emru'llāhdur ve nehyleri nehyu'llāh ve tā'atları Tanġrı Te'ālā tā'atıdır (02) ve onġlarınġ dostları Tanġrı Te'ālā'nınġ dostıdır ve düşmen- (03) leri 'adüvvu'llāhdur ve muḫāldur ki 'ālem Hāzret-i Resūlullāh'dın sonġra (04) boş ḫala ol ḥāzerātınġ birisininġ vücūdındın ve bu zamānda (05) ḫalīfetu'llāh ve imām-ı ḫāyim-i āl-i Muḫammed Hāzret-i Mehdī şāhibü'z-zamāndur —şalevātu'llāhi (06) ve selāmühü ve berekātühü 'aleyhi ve 'aleyhüm ecma'īn— ve ol ḫāzret èyle kimsedür ki (07) ol ḫāzretinġ zuḫūrınınġ zamānında tolar 'ālem 'adldin, nēcekim özge (08) zamānlarda

⁶⁰ "أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ": "... Allah'a itaat edin. Peygambere ve sizden olan emir sahiplerine (yöneticilere) de itaat edin. ..." (Nisā/4: 59, ayetin bir parçası).

⁶¹ Metinde yanlış olarak: 'ذلل'.

⁶² "إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا": "Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden, sadece günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor." (Kur'an-ı Kerim, Ahzab/33: 33, ayetin son parçası).

toludur zulmdın ve ol Һazretdür kim zāhir eder Allāh Ta‘āla (09) —celle şānūhu’l-‘azīz— öz dīn-i kavīmīni ol Һazretiņg zūhūr ve vücūd-ı zāhiri (10) ilen ewaye kim buyurur: “Li-yuzhīrehū ‘ale’ d-dīni küllihī ve lev kerīhe’l-müşrikūn”⁶³ ve açar (11) ve fetħ eder Allāh Te‘ālā —celle şānūh— ol Һazret eli ilen meşārık ve meğāribi (12) ki kalmaz yer yüzinde hīç buķ’a ve mekānī ki ezān nidāsı ol mekānda (13) çekilmeye ve Һazret zūhūr edende nüzūl eder Һazret-i İsā —‘alā Nebīyyinā ve ‘aleyhi’s-selām— (14) ve iktidā ol Һazrete edüb namāz kılar ve her kimse ol Һazret enğsesinde [46b] (01) namāz kıla ewayedür ki Һazret-i Resūlullāh enğsesinde namāz kılmış ola (02) ve ol Һazretiņg nef’i ve fāydası yetişür kamu halka, zūhūrınıņg zamānında, ewaye (03) kim gün tūlū’ı vaķtında * fāydası yetişür kamuya ve ğaybet zamānında (04) fāydası yetişür ewaye kim bulutlu günde kuyaşınıņg nef’i yetişür kamuya. (05) Zārūrdur ol Һazreti bu evşaf-ılan tanumaķ ve kamu işlerde (06) ol Һazret dīn isti‘ānet istemek budur bizüm i’tikādımız (07) ol imām ve halīfeye ve kamu ata ve ābālarımız ve mürşidlerimiz (08) i’tikādı ve’s-selāmū ‘alā meni’t-tebe‘a’l-hūdā.

⁶³ “لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ”: “Müşrikler istemesler de dinini bütün dinlere üstün kılmak için [peygamberini hidayet ve hak ile gönderen O’dur.]” (Kur’an-ı Kerim: Şaf/61:9, ayetin son kısmı).

* Metinde: ‘vaķtıdanda’ (وَقْتِيْدِنْدَه).

3. DİZİN

A, Ā, ‘A, ‘Ā

āb	<Far. <i>a.</i> Su.		‘a.+i(1) 38a/04
	ā.+1+(āb-ı hayāt) 35b/02		‘a.+indin 27a/09
ābā	<Ar. ‘آباء’ <i>a.</i> (eb’in çoğulu) Atalar.	aç-	<i>f.</i> Açmak.
	ā.+larımız 46b/07		a.-ar 46a/10
			a.-ub 2b/14
ābād	<Ar. <i>a.</i> (ebed’in çoğulu) Sonsuzluklar.	ad	<i>a.</i> Ad, isim.
	ā.+(ebedü’l-ābād) 1b/07, 2b/05, 33b/10		a. 31b/05, 31b/07, 31b/13, 31b/14
			a.+a 31a/03
‘abeş	<Ar. <i>sf.</i> Boş, anlamsız, saçma.		a.+dın 31b/11
	‘a. 38b/13		
‘ābid	<Ar. <i>sf.</i> Âbit, ‘ibâdet eden.		a.+ı(1) 30b/14, 31a/01, 31a/01, 31a/07, 31b/06, 31b/08
	‘ā.+(mürşid-i ‘ābid) 29b/01		a.+ı(1)dur 25a/12
‘ābidīn	<Ar. (‘ābid’in çoğulu) <i>sf.</i> İbadet edenler.		a.+ı(2) 31a/02, 31b/09
	a.+(nūru’l-‘ābidīn) 3b/04		a.+ılan 31b/12
acı	<i>sf.</i> Acı.		a.+ın 19a/06
	a. 6a/12		a.+ında 15b/13
‘āciz	<Ar. <i>sf.</i> Aciz, zayıf, güçsüz.		a.+ıylan 40b/03
	‘a. 27a/09		a.+î+(koymak) 31a/10
	‘a.+(ğayr-ı ‘āciz) 20a/10		a.+î+(mevşūf-ı her ad) 31a/06
	‘a.+(olmak) 26a/02		a.+lar 28a/12, 32b/07, 32b/13
	‘a.+dürler 43b/03		a.+lara 31a/07, 31a/11
‘aciz	<Ar. <i>a.</i> Âcizlik.		a.+larda 20a/07
	‘a. 20a/04, 32a/08		a.+ların 45b/02

a.+nanġ 32b/13	‘a. 19a/12
a‘dād <Ar. (‘‘aded’in çoġulu) <i>a.</i> Adetler, sayılar.	‘a.+dūr 19a/13, 19a/13
‘a.+a 41a/14	‘a.+īdūr 26a/05
‘adālet <Ar. <i>a.</i> Adalet.	‘adl <Ar. <i>a.</i> Adalet, adillik.
a.+din 19a/07	‘a.+din 46a/07
a.+dūr 19a/12	‘a.+i(1) 19a/10
a.+ine 19a/08	‘adüvvu’llāh <Ar. <i>a.tam.</i> Allah’ın düşmanı.
‘aded <Ar. <i>a.</i> Adet, sayı. ↔ a‘dād .	a.+dur 46a/03
‘a. 1b/10	āfāt <Ar. <i>a.</i> (‘āfet’in çoġulu) Afetler, musibetler, belalar.
‘a.+i(1) 32b/12	ā.+dın 9b/06
ādem <Ar. <i>a.</i> İnsan.	āferīdegār <Far. <i>a.</i> Yaratıcı, yaradan.
a. 8a/06	ā.+ı+(āferidegār-ı ‘ālem) 8b/06, 42b/04
‘adem <Ar. <i>a.</i> Yokluk, olmayış.	āgāh <Far. <i>sf.</i> Haberdar, bilgili.
‘a. 15a/12, 15b/03	ā.+(olmak) 3a/05, 6a/05, 11b/01, 42a/07
‘a.+din 14b/14, 15a/02, 15a/10, 18a/11, 37b/01	aġac <i>a.</i> Aġaç
‘a.+i 15a/14	a. 37b/08
‘a.+i+(‘adem-i iṭā‘at) 34b/09	a.+lar 35a/09
‘a.+i+(‘adem-i şirk) 28b/08	aġurluġ <i>a.</i> Aġırlık.
‘a.+inġ 1b/07	a. 35b/10
ādemluġ <Ar+T. <i>a.</i> İnsanlık, insan olma durumu.	aḥādīs <Ar. <i>a.</i> (‘ḥadīs’in çoġulu) Hadisler.
a.+ı 8a/06	ā.+de 25a/11, 37b/03
‘ādil <Ar. <i>sf.</i> Âdil, adaletli.	

- ā.+i+(aḥādīṣ-i ḳudsī) 41b/14
- aḥbār** <Ar. *a.* (‘haber’in çoğulu)
Haberler.
a.+da 41a/13
a.+ı(1) 40b/05
- aḥcār** <Ar. *a.* (‘hacer’in çoğulu)
Taşlar.
a. 40a/02
- ‘ahd** <Ar. *a.* Söz, anlaşma.
‘a.+e 44b/07
- āheste** <Far. *zf.* Yavaş, yavaşça.
ā. 9a/09
- āhir** <Ar. *sf.* Son.
ā. 32a/10, 32a/11
ā.+e 44a/14
ā.+ı(1) 1b/04, 17a/02, 17a/02,
17a/04, 17a/07, 17a/08
ā.+īdür 1b/04
ā.+ine 44b/01
- āhiret** <Ar. *a.* Ahiret, öbür dünya, son dünya.
ā.+de 45a/01
ā.+e 44b/05, 44b/07
- aḥkām** <Ar. (‘ḥukm’un çoğulu) *a.*
Hükümler.
a.+ındın 24a/02
- aḥkem** <Ar. *sf.* En hâkim ve adaletli, en çok hükmeden, en hikmetli.
aḥkemü’l-ḥâkimîn *a.tam.* <Ar. hakimlerin hakimi, hakimlerin en adaletlisi (Allah’ın vasfı) 21a/04
- aḥlâk** <Ar. *a.* Ahlak.
a.+a 35a/01
a.+ı+(aḥlâk-ı ḥamīde) 7a/03
a.+ı+(aḥlâk-ı ḥamīdiyye) 6b/08
a.+ı+(aḥlâk-ı ilâhīyye) 7a/09
a.+ı+(aḥlâk-ı rezīle) 6b/09
- Aḥmed** <Ar. *k.a.* Kişi adı.
a. 31a/08
a.+ inḡ31a/09
- aḥşar** <Ar. *sf.* Pek kısa, daha kısa, daha özlü.
a. 2b/13
- aḥvāl** <Ar. *a.* (‘ḥāl’in çoğulu) Haller, durumlar.
a.+ın 38b/04
a.+ları 23a/01, 40a/03
- aḥyār** <Ar. *a.* (‘ḥayyir’ ve ‘ḥayr’ın çoğulu) Hayırlılar; iyilik sevenler.
a.+(ḥulefâ’-i aḥyār) 27b/10

<p>‘akāyid <Ar. <i>a.</i> ‘عقائد’ (‘akīde’ nin çoğulu) Akideler, inançlar.</p> <p>‘a.+i+(‘akāyid-i haḳ) 2b/14</p> <p>‘a.+in 2b/08</p> <p>‘a.+ine 2b/13</p> <p>‘a.+inḡ 43b/08</p> <p>‘a.+ümi(2)+(ḥülāṣa-yı ‘akāyidümi) 2b/08</p> <p>akder <Ar. <i>sf.</i> En kudretli.</p> <p>a.+dür 19b/14</p> <p>akdes <Ar. <i>sf.</i> En kudsî, en mübarek.</p> <p>a.+i+(cenāb-ı akdes-i ilāhî) 38b/04</p> <p>‘akīde <Ar. <i>a.</i> İnanılan, inanç.</p> <p>‘a. 3a/07</p> <p>‘a.+sidür 3a/08</p> <p>‘akīl <Ar. <i>sf.</i> Akıllı.</p> <p>a.+lerinḡ+(cemî‘-i ‘ākīller) 32a/09</p> <p>‘akl <Ar. <i>a.</i> Akıl, us.</p> <p>‘a. 2a/08, 8a/04, 8a/05, 8a/06, 8a/08, 8b/01, 8b/03, 8b/06, 8b/10, 8b/14, 9a/05, 9a/11, 9b/08, 12b/05, 12b/07, 12b/09, 12b/14, 13a/02, 15a/03, 17b/06, 25a/14, 38a/01, 38a/02, 40b/10, 41a/04, 41a/04, 41a/12, 41a/13</p> <p>‘a.+(lāyık-ı ‘akl) 41a/06</p>	<p>‘a.+a 17b/05, 25a/12, 41a/12</p> <p>‘a.+a+(gelmek) 17b/07</p> <p>‘a.+dadur 12b/10</p> <p>‘a.+dın 8b/03, 17b/14</p> <p>‘a.+dur 7b/14, 8a/03, 25a/13, 34b/04, 41b/01</p> <p>‘a.+ı(2) 8b/04</p> <p>‘a.+ı+(‘akl-ı evvel) 41a/12</p> <p>‘a.+ınınḡ 9b/07</p> <p>‘a.+inḡ 12b/06</p> <p>‘a.+lan 19a/04</p> <p>‘a.+lar 26a/06</p> <p>‘a.+lardın 13a/10, 41b/01</p> <p>‘a.+umuzda 17b/02</p> <p>‘a.+unḡuz 8b/11</p> <p>‘aklî <Ar. <i>sf.</i> aklî, ussal.</p> <p>‘a. 40a/14, 40b/04</p> <p>‘a.+(‘ālem-i ‘aklî) 37b/14, 38a/01</p> <p>‘a.+(berāhîn-i ‘aklî ve ḥissî) 43b/01</p> <p>‘aklīyye <Ar. (‘aklî’ nin dişili) <i>sf.</i> Aklî, ussal.</p> <p>‘a.+(eşyā’-i ‘aklīyye ve ḥissīyye) 40a/10</p> <p>‘a.+ni+(eşyā’-i ‘aklīyye) 40a/13</p>
---	---

<p>‘aklsuzluk <Ar+Tür. <i>a.</i> Akılsızlık. ‘a.+dın 21a/13</p> <p>aıkluk <i>a.</i> Aklık, beyazlık. a. 15a/06</p> <p>‘akreb <Ar. <i>sf.</i> En yakīn, daha yakīn. ‘a.+dür 34b/06</p> <p>‘aks <Ar. <i>sf.</i> Ters. ‘a.+i(1)dür 9b/10</p> <p>aqtāb <Ar. (‘kutb’un çoğulu) <i>sf.</i> Kutuplar; tārīkat reisleri, şahlar. a.+(hāzret-i kutbu’l-aqtāb) 5a/09, 15a/01, 15a/07, 16b/09</p> <p>aqtār <Ar. (‘kuṭr’un çoğulu) <i>a.</i> Çaplar. a. 22a/03, 26a/07 a.+a 22a/02 a.+ı(1) 26a/08 a.+ındın 7a/07, 9a/10</p> <p>aqtarmak Aramak. a. 4a/07</p> <p>aqvā <Ar. <i>sf.</i> Daha güçlü, en kuvvetli. a.+dur 28a/09 a.+durlar 40a/06</p> <p>aqvāl <Ar. (kavl’in çoğulu) <i>a.</i> Kaviller, sözler. a.+ları.(ef’āl u akval) 6b/12</p>	<p>āl <Ar. <i>a.</i> Hanedan, sülale. a.+i+(āl-i Muhammed) 46a/05</p> <p>al- <i>f.</i> Almak. a.-mışdur+(irşād) 27b/06 a.-mışdur+(irşād ve hırka almak) 5a/13 a.-ub 33b/10</p> <p>a’lā <Ar. <i>sf.</i> Daha iyi, en iyi, en üstün, en yüksek. a. 23b/14, 33b/13, 34a/07, 35a/02, 42a/12, 42b/10 a.+(mele’-i a’lā) 9a/10 a.+dur 34b/02 a.+ya+(mele’-i a’lā) 8b/12</p> <p>a’la ‘illiyīn <Ar. (yükseklerin yükseği) <i>a.</i> Cennette en yüksek yer. a.+de 27b/14</p> <p>‘alāka <Ar. <i>a.</i> İlgi, alaka, bağ. a.+(bā’iṣ-i kaṭ’-ı ‘alāka) 10b/14 a.+ları 38b/01 a.+sı 10b/13</p> <p>a’lām <Ar. (‘‘alem’in çoğulu) <i>a.</i> Alametler, izler. a.+ül+(hāfız-ı a’lāmü’l-hāk ve’l- hākīkat) 6a/02</p> <p>‘alāmāt <Ar. (‘‘alāmet’in dişil çoğulu) <i>a.</i> Alametler, izler, göstergeler.</p>
---	---

‘a.+dın 10b/02	‘ā.+(hâzret-i hâlık-ı ‘âlem)
‘a.+ı(1) 17a/10	38b/14
‘a.+ıdur 12b/11	‘ā.+(perverdgâr-ı ‘âlem) 9a/11
‘a.+ılan 26b/01	‘ā.+(şâni‘-i ‘âlem) 34a/02
‘alâmet <Ar. <i>a.</i> İz, gösterge.	‘ā.+de 35a/08, 35b/02, 36a/04,
‘a. 32a/06	36a/09, 36a/11, 36b/09, 37a/08,
‘a.+i+(şey’-i zî-eşer ve ‘alâmet)	39b/11, 40a/11, 40a/12, 41a/10
10b/02	‘ā.+dedür 35b/08, 36b/10,
âlât <Ar. (‘âlet’in çoğulu) <i>a.</i> Âletler,	40b/07
araçlar.	‘ā.+dedürler 34b/14, 35a/11,
‘ā. 40b/12	41b/05
‘ā.+dın 42a/14	‘ā.+dekilere 38a/07
‘ā.+ı+(âlât-ı cismânî) 38b/10	‘ā.+din 35b/04, 36b/02, 38a/06
‘alâyık <Ar. ‘علائق’ (‘ <i>alâka</i> ’nın cem’-i	‘ā.+din+(hâlık-ı ‘âlem) 34a/14
mükesseri) <i>a.</i> Alakalar; bağlar.	‘ā.+dür 19b/14, 40b/05, 41a/01
‘a.+dın 38b/03	‘ā.+e 34b/13, 35a/13, 37b/04,
‘a.+ı+(‘alâyık-ı cismânî) 36a/06	38a/01, 38b/04
‘a.+ı+(‘alâyık-ı nefsanî-yi	‘ā.+e+(âferidegâr-ı ‘âlem)
zûlmânî) 6a/14	42b/04
‘âlem <Ar. <i>a.</i> Dünya.	‘ā.+edür 36b/05
‘ā. 19a/09, 34b/06, 35b/01,	‘ā.+edür+(hâlık-ı ‘âlem) 38a/13
35b/06, 35b/07, 35b/14, 36a/01,	‘ā.+i(1) 11b/01, 40a/11, 40b/05,
36a/12, 36b/05, 36b/05, 36b/08,	40b/05, 41a/08
36b/08, 37a/12, 37a/12, 37b/04,	‘ā.+i(2) 4b/12, 9a/09, 16a/02,
37b/06, 38a/01, 38a/08, 38b/07,	33b/01, 35a/14, 37a/14, 37b/12,
38b/08, 40a/11, 40b/01, 46a/03,	38a/03
46a/07	‘ā.+i(2)+(âferidegâr-ı ‘âlem)
‘ā.+(hâlık-ı ‘âlem) 8a/01	8b/07

- ‘ā.+ī 34b/12, 36b/13
- ‘ā.+īdür 11b/01, 36a/02
- ‘**âlem-i ‘aqlī** Zihin âlemi, İslami felsefede üç âlemden biri (âlem-i akl, âlem-i nefis, âlem-i cirm). 37b/13, 38a/01
- ‘**âlem-i ceberût** Kadim zat âlemi 34b/13
- ‘**âlem-i enfûs** Nefisler âlemi, İslami felsefede üç âlemden biri (âlem-i akl, âlem-i nefis, âlem-i cirm). 38b/07
- ‘ā.+i+(‘âlem-i fānī) 35a/07
- ‘ā.+i+(‘âlem-i kebīr) 37a/03
- ‘ā.+i+(‘âlem-i mülk) 39a/04
- ‘ā.+i+(‘âlem-i şerīf) 35a/07, 38a/06, 38a/10
- ‘ā.+i+(‘âlem-i zamān) 35b/01
- ‘ā.+i+(‘âlem-i melekût) 38b/08
- ‘ā.+idür 36b/09, 38a/03, 38a/04
- ‘ā.+in 7a/07, 43a/14
- ‘ā.+inde 40b/09, 40b/14, 41b/07, 41b/08, 41b/09, 42a/08
- ‘ā.+indendürler 41a/04, 41a/07
- ‘ā.+indin 41a/08, 42b/05
- ‘ā.+ine 9a/10, 38b/11, 40b/10, 42b/02, 42b/06
- ‘ā.+inenğ 41a/02
- ‘ā.+ini 11b/11
- ‘ā.+inğ 35b/11, 35b/13, 36a/13, 36b/05, 38a/02, 38a/04
- ‘ā.+ler 38a/08
- ‘**âlemī** <Ar. (‘‘âlem’e mensup) *sf.* Dünyalı, dünyaya ait.
- ‘ā.+lere 20b/10
- ‘**âlemîn** <Ar. (‘‘âlem’in çoğulu) *a.* Âlemler, dünyalar.
- ‘ā.+(bā’iş-i îcādü’l-‘âlemîn) 2a/14
- ‘ā.+(mürşide’ṭ-ṭālibîn fi’l-‘âlemîn) 4b/10
- ‘ā.+(mürşidü’l-‘âlemîn) 5a/01
- ‘ā.+dürler+(raḥmetün-li’l-‘âlemîn) 2b/03
- âlet** <Ar. *a.* Alet, aygıt, araç.
- ā.+e 2a/08
- ā.+i+(âlet-i idrāk) 39a/11
- ‘**ālī** <Ar. *sf.* Yüce, üstün, ulu.
- ‘ā. 8b/08, 11b/05
- ‘ā.+raḥdur 35b/01
- ‘**Alī bin Ebī Ṭālib** *k.a.* Sünnilik’te 4. halife, Şiilik’te 1. İmam sayılan ve Hz. Muhammed’in damadı olan ünlü İslamî şahsiyet (öl. 40/661).
- ‘a.+i(2) 44a/09

‘Alī ibn-i Ebī Ṭālib → ‘Alī bin Ebī Ṭālib.

‘a. 30b/05

‘ālī-miḳdār <Ar. (Farsça devrik tam.) sf. Yüksek değerli, âlicenap.

‘a. 2b/11, 5a/12, 5b/03

‘ālim <Ar. sf. Bilen, bilici; âlim, bilgin.

‘ā. 1b/01, 16a/07, 19a/10, 20a/04, 23a/12, 28b/02, 28b/03, 29a/01, 31a/07, 32b/06, 33a/12, 37a/06

‘ā.+(ḥālīḳ-ı ‘ālim) 42a/11

‘ā.+dür 11b/10, 12a/04, 16b/10, 26a/05, 26a/14, 26b/05, 27a/11, 28a/14, 28a/14, 28b/05, 28b/06, 28b/14, 31a/08

‘ā.+īdür 1b/11, 20a/10

‘ā.+i+(‘ālim-i ḥāzır) 25b/08

‘ālimlūḳ <Ar+Tür. a. Alimlik, alim olma durumu.

‘a. 28b/05, 28b/06

‘Alīyy ibn-i Ebī Ṭālib → ‘Alī bin Ebī Ṭālib.

‘a. 2b/02

‘a.+e 4b/08

‘Alīyy ibnū’l-Ḥüseyn İmām Zeynū’l-‘ābidīn k.a. İmam Hüseyin’in oğlu ve Şiilik’te 4. İmam.

‘A. 3a/14

Allāh <Ar. öz.a. Allah, Tanrı.

A. 24a/13, 31b/06, 31b/08, 32a/02, 32b/14, 45b/03, 46a/08

Allāh Te‘ālā <Ar. öz.a. Yüce Tanrı.

A. 4b/01, 7b/01, 8a/04, 10a/04, 13a/09, 13b/01, 13b/02, 14b/02, 14b/04, 15a/02, 15b/02, 16a/08, 16b/06, 16b/09, 16b/12, 17a/01, 17a/04, 17a/06, 17a/10, 17a/13, 17b/01, 17b/05, 18a/02, 18a/06, 18a/09, 18a/11, 18b/05, 18b/11, 18b/13, 19a/04, 19a/14, 19b/14, 19b/14, 20a/09, 20b/09, 21b/13, 24b/06, 24b/08, 24b/09, 25b/02, 25b/12, 28a/03, 28a/13, 29b/09, 29b/10, 32b/09, 32b/13, 33a/11, 34b/11, 35b/13, 36a/14, 37a/14, 37b/05, 37b/06, 37b/11, 37b/12, 37b/12, 37b/13, 38a/02, 38b/05, 38b/06, 38b/11, 42a/04, 42a/08, 42a/09, 44b/06, 45b/08, 46a/11

A.+(Ḥāzret-i Allāh Te‘ālā) 44b/01

a.+da 12a/02, 15b/11, 24b/14, 31a/14

A.+dın 8a/03, 15a/09, 15a/13, 15a/14, 17b/12, 24a/12, 24b/05, 24b/13, 41a/05, 41a/11, 41a/14, 41b/02, 43a/03, 43b/02

A.+dın+(Ḥāzret-i Allāh Te‘ālā) 2a/12, 44b/13

- A.+dur 34a/09, 41a/02, 42a/04
- A.+nı 13a/11, 17a/09, 20a/07
- A.+nıñg 2b/03, 6a/11, 8b/08, 9a/05, 9a/07, 12a/04, 12a/10, 12b/03, 13a/07, 14b/06, 14b/13, 15a/04, 15a/11, 15b/01, 15b/09, 16a/01, 16a/03, 16a/05, 16a/05, 16a/10, 16b/01, 16b/02, 16b/07, 17a/04, 17b/07, 17b/08, 20a/02, 23b/14, 25a/05, 25b/06, 26b/08, 28a/07, 28b/11, 31b/03, 34b/02, 38a/03, 38a/05, 38a/14, 41b/14, 42a/05, 43a/04, 43b/12, 45b/07
- A.+nıñg+(Hâzret-i Allâh Te‘âlâ) 18a/14, 43b/11
- A.+ya 11a/12, 28b/01, 44b/05
- A.+ya+(Hâzret-i Allâh Te‘âlâ) 45a/07
- ‘âmm(m)** <Ar. *sf.* ‘عام’ Genel, herkese ait.
- ‘â. 23a/09
- ‘â.+(sâlik-i ‘âmm) 11a/08
- ‘â.+(kuvvet-i ‘âmm) 20b/07
- a‘mâl** <Ar. (‘‘amel’in çoğulu) *a.* Ameller, işler, yapılanlar.
- a. 43b/08
- a.+a 43a/04
- a.+da 6a/08
- a.+dın 43b/06
- a.+ı(2) 43b/06
- a.+ı+(a‘mâl-ı menhîyye-yi denîyye) 6b/08
- a.+ı+(a‘mâl-ı şâlihiyye) 6b/08
- a.+ı+(a‘mâl-ı şakka) 6a/13
- a.+nıñg 6a/10, 43b/07
- ‘amel** <Ar. *a.* İş, yapılan, eylem.
- ‘a. 3a/09
- ‘a.+(étmak) 6b/07
- ‘a.+(étmek) 7a/11, 7b/05
- ‘a.+e 7b/08
- ‘a.+e+(‘amele geltürmek) 6a/09
- ‘amelsiz** <Ar-Tür. *zf.* Amel olmadan, eylemde bulunmaksızın.
- ‘a. 7b/06
- ‘amîk** <Ar. *sf.* Derin.
- ‘a. 13b/01
- a.+dür 14a/08
- âmir** <Ar. *sf.* Emreden, buyuran; âmir.
- â. 40a/01
- â.+i(1) 39b/05
- â.+ı+(âmir-i kül) 40a/01
- ‘amm** <Ar. *a.* Amca, babanın kardeşi.
- ‘a.+indin 5b/04
- ammâ** <Ar. *bağ.* Ama, lakin.

a. 20a/01, 22b/10, 26b/04, 38b/10, 39a/06, 39b/02, 39b/07, 40a/02, 43a/06	17b/12, 20b/13, 21a/07, 21a/14, 21b/01, 21b/02, 21b/04, 21b/05, 21b/07, 21b/09, 21b/14, 22a/02, 22b/11, 23b/11, 27a/04, 27a/05, 28a/11, 28b/12
'anāşır <Ar. ('unşur'un çoğulu) <i>a.</i> Unsurlar.	
'a. 13b/14, 14b/03, 21b/05	a.+içün 18b/11
'a.+dın 24a/01	a.+landur 9a/11
'a.+inğ 22b/09	arığa (uzak gösterme zamirinin yönelme hali) Ona.
'anber-sirişt <Ar-Far. <i>sf.</i> Ambere karışmış, amberle yoğrulmuş, amber kokulu.	a. 20b/07
'a.+dür+(behişt-i 'anber-sirişt) 35b/04	arığa- <i>f.</i> Anlamak.
anda (uzak gösterme zamirinin bulunma hali) Onda.	a.-dunğuz 16b/12
a. 14b/10	a.-duz
andın (3. t.ş. ve uzak gösterme zamirinin ayrılma hali) Ondan.	a.-maz 36b/14
a. 12b/01, 14b/10, 17b/01, 17b/05, 20b/14	a.-ruz 24b/07, 28a/14, 30a/10, 30a/11
a.+dur 20a/14, 21b/04	a.-ya 8b/02
anırğ (3. t.ş. ve uzak gösterme zamirinin ilgi hali) Onun.	a.-yak 25b/09
a. 8a/08, 12a/11, 12b/06, 20b/01, 21a/05, 25b/14, 26a/12, 27a/01, 31a/03, 32a/12, 34b/05, 40b/02	arığlamazlık <i>a.</i> Anlamazlık.
a.+(tarafına) 21a/01	a.+dın 13b/13
a.+çün 12b/06, 13a/12, 15a/14, 17a/07, 17a/07, 17a/08, 17a/13,	arığlan- <i>f.</i> Anlaşılmak, fehm olunmak.
	a.-a 31a/07
	a.-ur 31b/11
	arığlanmak Anlanmak, anlaşılmak
	a.+içün 31b/12
	arığlar <i>zm.</i> (3. ç.ş. ve çoğul uzak gösterme zamiri) Onlar.

a.+a 40a/07, 42b/03	
a.+dın 41b/09, 45b/08	
a.+durlar 38b/04, 38b/05	
a.+ı(2) 38b/11	
a.+ınğ 41a/02	
a.+unğ 38b/06, 40a/09	
apar- <i>f.</i> Götürmek, alıp varmak. <alıp bar-	
a.-maz+(fâyda) 7b/07	
ara <i>a.</i> Ara, mesafe.	
a.+larında 45a/04	
a.+sında 1b/11, 18b/09, 25a/03, 25a/14, 26b/09, 26b/10, 28b/09, 31b/11, 35b/09, 39a/11, 41a/03, 42b/03, 42b/05, 43a/09, 43b/04, 43b/09, 44a/09, 45a/09, 45a/10	
a.+sındadır 11b/12, 39a/11	
'araz <Ar. 'عَرَض' <i>a.</i> İlinek (felsefe).	
a. 2a/07, 2a/07, 18b/08, 18b/09, 18b/10	
a'ref <Ar. <i>sf.</i> Pek ma'ruf, çok bilinen; çok anlayışlı, fazla bilgili.	
a.+ül+(a'refû'l-'urefâ fi'l-ma'ârifü'l-ilâhîyye) 5b/10	
arı <i>sf.</i> Temiz, müberra, münezzeh.	
↔ aru.	
a.+(olmağ) 43a/11	
'arız <Ar. <i>sf.</i> Sonradan olan, ortaya çıkan; tesadüfî olay.	
'â.+dur 29b/03	
'â.+lar 29b/04	
'arif <Ar. <i>sf.</i> Bilen, bilgide ileride olan, âşinâ, tekellüfsüz bilen ve anlayan (sufi).	
'â. 6a/01, 33b/09	
'â.+(kûṭb-ı 'arif) 29b/01	
'â.+i+('arif-i rabbânî) 36a/07	
'arifîn <Ar. ('arif'in çoğulu) <i>sf.</i> Arifler.	
'â.+(ḥazret-i kûṭbu'l-'arifîn) 19a/08	
'â.+(ḥazret-i sulṭânü'l-'arifîn) 39a/13	
'â.+(ḥazret-i şeyḫu'l-'arifîn) 18a/08	
'â.+(kûṭbu'l-'arifîn) 4b/10	
'â.+(senedü'l-'arifîn) 30b/04	
'â.+(seyyidü'l-'arifîn) 5a/01	
'â.+(sırru'l-'arifîn) 5b/04	
'â.+(şeyḫu'l-'arifîn) 20b/06, 35b/05	
'â.+(zübdetü'l-'arifîn) 37a/11	
'â. (ḥazret-i sulṭânü'l-'arifîn) 35a/13	

<p>‘arīz <Ar. <i>sf.</i> Enli, geniş, genişliği fazla olan. ‘a. 13b/01, 14a/08</p> <p>arķ <i>a.</i> Ark, su yolu. a.+lar 35b/02</p> <p>‘arş <Ar. <i>a.</i> Arş (İslam inancına göre göğün en yüksek katı) ‘a.+da 41b/11</p> <p>art- <i>f.</i> Artmak, fazlalaşmak. a.-ar 8b/10</p> <p>artuķ <i>sf.</i> Fazla. a. 11a/03, 20a/06, 28a/09, 28a/14, 38a/04, 39a/14 a.+(olmaķ) 30a/13 a.+dur 30a/13, 41a/05 a.+raķ 24a/10, 30a/07, 30a/07, 42a/14 a.+raķdur 8b/01, 38a/06, 38a/09</p> <p>artur- <i>f.</i> Artırmak. a.-a 11a/04 a.-un 16a/08, 16b/04 a.-unğuz 13a/02, 24b/01 a.-ur 9a/09, 13a/05</p> <p>aru <i>sf.</i> Temiz. ↔ arı. a.+dur 1b/03</p> <p>‘arż <Ar. <i>a.</i> En, genişlik.</p>	<p>‘a. 13b/03, 13b/04</p> <p>‘arż <Ar. <i>a.</i> sunma, ortaya koyma; yüksek bir maķāma anlatma, bildirme. ‘a.+(ētmek) 13a/06, 30a/14, 32b/05, 32b/08 ‘a.+(ēylemek) 31b/06</p> <p>arżīyyāt <Ar. (‘arżī’ nin dişil çoğulu) <i>a.</i> Yere ait olanlar (zıddı: semāvīyyāt). a.+a 8b/07, 39a/14 a.+da 39b/02, 39b/14</p> <p>āşār <Ar. (‘eşer’in çoğulu) <i>a.</i> Eserler. ā. 10b/02, 17a/10 ā.+ı(1)dur 13a/10 ā.+ı(2) 10b/06 ā.+ı+(mużhir-i āşār-ı ōarīķatū’l- muştafavī) 6a/02 ā.+ına 7b/05 ā.+ındın 10b/06, 12b/06, 15a/11, 25a/06</p> <p>aşfiyā <Ar. ‘اصفياء’ (şaffī’ nin cem’-i mükesseri) <i>a.</i> Seçilmişler, seçkin ve öz arkadaşlar, yarenler. a.+(burhānū’l-aşfiyā) 27b/05 a.+(hażret-i sultānū’l-aşfiyā) 25a/01</p>
--	---

a.+(kuṭbu'l-aşfiyā) 2b/08, 4b/13, 17b/04, 19b/02	a. (şāhib-i hāze'l-'aşr ve zamān)
a.+(mürşid-i aşfiyā) 30b/03	a. 3b/10
a.+(nurü'l-aşfiyā) 4b/14	'āşikīn <Ar. <i>a.</i> Aşıklar.
a.+(rüknu'l-aşfiyā) 5b/01	'ā.+(meḥarü'l-'āşikīn) 5b/12
a.+(sālār-ı aşfiyā) 2a/13	ata <i>a.</i> Baba.
a.+(server ü sālār-ı evliyā ve aşfiyā) 6a/01	a. 46b/07
a.+(server-i aşfiyā) 32a/14	a.+m 2b/11, 4b/07, 5a/03, 12a/10, 20b/04, 20b/05, 20b/06, 27b/04, 27b/04, 35b/12, 39a/09
a.+(sirācü'l-aşfiyā) 36b/01	a.+sı 5a/05, 5b/05
a.+(sulṭānü'l-aşfiyā) 16a/11, 27b/08	'atā <Ar. <i>a.</i> Bağışlama, bahşiş, verme.
a.+(zübdetü'l-aşfiyā) 5b/14	'a.+(ëylemek) 19a/11, 22a/04
aşhāb <Ar. (şāhib'in kırık çoğulu) <i>a.</i> Sahip olanlar; yardımcı olanlar, eşlik edenler; ahali.	'a.+(ëtmek) 8a/04, 11b/05, 19a/12, 35b/14, 38a/07, 39a/01, 40b/13
a.+ı+(aşhāb-ı mübīn) 33b/14	'a.+dın 7b/14
aşl <Ar. <i>a.</i> asıl, temel, kök, öz.	'a.+sı 37b/01
a. 21b/11	aṭhār <Ar. ('tāhir'in kırık çoğulu) <i>sf.</i> Temiz olanlar.
a.+ıdurlar 37a/10	a. (ḥāzerāt-ı eyimme-yi aṭhār) 27b/10
a.+ları 18a/07	a.+ı+(evlad-ı aṭhār-ı emcād) 2b/03
aşlī <Ar. (aşl'in ism-i mensubu) <i>sf.</i> Asli, asıl olan, esas.	'avālim <Ar. ('ālem'in kırık çoğulu) <i>a.</i> Âlmeler.
a. 7a/05, 7a/07	a.+ı+(avālim-i ğayr-ı mütenāhī) 35b/14
a.+ye+(maḫşad-ı aşlī) 7a/08	
'aşr <Ar. <i>a.</i> Çağ, dönem, asır.	

avuc	<i>a.</i> Avuç. a. 33b/02	a.-ur 9a/01
ay	<i>a.</i> Ay, kamer. a. 14b/03	a. 17b/14
āyā	<Far. <i>soru edatı</i> Acaba. ā. 37b/12, 39b/06	'a.+ı(1)+(kurretü'l-'ayn) 3b/07 2. Eşyânın haķîķati; tâ kendisi.
āyât	<Ar. ('āyet'in kırık çoğulu) <i>a.</i> Göstergeler, işaretler. ā. (āyât u 'alāmât) 12b/11, 26b/01 ā.+ı(1)ylan 32a/05	'a.+ı+('ayn-ı maṭlab) 10b/10, 10b/10 'a.+ı+('ayn-ı zāt) 16a/07
'ayb	<Ar. <i>a.</i> Ayıp. 'a.+dın 34a/12 'a.+lar 1b/03 'a.+lardın 43a/11	'aynī <Ar. ('ayn'a mensup) <i>sf.</i> Asıl, öz, gerçek, görünür (zihnī'nin zıddı). 'a. ('aynī zāt) 26b/08
āye	<Ar. 'آية' <i>a.</i> Âyet (Kur'an'daki anlatım birimi) ↔ āyet. ā.+ni 44a/06 ā.+sidür 29a/13 ā.+sidürler 45b/11 ā.+yi+(āye-yi şerīfe) 44b/02 ā.+yi+(maẓmūn-ı āye-yi kerīme) 6b/02	'ayniyyet <Ar. <i>a.</i> Aynılık, aynılık, bir olma (ğayriyyet'in zıddı) a.+inġ 11a/13
āyet	→ āye. ā.+idin 43b/03	'aynü'l-yaķīn <Ar. <i>a.</i> İnanmanın üç evresinden (ilmü'l-yaķīn, 'aynü'l-yaķīn, haķķul'-yaķīn) biri, gözle görerek yakın etme. 'a. 10b/09, 27b/09
ayır-	<i>f.</i> Ayırmak.	ayru <i>sf.</i> Ayrı. a. 9a/02, 12b/04, 13b/10, 26b/13, 26b/13 a.+dur 41b/07
		ayrul- <i>f.</i> Ayrılmak. a.-ubdur 14b/11

ayur- <i>f.</i> Ayırmak	‘a.+ına 43b/13
a.-dı 43b/05	
az <i>sf.</i> Az.	a.+dur 38a/10
a.+rağ 15b/08	
a‘zā <Ar. (‘‘uzv’un çoğulu) <i>a.</i> Uzuvlar, organlar.	āzāl <Ar. (‘ezel’in çoğulu) . Ezeller, başlangıçsız zamanlar. ↔ ābād .
a.+sı 34a/11	a.+(ezelü’l-āzāl) 1b/06
‘azāb <Ar. <i>a.</i> Ceza (ahirette), eziyet, işkence.	a‘zam <Ar. <i>sf.</i> Daha büyük.
‘a.+1+(‘azāb-ı caḥīm) 28a/07	a. 8a/03, 16b/07
‘a.+1+(‘azāb-ı elīm) 45a/01	a.+dur 34a/04, 34a/13
	‘azīz <Ar. <i>sf.</i> İzzetli, sevgili.
	‘a.+īdür 26a/05

B

ba‘d <Ar. <i>zf.</i> Sonra, daha sonra.	b.+dur 35b/04
b. 2b/05	
ba‘diyyet <Ar. <i>a.</i> Sonralık. ↔ ba‘dlık .	baḥr <Ar. <i>a.</i> Deniz.
b.+din 26a/13	b. 33a/14
b.+lerdin 1b/06	b.+1+(baḥr-ı kerem) 33a/13
ba‘dluk <Ar+Tür. <i>a.</i> Sonralık.	b.+ül+(baḥrū’l-envār) 5b/05
b. 26a/13	b.+ül+(baḥrū’l-esrār) 5a/12
bağışla- <i>f.</i> Bağışlamak.	bā’iş <Ar. <i>sf.</i> Sebep olan, icat ettiren.
b.-dunğuz+(tiriglik) 25a/10	b.+(olmak) 42b/14, 45a/09
b.-maz 7b/06	b.+i(1) 8a/10, 11a/02
b.-yub 11b/05	b.+i+(bā’iş-i îcādü’l-‘ālemīn) 2a/14
bahār <Far. ‘بهار’ <i>a.</i> Bahar.	b.+i+(bā’iş-i қағ‘-ı ‘alāqa) 10b/14

<p>bākī <Ar. <i>sf.</i> Kalan. b. 8b/04, 8b/05, 8b/08, 36b/04 b.+(kalmak) 44b/07 b.+dür 8a/13, 27a/08 b.+dürlər 40a/05</p> <p>baqla- <i>f.</i> Bağlamak b.-maz 15a/12</p> <p>bāliġa <Ar. ('bāliġ' in dişili) <i>sf.</i> Ergin, yetişkin. b.+yı+(iqtizā'-i hikmet-i bāliġa- yı rabbānī) 36b/04</p> <p>bar 1. <i>sf.</i> Var, mevcut. ↔ var. b. 26a/09, 26b/14, b.+dur 8a/09, 11b/03, 12a/14, 12b/10, 16a/07, 29b/09, 36a/09, 41a/01 2. <i>a.</i> İyelik ekiyle birlikte sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz. b. 17a/02, 17a/04, 24b/11, 25a/12, 29b/08, 30a/14, 32b/08, 39b/09 b.+dur 5b/01, 10b/13, 13a/11, 15b/11, 17b/11, 23a/02, 31a/01, 31a/14, 31b/03, 36b/10, 36b/13, 39b/04, 41b/07, 41b/08, 41b/09</p> <p>barı <i>zm.</i> [bāru] Bütünü, tamamı, tümü, cümlesi, hepsi (Krş.</p>	<p>Kaşkay ağzı: vārı~vārısı). ↔ vārı~varu. b. 3a/01, 8a/09, 8a/12, 24a/03 b.+sı 8a/09</p> <p>başir <Ar. <i>sf.</i> İyice gören, kalp gözüyle gören. b. 1b/02, 12a/05, 19a/01, 19a/06, 32b/06 b.+dür 18b/13, 18b/14</p> <p>başiret <Ar. <i>a.</i> Kalp gözüyle görme, hakikatı kalbiyle hissedip anlama. b. 9b/08 b.+(başiret ehli) 7a/09 b. (gözi) 2b/14, 4a/01, 36a/05, 39b/07 b.+(sürme-yi dīde-yi başiret) 27b/12 b.+i(2) 9b/10 b.+lerinin 23b/14</p> <p>basit <Ar. <i>sf.</i> Basit. b. 11b/10, 31b/11 b.+(zāt-ı basit) 31b/14 b.+dür 11b/08 b.+i(1)+(zāt-ı basit) 18b/14 b.+i+(zāt-ı basit-i muqaddes) 32a/06</p>
--	---

- b.+üz+(başıṭü'z-zāt) 19a/14
- baş** a. Baş.
- b.+(gözi) 9b/10
- b.+(urmağ) 43a/12
- başarmak** Başarmak, becermek.
- b. 18a/01
- bâṭıl** <Ar. *sf.* Batıl.
- b. 8b/03, 9a/02, 14a/03, 22a/12, 43b/08
- b.+(étmek) 8b/12, 21b/13, 23a/14, 25a/01, 29b/08
- b.+(olmak) 22a/11
- b.+dın 9a/01, 43b/06
- b.+dur 21b/12, 24b/06, 28b/10, 29b/01
- b.+ı+(mezheb+i bâṭıl-ı nā-ḥağ) 22a/13
- bâṭın** <Ar. *a.* İçeri, iç.
- b.+(baṭın kulağı) 6b/02
- b.+da 3a/03, 44b/10
- b.+ı(1) 34a/10
- b.+îdür 1b/05
- bâṭınî** <Ar. *sf.* Batınla ilgili, içrek.
- b. 43a/11
- batmak** Batmak; gurup etmek.
- b.+ı+(gün batmağı) 36a/11
- bā-vücūdī ki** <Far. *bağ.* Olmasına rağmen, şuna rağmen.
- b. 23a/01, 23a/08, 31a/13
- ba'zī** <Ar. *sf.* Bazı.
- b. 14b/06, 14b/10, 14b/10, 19b/01, 21a/07, 21a/07, 21a/09, 21a/09, 21a/13, 21b/01, 21b/03, 21b/05, 21b/07, 21b/09, 25a/11, 25a/14, 25b/03, 38b/14, 39a/02, 39a/05, 39a/06, 39b/01, 39b/02, 40b/03, 40b/11, 44b/04, 44b/05, 45a/04, 45a/05
- b.+ning 13a/14
- b.+ye 38b/14
- beden** <Far. *a.* Beden.
- b.+dür+(ğıdā-yı beden) 20b/11
- b.+e 10b/14
- behā** <Far. *a.* Değer, paha, kıymet; fiyat.
- b. 38a/07
- be-ḥağ** <Ar+Far. *sf.* Haklı.
- b.+dur+(ḥalīfe-yi be-ḥağ) 45a/13
- behcet** <Ar. *a.* Sevinç, güteryüzlülük, şirinlik.
- b. 36b/12
- b.+(nihāyet-i behcet) 35a/04
- be-hem** <Far. *zf.* Birbirine.

b. yetişmek Ortaya çıkmak, oluşmak 20b/14, 21b/01, 23b/09, 24a/14	20a/03, 21a/01, 21a/03, 21a/04, 21b/03, 22a/01, 22a/11, 22a/13, 23b/04, 23b/12, 24a/03, 24b/12, 25a/05, 25a/12, 25b/04, 25b/07, 26a/02, 26a/10, 26b/04, 26b/07, 26b/09, 26b/10, 27b/01, 29a/11, 29a/13, 29b/03, 29b/07, 29b/10, 31a/14, 31b/13, 34a/08, 35b/08, 35b/14, 36a/11, 37a/03, 37a/06, 37a/08, 37a/13, 37a/14, 38a/04, 38a/08, 38b/02, 38b/09, 39a/03, 39b/04, 39b/09, 40a/05, 40b/01, 40b/09, 41b/04, 41b/08, 42a/14, 42b/02, 42b/14
behresiz <Far-Tür. <i>sf.</i> Nasipsiz, payı olmayan. b. 4a/14	
behremend <Far. <i>sf.</i> Nasibi olan, hissedar. b.+(ötmek) 33b/03 b.+(olmak) 9b/04	
behrever <Far. <i>sf.</i> Hisse ve nasibini almış, nemalanan. b.+(olmak) 33b/04	2. Belki, olabilir ki, olası ki. b. 13b/03, 17b/07, 23a/05
beḳā' <Ar. <i>a.</i> Kalım, kalıcılık. b.+ı(2) 7b/13	bellü <i>sf.</i> Belli. b. 1b/04, 8a/07, 11b/02, 13a/08, 42b/02 b.+(olmak) 11b/02, 43a/13 b.+dür 4a/05 b.+raḳdur 4a/07
bel <Ar. <i>zf.</i> Tersine, aksine. b. 33b/01	
belī <Ar. بلی (Ar. 'belā': sadece olumsuz soruya olumlu yanıt olarak) <i>e.</i> Evet. b. 14a/13, 18a/02, 39b/07	
belki <Ar-Far. (bel + ki) <i>zf.</i> 1. (değil) Aksine, hatta, aslında. ↔ bel. b. 2a/01, 2a/03, 2a/07, 2a/09, 4a/08, 4a/09, 6a/07, 8a/07, 8a/14, 8b/04, 11a/02, 11b/09, 12b/11, 13a/03, 13a/13, 14a/05, 15a/10, 15a/12, 15b/01, 15b/07, 16a/02, 16a/09, 17a/11, 19a/03,	ben <i>zm.</i> Ben. b.+e 27b/04 b.+üm 27b/03
	bende <Far. <i>a.</i> Kul. b. 32b/03 b.+lerdin 28a/05 b.+lerine 8a/04

bendeluk <Far-Tür. <i>a.</i> Kulluk, kul görevi.	b.+i+(berāhīn-i ‘aqlī ve hissi) 43b/01
b. 2a/11, 9a/11	
b.+(eylemek) 29b/02	
b.+(gāyet-i bendeluk) 34b/08	
b.+ındın 6b/10	
benī <Ar. (‘ibn’in çoğulu ‘benīn’dan) <i>a.</i> Oğullar.	
b.+(benī nev‘-i insān) 42b/12	
benī ādem <Ar. <i>a.</i> Ādemoğulları. → benī.	
b.+(zübde-yi benī ādem)2a/13	
ber-ḥurdar <Far. <i>sf.</i> Payı olan, hisseye sahip olan. ↔ behrever, behremend.	
b.+(olmak) 6a/10	
ber-ḳarār <Far-Ar. <i>sf.</i> İstikrarlı, devamlı, kalıcı, yerleşmiş.	
b.+(olmak) 9b/03	
ber-kemāl <Far-Ar. <i>sf.</i> Mükemmel.	
b.+dın+(ḳādir-i ber-kemāl) 34a/04	
ber-ṭaraf <Far-Ar. <i>sf.</i> Bir yana atılmış, zâil.	
b.+(olmak) 14a/08, 26a/04, 39b/13	
berāhīn <Ar. (‘bürhān’ın çoğulu) <i>a.</i> Deliller, tanıtılar.	
	b.+i+(berāhīn-i ‘aqlī ve hissi) 43b/01
berāyā <Ar. (‘berīye’nin çoğulu) <i>a.</i> Tüm yaratıklar, halklar.	
b.+(imāmü’l-berāyā) 3b/08	
bereket <Ar. <i>a.</i> Bereket, kut.	
b.+iden 42b/06	
berī <Ar. <i>sf.</i> Beraat etmiş, aklanmış.	
b. 6b/10	
bes <Far. <i>sf.</i> Yeter, (sadece) o kadarı.	
b. (ve bes) 31a/04	
bes <Far. ‘پس’ <i>bağ.</i> Demek ki, öyleyse, o zaman. ↔ pes.	
b. 4a/04, 4a/06, 6b/02, 6b/14, 7a/06, 7b/03, 8b/02, 8b/04, 11a/01, 28b/09, 29a/12, 31a/12, 39a/10, 39b/01	
beşāyit <Ar. (basīṭ’in çoğulu) <i>sf.</i> Basit şeyler.	
b.+de 40a/01	
beşer <Ar. <i>a.</i> Beşer.	
b. 42b/10	
b.+(ḥazret-i seyyid-i beşer) 43a/14	
beyān <Ar. <i>a.</i> Beyan, anlatım.	
b. 43b/09	

- b.+(èylemek) 13a/03, 30a/14, 32a/11
- b.+(ètmek) 4b/05, 34a/01, 38a/09, 45b/02
- b.+(olmak) 38a/10
- b.+(olunmak) 2b/13, 40a/04
- b.+dın 18a/13, 24b/05, 43a/05
- b.+ı(1) 5a/09, 45a/04
- b.+ı(2) 13a/03, 16a/08, 16b/04, 24b/01
- b.+ıdur 38a/11
- b.+lardın 24a/05
- bèhişt** <Far. *a.* Cennet
- b. 28a/06, 33b/12, 35b/10, 42b/07, 43b/10
- b.+i(1) 33b/14
- b.+i+(behişt-i ‘anber-sirişt) 35b/04
- bèyle** *sf.* Böyle
- b. 2b/03, 3a/11, 7a/05, 7a/14, 10a/10, 13a/09, 14a/04, 14a/09, 15b/02, 16a/10, 20a/04, 21a/01, 23b/07, 23b/08, 23b/10, 23b/10, 24b/05, 24b/14, 25b/06, 27b/04, 27b/09, 28a/08, 28a/13, 34b/04, 36b/02, 36b/05, 37a/01, 37a/01, 40b/06, 42a/02, 42a/06, 42b/08, 42b/10, 44a/05, 45a/07, 45a/14
- b.+dür 22b/06, 24b/11, 27a/05, 28b/09, 32a/08, 39b/14, 40a/01, 40a/03
- b.+kim 12b/12, 13a/06, 13b/10, 36a/14, 41b/14
- bī-‘ayb** <Far+Ar. *sf.* Ayıpsız, kusursuz.
- b. 42b/11
- bī-bezā‘at** <Far+Ar. *sf.* Sermayesiz, yoksul
- b.+lere 3a/10
- bī-i‘timādluḡ** <Far-Ar. *a.* Güvensizlik, güvenmezlik.
- b.+ına 42b/14
- bī-nevā** <Far. *sf.* Nasipsiz, yoksul, zavallı
- b.+lar 33b/03
- bi‘l-cümle** <Ar. *zf.* Hep beraber, cümleten.
- b. 24a/03, 27a/13
- bi‘l-fi‘l** <Ar. *zf.* Amelen, pratikte, eylem olarak
- b. 18a/06
- bi‘l-ḡayr** <Ar. *sf.* Başkasından, başkasına dayalı (karşıtı: bi‘z-zāt).
- b.+dur 38b/13
- bi‘l-ḡaḡīka** <Ar. *zf.* Gerçekte, aslında.
- b. 23b/04, 29b/14

bi'l-küllüyye <Ar. *zf.* Tamamıyla,
büsbütün, bütünüyle, tümüyle.

b. 15a/14, 40b/09

bi'l-makdūr <Ar. *zf.* Mümkün
olduğınca

b. 12b/07

bil- *f.* Bilmek, idrāk etmek.

b.-aķ 20a/08, 24b/07

b.-duķ 12a/12, 12a/13, 12b/01,
12b/01, 27a/02, 27a/03, 27a/04,
27a/04

b.-düz 19a/14

b.-e 32b/03, 32b/03

b.-eler 42a/12

b.-elim 23a/03

b.-en 34a/09

b.-esiz 17b/12

b.-mediler 45a/06

b.-menüz 19b/13

b.-meyak 31b/05

b.-meye 4a/05, 19a/06, 29a/01

b.-meyeler 24b/04

b.-mez 8b/02

b.-mezler+(revā ve cā'iz bilmek)
6a/08

b.-übdürler 21a/14

b.-übsiz 17b/13

b.-üngüz 3a/06, 4b/09, 6a/06,
7b/10, 11b/01, 26a/06, 27b/03,
33a/10, 34a/01, 38a/05, 38a/11,
40b/07, 42a/07

b.-üngüz+(ķadrin) 8b/12

b.-ür 19a/05

b.-ürler 13b/14, 21b/07, 23b/01,
40b/14

b.-ürsüz 14b/12, 15a/04, 27b/09

b.-ürük 11b/03, 14b/07, 14b/13,
27a/07, 27a/08, 27a/09, 27a/10,
27a/11, 27a/13

b.-ürüz 3a/11, 14b/14, 17b/02,
18b/12, 19a/04, 19a/04, 19b/12,
24b/08, 27a/01, 28a/08, 30a/11,
37a/02

bilā-fāşıla <Ar. *zf.* Ara vermeden,
aralıksız, hemen.

b. 45a/13

bilā-teğayyer <Ar. *zf.* Değışmeden.

b. 1b/09

bilik → **bilük.**

b.+i(1)+(biligi) 16a/01

bilikluk *a.* Alimlik, bilgelik. ↔
bilüklük.

b. 8a/06, 16a/05, 28b/05, 28b/05

bilin- *f.* Bilinmek. ↔ **bilün-**

b.-di 28b/09	23b/01, 30a/03, 30a/09, 33b/02, 41a/13, 41a/13
bilmaḳ Bilmek. ↔ bilmek .	
b. 12b/03, 12b/04, 12b/05, 15a/13, 31b/07	b.+(olmaḳ) 14a/03
b.+dur 10b/02	b.+dür 11b/14, 12a/02, 15a/06, 15a/08, 15b/07, 19a/14, 24b/09, 24b/10, 26b/04, 26b/05, 29b/12, 30a/05
bilmek Bilmek. ↔ bilmaḳ , bil- .	
b.+din 7b/07	b.+i(1) 13b/02, 18b/01, 20b/07, 45a/11
bilmezluḳ <i>a.</i> Bilmezlik	2. <i>sf.</i> Belirsizlik ifadesi (her hangi bir)
b. 7a/02	
bilük <i>a.</i> Bilgi, ma‘ārif. ↔ bilik .	b. 6b/13, 13a/07, 13a/08, 13a/13, 13a/13, 14a/12, 15b/08, 15b/08, 17a/14, 17b/02, 18a/04, 20b/14, 21a/12, 22b/09, 23a/02, 23a/07, 23a/08, 23a/10, 23a/11, 23b/07, 24b/02, 24b/09, 24b/13, 25b/03, 26b/02, 28a/14, 28b/08, 29b/06, 31a/01, 31a/10, 31b/09, 31b/09, 31b/09, 31b/11, 31b/12, 31b/13, 36b/01, 38a/13, 38b/05, 38b/14, 39b/04, 41a/11, 41a/14, 41b/06, 41b/07, 41b/09, 42b/09, 42b/10, 43b/03
b. 1b/11, 42b/01	
bilüklük <i>a.</i> Bilgelik, alimlik. ↔ biliklük .	
b.+lar 9b/09	
bilüklü <i>sf.</i> Bilgili, hikmet sahibi.	
b. 35a/08	
bilün- <i>f.</i> Bilinmek. ↔ bilin- .	
b.-ür 10b/03	
bīmar <Far. <i>sf.</i> Hasta.	3. <i>sf.</i> Aynı, özdeş.
b.+ı(1) 6b/13	
binā <Ar. <i>a.</i> Bina, yapı	b. 28a/11
b. 4a/01, 36a/03	
bir 1. <i>a.</i> Bir (sayı); <i>sf.</i> vahit (zıddı: çok).	bir şey <i>zm.</i> Bir şey, her hangi bir şey.
b. 2a/02, 4b/04, 8a/10, 11b/08, 12a/01, 15a/04, 15a/06, 18a/10,	b.+din 30a/12
	b.+i(2) 37b/08
	birbiri <i>zm.</i> Birbiri. ↔ bir i biri .
	b.+din 9a/02

b.+n 36a/03, 36b/04	b. 3a/09, 4b/03, 13b/02, 14b/07, 14b/13, 14b/14, 15a/10, 17a/08, 17b/02, 19a/01, 19a/03, 19a/14, 19b/09, 21a/06, 21a/10, 22a/13, 23b/11, 28a/08, 28a/11, 29b/02, 30a/10, 30a/11, 31b/05, 34a/01, 37a/02, 37b/07
b.+niñg 23a/09	
birbirleri <i>zm.</i> Birbirleri.	
b.+n 36a/04	
biri <i>zm.</i> Birisi, bilinmeyen bir kimse.	
b. 18a/04, 40a/01, 40a/01	b.+e 12a/13, 18a/04, 18a/05, 25a/10, 25b/02, 32a/07, 32b/01, 32b/04, 43a/13
b.+sine 31b/14	
b.+siniñg 46a/04	b.+i(2) 25a/10
biri biri <i>zm.</i> Birbiri. → birbiri .	b.+lerde 20a/01
b.+niñdin 41b/03	b.+üm 2b/05, 3a/06, 3a/06, 6a/06, 16a/01, 29b/01, 32a/08, 38a/11, 46b/06
birlik <i>a.</i> Birlik, vahdet.	
b. 16b/05, 25b/09, 28b/07, 29a/08, 29b/12, 31a/14	bi'z-zāt <i>zf.</i> Bizzat, aracısız, kendisi olarak.
b.+da 29a/10, 29a/11	b. 30a/01, 30a/05, 38b/02, 38b/14
b.+dur 29a/09	
b.+ı 16b/02	bizār <Far. <i>sf.</i> Nefret eden, bıkmış.
b.+ı(1) 1b/10, 16b/02	b.+(olmak) 7b/08
b.+ına 16a/10	b.+uz 3b/12
b.+lara 16b/03	bī-zevāl <Far-Ar. <i>sf.</i> Bitmez, tükenmez.
bit- <i>f.</i> Bitmek (bitki), yeşermek.	b.+ı+(zāt-ı bī-zevāl-ı müte'ālī) 34b/07
b.-er 21b/02	
biyābān <Far. <i>a.</i> Çöl.	boş <i>sf.</i> Boş, dolu olmayan.
b.+ında 7a/14	b.+(kalmak) 46a/04
biz <i>zm.</i> Biz.	böyük <i>sf.</i> Büyük.
	b. 30b/02

bu 1. *sf.* Bu.
b. 2b/06, 2b/12, 2b/14, 3a/02,
4b/06, 4b/11, 6a/13, 6b/05,
6b/13, 7a/06, 7b/14, 8a/09,
8b/13, 11a/02, 11b/02, 11b/07,
12a/13, 12b/08, 12b/14, 13a/01,
13a/03, 13a/03, 13a/03, 13a/04,
13a/05, 14a/01, 14a/07, 14b/04,
14b/08, 14b/09, 15a/01, 15a/09,
15a/10, 15a/11, 15b/06, 15b/10,
15b/12, 16a/02, 16a/03, 16a/07,
16a/11, 16b/08, 16b/11, 17a/03,
17a/12, 17a/14, 17b/03, 17b/11,
17b/13, 18a/13, 18b/02, 18b/03,
18b/04, 18b/10, 19a/12, 19b/02,
19b/13, 21a/10, 21a/13, 21b/06,
21b/08, 21b/10, 21b/12, 21b/13,
22a/02, 22a/03, 22a/11, 22a/12,
22b/02, 23a/01, 23a/13, 23b/01,
23b/13, 24a/05, 24a/07, 24b/05,
25a/13, 25b/01, 25b/05, 26b/07,
26b/07, 26b/08, 27b/04, 28a/01,
28a/04, 28b/02, 28b/03, 28b/06,
28b/08, 28b/09, 28b/10, 30a/14,
30a/14, 30b/01, 30b/02, 30b/06,
31a/12, 31a/12, 31a/13, 31b/09,
31b/14, 32a/01, 32a/06, 32a/11,
32a/14, 32b/03, 34a/14, 34b/04,
34b/09, 34b/13, 35a/02, 35a/07,
35b/07, 35b/08, 35b/09, 35b/14,
36a/07, 36b/05, 36b/05, 36b/05,
37a/02, 37a/04, 37a/08, 37a/09,
37a/10, 37a/12, 37a/13, 37a/13,
37b/03, 38a/01, 38a/03, 38a/04,
38a/06, 38a/09, 38a/09, 38a/10,
38a/11, 38b/04, 38b/05, 38b/07,
38b/08, 38b/10, 38b/14, 39a/01,

39a/02, 39a/14, 39b/01, 39b/05,
39b/08, 39b/09, 39b/10, 39b/13,
40a/08, 40a/11, 40a/11, 40b/05,
40b/06, 40b/07, 40b/08, 40b/10,
40b/11, 43a/05, 43a/12, 44a/06,
44b/02, 44b/14, 45a/01, 45a/08,
45a/10, 45a/12, 45b/11, 46a/04,
46b/05

2. *zm.* Bu.

b. 4a/03, 4a/05, 8a/07, 12b/05,
14b/08, 17b/13, 23b/07, 25a/14,
29b/01, 31a/08, 32b/02, 36b/04

b.+dur 13a/14, 21b/11, 27b/04,
32b/14, 46b/06

b.+na 23a/01, 45a/03

b.+ndın 19a/14, 34a/01, 37b/08,
38a/03, 45a/06

b.+ndındur 30a/03

b.+nıñg 17a/09, 45a/04

bū <Far. *a.* Koku.

b.+hā (kokular) 13b/08

bu'd <Ar. *a.* Boyut.

b. 2a/05

buğz <Ar. *a.* Düşman saymak, kin
(zıddı: ħubb).

b.+ları 45b/14

buhl <Ar. *a.* Cimrilik

b.+(étmek) 26a/06

buḳ'a <Ar. <i>a.</i> yer parçası, sağlam ve büyük bina	b.+ül+(burhānū'l-evliyā) 16a/04
b. 46a/12	b.+ül+(burhānū'l-mürşidīn) 31b/01
bulun- <i>f.</i> Bulunmak, varolmak.	buṭlān <Ar. <i>a.</i> Haksızlık, hak olmama, batıl olma.
b.-dı 20a/01	b.+ı(1) 13b/13, 18a/13, 23b/13
b.-maz 13a/04	b.+ında 22a/13
bulutlu <i>sf.</i> Bulutlu.	buyur- <i>f.</i> Buyurmak, emretmek.
b. 46b/04	b.-a 43a/03
bunlar <i>zm.</i> → buṅğlar .	b.-dı 11a/01, 11a/12, 13a/03, 13a/07, 13a/12, 13a/14, 13b/04, 14b/02, 14b/08, 14b/13, 15a/02, 15a/05, 15a/08, 15b/09, 15b/11, 16a/01, 16a/03, 16a/04, 16a/08, 16a/14, 16b/03, 16b/05, 17a/06, 17b/10, 17b/11, 18a/02, 18a/03, 18b/10, 19a/02, 19a/07, 19a/09, 19a/10, 19b/03, 19b/06, 19b/13, 20b/05, 20b/05, 20b/06, 21a/11, 23a/04, 23a/06, 23a/14, 23b/07, 23b/10, 24b/02, 24b/07, 24b/09, 24b/11, 25b/02, 28a/10, 28b/13, 29a/01, 29a/05, 29b/09, 29b/11, 30a/11, 30a/12, 30b/02, 32a/03, 32a/12, 32b/02, 32b/07, 32b/08, 32b/11, 32b/12, 34b/11, 35b/13, 37a/12, 44a/11, 44a/11, 44a/13
bunlar <i>zm.</i> → buṅğlar .	
b.+dın 13b/02	
buṅğlar <i>zm.</i> Bunlar. ↔ muṅğlar .	
b. 13b/03, 24a/05	
b.+a 39a/07	
b.+dın 23a/02, 40a/06	
b.+ıṅğ 23a/02, 26b/07, 37a/10, 40a/08, 40a/13	
b.+uṅğ 39b/05	
burc <Ar. <i>a.</i> Burç.	
b.+lara 22b/14	
b.+lardın 22b/14	
burhān <Ar. <i>a.</i> delil, kanıt.	
b.+dın 43b/09	b.-dı+(cevāb) 12a/11, 12b/04, 12b/09, 13a/02, 13a/09, 14a/11, 16a/06, 18b/08, 19b/09, 19b/12, 20a/09, 28b/07, 29a/11, 29b/05, 31b/08, 36a/04, 36a/10
b.+ı+(burhān-ı ehl-i yaḳīn) 5a/03	
b.+ı+(burhān-ı şāmil) 27b/06	
b.+ül+(burhānū'l-aşfiyā) 27b/05	

b.-dı+(nüzül) 42a/10	29a/07, 29b/02, 31b/02, 32b/09,
b.-dılar 16a/12, 16b/04, 17b/08,	33b/12, 35a/07, 35a/14, 35b/06,
17b/14, 25b/06, 28a/07	36a/08, 36a/14, 36b/01, 36b/08,
b.-duğunu 43a/05	36b/11, 37a/04, 37a/07, 37b/02,
b.-duğuz 25b/05, 37b/11,	41a/04, 42a/02, 45b/04, 45b/10,
39a/09	46a/10
b.-mışdur 17a/03, 18a/09	b.-ur+(işâret) 34b/09
b.-mişdurlar 25b/11	b.-urdu 11a/08
b.-ubdur 12b/12, 14a/07, 14b/09,	b.-ursuz 14b/01, 24a/05, 29a/04,
15a/08, 16b/08, 16b/11, 17b/05,	29a/10, 29a/14
18b/01, 20b/12, 25a/09, 28a/03,	buyuruğ <i>a.</i> Emir, buyruk.
32b/01, 34b/05, 39a/13	b. 43b/10
b.-ubdur+(işâret buyurmak)	b.+ıylan 5a/06
13a/05	büzürgvâr <Far. ‘بُزْرِگوار’ <i>sf.</i> Ulu, büyük
b.-ubdurlar 25a/02	kıymetli
b.-ubsuz 31b/07	b. 2b/10, 4b/07, 5b/04, 35b/12,
b.-unğ 14a/06	39a/08
b.-unğuz 20b/03, 25a/10	b.+(şeyh-i büzürgvâr) 27b/09
b.-ur 4b/01, 6b/10, 7b/02, 8b/14,	b.+i+(büzürgvâr-i ‘âli-miğdâr)
9b/08, 10a/05, 10a/10, 10b/01,	5a/12, 5a/12
13b/11, 14a/02, 21a/10, 29a/03,	b.+lar 2b/12

C

câdde <Ar. <i>a.</i> Ana yol.	c.+(câh u celâl) 34b/11
c.+sinde 9b/03	câhil <Ar. <i>sf.</i> Bilmeyen, bilgisiz.
câh <Far. <i>a.</i> Mağâm, itibar.	c. 26a/05, 27a/11
c. 38a/05	c.+(ğayr-ı câhil) 20a/10

- cahīm** <Ar. *sf.* Alevli büyük ateş, kat kat yanan ateş; cehennemden bir tabakası.
c.+e+(‘azāb+i cahim) 28a/07
c.+e+(nar+i cehim) 45a/01
- cān** <Far. *a.* Can.
c.+ı(1) 40b/08
- cānsız** <Far+Tür. *sf.* Cansız.
c. 35a/08
- cāyız** <Ar. ‘جائز’ *sf.* Mümkün, olur, olabilir, izinli; yapılması uygun olan (fıkıh).
c. 12b/03, 19b/05, 19b/11, 24a/03, 31a/14
c.+(bilmek) 6a/08
c.+(olmak) 19b/11
c.+dür 12b/08
- ceberūt** <Ar. *a.* Dâimî ve batnî büyüklük, ihtişam, ululuk; kibir.
c.+(‘ālem-i ceberūt) 34b/13
- Cebrā’īl** <Ar. *öz.a.* Tanrı’nın haberci meleği.
c. 44a/05
- cehennem** <Ar. *a.* Cehennem.
c. 7a/05, 7b/03
c.+de+(dārū’l-bevār-ı cehennem) 4a/10
- cehl** <Ar. *a.* Bilgisizlik.
c. 20a/03, 28b/07, 28b/08, 28b/08
c.+indin 27a/10
- celāl** <Ar. *a.* Görkem.
c.+ım+(cāh u celāl) 34b/11
c.+ınınğ 38a/05
- celīl** <Ar. *sf.* Görkemli.
c.+(hazret-i Rabb-i celīl) 35a/10
c.+ning+(hālīk-ı celīl) 33b/06
- cem’** <Ar. *a.* Toplama, toplanma
c. 44a/02
c.+(olmak) 14a/03
c.+ī 2b/05, 3a/02, 13a/11, 21a/06, 21b/06, 29a/04, 35b/14
c.+indin 28a/02
- cemā’at** <Ar. *a.* Cemā’at, topluluk.
c. 7a/05, 7b/10, 21a/11, 24a/06, 43b/11, 44b/09
c.+ı+(cemā’at-ı rezīle) 14b/01
c.+inğ 7b/02
c.+ī 23b/07
- cemād** <Ar. (donmuş ve kurumuş olmak) *a.* Donuk, katı cisim.
c.+ı(2) 23a/13
- cemāl** <Ar. *a.* Güzellik.

- c. 33b/04
- c.+ındın 33b/09
- c.+ıng+(hayr-ı haqıķı-yi cemāl)
35a/01
- c.+i+(envār-ı cemāl-ı ilāhī)
12b/05
- cemī'** <Ar. *sf.* Cümle, hep, bütün, toplu.
- c. 22a/12, 23a/13, 26a/14
- c.+i+(cemī'-i 'āķiller) 32a/08
- c.+i+(cemī'-i cisāmnīyyāt)
22a/10
- c.+i+(cemī'-i ef'āl) 19a/13
- c.+i+(cemī'-i eşyā) 21a/05
- c.+i+(cemī'-i hāķ) 27b/02
- c.+i+(cemī'-i mecvūdāt) 20b/08
- c.+i+(cemī'-i şifāt) 28b/09
- cem'ıyyet** <Ar. *a.* Toplanma; topluluk
- c.+(étmek) 44b/08
- cenāb** <Ar. *a.* Saygı maksatlı kullanılan bir söz.
- c. 32a/09
- c.+i+(cenāb-ı aqdes-i ilāhī)
38b/04
- c.+i+(cenāb-ı kuds-ı ilāhī)
34b/06
- cennāt** <Ar. *a.* (cennet'in çoğulu) Cennetler.
- c.+(hālıķ-ı cennāt) c. 4a/09
- c.+a+(na'īm-i cennāt) 4a/09
- c.+i+(cennat-ı kuds-ı ilāhī)
36a/12
- cennet** <Ar. *a.* Cennet.
- c. 9a/13, 35b/07
- c.+(hālıķ-ı cennet ve nār) c.
3a/04
- c.+din 33b/13
- c.+idür 33b/10
- cennetu'llāh** <Ar. *a.* (*a. tam.*) Allah'ın cenneti.
- c. 6b/05
- c.+dın 33b/09
- cesed** <Ar. *a.* Ceset.
- c.+i(1) 42b/11
- cevāb** <Ar. *a.* Cevap.
- c. 14a/06, 14b/02, 14b/07,
15a/05, 15a/08, 15b/14, 16a/03,
16a/11, 18a/14, 19a/07, 19b/01,
25b/02, 25b/10, 28b/11, 29a/14,
31a/01, 37b/04, 41a/11
- c.+(buyurmak) 12a/11, 12b/03,
12b/09, 13a/01, 13a/08, 14a/11,
16a/06, 18b/08, 19b/09, 19b/12,

- 20a/09, 28b/07, 29a/10, 29b/05,
31b/08, 36a/04, 36a/10
- c.+(demek) 16b/02, 16b/08,
16b/12, 16b/14, 17a/09, 17b/03,
18a/01, 18a/08, 18b/06, 18b/13,
20a/02, 20b/04, 20b/12, 21a/10,
24a/11, 28b/01, 31b/02, 36a/01,
36b/14, 37b/07, 37b/09, 39a/10,
39b/07, 41a/11
- c.+(söylemek) 37b/13
- c.+(vermek) 12b/14, 43a/01
- c.+ında 21a/10
- cevād** <Ar. *sf.* Çok cömert.
- c.+i+(zat ı cevad+i feyyāz)
11b/04
- c.+îdür 26a/06
- cevādluḡ** <Ar+Tür. *a.* Cömertlik.
- c. 33b/02
- cevāhir** <Ar. *a.* (cevher'in çoḡulu)
mücevherler, değerli taşlar.
- c. 18b/09, 38b/09, 38b/11,
40a/04, 40a/06, 40a/08
- c.+i(2) 27a/02
- c.+îdürler 38b/09
- c.+inḡ 40a/06
- cevher** <Ar. <Far. 'gevher' *a.* Değerli
taş, mücevher; öz, töz, cevher.
- c. 2a/06, 2a/07, 18b/10, 18b/11,
18b/12, 18b/12, 22a/01, 27a/02,
27a/02, 37b/09
- c.+dür 18b/08, 22a/06
- c.+e 22a/02
- c.+î 8b/03, 18b/09
- c.+îdür 13b/01, 21b/14, 24a/06,
37a/03, 37a/06
- c.+i+(cevher-i kü) 24b/07,
24b/08
- c.+i+(cevher-i küllî) 21a/09
- c.+i+(cevher-i şerîf) 8b/13
- c.+inde 8b/02
- cezā** <Ar. 'جزاء' *a.* Ceza.
- c.+(etmek) 43b/08
- cihāt** <Ar. (cihet'in çoḡulu) *a.*
Cihetler, yönler.
- c.+dan 26b/04
- cihāz** <Ar. *a.* Cihaz.
- c.+ındın 44a/08
- cihet** <Ar. *a.* Cihet, yön.
- c. 26b/04
- c.+dendür 19a/10, 22b/13,
36b/06
- c.+din 12b/14, 24a/09, 24b/04,
25b/01, 29a/06, 41a/05, 42b/09,
42b/10

c.+dindür 40a/11
c.+i(1) 2a/06, 41b/08
c.+idin 24a/08, 25a/13
c.+inde 11a/05, 11a/06
c.+ine 10b/05
c.+len 1b/09

cism <Ar. *a.* Cisim

c. 2a/09, 13b/01, 13b/01, 13b/02,
13b/06, 13b/07, 13b/08, 13b/10,
13b/12, 14a/06, 14a/07, 14a/08,
14a/10, 14a/10, 14b/05, 18b/06,
18b/07, 18b/08, 21a/11, 21b/13,
21b/14, 22a/03, 22a/03, 23a/06,
23a/10, 24a/03, 24a/13, 24b/06,
24b/10, 24b/13, 34a/07, 34a/08,
36a/01, 36b/14, 36b/14, 37a/03,
37a/06, 37b/06, 37b/14, 37b/14,
38a/03, 39a/03, 39a/09, 39a/12,
39a/14, 40b/08, 40b/10, 40b/11,
43a/14
c.+(ğayr-ı cism) 37b/10, 37b/10
c.+de 13b/04, 13b/08, 13b/08,
39a/02, 40a/05, 40a/09
c.+dedür 14b/05, 40a/08
c.+din 13b/09, 13b/10, 22a/07,
22a/11, 22b/11, 23a/08, 23a/10,
25b/04
c.+dür 13a/14, 18b/05, 21a/07,
36b/14, 37b/10

c.+e 14b/04, 24a/07, 24b/11,
24b/12, 24b/13, 34a/07, 39b/01,
39b/14
c.+i(2) 37b/12
c.+î 23a/07, 37b/13
c.+i+(cism+i mümted) 22a/10
c.+i+(cism+i seyyal) 25a/12
c.+ing 22a/06, 22a/10, 36b/06
c.+ler 13b/09, 23a/04
c.+leri 24a/08
c.+lerinğ 40b/08

cismānī <Ar. *sf.* Cismanî, cisimle ilgili

c. 2a/09, 13b/06, 13b/12, 17a/13,
20a/14, 24b/13, 37a/01, 37a/06,
37b/06, 37b/07, 37b/14, 39a/10
c.+(ālāt-ı cismānī) 38b/10
c.+(ğayr-ı cismānī) 25a/03
c.+(kuvā+yı cismānī) 40a/02
c.+din 24a/03, 34a/07
c.+din+(‘alāyık-ı cismānī)
36a/06
c.+ler 39a/09
c.+yi+(nüfūs-ı cismānī-yi kavī)
39a/08

cismanīyyāt <Ar. (‘cismānī’ nin çoğulu)
sf. Cisme ilişkin olanlar.

c.+(cemī‘-i cismanīyyāt) 22a/10

c.+da 25a/14
cūşış <Far. *a.* Coşma, kaynama
c.+(étmek) 33a/14
c.+idin 33a/14
cümle *sf.* Bütün, hep.
ol cümledin O cümleden, o sıradan 45a/11
cüsdānī <Ar. *sf.* Cesetle ilgili olan, cismanî (karşıtı: rabbânî ve rûhânî)
c. 39b/08
c.+(kuvā-yı cüsdānī) 38b/10

cüz' <Ar. *a.* Parça.
c.+i(1) 18b/12, 31a/03, 31b/11
c.+i(1)dür 18b/11
c.+inde 18b/12
cüz'î <Ar. *sf.* Cüzi, tikel.
c.+yi+(emr-i cüz'î-yi maḥsūse-yi denī) 8b/09
cüz'îyyāt <Ar. *a.* Ayrıntılar.
c.+ı(1) 29a/01
cüz'îyye <Ar. *sf.* (*cüz'î* nin dişili) Tikel.
c.+ni+(eşyā'-i cüz'îyye) 40b/12

Ç

çak *a.* Çağ, zaman.
ç. 37b/14
çakır- *f.* Çağırarak.
ç.-asız 32b/13
ç.-dı 44a/10
ç.-ub 43b/04
çekil- *f.* Çekilmek
ç.-meye 46a/13
çekilmiş *sf.* Ar. 'zu'l-aḫṭār' (çok çaplı) anlamında kullanılmıştır.
ç. 22a/01
çık- *f.* Çıkmak.

ç.-ub 44a/08
çıkār- *f.* Çıkarmak.
ç.-ur 15a/02
çıkamak Çıkmak; (güneş) doğmak.
ç.+ı+(gün çıkmaḫı) 36a/11
çırāğ <Far 'چراغ' (Ar. 'sirāc'; Arami ve Süryanicede de kullanılmış; Yenge Şerefeddin Mecmu'a-i Terkibāt eserinde kelime Türkçe olarak gösterilmiştir/ Deh.) *a.* Kandil, ışık, lamba, aydınlatma aleti.
ç. 9a/02
ç.+ı

ç.+ı(1) 9b/01, 9a/05, 9b/07

ç.+îdür 8b/14

çok *sf.* Çok

ç. 2a/12, 3a/02, 4a/03, 4a/05,
7b/06, 10a/10, 10b/12, 11b/02,
14a/03, 14b/04, 14b/08, 15b/06,
16b/11, 16b/14, 28a/08, 30a/01,
30a/02, 30a/14, 37a/08, 37b/03,
40a/02, 41a/09, 41a/10, 43b/05,
44b/12, 45a/01, 45a/02, 45a/07

ç.+dur 15a/06, 15a/06, 15b/06

ç.+rağ 15b/08

çokluk *a.* çokluk

ç. 11b/09, 12b/02, 16a/12,
16a/13, 16a/14, 16b/04, 25b/12,
26b/03, 29a/08, 29a/11, 29b/12,
29b/13, 31a/14, 31b/04

çün <Far ‘چون’ *bağ.* Çünkü.

ç. 12a/01, 12a/04, 16b/09,
19a/10, 20a/03, 20a/04, 28b/13,
40b/11, 44b/04, 45a/01

çünkü <Far ‘چونکه’ *bağ.* Çünkü.

ç. 2b/05, 12a/11, 13b/12, 14b/07,
17a/11, 19a/13, 34a/02, 43a/12

D

da *e.* Da, dahi.

d. 19b/11

dağ *a.* Dağ.

d.+lar 35a/09

dahı *e.* Dahi, da. <ET. ‘tağı’

d. 4a/05, 6a/13, 13b/06, 13b/09,
15a/12, 15a/13, 17a/02, 17a/12,
18a/03, 18a/07, 18a/11, 18a/12,
19b/08, 21a/09, 21b/01, 21b/03,
21b/05, 21b/07, 21b/09, 22a/03,
22a/05, 22a/06, 22a/12, 22b/04,
23a/01, 23a/10, 23b/03, 23b/08,
24b/09, 25a/05, 25a/14, 29b/13,
31a/05, 32b/07, 33b/14, 37a/01,
37a/12, 37b/06, 39a/05, 39b/07,
39b/14, 40a/04, 41b/08, 42b/10

dāhil <Ar. *sf.* Giren; içeri(de).

d.+(étmek) 4b/01, 44a/10

d.+(olmak) 10b/08, 10b/10,
42b/07

d.+i(1) 6b/05

d.+i+(dahil-i envār-ı ilāhīyye)
9a/10

dahl <Ar. *a.* İlgi, alaka.

d. vermek İlgi kurmak, bir şeye
bağlamak 22a/02

d.+ı(1)+(dahılı olmamak) 13b/03

d.+ları 22b/03

dā'im <Ar. *zf.* Sürekli, daima.

d. 8a/10, 8b/05, 17a/07	d. 7b/03, 35a/01, 35a/10, 35a/12, 35b/04, 36a/13, 36b/05, 38a/14, 38b/03
d.+îdür 26a/03	
dā'imī <Ar. <i>sf.</i> Sürekli, daimi.	de e. De, dahi.
d. 8b/04	d. 40a/02
d.+dür 12a/04, 17a/06	def <Ar. <i>a.</i> Savma.
daniş- <i>f.</i> Konuşmak.	d.+(olmak) 6a/13
d.-urlar 36a/03	d.+e 35b/08
dār'ül-bevār <Ar. <i>a.</i> Yok olma evi (cehennemden kinaye).	degül <i>a.</i> Değil.
d.+i+(dārü'l-bevār-ı cehennem) 4a/10	d. 1b/05, 1b/05, 2a/02, 2a/04, 2a/05, 2a/06, 2a/07, 2a/08, 2a/08, 2a/09, 6b/06, 7a/04, 8a/10, 8a/11, 8a/12, 8a/14, 11b/06, 11b/09, 12a/13, 12b/03, 12b/04, 13a/02, 13a/05, 13a/09, 13a/09, 13a/11, 13b/02, 13b/05, 13b/06, 13b/06, 13b/07, 13b/09, 14a/06, 14b/05, 15a/10, 15b/02, 15b/03, 15b/07, 15b/10, 16a/01, 16a/09, 16a/09, 17b/01, 17b/06, 17b/10, 18a/03, 18b/09, 18b/09, 18b/12, 18b/12, 18b/12, 19b/04, 19b/04, 19b/05, 19b/07, 19b/08, 20a/03, 20a/03, 20a/04, 21a/01, 21a/08, 21b/13, 22a/01, 22a/03, 22a/09, 22a/14, 22b/08, 22b/08, 22b/10, 23a/07, 23a/09, 23a/10, 23b/10, 23b/12, 24a/03, 24a/11, 24a/13, 24b/06, 24b/07, 24b/07, 25a/05, 25b/03, 25b/03, 25b/07, 25b/13, 25b/13, 25b/14, 26a/02, 26a/07, 26b/03, 26b/03, 26b/11, 26b/13, 27a/02, 27a/02, 27a/03,
dārü'l-emān <Ar. <i>a.</i> Güvenlilik evi.	
d. 9b/04	
dārü's-selām <Ar. <i>a.</i> Selamet evi.	
d.+a 9b/04	
d.+dur 9b/05	
da'vā <Ar. <i>a.</i> İddia; hak iddiası.	
d. 43a/08	
d.+(ehli) 3a/03	
da'vet <Ar. <i>a.</i> Davet.	
d.+(étmek) 43b/05	
dayı <i>a.</i> Dayı.	
d.+m 2b/10	
dāyim <Ar. 'دائم' <i>sf.</i> Daim, sıfat.	

- 27a/07, 27a/08, 27a/09, 27a/10,
27a/11, 27a/11, 27a/12, 27a/13,
28b/03, 28b/13, 28b/14, 29a/13,
29b/06, 29b/10, 31a/14, 31b/04,
33a/13, 34a/14, 36a/01, 36a/04,
36a/11, 36b/05, 36b/14, 37a/01,
37a/01, 37a/03, 37a/06, 37b/06,
37b/07, 37b/07, 37b/08, 37b/09,
38b/08, 39a/10, 39b/01, 39b/01,
39b/01, 40a/05, 40b/01, 40b/05,
40b/09, 41a/08, 42b/01, 43a/06
- d.+ler 30a/01, 41b/06
- d.+üz 19b/10
- dehr** <Ar. *a.* Ebedi zaman; dünya.
d. 21b/09
d.+din 24a/01
- Dehrī** <Ar. *a.* Evrenin ilksiz ve
sonsuzluğunu iddia edip âhirete
inanmayan bir fırka.
D. 14a/01
D.+ler d. 23a/14
- delâlet** <Ar. *a.* Delâlet, delillik, işaret.
d.+(étmek) 3a/04, 8a/02, 26b/14,
31b/05, 31b/08, 31b/13, 32b/11,
45b/06
d.+i(1) 32a/02, 32b/08
- delâyl** <Ar. ‘دلایل’ (*‘delîl*’ in kırık
çoğulu) *a.* Deliller.
d. 4b/05, 43a/12, 45b/11
- d.+din 23b/13
- d.+i+(delâyl-i zâhir) 2b/14
- delîl** <Ar. *a.* Delil, kanıt.
d. 4a/03, 4a/04, 4a/05, 4a/07,
4a/09, 18b/10, 19a/07, 21b/12,
21b/12, 22a/12
d.+dür 15b/13, 16a/10
- delük** *a.* Delik.
d.+indin+(delügindin) 36b/01
- demürçi** *a.* Demirci.
d. 31a/11
- denî** <Ar. *sf.* Alçak, aşağılık, pespaye.
↔ **denîyye**.
d. 8b/05, 8b/06, 8b/09, 8b/11
d.+ye+(emr-i cüz’î-yi maḥsûse-
yi denî) 8b/09
- denîyye** <Ar. (denî’nin dişili) → **denî**.
d.+(dünyâ-yı denîyye) 9b/11
d.+(ṭâyfa-yı denîyye) 23b/01
d.+ye+(eşyâ-yı maḥsûse-yi
ḥasîse-yi denîyye) 8b/13
d.+(âmâl-ı menhîyye-yi denîyye)
6b/08
- der** <Far. *a.* Kapı.
d.+(der ü dîvâr) 35a/09
- derecât** <Ar. (derece’nin çoğulu) *a.*
Dereceler, aşamalar.

d.+a 42a/12	d.-diler 13a/02, 13a/11, 14b/03, 14b/13, 15a/05, 16b/05, 21a/05, 23b/07, 45a/05, 45a/07
d.+ı+(derecat+i marifet ve muhabbet) 36b/12	d.-duķ 13b/02, 15a/10, 17a/10, 23b/11, 28a/11
dergāh <Far. <i>a.</i> Eşik; şeyhlerin tekkesi ve ‘ibādet yeri.	d.-dük 15b/09
d.+ı+(muķarrib-i dergāh-ı ilāhī) 9a/14	d.-dükleri 21b/14
d.+ınıñg 6b/04, 33b/11	d.-düm 32b/12
d.+larınınğ 27b/11	d.-mezler 25a/12
devā <Ar. ‘دواء’ <i>a.</i> İlaç.	d.-mişuk 17a/13, 28b/01
d. 6b/13	d.-mişüz 22a/13
d.+lar 6a/12	d.-r 20a/11
devām <Ar. <i>a.</i> Devam.	d.-rler 14a/14, 14b/01, 14b/02, 14b/10, 16b/08, 17a/06, 17a/07, 17a/07, 17a/08, 18a/02, 18b/04, 19a/06, 19a/12, 20a/04, 20a/04, 21a/06, 21a/07, 21a/07, 21a/09, 21a/09, 21a/11, 21b/01, 21b/02, 21b/03, 21b/06, 21b/07, 21b/09, 22a/02, 22b/07, 22b/08, 23b/08, 23b/08, 28a/13, 31a/04, 31a/07, 31a/07, 31a/11, 31a/11, 31a/13, 31b/06, 34b/13, 38b/08, 40a/07, 40a/11, 41a/12, 42a/06, 42b/09
d.+ı(1) 30a/07	d.-rsiz 15a/05
devletlü <Ar-Tür. <i>sf.</i> Talihli, uğurlu.	d.-ruk 27a/10, 28b/02
d. 42b/06	d.-rüz 19b/14, 22a/05, 28b/03, 37b/07, 37b/07
dê- <i>f.</i> Demek, söylemek.	d.-yak+(cevāb) 21a/11
d.-di 13a/14, 13b/02, 14a/13, 14b/04, 15a/01, 15a/06, 18b/06, 18b/07, 19a/08, 19b/02, 22b/10, 25a/12, 28b/11, 31a/01, 37a/10	d.-yeller 13b/13, 14a/01
d.-di+(cevab) 16b/02, 16b/08, 16b/12, 16b/14, 17a/09, 17b/03, 18a/01, 18a/08, 18b/06, 18b/13, 20a/02, 20b/04, 20b/12, 24a/11, 28b/01, 31b/02, 36a/01, 36b/14, 37b/07, 37b/09, 39a/10, 39b/07, 41a/11	

	d.-yübdürler 21b/05		d.+i(1) 43a/07
dék	<i>e.</i> Gibi. ↔ tek .		d.+i(2) 43b/14
	d. 33a/14, 34a/07		d.+i+(dīn-i kavīm) 46a/09
dék (?)	<i>e.</i> Kadar, dek, deġin.		d.+i+(dīn-i metīn-i mübīn) 44b/12
	d.+(imdiye dék?) 45a/10		d.+i+(dīn-i mübīn) 4a/12
demek	Demek.		d.+i+(ḥazerāt-ı eyimme-yi dīn-i mübīn) 7b/03
	d. 26a/09		d.+ine 44b/12
dëve	<i>a.</i> Deve.		d.+ül+(e'd-dā'ī ile'd-dīnū'l- kavīmü'l-mübīn) 5a/04
	d. 44a/08		d.+ümüze 17b/11
dīde	<Far. <i>a.</i> Göz.		
	d.+si+(nūr-ı dide) 3b/05	dirü	<i>sf.</i> Diri. ↔ tiri , tirig .
	d.+yi+(sürme+yi dide+yi basiret) 27b/12		d.+dürler 30a/06
dil	<i>a.</i> Dil, lisan. ↔ til .	dīvār	<Far. <i>a.</i> Duvar.
	d.+i(1) (Fārsī dili) 18a/01		d. 35a/09
dimāġ	<Ar. <i>a.</i> Beyin.	dost	<Far. 'دوست' <i>a.</i> Dost, arkadaş.
	d. 39b/09		d.+ıdur 46a/02
dīn	<Ar. <i>a.</i> Din.		d.+ları 46a/02
	d. 34a/01	dön-	<i>f.</i> Dönmek (inancını deġiştirmek).
	d.+(eyimme-yi dīn) 3b/12, 4a/01, 7a/10		d.-üb (+den) 44b/10
	d.+(ḥazret-i tācü'l-mille ve'd- dīn) 36b/07	du'ā	<Ar. <i>a.</i> Dua.
	d.+(tācü'l-mille ve'd-dīn) 4b/10		d.+(étmek) 3b/12, 43a/01, 44a/14
	d.+(ya'sübü'd-dīn) 6a/04, 30b/04	duḥūl	<Ar. <i>a.</i> İçeri girme, giriş.

d.+ı(1) 9a/13	d.+ya 44b/08
d.+ı+(duhūl-ı nār) 3a/04	d.+yı+(dünyā-yı denīyye) 9b/11
d.+ına 43b/10	dürūd <Far. Selam, dua.
dūzah <Far. <i>a.</i> Cehennem, tamu.	d. 2a/12
d. 43b/13	dürüstlük <Far-Tür. <i>a.</i> Doğruluk.
dü serā <Far. ‘دو سرا’ <i>a.</i> (iki ev) <i>mec.</i> İki dünya.	d. 40a/12
d.+(seyyid-i her dü serā) 25a/08	düşmen <Far. <i>a.</i> Düşman.
dühūr <Ar. ‘دُهور’ (dehr’in kırık çoğulu) <i>a.</i> Uzun zamanlar, devirler. ↔ dehr .	d. 2b/04, 3b/12
d. 1b/08	d.+leri 46a/02
dünyā <Ar. <i>a.</i> Dünya.	d.+lerinden 3b/12
d. 35b/09, 44b/07, 44b/11	d.+lerindin 7b/08
d.+(dünyā ehli) 44b/04	düzet- <i>f.</i> Yapmak, imal etmek, inşa etmek.
d.+da 44b/14	d.-ebilmez 7b/07
d.+dın 7a/14	d.-üb 44a/08
	d.-übdür 11b/05

E

Ebā Bekr <i>öz.a.</i> Ebû Bekir, Sünni İslam’ın ilk büyük halifesi.	e. 17a/07
e. 45a/06	e.+dür 17a/06
ebed <Ar. <i>a.</i> Sonsuzluk.	ebhā <Ar. ‘ابهى’ <i>sf.</i> Daha aydın, daha güzel, daha iyi.
ebedü’l-âbād <Ar. ebedi olarak, hep. 1b/07, 2b/05, 33b/10	e. 8a/03
ebedî <Ar. <i>sf.</i> Sonsuz.	ebrār <Ar. (berr’in kırık çoğulu) <i>a.</i> Özü sözü doğru olanlar, iyiler.

- e.+(vechü'l-ebrâr) 5a/13
- Ebū Maḥfūz Şeyḥ Ma'rūf-ı Kerhî** *öz.a.*
Küneyi Ebū Maḥfūz olan Ma'rūf
bin Fîrūz Kerhî, ünlü
mutaavvıflaran (8.-9. y.y.)
e.+din 5b/10
- Ebū'l-Ḥasan 'Alī bin Ebī Ṭālib** *öz.a.* Hz.
Ali. → 'Alī bin Ebī Ṭālib
e.+din 6a/04
- Ebū'l-Ḳāsim Şeyḥ Cüneyd bin
Muḥammede'l-Bağdādī** *öz.a.*
Ünlü âlim ve mutasavvıf,
Cüneyd-i Bağdadî (9.-10. y.y.)
e.+din 5b/08
- ebvābu'llāh** <Ar. *a.* Allah'ın kapıları.
e. 45b/06
- ecsād** <Ar. ('cesed'in kırık çoğulu) *a.*
Cesetler, tenler, vücutlar.
e. 25a/07
e.+a 42a/10
e.+dur+(ḥālīḳ-ı ervah+ve+ecsad)
25a/06
e.+ı(2) 42a/10
- ecsām** <Ar. ('cism'in kırık çoğulu) *a.*
Cisimler.
e. 20a/14, 23a/06, 25b/03,
25b/03, 35a/02, 37a/07, 37a/09,
38a/04, 38b/11, 40a/05, 40a/08,
40b/14, 41a/08, 41b/08, 41b/09
- e.+a 38b/05, 38b/09, 38b/12,
41a/07
e.+da 15a/07, 24a/07, 39b/03,
39b/04
e.+dın 23a/07, 39b/14
e.+ı+(ecsam+i semavatiyye)
39b/11
e.+inḡ 37a/09, 38b/09
- e'd-dā'ī** Ar. *sf.* Davet eden.
e.+(e'd-dā'ī ile'd-dīnū'l-
ḳavīmū'l-mübīn) 5a/04
e.+(e'd-dā'ī ile'ş-şırāṭul-ḳavīm)
5a/07
e.+(e'd-dā'ī ile'ş-şırāṭu'l-
müstaḳīm) 5a/02
- ed-Deyyān** <Ar. (*sf.* Herkesin hakkını en
iyi bilen ve ödeyen) *öz.a.*
Allah'ın isimlerinden (esmâ-i
hüsna).
e. 33a/09
- edvār** <Ar. ('devr'in kırık çoğulu) *a.*
Çağlar, devirler.
e.+ı+(ḳurretü'l-'ayn-i edvār-ı
risālet) 2b/02
- ef'āl** <Ar. ('fi'l'in kırık çoğulu) *a.*
Fiiller, eylemler, yaptıklar.
e. 31a/01, 32b/06, 43a/04,
43b/06, 43b/06, 43b/07
e.+(ef'āl u āḳvāl) 6b/12

e.+(esmā'-i ef'āl) 31a/11	e. 1b/01, 25a/04, 33a/11
e.+(ittişāf-ı ef'āl) 32b/08	e.+îdür 1b/09, 20a/12
e.+dın 43a/03, 43b/08	eḥadiyyet <Ar. <i>a.</i> Allah'ın her bir şeyde kendine âit birlik tecellisi.
e.+ı(1)nda+(cemî'-i ef'āl) 19a/13	e. 6b/04
e.+ı(2) 9a/07, 39b/09	ehl <Ar. <i>a.</i> 1. Bir yer, topluluk, toplum, cemaat mensubu.
e.+ına 7b/05	e.+i(1)+(dünyā ehli) 44b/05
e.+ı+(ef'āl-ı muhtelif) 40a/03	e.+i(1)+(ol 'ālem ehli) 36b/08
e.+ları 38b/10	e.+i(1)+(yēr ehli) 36b/03
eflāk <Ar. (felek'in kırık çoğulu) <i>a.</i> Felekler.	e.+ining (ṭarīkat ve ḥaḳīkat ehlining) 5a/10
e.+a 23a/12	e.+i+(burhān-ı ehl-i yaḳīn) 5a/03
eger <Far. <i>bağ.</i> Eğer.	e.+i+(ehl-i ḥaḳ) 3a/03
e. 8a/06, 8b/04, 8b/05, 8b/06, 8b/09, 8b/10, 11a/03, 11a/05, 12a/01, 12a/02, 13a/12, 13b/01, 14a/02, 14b/09, 15a/09, 16b/05, 17b/11, 18a/10, 19b/10, 20b/08, 21b/03, 21b/04, 21b/09, 22a/03, 22a/07, 23a/04, 23b/10, 24b/14, 25b/01, 25b/06, 28a/04, 29a/08, 29a/09, 30a/03, 31a/05, 34a/10, 36a/05, 36b/05, 37a/01, 40b/06, 40b/08	e.+i+(ehl-i İslām) 23b/08
eger-çi <Far. 'اگر چه' <i>z.f.</i> Her ne kadar ... ise/olsa da, gerçi.	e.+ine+(bēhişt ehli) 35b/10
e. 4a/07, 8b/10, 18a/12, 22b/03, 23a/09, 24a/08, 38b/08	e.+ining+(Tebrīz ehli) 5a/06
eḥad <Ar. <i>sf.</i> Bir, tek.	e.+ining+(ol 'ālem ve ehli) 35b/01
	e.+ül+(imām-ı ehlü'l-meşāriḳ ve'l-meḡārib) 30b/05
	2. Sahip.
	e.+i(1)+(başıret ehli) 7a/09
	e.+i+(ehl-i ḥis) 21a/13
	e.+i+(ehl-i yemīn) 9a/13
	e.+i+(ḳavām-ı ehl-i yaḳīn) 7a/10

- e.+i+(muḳtedā-yı ehl-i ĩmān ve tevḥīd) 3a/09
- e.+i+(muḳtedā-yı ehl-i yaḳīn) 27b/14
- e.+indin+(da‘vā ehli) 3a/03
- e.+indin+(küfr ü žalāl ehli) 4a/14
- e.+indin+(žalāl ehli) 21b/06
- e.+indin+(irşād ehli) 7a/10
- e.+ine+(yaḳīn ehli) 10a/14
- e.+ining+(‘ilm ehli) 10b/11
- e.+ining+(žalāl ehli) 7a/13
- ehvā’** <Ar. (‘hevā’ın çoğulu) *a.* Tutkular, nefis istekleri.
- e.+i+(ehvā’-i fāsıde) 44b/13
- e.+i+(ehvā’-i ferdīyye) 6b/10
- ekmel** <Ar. *sf.* En kāmıl, en mükemmel.
- e. 43b/08
- e.+ül+(ekmelü’l-‘urefā) 5b/14
- ekşer** <Ar. *sf.* Daha çok, en çok.
- e. 17a/11, 39a/06
- eksük** *sf.* Eksik.
- e. 8a/07, 20a/07, 28a/10, 28a/14
- e.+(olmaḳ) 35b/05, 35b/11
- eksüklük** *sf.* Eksiklik.
- e.+ 11a/05
- el** *a.* El. ↔ **ël.**
- e.+den+(el+den el+e) 4b/08
- e.+din+(eldin ele) 3a/09
- e.+e+(el+den el+e) 4b/08
- e.+e+(eldin ele) 3a/09
- e.+in 44a/12
- el-be-el** <Tür-Far. (Far. ‘be’ yönelme hali eki) *zf.* Elden ele.
- e. 27b/09
- el-‘Adl** <Ar. (*sf.* adalet, doğruluk) *öz.a.* Allah’ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/04
- el-‘Afv** <Ar. (*sf.* bağışlama, affetme) *öz.a.* Allah’ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/05
- el-‘Āḫir** <Ar. (*sf.* son) *öz.a.* Allah’ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 32b/14
- el-A‘lā** <Ar. (*sf.* En yüce, en yüksek) *öz.a.* Allah’ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/01
- el-‘Alīm** <Ar. (*sf.* Çok bilen, ilmi ezeli ve ebedi olan) *öz.a.* Allah’ın isimlerinden (esma-i hüsna).

- e. 33a/02
- el-‘Alīyy** <Ar. (sf. Necip, ünlü, yüksek)
öz.a. Allah’ın isimlerinden
(esma-i hüsna).
e. 33a/01
- el-‘Azīm** <Ar. (sf. Çok büyük, azametli)
öz.a. Allah’ın isimlerinden
(esma-i hüsna).
e. 33a/10
- el-‘Azīz** <Ar. (sf. İzzetli, sevgili, şerif)
öz.a. Allah’ın isimlerinden
(esma-i hüsna).
e. 33a/03
- el-Bādī** <Ar. (sf. İlk neden, yaratan)
öz.a. Allah’ın isimlerinden
(esma-i hüsna).
e. 33a/01
- el-Bā‘iş** <Ar. (sf. Neden olan,
gerektiren, yeniden yaratan)
öz.a. Allah’ın isimlerinden
(esma-i hüsna).
e. 33a/09
- el-Bākī** <Ar. (sf. Kalan, kalıcı) öz.a.
Allah’ın isimlerinden (esma-i
hüsna).
e. 33a/01
- el-Bāsıf** <Ar. (sf. Kulun rızkını
genişlendiren) öz.a. Allah’ın
isimlerinden (esma-i hüsna).
e. 33a/06
- el-Başīr** <Ar. (sf. Basiretli, kalp gözüyle
gören) öz.a. Allah’ın
isimlerinden (esma-i hüsna).
e.+ü 32b/14
- el-Bāṭın** <Ar. (sf. İçyüz) öz.a. Allah’ın
isimlerinden (esma-i hüsna).
e. 33a/01
- el-Bedī‘** <Ar. (sf. Eşi benzeri olmayan
güzellikte) öz.a. Allah’ın
isimlerinden (esma-i hüsna).
e. 33a/01
- el-Berr** <Ar. (sf. Sözünde duran, herkese
nimetler ihsan eden) öz.a.
Allah’ın isimlerinden (esma-i
hüsna).
e. 33a/09
- elbette** <Ar. zf. Elbette, elbet, kuşkusuz.
e. 19b/11, 22a/05, 42b/11,
45b/14
- el-Cebbār** <Ar. (sf. İstedigini kesin
yapan güç sahibi) öz.a. Allah’ın
isimlerinden (esma-i hüsna).
e. 33a/04
- el-Celīl** <Ar. (sf. Yüksek mertebeli)
öz.a. Allah’ın isimlerinden
(esma-i hüsna).
e. 33a/09
- el-Cevād** <Ar. (sf. Çok cömert) öz.a.
Allah’ın isimlerinden (esma-i
hüsna).

- e. 33a/09
- el-Eḥad** <Ar. (sf. Bir, tek) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 32b/14
- el-Ekrem** <Ar. (sf. En cömert) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/01
- elem** <Ar. a. Dert, acı, keder.
- e. 35a/12
- el-Evvel** <Ar. (sf. İlk, en önce) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 32b/14
- el-Fālik** <Ar. (sf. Büyümesi için tohumu açan/çatlatan, yaratan) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/05
- el-Fātır** <Ar. (sf. Benzersizi üstün sanatıyla yaratan) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/05
- el-Ferd** <Ar. (sf. Tek, eşsiz, yektâ) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/05
- el-Fettāh** <Ar. (sf. Her şeyi en iyi yönden açan, fetheden) *öz.a.*
- Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/05
- el-Ġafūr** <Ar. (sf. Suçları en çok affeden) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/05
- el-Ġanī** <Ar. (sf. Zengin, varlıklı) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/05
- el-Ġiyās** <Ar. (sf. İmdada gelen, yardımcı) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/05
- el-Ḥabīr** <Ar. (sf. Her şeyden haberdar) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/09
- el-Ḥādī** <Ar. (sf. Hidayet eden, yönlendiren) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/08
- el-Ḥafī** <Ar. (sf. gizli, saklı) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/02
- el-Ḥafīz** <Ar. (sf. Koruyan) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).

- e. 33a/02
- el-Ḥak̄(k)** <Ar. (*sf.* Doğru, hakikatın özü) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüсна).
- e. 33a/02
- el-Ḥakīm** <Ar. (*sf.* Hikmetli, varlığın hakikatına vâkîf) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüсна).
- e. 33a/02
- el-Ḥalîk** <Ar. (*sf.* Halkeden, yaratan) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüсна).
- e. 33a/09
- el-Ḥalīm** <Ar. (*sf.* Yumuşak huylu, hoş davranışlı) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüсна).
- e. 33a/02
- el-Ḥamīd** <Ar. (*sf.* Methedilmeye en layık) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüсна).
- e. 33a/02
- el-Ḥasīb** <Ar. (*sf.* Hesapta eli açık ve hayır sahibi) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüсна).
- e. 33a/02
- el-Ḥayy** <Ar. (*sf.* Diri, canlı) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüсна).
- e. 33a/02
- elīm** <Ar. *sf.* Ağrılı, sancılı, acılı.
e.+(‘azāb-ı elīm) 45a/01
- el-Ḳābız** <Ar. (*sf.* Tutup alan) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüсна).
- e. 33a/06
- el-Ḳadīm** <Ar. (*sf.* Başlangıcı olmayan en eski) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüсна).
- e. 33a/05
- el-Ḳadīr** <Ar. (*sf.* Her şeye kudreti olan, yapabilen) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüсна).
- e. 33a/01
- el-Ḳāfī** <Ar. (*sf.* Yeten, gerek bırakmayan) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüсна).
- e. 33a/07
- el-Ḳāhir** <Ar. (*sf.* Üstün gelen, zorlayan) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüсна).
- e. 33a/01
- el-Ḳarīb** <Ar. (*sf.* Çok yakın) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüсна).
- e. 33a/06
- el-Ḳavī** <Ar. (*sf.* Kuvvetli, güçlü) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüсна).

- e. 33a/06
- el-Ḳayyūm** <Ar. (*sf.* Ezelden ebede kâim, kalan) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/06
- el-Kebîr** <Ar. (*sf.* Büyük) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/07
- el-Kerîm** <Ar. (*sf.* Cömert) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/07
- el-Ḳuddūs** <Ar. (*sf.* En kutsal) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/06
- el-Laṭîf** <Ar. (*sf.* Nazik, hoşça giden) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/10
- el-Mecîd** <Ar. (*sf.* Yüksek değerli) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/06
- el-Melik** <Ar. (*sf.* Mülk ve melekût sahibi, iye) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/05
- el-Mennân** <Ar. (*sf.* En bol nimetli, minnete uğratan) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/07
- el-Mevlâ** <Ar. (*sf.* Efendi) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/07
- el-Muḥîṭ** <Ar. (*sf.* Çevreleyen, kuşatan) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/07
- el-Mukîṭ** <Ar. (*sf.* Koruyan ve besleyen) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/07
- el-Muşavvir** <Ar. (*sf.* Herşeye güzel suretler veren) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/07
- el-Mübeyyin** <Ar. (*sf.* Açıkça beyan eden) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/07
- el-Müheymin** <Ar. (*sf.* Koruyucu) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/03
- el-Mü'min** <Ar. (*sf.* Korkulardan emniyet veren) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).

- e. 33a/03
- el-Mütekebbir** <Ar. (sf. Büyüklenen)
öz.a. Allah'ın isimlerinden
(esma-i hüсна).
- e. 33a/04
- el-Şamed** <Ar. (sf. Her şey kendisine
muhtaç, kimseye muhtaç
olmayan) öz.a. Allah'ın
isimlerinden (esma-i hüсна).
- e. 32b/14
- el-Vāhid** <Ar. (sf. Tek bir) öz.a.
Allah'ın isimlerinden (esma-i
hüсна).
- e. 32b/14
- el-Vāris** <Ar. (sf. Varlığın son sahibi)
öz.a. Allah'ın isimlerinden
(esma-i hüсна).
- e. 33a/08
- el-Vāsi'** <Ar. (sf. Rahmeti tüm varlığı
kapsayan ve yaygın) öz.a.
Allah'ın isimlerinden (esma-i
hüсна).
- e. 33a/08
- el-Vedūd** <Ar. (sf. Çok sevgi beslenen)
öz.a. Allah'ın isimlerinden
(esma-i hüсна).
- e. 33a/08
- el-Vefī** <Ar. (sf. Vefalı) öz.a. Allah'ın
isimlerinden (esma-i hüсна).
- e. 33a/08
- el-Vehhāb** <Ar. (sf. Çok bağışlayan)
öz.a. Allah'ın isimlerinden
(esma-i hüсна).
- e. 33a/08
- el-Vekīl** <Ar. (sf. Vekil, herkesin
yetkisini elinde bulunduran)
öz.a. Allah'ın isimlerinden
(esma-i hüсна).
- e. 33a/08
- el-Vetr** <Ar. (sf. Yalnız, tek) öz.a.
Allah'ın isimlerinden (esma-i
hüсна).
- e. 33a/08
- emcād** <Ar. ('mecād'ın çoğulu) sf. Şeref
ve haysiyet sahipleri.
- e.+ına+(evlād-ı aḥar-ı emcād)
2b/03
- Emīrū'l-mū'minīn** <Ar. (Müminlerin
emiri, inananların başbuğu;
İslam halifelerinin -Şiilik'te Hz.
Ali'nin- lakabı) öz. a. Hz.
Ali'nin lakabı.
- E. 6a/03, 37a/04, 37b/02
- E. 'Alīyy ibn-i Ebī Ṭālib 2b/02,
30b/05
- E. 'Alīyy-i Murtażā 3a/08
- E.+din 32b/01
- emmā** <Ar. bağ. Lakin,ancak.
- e. 2b/05, 5a/02, 5a/07, 8b/10,
15a/06

emr <Ar. *a.* Emir.

e. 40b/10

e.+(étmek) 43a/03, 43b/07,
45b/03

e.+i(1) 39a/07, 46a/01

e.+îdür 14a/11, 23b/01

e.+îdürler 22b/05

e.+i+(emr-i cüz'ı-yi maḥsūse-yi
denîyye) 8b/09

e.+ine 21a/05

e.+ler 24b/13

e.+lere 8b/06

emrâz <Ar. ('maraz'ın kırık çoğulu) *a.*

Hastalıklar.

e.+dın 6b/14, 7a/08

e.+ı+(emrâz-ı rûḥānî) 6a/14

e.+ındın 7a/02

emrul'lâh <Ar. *a.* Allah'ın emri.

e.+dur 46a/01

emşâl <Ar. ('mişl'in çoğulu) *a.* Gibiler,
benzerler.

e.+ı(1) 14b/04

emşile <Ar. (mişâl'in çoğulu) *a.*

Örnekler, misaller.

e. 40a/11, 40b/02

enbiyâ <Ar. (nebi'nin çoğulu) *a.*

Nebiler.

e. 9b/01, 9b/02, 9b/05, 32a/10,
32a/12

e.+(ḥâtem-i enbiyâ) 25a/08

e.+(ḥâtem'ül-enbiyâ ve'l-
mürselîn) 2a/13

e.+(ḥâzret-i ḥâtem'ül-enbiyâ)
34b/04

e.+(ḥâzret-i server-i enbiyâ)
2a/13

e.+(ḥâzret-i server'ül-enbiyâ)
32b/04

e.+nınğ 32a/11

enfa' <Ar. *sf.* Daha menfaatli, pek
yararlı.

e. 8a/04

enfüs <Ar. ('nefs'in çoğulu) *a.*

Nefisler, calar.

e.+dür+(âlem-i enfüs) 38b/07

enhâr <Ar. ('nehr'in kırık çoğulu) *a.*

Nehirler.

e.+ı(1) 36a/02

enîs <Ar. *sf.* Ünsiyet edilmiş olan,
alışılmış.

e.+ün+(enisün nüfus) 5b/06,
5b/14

- en-Nāşır** <Ar. (*sf.* Yardımcı, yardım eden) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüсна).
e. 33a/08
- en-Nūr** <Ar. (*sf.* Işık) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüсна).
e. 33a/08
- envā'** <Ar. ('nev'ın çoğulu) *a.* Türler, çeşitler.
e.+ı(1) 22a/10
- envār** <Ar. ('nūr'un kırık çoğulu) *a.* Nurlar, ışıklar.
e. 35a/02, 35a/05
e.+(baħrū'l-envār) 5b/05
e.+a 35a/04
e.+ı+(dāħil-i envār-ı ħudsiyye-yi ilāhiyye) 9a/10
e.+ı+(envār-ı cemāl-ı ilāhī) 12b/05
e.+ı+(mehbit-i envār-ı ğayr-ı mütenāhī) 27b/11
e.+ı+(müstağriħ-i envār-ı ilāhī) 38b/03
e.+ı+(vālih-i envār-ı ilāhī) 38a/14
e.+ındın 15a/04
e.+ları 41a/07
- e.+ül+(şāħibü'l-envārü'l-ħudsiyye) 5a/07
- erğse** *a. mec.* Arka (ense).
e.+si 36b/05
e.+sinde 46a/14, 46b/01
- erbāb** <Ar. ('rabb'ın çoğulu) *a.* Sahipler, efendiler.
e.+ı+(maħbüb-ı erbāb-ı ħulüb) 5b/13
- ercmend** <Far. Değerli.
e. 27b/12
e.+ı(1)+(ferzend-i ercmend) 3a/12
e.+üm+(ferzend-i ercmend) 2b/05
- erfa'** <Ar. *sf.* Daha yüksek, en yüce.
e. 16a/02, 28b/11, 34a/04, 34a/13
e.+dur 16b/07, 31b/01
e.+durlar 35a/02
- er-Rabb** <Ar. (*sf.* Sahip, besleyen) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüсна).
e. 33a/02
- er-Raħīm** <Ar. (*sf.* Merhamet eden, bağışlayan) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüсна).
e. 33a/03

- er-Raḥmān** <Ar. (sf. Bol rızık bağışlayan) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
e. 33a/02
- er-Rā'ī** <Ar. (sf. Görücü, gözetleyici) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
e. 33a/03
- er-Raḳīb** <Ar. (sf. Gözeten) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
e. 33a/03
- er-Ra'ūf** <Ar. (sf. Esirgeyen) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
e. 33a/03
- er-Rezzāq** <Ar. (sf. Bütün yaratıkların rızkını veren) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
e. 33a/03
- ervāḥ** <Ar. ('rūḥ'un kırık çoğulu) *a.* Ruhlar.
e. 20a/14, 25a/07, 38a/13, 38b/11, 39a/05, 40b/07, 40b/08, 41b/07, 41b/08, 42a/09
e.+(ḥālīk-ı ervāḥ ve ecsād) 25a/06
e.+dın 39a/01, 40b/11
e.+durlar 37b/10
- e.+1+(ervāḥ-ı semāviyyāt) 8b/07
e.+1durlar 37a/09
e.+ın 42a/09
e.+inḡ 42b/01
e.+lara 38b/14
e.+ları 42a/10
- esbāb** <Ar. ('sebeb'in kırık çoğulu) *a.* Sebepler.
e. 23b/05
e.+(müsebbibü'l-esbāb) 41b/04
e.+1+(esbāb-ı ictimā' ve iftirāk) 14a/05
e.+lan 21a/02
- esedu'llāh'ül-ḡālib** <Ar. *a.tam.* Allah'ın galip aslanı (Hz. Ali'nin lakabı).
e. 6a/04, 30b/04
- eşer** <Ar. *a.* Eser, yapıt.
e. 12b/08, 33b/02
e.+i(1) 24a/10, 30a/04, 34b/02, 36b/06, 41b/07
e.+î 14b/13
e.+îdür 12b/06, 14a/13, 15a/10, 25a/05
e.+lerindin 14a/13, 14b/13
e.+nenḡ 12b/09
- eskü** *sf.* Eski.

- e.+(eskü ve köhne etmek) 1b/08
- esmā'** <Ar. ('ism'in çoğulu) *a.* İsimler.
- e. 31a/12
- e.+dur 32b/05, 32b/07, 32b/10
- e.+ī 32b/11
- e.+i+(esmā'-i ef'āl) 31a/11, 32b/06
- e.+i+(esmā'-i hüsnā) 32b/10
- e.+i+(esmā'-i şifāt) 32b/05
- e.+i+(esmā'-i şifat) 31a/07
- e.+nı 31a/13
- e.+nınğ 32b/12
- eşmār** <Ar. ('şemer'in çoğulu) *a.* Meyveler, yemişler.
- e. 35b/03
- e.+ı(1) 35b/07
- esnād** <Ar. ('sened'in çoğulu) *a.* Belgeler.
- e.+ında 4b/06
- esrār** <Ar. ('sırr'ın çoğulu) *a.* Sırlar.
- e.+(baħrū'l-esrār) 5a/12
- e.+(kāşifū'l-esrār) 5b/05
- e.+(kāşifū'l-esrār ve'l-ma'ānī) 5b/12
- e.+(maħzenū'l-esrār) 5a/14
- e.+ı+(ma'ālim-i esrār-ı ilāhī) 27b/10
- e.+ür+(maħrem-i esrārū'r-rabbānīyye) 6a/03
- eş-Şādık** <Ar. (*sf.* Doğru, sadakatlı) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsna).
- e. 33a/04
- eş-Şāni'** <Ar. (*sf.* Yapan, işleyen) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsnadan).
- e. 33a/04
- es-Sebbūħ ~ es-Sübbūħ** <Ar. (*sf.* Tesbih edilen, övülen) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsnadan).
- e. 33a/04
- es-Selām** <Ar. (*a.* Esen olma) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsnadan).
- e. 33a/03
- es-Semī'** <Ar. (*sf.* İşiten) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsnadan).
- e. 32b/14
- es-Seyyid** <Ar. (*a.* Efendi) *öz.a.* Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsnadan).
- e. 33a/04
- eşcār** <Ar. ('şecer'in çoğulu) *a.* Ağaçlar.
- e. 21b/01, 35b/03

e.+ı(1) 36a/02	e.+dın 1b/03, 2a/05, 8b/02, 10b/14, 11b/06, 15a/13, 20a/13, 29b/09, 31a/01, 34b/12, 40a/12, 41a/04
eşref <Ar. <i>şf.</i> En şerefli, daha şerefli. e. 34b/12	e.'+ı(2) 15a/02
e.+dür 33b/13, 34a/07, 41b/01, 42b/11	e.'+ i+(eşyā'-i 'aqlīyye ve ḥissīyye) 40a/10
eşrefluk <Ar-Tür. <i>a.</i> Daha şerefli olma. e.+ı 8a/08	e.'+i+(eşyā'-i 'aqlīyye) 40a/13
eş-Şāfi' <Ar. (<i>şf.</i> Şefaata eden) <i>öz.a.</i> Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsnadan). e. 33a/10	e.'+i+(eşyā'-i cüz'īyye) 40b/12
eş-Şehīd <Ar. (<i>şf.</i> Tanık olan) <i>öz.a.</i> Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsnadan). e. 33a/04	e.'+i+(eşyā'-i mürekkebe) 21a/14
eş-Şekūr <Ar. (<i>şf.</i> Az şükrü de ödüllendiren) <i>öz.a.</i> Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsnadan). e. 33a/10	e.'+ilendür 25b/04
eşyā <Ar. 'اشياء' ('şey''in çoğulu) <i>a.</i> Şeyler, nesnelere. e. 12a/05, 14b/14, 15a/03, 15a/09, 15a/11, 15b/05, 18a/10, 18b/11, 19b/12, 20b/07, 20b/09, 21a/09, 21b/07, 23a/13, 23b/09, 24b/03, 28b/02, 29a/02, 30a/01, 30a/05, 32a/04, 36b/06	e.+lar 24b/05
e.+(cemī'-i eşyā) 21a/05	e.+lardın 34b/06
e.+da 24b/01, 25b/08, 29b/12	e.+nı 11a/01, 18a/07, 18a/08, 19b/12, 20a/13, 24a/07, 27a/12, 34a/12, 36b/04, 40b/13
	e.+nınğ 11b/09, 11b/13, 15a/12, 16b/10, 17a/01, 17a/02, 20b/02, 27a/06, 27a/07, 27a/09, 27a/10, 40a/14
	e.+ya 2a/04, 2a/10, 11b/10, 11b/13, 12a/11, 15a/09, 15a/12, 15b/10, 16b/10, 18a/02, 19a/10, 26a/14, 28b/11, 32a/03, 34a/09, 37a/02
	e.+yı+(eşyā-yı maḥsūse-yi ḥasīse-yi denīyye) 8b/13
	e.+yı+(eşyā-yı taşavvurīyye) 40b/06

e.+yılandur 25b/06	evliyā <Ar. ‘اولياء’ (‘velī’nin çoğulu) <i>a.</i> Veliler, erenler.
e.+yī 15a/14, 17a/11, 24a/11, 24b/11, 25a/02	e. 9b/05, 14a/14, 32a/13
etemmm <Ar. <i>sf.</i> En mükemmel, <i>tam.</i>	e.+(burhanü’l-evliyā) 16a/04
e. 43b/08	e.+(hārişü’l-evliyā) 5b/07
eṭ-Ṭāhir <Ar. (<i>sf.</i> Temiz, arı) <i>öz.a.</i> Allah’ın isimlerinden (esma-i hüsnadan).	e.+(hāzret-i kuṭbu’l-evliyā) 5a/07, 16a/11, 27b/05, 35a/06
e. 33a/04	e.+(hāzret-i kuṭbu’l-evliyā ve’l- mürşidīn) 27b/08
et-Tevvāb <Ar. (<i>sf.</i> Tevbeleri kabul eden) <i>öz.a.</i> Allah’ın isimlerinden (esma-i hüsnadan).	e.+(hāzret-i necmü’l-evliyā ve’l- mürşidīn) 5b/02
e. 33a/09	e.+(hāzret-i nūru’l-evliyā) 36b/01
evāmīr <Ar. (‘emr’in çoğulu) <i>a.</i> Emirler.	e.+(hāzret-i server-i evliyā) 25a/08, 30b/03
e. 11a/09, 43a/05	e.+(hāzret-i sulṭānū’l-evliyā) 5a/05, 8b/14, 17b/04, 31b/01, 37a/11
e.+(evāmīr ü nevāhī) 7a/11	e.+(hāzret-i sulṭānū’l-evliyā) 9b/07, 14a/01, 14a/07, 19b/02
evkāt <Ar. (‘vaḳt’in çoğulu) <i>a.</i> Vakitler, zamanlar.	e.+(kehfü’l-evliyā) 5a/03
e. 9b/10	e.+(ḳudve-yi evliyā ve müvaḥḥidīn) 2b/01
evlā <Ar. <i>sf.</i> Daha iyi, birincisi.	e.+(ḳuṭbu’l-evliyā) 20b/12, 25a/02
e.+dur 45a/06	e.+el+(ḳuṭbu’l-evliyā’ e’l- hādīyyīn) 2b/01
evlād <Ar. (‘veled’in çoğulu) <i>a.</i> Çocuklar, evlat.	e.+(semeret’ül-evliyā) 4b/14
e.+ı+(evlād-ı aṭhar-ı emcād) 2b/03	
e.+ınıṅ 6b/07	

e.+(server ü sālār-ı evliyā ve aşfiyā) 6a/01	e.+din 25a/07
e.+(sultānū'l-evliyā) 4b/13	e.+i(1) 1b/04, 16b/14, 17a/01, 17a/02, 17a/04, 17a/07, 17a/08, 20b/02
e.+(tācū'l-evliyā) 5b/01	e.+i(1)dür 17a/02
e.+(zübdet'ül-evliyā) 35b/06	e.+īdür 1b/03
e.+(züdetü'l-evliyā'e't-tābi'īn) 4b/09	e.+ki 39b/11, 41a/10
e.+i+(evliyā'-i tābi'īn) 27b/11	evvelā <Ar. <i>zf.</i> İlk önce.
e.+niṅg 32a/10, 32a/11	e. 24a/12
evşāf <Ar. ('vaşf'ın çoğulu) <i>a.</i> Vasıflar, nitelikler.	evvelki <Ar-Tür. <i>zf.</i> Önceki, ilk.
e. 38a/09	e. 38b/08
e.+da 43a/10	evzā' <Ar. ('vaz''ın çoğulu) <i>a.</i> Haller, durumlar.
e.+ılan 46b/05	e.+lan 23a/12
evtād <Ar. ('veted'in çoğulu) <i>a.</i> Direkler (<i>mec.</i> Allah erenlerinden birine verilen ad).	eyimme <Ar. 'ایممه' (imām'ın çoğulu) <i>a.</i> İmamlar.
e.+(ğavşü'l-evtād) 5a/08, 35a/06	e.+din 27b/14
e.+(kūṭbu'l evtād) 5b/08	e.+niṅg 7b/05
evvel <Ar. <i>sf.</i> En ilk, ilk.	e.+yi+(eyimme-yi dīn) 3b/12, 4b/01, 7a/10
e. 10b/01, 10b/11, 15a/03, 17a/09, 20b/14, 21b/12, 24a/14, 24b/09, 32a/10, 32a/11, 34a/04, 34b/01, 34b/02, 37b/12, 37b/12, 37b/13, 38a/02, 41a/12, 41a/13, 41a/14, 41b/09, 41b/11, 41b/12	e.+i+(eyimme-yi ṭāhirīn) 25b/11
e.+(aḳl-ı evvel) 41a/12	e.+yi+(ḥāzerāt-ı eyimme-yi dīn-i mübīn) 7b/03
e.+(ḥālīḳ-ı evvel) 25a/03	e.+i+(ḥāzerāt-ı eyimme-yi aṭhār) 27b/10
	eyne <Ar. <i>zf.</i> Nerede?
	e. 26a/10

ezān	<Ar. <i>a.</i> Ezan. e. 46a/12	e.+a 11a/05, 11a/07, 11a/11
ezel	<Ar. <i>a.</i> İlksiz(lik), başlangıçsız. e.ü'l-āzāl <i>sf.</i> İlksizlerin ilksizi 1b/06	ezmine <Ar. ('zemān'ın çoğulu) <i>a.</i> Zamanlar, çağlar. e. 1b/08
ezelî	<Ar. ('ezel'e mensup) <i>sf.</i> Varlığının başlangıcı olmayan, devamlı varolan. e. 17a/06, 17a/07, 23b/06	ez-Zāhir <Ar. (<i>sf.</i> Görünen, beliren) <i>öz.a.</i> Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsnâ). e. 33a/01
ezkār	<Ar. ('ziker'in çoğulu) <i>a.</i> Zikirler.	ez-Zāri' <Ar. (<i>sf.</i> yaratıcı) <i>öz.a.</i> Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsnâ). e. 33a/03

È

èl	<i>a.</i> El. ↔ el . è. 7b/03, 9b/02 è.+(èteğine èl urmak) 4a/09, 45b/12 è.+(vèrmek) 32b/03 è.+i(1) 34a/11, 46a/11 è.+i(1)+(èli yetişmek) 35b/01	è.-meyübsen 32a/09 è.-mez 19a/02 è.-üb+(èřidüb) 2b/11 è.-ür+(èřidür) 20a/11 è.-ürler+(èřidürler) 39b/06 è.-ürüz+(èřidürüz) 19a/03, 21a/06
èr-	<i>f.</i> Ermek, varmak, ukaşmak. è.-esi 8b/08	èřitmak İşitmek. ↔ èřitmek . è. 6a/07
èřit-	<i>f.</i> İşitmek, duymak. è.-duķı 6a/08 è.-düm 20b/05 è.-e+(èřide) 32b/04	è.+ına 6a/11 èřitmek İşitmek. ↔ èřitmek . è. 7b/06 èt- <i>f.</i> Etmek, yapmak.

è.-aḳ+(beyān édaḳ) 34a/01	è.-diler+(‘arz) 30a/14
è.-aḳ+(ref‘ édaḳ) 17b/13, 37b/08	è.-diler+(ḥilāf) 45a/04
è.-di 18a/04, 43b/14, 44b/02, 45b/01	è.-diler+(inkār) 45a/05
è.-di+(‘aṭā) 8a/04	è.-diler+(irāde) 45a/02
è.-di+(behremend ve sīrāb) 33b/03	è.-diler+(istid‘ā) 2b/07, 14a/06
è.-di+(beyān) 45b/02	è.-diler+(mübtelā) 45a/01
è.-di+(dāḥil) 44a/10	è.-diler+(su’āl) 12a/10, 14a/10, 15a/01, 15a/07, 15b/13, 16a/03, 16a/10, 16b/01, 16b/07, 17a/05, 17b/01, 18a/01, 18a/06, 18a/14, 18b/05, 18b/08, 18b/13, 19a/06, 19a/09, 19a/14, 19b/02, 19b/11, 19b/14, 20a/07, 20b/03, 20b/11, 21a/05, 25b/02, 25b/09, 28b/10, 29a/14, 29b/05, 30b/14, 36a/01, 36a/03, 36a/09, 36b/13, 37a/12, 37b/04, 37b/05, 37b/09, 37b/11, 39a/08, 39b/06, 41a/10
è.-di+(da‘vet) 43b/05	
è.-di+(du‘a) 3b/13, 44a/14	
è.-di+(emr ve terḡīb) 43b/07	
è.-di+(ḥalk) 37b/12	
è.-di+(ḥalk ve tamām) 38b/07	
è.-di+(icād) 42a/09	
è.-di+(in‘ām ve i‘ṭā) 42a/13	è.-diler+(su’āl étmek) 12b/03, 12b/08, 12b/13, 13a/01
è.-di+(men‘ ve cezā) 43b/08	
è.-di+(muḥkem ve tamām) 43b/14	è.-diler+(taḡyīr) 44b/12
è.-di+(müṣerref) 43b/05	è.-diler+(ta‘yīn) 44b/09
è.-di+(naḳl) 4b/07	è.-diler+(tehniyet) 44b/04
è.-di+(ṣābit ve zāhir) 43b/02	è.-diler+(tekebbür) 43b/11
è.-di+(s’uāl) 30b/02	è.-diler+(te’vīl) 44b/13
è.-diler 14b/01, 14b/06, 45a/08	è.-duḳ+(iktifā) 38a/11
è.-diler(su’āl) 15a/04	è.-duḳ+(naẓar étmek) 12a/12
	è.-duḳ+(vaṣf) 38b/03, 40b/08

è.-düm+(‘arz) 32b/05, 32b/08	è.-e+(müšāhede ède) 10b/07
è.-düm+(‘arz etmek) 13a/06	è.-e+(müšāhedesin ède) 10b/11
è.-düm+(su’āl) 31a/12, 32a/02, 32a/08	è.-e+(nehy ède) 43a/02
è.-dünğüz+(bāṭıl) 29b/08	è.-e+(taḥrīş ède) 43a/05
è.-dünğüz+(vaşf) 36b/14	è.-e+(ta‘līm ède) 42b/03
è.-e+(behresiz ède) 4a/14	è.-e+(ta‘yīn ède) 43a/07
è.-e+(dāḥil ède) 4b/01	è.-e+(terkībīn ède) 22b/09
è.-e+(delālet ède) 31b/05, 31b/13	è.-e+(teveccüh ède) 8b/04, 8b/09
è.-e+(du‘ā ède) 43a/01	è.-ebilmenüz+(taşavvur èdebilmenüz) 23b/05
è.-e+(ède) 4a/14	è.-ebilmez+(idrāk èdebilmez) 11a/14, 13a/01
è.-e+(emr ède) 43a/03	è.-ebilmez+(ref ^ç èdebilmez) 15a/14
è.-e+(ḥareket ède) 23a/08	è.-ebilmezdi+(ihāṭa èdebilmezdi) 37a/02
è.-e+(hidāyet ède) 42a/06	è.-ebilmezler+(idrāk èdebilmezler) 39a/03
è.-e+(ḥilāfet ède) 44b/09	è.-ek+(ta‘bīr èdek) 31b/12
è.-e+(ḥulūl ède) 26b/02, 26b/02	è.-eler+(delālet èdeler) 32b/11
è.-e+(īcād ède) 37b/12	è.-eler+(ḥareket èdeler) 23a/05
è.-e+(ifāza ède) 42b/06	è.-eler+(ihtimām èdeler) 3a/02
è.-e+(iḥsas ède) 10b/08	è.-eler+(maḥām èdeler) 42b/08
è.-e+(i‘tikād ède) 29a/05	è.-eler+(nisbet èdeler) 34a/10
è.-e+(mecvūd ède) 22b/09	è.-eler+(taḥrīk ve terbiyet èdeler) 38b/12
è.-e+(mecvūd ède) 23a/12	
è.-e+(müdāvemmet ède) 11a/05, 11a/07	

è.-eler+(tenāvül èdeler) 35b/05	è.-er+(īcād+èder) 18a/07, 18a/09
è.-eler+(terk èdeler) 11a/04	è.-er+(idrāk èder) 20b/14
è.-eler+(važ‘ èdeler) 31a/02, 31b/09	è.-er+(ihāta èder) 34a/11
è.-eller+(delālet èdeller) 3a/04	è.-er+(i‘tā èder) 20b/10
è.-en+(delālet èden) 8a/02, 45b/06	è.-er+(mecvūd èder) 24a/08, 38a/02
è.-en+(haşr èden) 20b/02	è.-er+(nüzül èder) 46a/13
è.-en+(tehallüf èden) 45b/13	è.-er+(ta‘rîf èder) 10a/11
è.-en+(terkîb èden) 14a/09	è.-er+(tefażzul ve ‘atā èder) 35b/14
è.-ende+(tenāvül èdende) 35b/08	è.-er+(tenezzül èder) 14b/07
è.-ende+(zuhūr èdende) 46a/13	è.-er+(var ve mevcūd èder) 12a/06
è.-endür+(halk èdendür) 2a/01, 2a/08	è.-er+(zāhir èder) 46a/08
è.-endür+(īcād èdendür) 29b/03	è.-erler+(delālet èderler) 26b/14
è.-endür+(ma‘kûl èdendür) 32a/01	è.-erler+(èderler) 39b/09
è.-endür+(tamām) 34a/03	è.-erler+(fi‘l èderler) 39a/02, 41b/13
è.-eni(1)+(terkîb èden) 11b/09	è.-erler+(īcād èderler) 18a/08
è.-enidür+(tekşîr èden) 11b/10	è.-erler+(idrāk èderler) 39a/08, 39a/10, 40b/12
è.-er+(bâtil èder) 21b/13	è.-erler+(kabûl èderler) 40b/10
è.-er+(èder) 21a/01, 21a/02	è.-erler+(kaşd èderler) 14b/03
è.-er+(fetih èder) 46a/11	è.-erler+(müşāhede èderler) 36a/05
è.-er+(fi‘l èder) 24a/07	è.-erler+(müvāzabet) 6a/09
è.-er+(halk èder) 16a/02	
è.-er+(ıraq èder) 43a/03	

è.-erler+(naql éderler) 22b/14	è.-mediler+(iṭā‘at) 43b/12
è.-erler+(tedbīr éderler) 40b/11	è.-medin+(rāzī) 6b/01
è.-erler+(tekellüm éderler) 36a/05	è.-medünġüz+(bāṭıl) 23a/14
è.-erler+(tesbīh éderler) 39b/07	è.-mekdedür+(īcād) 18a/11
è.-erler+(tiriglik ve ma‘āş éderler) 36b/04	è.-memüşem+(ḥalk) 34b/12
è.-erler+(ṭulū‘ ve ġurüb éderler) 22b/14	è.-menġüz+(bāṭıl u zāyi‘) 8b/13
è.-ersiz+(tevehhüm édersiz) 28a/13	è.-menġüz+(ṭama‘) 28a/06
è.-ersiz+(yırakluk édersiz) 7b/09	è.-menġüz+(taşavvur) 23b/07
è.-erüz+(beyān) 4b/05	è.-meyeler+(iktifā) 6a/11
è.-erüz+(ibṭāl éderüz) 4b/05	è.-meyesiz+(ġümān) 35b/06
è.-erüz+(taşavvur éderüz) 17a/08, 17b/02	è.-meyüb+(ḥayā) 44b/14
è.-esinġüz+(müteveccih édesinġüz) 8b/05	è.-mez+(buḥl) 26a/06
è.-esiz+(‘amel édesiz) 7b/05	è.-mez+(delālet) 31b/08
è.-esiz+(müteveccih) 8b/04	è.-mez+(eskü ve köhne) 1b/08
è.-esiz+(taḥşīl édesiz) 28a/02	è.-mez+(ḳabūl) 26a/04
è.-esiz+(taşavvur édesiz) 25b/06	è.-mez+(köhne) 35a/14
è.-medi+(ḥalk) 33b/01	è.-mez+(ta‘cīl) 26a/03
è.-medi+(in‘ām) 8a/05	è.-mez+(zūlm) 26a/06
è.-medi+(ināyet) 8a/06	è.-mişdi+(mürāca‘at) 44a/01
è.-mediler+(inkār) 45a/05	è.-mişdür+(ḥalk) 38b/12
	è.-mişdürler+(ḳaşd) 14b/02
	è.-mişidi+(nüzü) 44a/01, 44a/05
	è.-mişler+(münezzeh ü müberrā étmişler) 36a/07
	è.-mişsiz+(iḥtiyār) 7b/13

- è.-üb+(cem'iyyet édüb) 44b/08
- è.-üb+(edüb) 27b/12
- è.-üb+(fetvā édüb) 3a/09
- è.-üb+(hareket ve cüşiş édüb) 33a/14
- è.-üb+(iḳtidā édüb) 46a/14
- è.-üb+(ilm taḫşīli étmek) 10a/11
- è.-üb+(irşād édüb) 27b/04
- è.-üb+(istimā' édüb) 6b/04
- è.-üb+(isti'māl édüb) 11a/07
- è.-üb+(iḫāret édüb) 37a/04
- è.-üb+(ḳarīn) 4a/02
- è.-üb+(manzūr-ı naẓar édüb) 7a/07
- è.-üb+(münevver édüb) 9b/11
- è.-üb+(münevver ve ḳarīn édüb) 36a/06
- è.-üb+(münevver ve müzeyyen édüb) 43b/01
- è.-üb+(münḫarif édüb) 7a/05
- è.-üb+(nüfüz édüb) 7a/07, 9a/10
- è.-üb+(ref' édüb) 45b/08
- è.-üb+(sa'y édüb) 4a/06, 28a/01
- è.-üb+(ṫayy édüb) 7a/08
- è.-übdür+(amel ve itā'at édüb) 7a/12
- è.-übdür+(aṫā édüb) 19a/12, 38a/08, 39a/01, 40b/13
- è.-übdür+(aṫā ve in'am édüb) 11b/05
- è.-übdür+(édüb) 45b/03
- è.-übdür+(ḫalk édüb) 29a/02
- è.-übdür+(icād édüb) 11b/11, 20a/13
- è.-übdür+(in'am édüb) 11b/05, 38a/08
- è.-übdür+(inayet édüb) 39a/05
- è.-übdür+(münevver ve müzeyyen édüb) 4b/12
- è.-übdür+(müvekkel édüb) 38b/05
- è.-übdür+(ṫāhir édüb) 45b/09
- è.-übdür+(ta'līm ve terbiyet édüb) 39a/04
- è.-übdür+(tefaẓzul ve in'am édüb) 15b/10
- è.-übdürler+(bāṫıl édüb) 25a/01
- è.-übdürler+(gümān édüb) 21a/13
- è.-übdürler+(ihtiyār édüb) 21a/12
- è.-übdürler+(i'tiḳād édüb) 14b/06

è.-übdürler+(mütenāhī édübdürler) 27b/13	ètmek Etmek. ↔ ètmağ.
è.-übdürler+(su'āl édübdürler) 17b/03	è.+(kıyās) 19a/03
è.-übdürler+(taşavvur édübdürler) 23b/08	è.+(tayy) 4a/04
è.-übsiz+(terk édübsiz) 7b/10	è.+din 32a/08
è.-ünğüz+(müteveccih édünğüz) 8b/12	è.+dür+(fıkr) 11a/09
è.-ünğüz+(sa'y édünğüz) 3b/14, 33b/07	è.+dür+(ıraqluk) 9a/06
è.-ürler+(édürler) 40a/03	è.+dür+(ictināb) 6b/08
ètek a. Etek.	è.+indin 27a/02
è.+ine+(èteğine) 7b/04, 35b/02	èy <i>ünl.</i> Ey.
è.+ine+(èteğine el urmağ) 4a/09, 45b/12	è. 3b/14, 6a/06, 7b/10, 10a/11, 27b/03, 33a/10, 33b/07, 34a/01, 38a/05, 38a/11, 38a/12, 42a/07
è.+lerindin 9b/02	èyi <i>sf.</i> İyi. <ET. 'edgü'.
ètmağ Etmek. ↔ ètmek.	è.+dür 45b/14
è.+(beyān) 38a/09	èyle <i>zf.</i> Öyle.
è.+(īcād) 33b/05	è. 3b/12, 4a/09, 7b/02, 7b/09, 9a/09, 11b/05, 29a/11, 38b/07, 39a/02, 42b/02, 46a/06
è.+(müvāzabet) 11a/11	è.+dür 35b/13, 46b/01
è.+(taşavvur) 17a/10	è.+kim 6b/10, 7b/01, 7b/05, 10b/02, 14a/01, 15a/06, 21a/02, 25a/08, 27b/09, 29b/10, 31b/01, 32b/04, 32b/08, 37a/03, 37b/01, 39a/11, 40a/07, 41a/12, 42b/02, 43b/09, 44b/13, 45a/08, 45b/01, 45b/03, 45b/09, 46a/10, 46b/02, 46b/04
è.+dın+(tağyīr) 27a/12	èyle- <i>f.</i> Eylemek, etmek, yapmak.
è.+dur+(ıkdām ve müvāzabet) 6b/07	
è.+ılan+(‘amel) 6b/07	
è.+lan+(müteveccih) 8b/13	

è.-di+(icād) 42a/10
è.-diler+(su'āl) 16b/14
è.-dim+(‘arz) 31b/06
è.-meye+(īcād) 18a/10
è.-mez+(ihāṭa) 26a/08
è.-mez+(ihāṭa) 13b/08
è.-mişdür 31a/11
è.-mişdür+(‘aṭā) 19a/11
è.-mişdür+(redd) 14b/09
è.-nġüz+(beyān) 30a/14, 32a/12
è.-r+(irāde) 20b/14
è.-ruḵ+(ibādet ve bendeluḵ)
29b/02

è.-ye+(‘aṭā) 22a/04
è.-ye+(ref^c) 43a/09
è.-yebilmez+(taḵdīr) 26a/07
è.-yübdür+(īcād) 18a/07

èylemaḵ→ **èylemek**.

è.+(ihāṭa èylemaḵ) 12b/05
è.+a+(zabt) 6a/07
è.+dın+(ihdāş èylemaḵ) 27a/03

èylemek Eylemek, etmek, yapmak. ↔

èylemaḵ.

è. (beyān èylemek olmaz)
13a/03

F

fā‘il <Ar. *sf.* İşi yapan, eyleyen,
işleyen.

f. 14a/04

f.+e 22a/06

f.+i(1) 24b/02

f.+ī 22a/07

faḵīr <Ar. *sf.* Fakir, yoksul.

f. 13a/06, 31a/12

f.+i+(faḵīr-i ḥaḵīr) 2b/13

f.+i+(faḵīr-i ile’llāhi’l-ma‘būd)
2b/06

fānī <Ar. *sf.* Yok olası, gelip geçici.

f. 8b/05, 8b/09, 29b/10

f.+de+(‘ālem-i fānī) 35a/07

farḵ <Ar. *a.* Fark, ayırım.

f. 16a/06

f.+dur 39a/10

Fārsī *öz.a.* Farsça.

F. 18a/01

fāşılasız <Ar-Tür. <i>zf.</i> Arasız, mesafe vermeden.	f. 8a/10, 8b/06, 12b/01, 26a/04, 27a/08
f. 3a/10	f.+sında 13a/02
fāsid <Ar. <i>sf.</i> Bozuk, bozulmuş.	f.+sından 27a/08
f. 8a/12, 8a/13	f.+ya 7b/13
fāsıde <Ar. ('fāsid'in dişili) → fāsid .	ferd <A. <i>a.</i> Tek, yektâ.
f.+lerine+(ehv'-i fāsıde) 44b/13	f.+(ferd ü münferid) 2a/03
faşl <Ar. <i>a.</i> Bölüm.	ferdīyye <Ar. <i>sf.</i> Bireysel, ferde ait.
f. 7b/10, 42a/07	m.+(ehvā'-i ferdīyye) 6b/10
f.+da 4b/04	fermān <Far. <i>a.</i> Ferman, emir.
fāyda <Ar. 'فائده' <i>a.</i> Fayda, yarar.	f. 39a/02, 39a/02
f. 8a/11, 38b/12, 41b/13, 42a/03	fermān-berdārluk <Far-Tür. <i>a.</i> Fermana uyma, emir dinleme.
f.+(aparmak) 7b/07	f. 39b/13
f.+sı 33b/05, 33b/06, 46b/02, 46b/03, 46b/04	fermān-fermā <Far. <i>sf.</i> Ferman buyuran, emir veren, komutan.
f.+sıdur 33b/02	f.+dur 39a/07
fāydalı <Ar-Tür. <i>sf.</i> Faydalı, yararlı.	f.+yı+(fermānfermā-yı kül) 39a/07
f. 23a/13	fermān-fermāluk <Far-Tür. <i>a.</i> Ferman buyurma, emir verme, komutanlık.
fāyız <Ar. 'فائز' <i>sf.</i> Başaran, üstün gelen, kurtulan, dilediğine eren.	f. 39b/12
f.+(olmak) 7b/06, 41a/08	ferzend <Far. <i>a.</i> Evlat.
felek <Ar. <i>a.</i> Felek.	f.+i 3b/01
f.+i+(şems-i felek-i hidāyet) 2b/01	f.+i+(ferzend-i ercend) 2b/05, 3a/12
fenā <Ar. <i>a.</i> Yok oluş, yok olma.	

ferzend-zāde <Ar. <i>a.</i> Evladı oğlu, oğlunun oğlu. f.+si 3a/12	fırka <Ar. <i>a.</i> Fırka, ayrılmış bölük, ayrı cemaat. f. 44b/06, 44b/07
fesād <Ar. <i>a.</i> Bozgunculuk, bozukluk. f. 7a/02, 12a/05, 35a/12, 45a/10	f.+(yètmiş üç) 45a/09 f.+durlar 21a/12
feth <Ar. <i>a.</i> Fetih. f.+(ètmek) 46a/11	f.+ya 4b/01 f.+yı+(fırka-yı zalle) 21b/08
fetvā <Ar. <i>a.</i> Fetva. f.+(ètmek) 3a/09	Fırka-yı Nāciyye <Ar. (kurtulmuş fırka) öz. <i>a.</i> Şiilik mezhebine verilen vasıf. f. 28a/02
fevākīh <Ar. ('fākihe'nin çoğulu) <i>a.</i> Meyveler, yemişler. f. 33b/13	fıkr <Ar. <i>a.</i> Fikir. f. 39b/08, 40b/02, 40b/06 f.+(ètmek) 11a/09 f.+de 9a/08
feyyāz <Ar. <i>sf.</i> Çok feyiz, bolluk, bereket veren. f. 11b/10 f.+(zāt-ı feyyāz) 12a/06 f.+a+(zāt-ı şerīf-i feyyāz) 30a/07 f.+dın 30a/05 f.+ı(1)+(zāt-ı cevād-i feyyāz) 11b/04	fi'1 <Ar. <i>a.</i> Fiil, eylem. f. 42b/13, 43a/11 f.+(ètmek) 24a/07, 39a/02, 41b/13 f.+e 32b/07
feyz <Ar. <i>a.</i> Feyiz, bolluk, kut, bereket. f. 6a/10, 30a/04, 38b/04 f.+i(1) 15b/02 f.+i+(feyz-i vücūd) 33b/03 f.+indin 30a/03	f.+i(1) 22b/13, 22b/13, 24a/09, 40a/09, 41b/09 f.+inġ 24b/02 f.+ler 45a/07, 45a/08 f.+leri 39a/06, 39a/06, 40a/08, 41b/11

f.+lerinde 39b/10
fi'l-ḥaḳīka <Ar. *zf.* Aslında, gerçekten.
f. 36b/05
fi'l-meşel <Ar. *zf.* Örneğin, örnek
olarak.
f. 34a/10

fitne <Ar. *a.* Fitne, karışıklık, kargaşa.
f. 35a/12, 45a/10

füyūzāt <Ar. ('füyūz'un çoğulu) *a.*
Manevi tecelliler, inayetler.
f.+1+(mezāhir-i füyūzāt-ı
rahmānīyye) 27b/10

G, Ğ

Ġadīr-i Ḥum *y.a.* Son haçta ünlü Gadir
olayının gerçekleştiği Mekke ve
Medine arasında bir vadi.
Ġ. 44a/01

ġafil <Ar. *sf.* Gafil, aymaz.
ġ.+dür 10b/14

ġalaṭ <Ar. *sf.* Yanlış.
ġ. 8b/02, 45a/02, 45a/03
ġ.+raḳ 45a/03

ġālib <Ar. *sf.* Üstün, galip.
ġ.+īdür 26a/02

ġam <A. *a.* Keder, sıkıntı.
ġ. 35a/12

ġanī <Ar. *sf.* Zengin, varlıklı.
ġ.+īdür 26a/04
ġ.+yi+(zāt-ı gani+yi müteali)
11b/07

ġaraż <Ar. *a.* Garaz, kasıt, güdüm.

ġ. 38a/10

ġ.+ı(1) 11a/08

ġarḳ <Ar. *a.* Boğulma.
ġ. 7a/12

ġarrā <Ar. *sf.* Parlak, şa'saalı.
ġ.+(şerī'at-ı ġarrā) 9a/04

ġarv <Ar. *sf.* Tuhaf, şaşılası.
ġ.+el+(şāhibü'l-ġarve'l-
mütakallimīn) 6a/03

ġavş <Ar. *a.* Yardım edici, medet
verici.

ġ.+ül+(ġavşül evtad) 5a/08,
35a/06

ġāyāt <Ar. ('ġāyet'in çoğulu) *a.*
Gayeler.

ġ.+1+(ġāyāt-ı ġazabī ve şehevī)
8a/14

ġaybet <Ar. *a.* Öte yerde bulunma,
hazırda bulunmama.

	ğ. 39b/10, 46b/03	ğ.+i+(ğayr-ı cismānī) 25a/03
ğaybī	<Ar. ('ğayb'a mensup) <i>sf.</i> Gayba, öte âlemlere ait.	ğ.+i+(ğayr-ı muhtâc) 32a/05
	ğ.+(ilhām-ı ğaybī) 6b/12	ğ.+i+(ğayr-ı mümkün) 19b/06
ğāyet	<Ar. <i>zf.</i> Gayet, aşırı derecede, pek.	ğ.+i+(ğayr-ı münāsib) 25a/04
	ğ. 33b/05, 38b/12	ğ.+i+(ğayr-ı müstaķīm) 23a/09
	ğ.+i(1) 8a/11, 33b/06, 41b/14, 41b/14	ğ.+i+(ğayr-ı mütecezza) 20a/12
	ğ.+i(1)dür 26a/11	ğ.+i+(ğayr-ı müteğayyir) 20a/09
	ğ.+i+(ğāyet-i bendeluk) 34b/08	ğ.+i+(ğayr-ı mütekessir) 20a/12
	ğ.+i+(ğāyet-i ihtilāf) 11b/11	ğ.+i+(ğayr-ı mütenāhī) 23a/06, 38a/08
	ğ+(ğāyet-i ihtimām) 3a/02	ğ.+i+(ğayr-ı müvāfık) 40b/02
	ğ.+i+(ğāyet-i kemāl) 34b/14	ğ.+i+(ğayr-ı şifāt) 27a/14
	ğ.+ine 42a/03	ğ.+i+(ğayr-ı taṅrılığ) 19b/06
	ğ.+leriṅg 26a/11	ğ.+i+(ğayr-ı zāt) 20a/03, 22b/12
ğayetli	<Ar-Tür. <i>sf.</i> Gayeli, nihaî amacı olan.	ğ.+i+(mehbiṭ-i envār-ı ğayr-ı mütenāhī) 27b/11
	ğ.+dürler 23a/14	ğ.+i+(mecvūd-ı ğayr-ı muhtâc) 20a/09
ğayr	<Ar. <i>a.</i> Diğeri, başkası, yabancı.	ğ.+i+(ğayr-ı kâbil) 22a/06
	ğ.+i+(‘avālim-i ğayr-ı mütenāhī) 35b/14	ğ.+i+(ğayr-ı mükemmem) 22a/08
	ğ.+i+(ğayr-ı ‘āciz) 20a/10	ğayrı <Ar. <i>e.</i> (+dan) Başka, gayrı, ayrıca.
	ğ.+i+(ğayr-ı cāhil) 20a/10	ğ. 17a/01, 25b/07
	ğ.+i+(ğayr-ı cism) 37b/10, 37b/10	ğ.+dur 17b/05, 22a/09, 23a/02
		ğ.+nı 17b/12

ğazāb <Ar. *a.* Gazap, hışım, öfke.

ğ. 7a/02, 9a/03

ğ.+a+(makāşid-ı ğazāb) 8a/12

ğazābī <Ar. ('ğazāb'a mensup) *sf.*

Gazapa ilgili.

ğ.+(ğāyāt-ı ğazābī ve şehevī)

8a/14

ğ.+(kuvvet-i şehvānī ve ğazābī)

8a/11

gel- *f.* Gelmek. ↔ **gël-**.

g.-di+(lāzım) 45a/06

g.-diler+(zuhūra) 41b/02

g.-e+(zuhūra) 41a/06

g.-ebilür+(zuhūra) 34b/02

g.-eler 24a/13

g.-en+(hayāla) 17a/13

g.-enlere 28b/14

g.-er+(lāzım gelmek) 12a/03

g.-ür 17a/09, 17b/05

g.-ür+(‘aqla ve hayāla) 17b/07

g.-ür+(hayālumuza gelür)

17b/03, 17b/09

g.-ür+(lazım) 14b/11, 16b/06,
22b/08, 23b/06, 24b/14, 28b/07

g.-ür+(lazım gelmek) 12b/07,
13b/06

g.-ür+(zuhūra) 39a/06

g.-ür+(zuhūra gelmek) 34a/05

geltür- *f.* Getirmek. <ET. ‘keltür-’. ↔

getir-.

g.-di 43b/03, 44a/06

g.-eyim 2b/12

g.-üb+(‘amele) 6a/09

gerek *sf.* Gerçekleşmesi zorunlu olarak beklenen; gerekir, lazım.

g. 12a/07, 14a/02, 15a/13,
15a/13, 17b/14, 23a/09, 24b/02,
42a/14

g.+(kılmak) 19a/11

g.+dür 6b/14, 7a/09, 7b/03,
7b/04, 9b/10, 10a/11, 11a/02,
27b/14, 32b/13, 42b/12, 43a/09

getür- *f.* Getirmek. ↔ **geltür-**.

g.-mekde+(vücūda getürmek)
18a/12

gece *a.* Gece.

g. 14a/02, 36a/09, 36a/10

gël- *f.* Gelmek. <ET. ‘kil-’. ↔ **gel-**.

g.-mez+(lazım) 38a/04

gerçek *a.* Vāqī‘ olmuş olan.

g.+dür 23b/10

gêt- *f.* Gitmek.

g.-e+(gède) 7b/01, 19b/11

- g.-mekde 14a/03
- gétmek** Gitmek.
- g. 4a/04
- gèy-** *f.* Giymek.
- g.-mişdür+(hırka) 5b/03
- gèymak** Giymek.
- g.+a 34a/05
- ğıdā** <Ar. *a.* Gıda, yemek, besin.
- ğ.+lar 11a/06
- ğ.+yı+(ğıdā-yı beden) 20b/11
- ğ.+yı+(ğıdā-yı rûhānī) 20b/10
- ğılmān** <Ar. ('ğulām'ın çoğulu) *a.* Cennette hizmet gören delikanlılar.
- ğ. 33b/13
- ğ.+ına 35b/12
- gizlin** *sf.* Gizli, mahfi.
- g. 13a/08, 26b/01, 28b/03
- g.+lere 25b/08
- gög** *a.* Gök, sema. <ET. 'kōk'.
- g. 41b/13
- g.+din 24a/01
- g.+i(1) 36a/02, 36a/13
- g.+inde 41b/11
- g.+ler 9a/10, 21b/06, 21b/08, 22b/10, 23a/03
- g.+lerinde 41b/12
- göglük** *a.* Gök, sema durumunda bulunma.
- g. 22b/11
- gönder-** *f.* Göndermek.
- g.-e 42a/05
- gör-** *f.* Görmek.
- g.-duk 32a/04
- g.-e 32b/03
- g.-ebilmez 11a/01
- g.-ebilmezler 36a/07
- g.-eler 25b/01
- g.-er 20a/11, 34a/11
- g.-erler 36a/03, 36a/05
- g.-eruk 14b/07
- g.-erüz 14b/14, 19a/01, 19a/03, 28a/08
- g.-emiş 4a/03
- g.-mez 19a/01
- g.-ürler 36b/04, 39b/06
- g.-ürsüz 17a/11
- göre** *zf.* (birisine) göre, bakış açısından.
- g. 18a/05, 31a/12, 36b/12

görmək Görmek. → görmək .	g.+i(1)+(ser gözi) 9b/09
g.+ı 9b/08	g.+i(1)dür+(sırr gözi) 9b/09
g.+ı(1)dür 9b/08	g.+İdür 9b/09
g.+ındın 10b/03	g.+ilen 20a/11
g.+lar 9b/09	g.+in 2b/14, 4a/01
görmək Görmek. ↔ görmək .	g.+lerin 36a/05
g. 13a/12	ğurr <Ar ('ğarrā'ın çoğulu) <i>a.</i> Beyazlıklar (özellikler alın); <i>mec.</i> Büyük ve ünlü kişiler.
g.+e+(görmege) 7b/08	ğ.+il+(kāyid-i gurri'l-muḥaccelīn) 30b/04
görün- <i>f.</i> Görünmek.	ğurüb <Ar. <i>a.</i> Gurup, günbatımı.
g.-ür 17a/11	ğ.+(étmek) 22b/14
görünmek Görünmek.	ğ.+ı(1) 36a/11
g.+i+(görünmegi) 40a/14	ğurūr <Ar. <i>a.</i> Gurur.
göster- <i>f.</i> Göstermek.	ğ.+ına 44b/08
g.-e 42b/03	güyā <Far. <i>zf.</i> Sanki, sözde.
g.-en+(yol) 45b/06	g. 37a/09, 40b/02
göstermek Göstermek.	ğuyüb <Ar. <i>sf.</i> ('ğayb'ın çoğulu) Hazırda olmayanlar, öte yerde olanlar.
g.+i+(göstermegi) 40a/13	ğ.+(vākıfu'l-ğuyüb) 5b/13
götür- <i>f.</i> Kaldırmak, üzerine almak.	gümān <Far. <i>zf.</i> Zan, sanı.
g.-meyüb+(kadem) 9b/03	g. 10a/12
g.-ür+(fenā rengi) 8b/06	g.+(étmek) 21a/13, 35b/06
göz <i>a.</i> Göz.	
g. 9b/08, 19a/03, 39b/03, 39b/08	
g.+i(1) 7b/01, 19a/01, 34a/11, 39b/07	
g.+i(1)+(baş gözi) 9b/10	

gümrah <Far. *sf.* Sapmış, doğru yoldan çıkmış, kaybolmuş, azmış.

g.+rağdur 8a/07

gün 1. *a.* Gün.

g.+de 46b/04

g.+i(1)+(kıyamet günü) 45b/05

2. *a.* Güneş. ↔ **kuyaş**.

g. 10b/03, 13b/14, 14b/03,
36a/10, 36a/12, 46b/03

g.+(çıkılmak ve batmak) 36a/11

g.+(ışık) 4b/12

g.+din 36a/12

gündüz *a.* Gündüz.

g. 14a/02, 36a/10

g.+dür 36a/13

güzgü *a.* Ayna.

g. 36b/05

H, Ĥ, Ħ

haber <Ar. *a.* Haber.

h.+(vermek) 4b/01, 34b/05,
44a/04

Haccetü'l-vedā' <Ar. (veda hacı) *öz.a.*

Peygamber'in H. 10. yılda yaptığı son hac yolculuğu.

Ĥ.+dın 43b/14

haçan *zf.* Ne zaman? <ET. 'kaçan'. ↔ **kaçan**.

h.+dın 26a/09

had(d) <Ar. *a.* Had, sınır.

h.+e+(hadde) 27a/11

h.+i+(hadd-i zāt) 8b/10

h.+ine+(haddine) 11a/07

hādī <Ar. *sf.* Hidayet eden, yönlendiren, önde giden, doğruluğa erİştiren.

h.+yül+(hādīyü'l-ħalāyık) 3b/08

h.+yül+(hādīyü'l-mü'minīn) 3b/01

h.+yül+(hādīyü'l-mürşidīn) 3a/07, 27b/08

h.+yül+(hādīyü'l-müslimīn) 4b/08

h.+yül+(hādīyü's-şekaleyn) 3a/13

h.+yüt+(hādīyü't-ṭālibīn) 5b/06

h.+yüt+(hādīyü't-ṭarīka) 5a/03

hadīs <Ar. *a.* Hadis, Hz. Muhammed'e mensup sözler.

h. 26b/06, 27a/10, 44b/01

h.+de 25a/13	h.+ına+(hakkına) 34b/11
h.+dür 17a/05	2. öz.a. Tanrı.
h.+i+(hadîs-i kudsi) 32b/04	H.+(Hâzret-i Hak Te'âlâ) 40b/13
h.+in 44a/10	H.+dın 25a/05
h.+leri 18a/11	hakâyık <Ar. 'حقائق' ('hakikat'ın çoğulu) a. Hakikatler.
hādīyīn <Ar. ('hādī'nin çoğulu) sf. Hidayet edenler.	h. 19b/12
h.+(kūṭbu'l-evliyā'e'l-hādīyīn) 2b/01	hakikat <Ar. a. Hakikat, doğruluk.
hāfıkayn <Ar. ('hāfık'in tesniyesi) a. Doğu ve batı.	h. 2b/14, 3b/14, 5a/10, 27b/03, 30a/12, 31b/03
h.+(imāmü'l-hāfıkayn) 3b/06, 37b/01	h.+(hāfız-ı a'lāmü'l-hak ve'l- hakikat) 6a/02
hāfız <Ar. sf. Koruyan.	h.+de 15a/08, 25a/12, 26b/12, 31b/04, 31b/10
h.+i+(hāfız-ı a'lāmü'l-hak ve'l- hakikat) 6a/02	h.+dın 28b/13
h.+i+(hāfız-ı muṭlak) 35a/04	h.+i+(hakikat-ı muḳaddes) 15b/05
hāfıza <Ar. a. Hafıza, bellek.	h.+ı(1) 1b/05, 17b/10, 28b/13, 29b/12, 29b/12, 30a/09, 30a/10, 30a/10, 31a/01, 31b/03, 34a/07
h. 39b/08	h.+ıng 34a/08
hak(k) <Ar. 1. a. Hak, doğruluk. (Karşıtı: bāṭıl).	h.+lan 31a/02
h. 2b/13, 3b/14, 9a/01, 9a/02, 27b/03, 40a/14, 43b/05, 43b/07	h.+lan+(vücūd-ı hakikat) 30a/09
h.+(akāyid-i hak) 2b/14	h.+ıylan 30a/09
h.+(ehl-i hak) 3a/03	hakikī <Ar. ('hakikat'a mensup) sf. Hakiki.
h.+(hāfız-ı a'lāmü'l-hak ve'l- hakikat) 6a/02	h.+dür+(şıḫḫat-ı hakikī) 7a/03

- h.+niṅg+(muḥabbet-i ḥaḳīḳī)
33b/08
- h.+yi+(ḥayr-ı ḥaḳīḳī-yi cemāl)
35a/01
- h.+yi+(‘ilm-i ḥaḳīḳī-yi yaḳīni)
10a/12
- ḥaḳīm** <Ar. *sf.* Bilge.
ḥ.+ler 22b/06
- ḥākimīn** <Ar. *sf.* Hākim, hükmeden.
ḥ.+dür+(aḥkemü’l-ḥākimīn)
21a/04
- ḥaḳīr** <Ar. *sf.* Küçük, değersiz.
ḥ.+(fakir+i ḥaḳīr) 2b/13
- ḥaḳḳu’l-yaḳīn** <Ar. *a.tam.* Yakın
etmenin üçlü mertebelerinden
biri, Hak’ta yok olarak inanma.
↔ ‘ilmü’l-yaḳīn, ‘aynü’l-yaḳīn.
ḥ.+dür 10b/04
- ḥāl** <Ar. *a.* Hāl, durum.
ḥ.+(o ki) 19a/01
ḥ.+ları 22b/06
- ḥālāt** <Ar. (‘ḥāl’in çoğulu) *a.* Haller,
durumlr.
ḥ.+ılan 7a/14
ḥ.+ın 34a/05
ḥ.+ına 41a/06, 41a/08
- ḥalāyık** <Ar. ‘خلائق’ (‘halk’ın çoğulu) *a.*
Yaratılmışlar.
ḥ. 6b/12, 36a/03, 43a/02, 43b/10
ḥ.+(hādīyü’l-ḥalāyık) 3b/08
ḥ.+(küll-i ḥalāyık) 43b/03
ḥ.+a 43a/13
ḥ.+dın 43a/10
ḥ.+ı(2) 3a/04, 43a/03
- ḥalel** <Ar. *a.* Bozukluk, hasar.
ḥ.+î 28a/04
- ḥālīḳ** <Ar. *sf.* Yaratıcı, halk eden.
ḥ. 28a/10, 28a/11, 32b/07,
34a/02, 34a/03, 40a/01, 42b/05
ḥ.+a 34b/03
ḥ.+da 27a/14, 27a/14, 28a/14
ḥ.+dın 28a/06, 34a/13
ḥ.+ı 12a/02
ḥ.+ı(1) 2a/09, 11b/13, 11b/14,
23a/01, 24a/04, 37b/11, 41a/02
ḥ.+ı(1)dur 18b/06, 18b/06,
21a/09, 26a/11, 26b/11
ḥ.+ı(2) 32a/13
ḥ.+ı+(ḥālīḳ-ı ‘ālem) 8a/01,
34a/14, 38a/13
ḥ.+ı+(ḥālīḳ-ı ‘ālim) 42a/11
ḥ.+ı+(ḥālīḳ-ı cennāt) 4a/09

h.+ı+(hālîk-ı cennet ve nār) 3a/04	h.+yi+(ḥalīfe-yi be-ḥaḳ) 45a/13
h.+ı+(hālîk-ı ervāḥ ve ecsād) 25a/06	h.+yi+(ḥalīfe-i ḥulefā'ü'l- 'ālemîn) 5a/02
h.+ı+(hālîk-ı evvel) 25a/03	h.+yi+(Ḥalīfe-yi Resül-i Rabbü'l-'ālemîn) 6a/04
h.+ı+(ḥālîk-ı ḳadīm) 1b/01	h.+ür+(ḥalīfetü'r-raḥmān) 3b/10
h.+ı+(ḥalîk-ı celîl) 33b/06	ḥalīfetu'llāh <Ar. <i>a.tam.</i> Allah'ın halifesi, vekili.
h.+ı+(ḥazret-i ḥālîk-ı 'ālem) 38b/14	h. 46a/05
h.+ına 43a/04	h. (ḥalīfetül'lāh fi'l-'ālemîn) h. 3b/07
h.+ını 19b/13	h. (ḥalīfetül'lāh fi's-semāvāt ve'l-arz) 3b/02
h.+î 22a/08, 22a/14, 26b/14	h.+dın 42b/13
h.+lan 28b/09	hālîk <Ar. <i>sf.</i> Helâk olan, mahvolan.
h.+ları 42b/03	h. 45b/13
h.+ul+(ḥālîḳu'l-ḥalḳ-ı muṭlak) 41b/05	ḥalḳ <Ar. <i>a.</i> 1. Halk, insanlar.
ḥālî <Ar. <i>sf.</i> Boş.	h. 26a/14, 34b/12, 42b/13, 43b/04
h.+(olmaḳ) 6a/09	h.+a 43a/05, 45b/05, 46b/02
ḥalīfe <Ar. 'خليفة' <i>a.</i> Halife (Önceki maḳāmın, dini liderin yerine geçen zat).	h.+dın 42b/11
h. 3a/11, 43a/07, 43b/14, 44b/08, 45a/04	h.+dın+(cemî'-i ḥalḳ) 27b/02
h.+(olmaḳ) 44b/12	h.+ı(1) 34b/13, 43b/04, 43b/05
h.+leri 44b/14	h.+ı(1)dur 20b/01
h.+si 2b/09, 4b/13, 43a/09	h.+ı(2) 33b/05, 43a/03, 43a/05
h.+ye 43a/02, 46b/07	h.+ında 8a/01

h.+inġ 14b/11, 43a/04	h.+(ahlāk-ı ḥamīde) 7a/03
2. Yaratma.	ḥamīdiyye <Ar. ('ḥamīdī'nin dişili) <i>sf.</i> Methedilmeye layık, övülesi.
h. 15b/14, 24b/10, 41a/14, 42b/05, 42b/06	h.+(ahlāk-ı ḥamīdiyye) 6b/08
h.+(étmek) 2a/01, 2a/07, 16a/02, 29a/02, 33b/01, 34b/12, 37b/12, 38b/07, 38b/12	hamu → ḳamu .
h.+(olmaḳ) 41a/10	h. 14a/14
h.+a 14b/11, 41b/03	hanḳı <i>sf.</i> Hangi. ↔ hanḳısı , ḳansu .
h.+da 27a/14	h. 26a/09, 32b/06, 32b/10
h.+dın 32a/13	hanḳısı <i>sf.</i> Hangi. ↔ hanḳı .
h.+ı+(ḥālīḳu'l-ḥalḳ-ı muṭlaḳ) 41b/05	h. 15a/05, 32b/05
h.+ına 12b/05	ḥār <Far. <i>a.</i> Diken.
h.+ında 20a/02, 27a/13	h.+(ḥār u ḥāşāk) 9b/11
h.+ındın 29a/12	ḥarāret <Ar. <i>a.</i> Sıcaklık.
h.+ını 32a/13	h. 10b/08, 21b/04, 21b/04
h.+īdür 12b/08	ḥarekāt <Ar. ('ḥareket'in çoġulu) <i>a.</i> Hareketler.
ḥālī <Ar. <i>sf.</i> Hulūl eden, zarfa sıġan, giren, inen (karşıtı: 'maḥall').	h.+ı+(ḥarekāt-ı muḥtelif) 23a/11
h.+(olmaḳ) 2a/07	ḥareket <Ar. <i>a.</i> Hareket.
h.+dur 29b/03	h. 23a/06, 23b/02, 23b/02, 23b/11, 23b/12, 45a/01
h.+durlar 24a/11	h.+(étmek) 23a/05, 23a/08, 33a/14
h.+lar 29b/04	h.+(vèrmek) 10b/05, 23a/05, 23a/12
ḥamīde <Ar. ('ḥamīd'in dişili) <i>sf.</i> Methedilmeye layık, övülesi.	h.+dürler+(ḳābil-i ḥareket) 22b/12

- h.+e 23b/11
- h.+i(1) 23a/03, 23a/10
- h.+i(1)+(revīye-i hareket)
40b/02
- h.+ī 23a/08
- h.+ine 23a/09
- hāriş** <Ar. *sf.* Gözeten, himaye eden, bekçi.
h.+ül+(hārişü'l-evliyā) 5b/07
- haş(s)** <Ar. *sf.* Has, özgü, özel.
h. 10b/11, 23a/09, 35a/01,
41b/07
h.+i+(riyāzet-i hāşş-ı her maṭlab)
11a/03
- hasbe'l-istid'ā** <Ar. *zf.* İstek üzerine, ricalarından dilayı.
h.+larına 2b/12
- hāşıl** <Ar. *sf.* Üreyen, husûle gelen, meydana çıkan.
h. 34a/13
h.+(olmağ) 6a/13, 9a/12, 10b/13,
13b/05, 32a/07, 33b/01, 35b/11
h.+dur 13b/04, 19b/11, 34b/08
- hasīs** <Ar. *sf.* Karaktersiz, alçak, aşağılık (karşıtı: 'şerīf').
h. 8b/09, 8b/11, 8b/11
- hasīse** <Ar. ('hasīs'in dişili)→ **hasīs**.
- h.+yi+(eşyā-yı maḥsūse-yi
ḥasīse-yi denīyye) 8b/13
- hāşşu'l-hāş** <Ar. *sf.* (özelin özeli)
Manevi seyirde en yüksek makama ulaşmış olanlar.
h. 11a/10
- hāşā** <Ar. *ünl.* Sakın, asla, öyle değil.
h. 13a/12, 13b/01
- hāşāk** <Far. *a.* Çerçöp, süpürüntü.
h.+dın+(hār u hāşāk) 9b/11
- haşr** <Ar. *a.* Kalabalığı toplanma.
h.+(étmek) 20b/02
- haṭā** <Ar. *a.* Hata, yanılğı.
h. 45b/08
h.+dın 45b/09
- hātem** <Ar. *sf.* Bitiren, en son.
h.+i+(hātem-i enbiyā) 25a/08
h.+ül+(hātemü'l-mürselīn)
32b/04
h.+ül+(hātemü'l-enbiyā ve'l
mürselīn) 2a/13
h.+ül+(hāzret-i hātemü'l-enbiyā)
34b/04
- havā** <Ar. *a.* Hava (Yerküreyi çevreleyen gaz karışımı). ↔
hevā.

- h. 21b/02, 21b/03, 22b/02,
22b/05
- ḥavādiṣ** <Ar. (‘ḥādiṣe’ nin çoğulu) *a.*
Hadiseler, yeni haberler.
h. 18a/12
- ḥavās(s)** <Ar. (‘ḥāsse’ nin çoğulu) *a.*
Duyular, hisler.
h. 27a/03
h.+a 27a/03
h.+ılan 19a/04
- ḥavāş(ş)** <Ar. (‘ḥāşş’ in çoğulu) *sf.* Özel
olanlar.
h. 6a/06, 7b/04
h.+ı+(ḥavāşş-ı ümmet) 43b/09
h.+ını 40b/14
h.+larımızdın 2b/05
- ḥay(y)** <Ar. *sf.* Diri, canlı.
h. 1b/01, 16b/08, 30a/05,
32b/06, 33a/12, 40b/09
h.+dur 12a/05, 16b/10
- ḥayā** <Ar. *a.* Ar, utanma.
h.+ (étmek) 44b/14
- ḥayāl** <Ar. *a.* Hayal.
h. 17b/14, 19a/04, 39b/08
h.+a 17b/05, 17b/06
h.+a+(gelmek) 17a/13, 17b/07
- h.+da 40b/03
h.+dur 40b/04
h.+ıımıza 17a/09
h.+īdür 17b/10
h.+umuza+(gelmek) 17b/03,
17b/09
- ḥayāt** <Ar. *a.* Hayat.
h. 16b/07, 16b/13, 21b/02,
21b/02, 21b/05
h.+(tapmak) 10a/12
h.+dur+(āb-ı ḥayāt) 35b/02
h.+dur+(sebeb-i ḥayāt) 25a/14,
25b/01
- ḥayātlu** <Ar-Tür. *sf.* Canlı, diri.
h. 35b/03
- ḥāyiz** <Ar. ‘حائز’ *sf.* Bir özelliğe sahip
olan.
h. 13b/05, 13b/06
- ḥayr** <Ar. *a.* Hayır, yarar iş.
h. 9a/07
h.+ı+(ḥayr-ı ḥaḳīḳī-yi cemāl)
35a/01
- ḥayrān** <Ar. *sf.* Hayran.
h.+ıdurlar 35a/02
- ḥayrāt** <Ar. (‘ḥayr’ in çoğulu) *a.*
İyilikler.

h.+ı(2) 6a/08	h.+l+(şāhib-i haze'l-'aşr ve zamān) 3b/10
Ḥayrū'n-Nāşırīn <Ar. (<i>a.tam.</i> Yardım edenlerin en iyisi) <i>öz.a.</i> Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsnadan).	ḥāzık <Ar. <i>sf.</i> Meharetli, işinin ehli, uzman.
h. 33a/09	ḥ. 6b/13
ḥayvān <Ar. <i>a.</i> Hayvan.	ḥ.+(ṭabīb-i ḥāzık) 6a/11
ḥ. 8a/07, 20b/13, 20b/13, 21a/01, 23a/13, 40a/03, 41b/13	ḥāzır <Ar. <i>sf.</i> Hazır.
ḥ.+dın 8a/07	ḥ. 25b/07, 35a/05, 44a/02
ḥ.+lar 21b/03	ḥ.+dur 25b/05, 25b/07, 25b/08
ḥ.+larda 8a/09	ḥ.+dur+(‘ālim-i ḥāzır) 25b/08
ḥayvānī <Ar. (‘ḥayvān’a mensup) <i>sf.</i> Hayvanî.	ḥ.+lar 25a/09
ḥ. 11a/04	ḥāzin <Ar. <i>sf.</i> Hazine görevlisi.
ḥazākāt <Ar. <i>a.</i> Uzmanlık, ustalık.	h.+ür+(ḥāzinü'r-rümüz) 5b/14
ḥ. 7a/01	ḥazret <Ar. <i>a.</i> Hazret, kutsal kişilerin adından önce kullanılan saygı unvanı.
ḥazērāt <Ar. (‘ḥazret’in çoğulu) <i>a.</i> Hazretleri. → ḥazret.	ḥ. 3a/09, 3b/08, 5a/14, 5b/14, 6a/01, 12b/12, 13a/07, 16a/04, 16a/06, 17b/04, 17b/09, 21a/10, 32b/01, 44a/07, 46a/06, 46a/11, 46a/13, 46a/14
ḥ.+durlar 45b/05	ḥ.+din 3a/14, 3b/01, 3b/03, 4b/12, 4b/14, 46b/06
ḥ.+ı(2) 3b/11	ḥ.+dür 46a/08
ḥ.+ı+(ḥazērāt-ı eyimme-i aṭhār) 27b/09	ḥ.+e 7b/13, 46a/14
ḥ.+ı+(ḥazērāt-ı eyimme-yi dīn-i mübīn) 7b/03	ḥ.+i(2) 3a/10, 44a/13, 46b/05, 44b/02
ḥ.+ıng 2b/04, 7b/04, 7b/08, 9b/04, 45b/02, 46a/04	
hāzā <Ar. <i>sf.</i> Bu.	

h.+i+(H azret-i All ah Te‘ al a)
2a/12, 4a/03, 18a/14, 43b/11,
44b/01, 44b/13, 45a/06

h.+i+(H azret-i All ah
Te‘ al a’nınġ) 7b/12

h.+i+(h azret-i H ak Te‘ al a)
40b/13

h.+i+(h azret-i h al k-ı ‘ alem)
38b/14

h.+i+(h azret-i h atem ’l-enbiy a)
34b/04

h.+i+(h azret-i im am ’l-‘ alem n)
3a/07

h.+i+(h azret-i im am ’l-h af k n)
37b/01

h.+i+(h azret-i k adir-i zu’l-cel l)
33b/10

h.+i+(h azret-i k utbu’l-a t b)
5a/09, 15a/01, 16b/09

h.+i+(h azret-i k utbu’l-‘ arif n)
19a/08

h.+i+(h azret-i k utbu’l-evliy a)
5a/07, 16a/11, 27b/05, 35a/06

h.+i+(h azret-i k utbu’l-evliy a
ve’l-m r sid n) 27b/07

h.+i+(h azret-i k utbu’l m r sid n)
18a/14, 18b/01, 41a/03

h.+i+(h azret-i m r sid) 19b/09

H.+i+(H azret-i Neb yyu’ll h)
3a/12

h.+i+(h azret-i necm ’l-evliy a
ve’l-m r sid n) 5b/02

h.+i+(h azret-i n ru’l-evliy a)
36b/01

h.+i+(h azret-i rabb-i cel l)
35a/10

h.+i+(h azret-i rabb ’l-‘ alem n)
8a/03

H.+i+(H azret-i Res l) 44a/05

H.+i+(H azret-i Res lu’ll h)
3a/10, 3b/12, 6b/06, 44b/11,
45b/01, 46b/01

h.+d n 44b/05, 46a/03

h.+i+(h azret-i r kn ’l-
mu a k k n) 5a/03

h.+i+(h azret-i server-i enbiy a)
2a/12

h.+i+(h azret-i server-i evliy a)
25a/08, 30b/03

h.+i+(h azret-i server ’l-enbiy a)
32b/04

h.+i+(h azret-i seyyid-i be er)
43a/13

h.+i+(h azret-i seyyid ’l-
m r sid n) 5a/01

h.+i+(h azret-i seyyid ’l-
va  yy n) 37a/03

h.+i+(h azret-i sult n ’l-‘ arif n)
35a/13, 39a/12

h.+i+(hazret-i sultānū'l- aşfiyā)
25a/01

h.+i+(hazret-i sultānū'l-evliyā)
5a/05, 8b/13, 9b/07, 14a/01,
14a/06, 17b/03, 19b/02, 31b/01,
37a/11

h.+i+(hazret-i şāh-ı velāyet)
32a/14

h.+i+(hazret-i şeyh) 5a/09,
5a/11, 11a/12, 15a/02, 16b/11,
19a/09, 35b/05

h.+i+(hazret-i şeyh-i kāmīl)
27b/06

h.+i+(hazret-i şeyhu'l-'arīfīn)
18a/08

h.+i+(hazret-i tācū'l-mille ve'd-
dīn) 36b/07

h.+i+(Hāzret-i Tanğrı Te'ālā)
25a/06

h.+i+(hazret-i zūbdetü'l-evliyā)
5a/11

h.+inğ 2b/09, 3a/12, 3a/13,
3b/02, 3b/04, 3b/06, 5a/05,
43b/02, 43b/10, 44a/02, 46a/07,
46a/09, 46b/02

h.+leri 16a/12, 17b/08, 17b/11,
17b/14, 28a/07

h.+lerindin 17b/04

h.+i+(Hāzret-i Emīrelmü'minīn)
4b/04, 13a/05, 13b/10, 44a/09,
45a/12

h.+i+(Hāzret-i
Emīrelmü'minīn'din) 12b/12

H.+i+(Hāzret-i
Emīrelmü'minīn'inğ) 44a/12

Hāzret-i İmām 'Alīyyü'n-Nakī *k.a.* 12
imamlı Şiilik'te 10. imam.

H. 3b/07

Hāzret-i İmām Ca'fere's-Şādık *k.a.* 12
imamlı Şiilik'te 6. imam.

H. 3b/03

Hāzret-i İmām Hāsan *k.a.* 12 imamlı
Şiilik'te 10. imam.

H. 3a/12, 45a/13

Hāzret-i İmām Hāsane'l-'Askerī *k.a.* 12
imamlı Şiilik'te 11. imam.

H. 3b/08

Hāzret-i İmām Hüseyn *k.a.* 12 imamlı
Şiilik'te 3. imam.

H. 3a/14, 45a/14

H.+inğ 45a/11

Hāzret-i İmām Muḥammede'l-Bākır *k.a.*
12 imamlı Şiilik'te 5. imam.

H. 3b/02

Hāzret-i İmām Muḥammede'l-Mehdī
k.a. 12 imamlı Şiilik'te 12. ve
kayıp sayılan imam.

H. 3b/10

Ḥazret-i İmām Muḥammede't-Taḳī <i>k.a.</i> 12 imamlı Şiilik'te 9. imam. H. 3b/06	müridi ve kayınpederi (1218-1301). H. 29b/01, 31b/02
Ḥazret-i İmām Mūsā Kāzım <i>k.a.</i> 12 imamlı Şiilik'te 10. imam. H. 3b/04	H.+din 4b/07, 16a/11
Ḥazret-i 'İsā <i>k.a.</i> Hıristiyanlık dinini ortaya çıkaran peygamber Hz. İsa. H. 46a/13	Ḥazret-i Şeyḫ Şafiyeddīn <i>k.a.</i> Safiyeddin Erdebîlî, Safevi tarikatının kurucusu, Şeyh Zahid Geylânî'nin halifesi ve Safevi hanedanının atası (Erdebil: 1252-1334). H. 2b/08
Ḥazret-i Mehdī <i>k.a.</i> 12 İmamlı Şiilik'te 12. ve kayıp sayılan imam. H. 46a/05	helāk <Ar. <i>a.</i> Helak, ölme, yok olma. h.+din 7a/12, 25a/10
Ḥazreti Şāhibü'z-Zamāne → Ḥazret-i Mehdī. H.+din 45a/14	hem <Far. <i>bağ.</i> 1. Hem (ikileme olarak). h. 20a/01, 20a/01, 29a/08, 29a/08 2. Dahi, da/de. h. 16a/01
Ḥazret-i Seyyidü'l-'ārifin Şeyḫ Şafiyeddīn → Ḥazret-i Şeyḫ Şafiyeddīn. H. 10a/14	hemīşe <Far. <i>z.f.</i> Her zaman, hep. h. 4a/10, 15a/12, 18a/11, 35b/04, 38a/13, 45b/13
Ḥazret-i Sultānū'levliyā Şeyḫ Zāhid → Ḥazret-i Şeyḫ Zāhid. H. 2b/08	her <Far. <i>sf.</i> Her. h. 4a/06, 6b/13, 7a/01, 11a/01, 11a/03, 14a/03, 15b/07, 17a/13, 17a/14, 22a/04, 22b/10, 23b/02, 24b/02, 25a/08, 29b/05, 30a/02, 31a/02, 31a/06, 34a/12, 36b/08, 39a/01, 41b/03, 43a/01
Ḥazret-i Şeyḫ Burhāneddīn <i>k.a.</i> H. 37a/10	
Ḥazret-i Şeyḫ Zāhid <i>k.a.</i> Şeyh Taceddin İbrahim (Şeyh Zahid) Geylânî, Şeyh Safiyeddin Erdebîlî'nin	

her bir *sf.* Her bir, sayılabilen şeylerin ayrı ayrı hepsi, beher.

h. 35b/14, 39b/14

her biri *zf.* Her biri, ayrı ayrı hepsi.

h. 2b/03, 14a/08, 21a/12, 22b/02, 22b/04, 22b/10, 22b/12, 27b/12, 30a/06, 31b/10, 41b/08, 42b/07

h.+ne 38a/08

h.+niñg 22b/12, 23a/08, 36b/10, 41b/06, 41b/07

her kim *zm.* Herkes, her kimse. ↔ **her kimse**.

h. 4a/05, 7a/10, 7a/14, 9b/05, 27b/13, 29a/05, 45b/12

h.+inğ 19a/01, 19a/01

her kimse *zm.* Herkes. ↔ **her kim**.

h. 7b/06, 42b/06, 46a/14

h.+ye 8a/04, 8a/05

her ne *zm.* Her hangi bir şey.

h. 11a/04, 11a/13, 12b/09, 12b/10, 12b/10, 14b/05, 17a/05, 17b/05, 19a/03, 19a/11, 21a/01, 21a/03, 22a/08, 22a/13, 22b/08, 27a/05, 27a/13, 27a/14, 28a/11, 32b/03, 35a/07, 36b/09, 40b/14, 41a/01, 42b/14

h.+(her vech ve tertiblen) 19a/11

h.+niñg 17a/02, 24a/09

h.+ye 8b/03, 19a/11

her nev' <Ar-Far. *sf.* Her türlü.

h. 7a/01

her şey <Ar-Far. → **her zad**.

h. 31a/01

her vakt <Ar-Far. *zf.* Her zaman.

h. 17b/02

her zad *zm.* Her şey, bütün nesnelere. ↔

her şey. → **zad**, **hiç zad**.

h.+ı(2) 12a/06, 19a/07

h.+unğ 21a/08

herçend <Far. *zf.* Gerçi, her ne kadar olsa da.

h. 23b/05, 30a/01, 31b/04

hergāh <Far. *zf.* Her zaman.

h. 18b/07, 22a/05, 22b/02, 31a/10

hergiz <Far. *zf.* Asla, hiçbir zaman.

h. 7b/01, 36b/05, 42b/13, 43a/11

hevā <Ar. 'هوى' *a.* Heves, tutku. ↔ **havā**.

h. 6b/09

h.+lardın 7a/06

h.+sı-inenğ 44b/09

h.+(tālib-i hevā) 3a/03

heyūlā <Ar. <i>a.</i> Eşyanın asıl ve gerçek olan kısmı, madde (eski felsefe).	19b/07, 20a/13, 22a/14, 25b/13, 29b/07, 31a/14
h. 14a/14	h. vechilen <i>zf.</i> Hiçbir biçimde. 11b/08, 15b/04, 15b/12, 24b/08
hıfz <Ar. <i>a.</i> Koruma.	h. vechlen <i>zf.</i> Hiçbir biçimde. 1b/07, 2a/02, 10a/13, 11b/06, 22a/14, 29a/13, 34b/08, 35b/10, 39a/03
h. 35a/04	
h.+ına 9a/03	
hırқа <Ar. <i>a.</i> Dervişlere mahsus bir elbise, tarikat postu.	hiç biri <i>zm.</i> Hiçbiri.
h. almak (tarikatta) bir pirin miridi olmak 5a/13	h. 8a/11
h. gèymek (tarikatta) bir pirin miridi olmak 5b/03	h.+ne 11b/06
h.+sı 5b/01, 5b/01	hĩç kimse <i>zm.</i> Hiçbiri, kimse.
h.+yı+(hırқа-yı istirşād) 5a/09	h.+ning 21a/03
hırş <Ar. <i>a.</i> Açgözlülük, tamahkârlık.	hĩç şey → hĩç zad.
h. 8b/01	h. 1b/05, 1b/05, 2a/02, 2a/04, 2a/06, 13b/05, 29a/12, 29b/09, 33a/12, 34b/12, 40b/04, 40b/09, 41a/02, 41a/09
hicāb <Ar. <i>a.</i> Örtü, perde (manevi).	h.+de 2a/05
h. 36a/04	h.+din 41a/09
hĩç <Far. <i>zf.</i> Hiç.	h.+e 14b/05, 25b/13, 38b/02
h. 1b/09, 7b/07, 8a/05, 18b/11, 22a/01, 27a/11, 27a/12, 31b/02, 34a/06, 34b/03, 34b/12, 40b/09, 41b/05, 45b/13, 46a/12	hĩç zad <i>zm.</i> Hiçbir şey. ↔ hiç şey, zad, her zad.
h.+(cihetdin) 35a/03, 35b/04	h. 7b/14, 16a/08, 19a/05, 21b/10, 27a/12, 35b/04
h. vechdin <i>zf.</i> Hiçbir şekilde, asla. 12b/02, 18b/04, 19b/04,	h.+a 17b/08
	hidāyet <Ar. <i>a.</i> Doğru yola yönlendirmek.

- h.+(étmek) 42a/06
- h.+(sulţân-ı serîr-i hidâyet)
32a/14
- h.+(şems-i felek-i hidâyet) 2b/01
- h.+iniġ 4b/11
- hikâyet** <Ar. *a.* Anlatma, aktarma.
- h. 40a/13
- h.+(hikâyet ve nişân vèrmek)
40a/12
- h.+i(1) 40a/14
- hikmet** <Ar. *a.* Hikmet, bilgelik.
- h. 8b/01
- h.+i(1) 29a/02
- h.+i+(hikmet-i kâmil) 42a/08
- h.+i+(iġtizâ'-i hikmet-i bâliġa-yı
rabbânî) 36b/04
- h.+ilen 23a/12, 24a/04
- hilâf** <Ar. *a.* Terslik, aykırılık,
mualefet.
- h.+(étmek) 45a/04
- ş.+ınadur 40a/14
- hilâfet** <Ar. *a.* Halifelik.
- h.+(étmek) 44b/09
- h.+e 45a/06
- h.+in 4b/05
- h.+lerin 4b/06
- hilkat** <Ar. *a.* Yaratılış.
- h. 34a/01
- h.+de 29a/12
- himâyet** <Ar. *a.* Himaye, destek.
- h.+inde 35a/04
- his(s)** <Ar. *a.* His, duyu, duygu.
- h. 11a/14, 12b/10
- h.+(ehl-i his) 21a/13
- h.+(şâhib-i his) 40b/12
- h.+de 11a/13
- h.+dedür 12b/10
- h.+e 17b/05
- h.+ilen 21a/14
- hissî** <Ar. (hiss'e mensup) *sf.*
Duyusal.
- h. 40a/12
- h.+(berâhîn-i 'aġlî ve hissî)
43b/01
- h.+(kuvvet-i hissî) 39a/05
- hissîyye** <Ar. ('hissî'nin dişili) → **hissî**.
- h.+(eşyâ-ı 'aġlîyye ve hissîyye)
40a/10
- h.+leri+(kuvâ-yı hissîyye)
39b/03
- hitâb** <Ar. *a.* Sözü yüzyüze söyleme.
- h.+ına 6b/05, 6b/11

hoş-vakt <Far-Ar. *sf.* Mutlu, sevinçli.

h. 7b/13, 33b/10, 35a/12, 42b/08

h.+(étmek) 44b/02

hoş-vakıtlık <Far-Ar-Tür. *a.* Mutluluk, sevinç.

h.+da 35a/05

hub(b) <Ar. *a.* Sevgi, sevmek.

h.+ı(1)+(hubbı) 7a/04, 45b/14

h.+üş+(hubbü's-şehvâti
mine'n-nisâ) 7b/10

hubâb <Ar. *a.* Köpük.

h. 33a/14

huccet <Ar. *a.* Delil, kanıt.

h.+dür 16a/13

huccetu'llâh <Ar. *a.tam.* Allah'ın keskin kanıtı.

h.+ul+(huccetu'llâhü'l-kâti')
3b/09

hudüş <Ar. *a.* Sonradan ortaya çıkma, yok iken varolma.

h.+ındın 27a/09

hulâşa <Ar. *a.* Bir bahsin özü, kısaca esası.

h. 2a/13

h.+yı+(hulâşa-yı 'akâyidümi)
2b/07

hulefâ' <Ar. ('halife'nin çoğulu) *a.* Halifeler.

h. 32a/12

h.+i+(hulefâ'-i ahyâr) 27b/10

h.+i+(hulefâ'-i şülse) 4b/05

h+ül+(halife+i hulefâ'ül'âlemîn)
5a/02

h.+larınğ 32a/10

hulle <Ar. *a.* Cennet elbisesi.

h. 34a/05

hulül <Ar. *a.* İçine gizlice giriş, geçişme.

h. 2a/06, 2a/06, 40b/07

h.+(étmek) 26b/02, 26b/02

hulülsız <Ar-Tür. *zf.* Hulul etmeden.
25b/05

hür <Ar. ('havrâ'ın dişili; iri, kara gözlüler) *a.* Cennet kızları, huri.

h. 33b/13, 35b/11

hurrem <Far. *sf.* sevinçli, şen.

h.+dürler 35b/03

huşuşan <Ar. *zf.* Özellikle.

h. 2b/05, 6b/09

huzür <Ar. *a.* Hazır bulunma.

h. 39b/10

huzzār <Ar. ('hazır'ın çoğulu) *a.* Hazır bulunanlar.

h.+1+(huzzār-ı meclis) 13a/13

hükemā <Ar. ('hakīm'in çoğulu) *a.* Bilgeler.

h. 14a/14, 24b/14

hüküm <Ar. *a.* Hüküm, yargı.

h.+i 40a/01

h.+i(1) 21a/04

h.+ilen 22a/11

h.+indin 44b/10

h.+ine 21a/05

hüsn <Ar. *a.* Güzellik.

h. 33b/04, 33b/08, 38a/07

h.+(nihāyet-i hüsn) 34b/14

h.+i(1) 15b/14

hüsnā <Ar. ('hasen'in dişili) *sf.* En güzel.

esmā'-i hüsnā (esmā'ü'l-hüsnā, esmā'u'llāhi'l-hüsnā) Allah'ın 99 adı. 32b/10

H^vāce Sultān 'Alī *k.a.* Hacı Ali Siyahpuş, Şeyh Sadreddin Musa'nın oğlu ve halifesi ve Şeyh Safiyeddin'in torunu (öl. 1426).

H. 2b/10

H.+din 16a/04

H.+dur 5a/02

H^vāce Sultān 'Alī eş-Şafevī *k.a.* → **H^vāce Sultān 'Alī.**

H. 20b/12

h^vāh <Far. *bağ.* İster.

h. 12b/11, 12b/11, 26b/01, 26b/01, 29a/01, 29a/01, 35a/08, 35a/09

h^vāhiş <Far. *a.* İstek, rica.

h.+lerdin 6b/09

I, 'I

'illīyyīn <Ar. (''illīyy'in çoğulu) *a.* Göğün meleklerin ve müminlerin ruhunun bulunduğu 7. katı; cennetin yukarı katı ('siccin'in karşıtı).

1. 42b/01

1.+(imāmü'l-melā'iket'ül+'illīyyīn) 2a/13

1.+(melā'ike-yi 'illīyyīn) 8b/07

1.+(melāyike-yi 'illīyyīn) 40a/07

1.+e+(mağām-ı 'illīyyīn) 8a/02

ırak *sf.* Irak, uzak. ↔ **yırak.**

1. 25b/03	1.+1 4b/12
1.+(ètmek) 43a/03	1.+1+(gün) 4b/12
1.+durlar 30a/08	1.+ın 9a/08
ıraqıluq <i>a.</i> Uzaklık. ↔ yıraqlıq .	1.+ındın 10b/03
1. 7b/09	1.+ıylan+(ışığıylan) 9a/01
1. (ètmek) 9a/06	ışıqlıq <i>a.</i> Aydınlık, ışıklılık.
1.+1(1) 25b/04	1.+1(1) 36a/12
ışıq <i>a.</i> Işık.	ıztırār <Ar. <i>a.</i> Zorunluluk.
1. 36b/03, 36b/05	1.+dın 33b/01

İ, ‘İ, İ̇

i- <i>f.</i> İmek (ek-fiil), varolmak, bulunmak.	‘ibārāt <Ar. (‘‘ibāret’’in çoğıulu) <i>a.</i> İbareler.
i.-di 14a/02, 14a/03, 33a/13, 34b/11, 36b/05, 36b/05, 42a/14, 42b/01, 44a/05, 45a/02, 45a/02, 45a/04, 45a/08	‘i. 2b/13
i.-diler 42b/02, 44a/02, 44b/05, 44b/07, 44b/08	‘ibāret <Ar. <i>a.</i> İbare.
‘ibādet <Ar. <i>a.</i> İbadet, tapınama.	‘i. 30b/06
‘i. 9a/04, 9a/12, 11a/11, 42a/11	ibn-i ‘amm <Ar. <i>a.</i> Amca oğılu.
‘i.+(èylemek) 29b/02	i.+ine 2a/14
‘i.+(vācibāt-ı ‘ibādet) 9a/07	ibṭāl <Ar. <i>a.</i> İptal, çürütme, hükümsüz bırakma.
‘i.+ine 42a/06, 42a/09	i.+(ètmek) 4b/05
‘ibādu’llāh <Ar. <i>a.</i> Allah’ın kulları.	i.+ında 14a/02, 14a/07, 14b/01
‘i. 6b/05, 6b/11	ibtidā <Ar. <i>a.</i> Başlangıç, en önce.
	i.+sı 2a/10

ibtihāc <Ar. <i>a.</i> Sevinç, sevinme, iç açıklığı.	i. 7b/13, 8a/09, 8a/12, 17a/14, 26a/12, 26a/13, 26b/14, 31a/02, 31a/04, 31b/09, 32a/08, 32a/12, 34a/12, 34a/13, 34b/05, 34b/11, 35a/05, 36b/09, 38a/01, 38a/02, 38a/06, 38b/12, 42b/01, 43a/02, 44b/11, 45a/05
i. 33b/08	
īcād <Ar. <i>a.</i> İcat, vücūda getirme.	
ī.+(èylemek) 18a/07, 18a/10, 42a/10	
ī.+(ètmek) 11b/11, 18a/07, 18a/08, 18a/09, 18a/11, 20a/13, 29b/03, 33b/05, 37b/12, 42a/09	
ī.+da 19a/13, 19a/13	
ī.+ınınġ 41b/13	
ī.+ül+(bā'is-i īcādü'l-'ālemīn) 2a/14	
i'cāz <Ar. <i>a.</i> Mucizelik olan şey.	
i. 45b/11	
i.+(şāhib+i icaz) 43a/01	
icāze <Ar. <i>a.</i> İzin.	
i. 5a/06	
ictimā' <Ar. <i>a.</i> Toplanma, bir araya gelme.	
i.+(esbāb-ı ictimā' ve iftirāk) 14a/05	
i.+ları 29b/06	
ictināb <Ar. <i>a.</i> Çekinme, sakınma.	
i.+(ètmek) 6b/08	
içün <i>e.</i> İçin.	
	i. +dür 8b/01
idrāk <Ar. <i>a.</i> İdrak, algılama.	
	i. 39a/06, 39a/11
	i.+(ālet-i idrāk) 39a/11
	i.+(ètmek) 11a/14, 13a/01, 20b/14, 39a/03, 39a/08, 39a/10, 40b/12
	i.+dur+(mā-bihi'l-idrāk) 39a/12
ifāza <Ar. <i>a.</i> Feyiz vermek, bol bol dağıtmak ve akıtmak.	
	i.+(ètmek) 42b/06
iftirāk <Ar. <i>a.</i> Ayırışma.	
	i.+1+(esbāb-ı ictimā' ve iftirāk) 14a/05
igine <i>a.</i> İğne.	
	i. (igine delügi) 36b/01
ihāta <Ar. <i>a.</i> Tam kavramak, etrfıca anlamak.	
	i.+(èylemak) 12b/05
	i.+(èylemek) 26a/08
	i.+(ètmek) 34a/11

	i.+(ihāṭa eylemek) 13b/08		i. 11a/06, 12a/12, 13b/06, 26b/06, 33b/01
	i.+sı 12b/06, 37b/04		
	i.+sı+(ètmek) 37a/02		i.+(olmak) 4a/08
iḥbār	<Ar. <i>a.</i> Haber verme.		i.+dm 27a/07
	i.+(ètmek) 45b/01		i.+ı(1) 34a/06, 38a/04
iḥdāş	<Ar. <i>a.</i> Yeniden yapmak, meydana koymak.		i.+ları 24b/11, 24b/12
	i.+(èylemek) 27a/03		i.+ların 42a/13
iḥde'l-ma'nā	<Ar. <i>sf.</i> Tek anlamlı.	iḥtiyār	<Ar. <i>a.</i> Seçme, razı olma.
	i.+dur 16b/12		i.+(ètmek) 7b/13, 21a/12
iḥlāş	<Ar. <i>a.</i> İçtenlik, riyasız sevgi ile bağlılık.	iḥdām	<Ar. <i>a.</i> Girişim, gayretle ve düzgün çalışmak.
	i. 7a/12		i.+(etmek) 6b/07
	i.+ları 27b/12		i.+ı(1)dur 11a/09
iḥmāl	<Ar. <i>a.</i> İhmal, savsama.	iki	1. <i>sf.</i> İki.
	i.+ı(2) 6a/08		i. 11a/12, 12b/04, 13a/07, 13a/08, 15b/07, 18a/04, 18b/01, 29b/05, 37b/08, 38a/13, 39a/14, 39b/14, 41a/13, 44b/06
iḥsās	<Ar. <i>a.</i> Duyma.		2. <i>a.</i> İki (2).
	i.+(ètmek) 10b/08		i.+(on iki) 45b/01
iḥtilāf	<Ar. <i>a.</i> İhtilaf, uyuşmazlık.		i.+nci 10b/04, 10b/11, 20b/09
	i.+(ğāyet-i iḥtilāf) 11b/11		i.+ncisi 16b/03, 18b/03
iḥtimām	<Ar. <i>a.</i> Özenme, fazlaca dikkat ve gayret etme.		i.+si 41b/06
	i. 3a/02	ikiluk	<i>a.</i> İkilik.
	i.+(ğāyet-i iḥtimām) 3a/02		i. 15b/03
iḥtiyāc	<Ar. <i>a.</i> İhtiyaç.	iḥrār	<Ar. <i>a.</i> Açıkça söyleme.

i.+ı(1) 4a/11	i.+dürler+(vālih-i envār-ı ilāhī)
i.+ı(1)dur 4a/13	38a/14
iktidā <Ar. 'اقتداء' a. (Dini öndere) uymak, örnek almak, takipçi olmak.	i.+ye+(cenāb-ı kıuds-ı ilāhī)
i.+(ètmek) 46a/14	34b/06
iktifā <Ar. a. Yeter bulma.	i.+ye+(ma'ārif-i yaķını-yi ilāhī)
i.+(ètmek) 6a/11, 38a/11	7a/03
iktizā <Ar. a.. Lazım gelme, gerektirme.	ilāhīyye <Ar. ('ilāhī'nin dişili) → ilāhī .
i.+i+(iktizā-i hikmet-i balıĝa-yı rabbānī) 36b/04	i.+('arefü'l-'urefā fi'l- ma'ārifü'l-ilāhīyye) 5b/10
ilāh <Ar. a. Tanrıça.	i.+din 9a/11
i.+larınıĝ 6b/10	i.+dür+(aĝlāk-ı ilāhīyye) 7a/09
ilāhī <Ar. ('ilāh'a mensup) sf. İlahi, tanrısal.	ile baĝ. İle. ↔ ilen .
i.+(cennāt-ı kıuds-ı ilāhī) 36a/12	i. 6b/09, 15b/05, 16a/07, 17a/09, 17a/10, 18b/14, 21a/01, 22a/03, 28a/02, 31a/12, 39a/11, 43a/14
i.+(ma'ālim-i esrār-ı ilāhī) 27b/10	ila'llāhi'l-ma'būd <Ar. İbadet edilen Tanrı'ya.
i. (muķarrib-i dergāh-ı ilāhī) 9a/14	i.+(faķīr-i ila'llāhi'l-ma'būd) 2b/06
i.+din+(cenāb-ı aķdes-i ilāhī) 38b/04	ilen baĝ. İle. ↔ ile .
i.+din+(envār-ı cemāl-ı ilāhī) 12b/06	i. 1b/06, 1b/11, 1b/11, 2a/01, 2a/02, 2a/05, 2a/05, 2a/06, 2a/06, 2b/13, 3a/01, 3b/14, 4a/01, 4a/11, 4a/12, 4a/13, 4b/05, 6a/09, 6b/02, 6b/14, 7a/05, 8a/08, 8a/08, 8a/09, 8b/10, 9a/04, 9a/11, 9a/12, 9a/13, 10b/05, 11b/04, 11b/11, 15a/03, 16a/09, 18a/01, 19a/03, 19a/04, 19b/01, 20b/13, 21b/12, 21b/14, 22b/07, 22b/13, 24a/07,
i.+dürler+(müstaĝriķ-i envār-ı ilāhī) 38b/03	

24b/02, 24b/03, 24b/04, 25a/03, 25b/05, 25b/10, 26b/03, 26b/05, 26b/09, 27b/09, 28a/07, 28b/12, 29a/02, 29b/12, 30a/09, 30b/02, 30b/06, 31a/03, 31a/06, 31b/09, 31b/14, 32a/09, 35b/09, 36b/03, 36b/11, 37a/08, 37a/14, 37b/01, 38b/01, 38b/06, 38b/10, 39a/02, 39a/06, 39a/07, 39a/08, 39a/10, 39a/11, 39b/06, 39b/08, 39b/08, 39b/09, 39b/09, 39b/12, 39b/13, 40a/01, 40a/03, 40b/02, 40b/02, 40b/05, 40b/07, 40b/07, 40b/12, 40b/13, 40b/14, 41b/03, 41b/08, 42a/08, 42b/03, 42b/05, 43a/12, 43a/13, 43b/01, 43b/10, 43b/14, 44b/02, 44b/14, 46a/10, 46a/11	‘i. 1b/11, 2a/02, 10a/11, 20a/01, 28b/01, 28b/04, 29a/02, 31a/08, 37a/02, 39b/05, 39b/12
i.+dür 8a/06, 8a/08, 8b/01, 9a/13, 39a/07, 40a/06	‘i.+(‘ilm ehli) 10b/11
ilhād <Ar. <i>a.</i> Dinden çıkma, dinsizlik.	‘i.+dür 10a/12, 25b/01
i.+dın 27a/01	‘i.+i(1) 16a/03, 20a/04, 20a/06, 21a/02, 21a/02, 25b/07, 25b/07, 28b/11, 28b/12
ilhām <Ar. <i>a.</i> İlham, esinlenme.	‘i.+i(1)dür 16a/05, 16a/06
i.+ı+(ilhām-ı ğaybī) 6b/12	‘i.+i(2) 8b/08
ilhāmāt <Ar. (‘ilhām’ın çoğulu) <i>a.</i> İlhamlar. ↔ ilhām .	‘i.+ī 16a/07, 26b/09
i.+ür+(mehbiṭu’l-ilhāmātü’r- rabbānīyye) 5a/08	‘i.+īdür 16a/02, 20b/09
illā <Ar. <i>bağ.</i> Şundan başka, şunun dışında. ↔ meger .	‘i.+i+(‘ilm-i ḥaḳīḳī-yi yaḳīni) 10a/12
i. 24b/04, 38b/10	‘i.+i+(‘ilm-i zāyid) 16a/09
‘ilm <Ar. <i>a.</i> İlim, bilim.	‘i.+ilen 12a/06, 16a/02, 21a/03, 24a/04, 26b/06
	‘i.+indin 25b/07
	‘i.+ine 15b/14
	‘i.+ini 16b/12
	‘i.+iniḡ 45b/07
	‘i.+lerdin 16a/02
	‘ilmī <Ar. (‘‘ilm’e mensup) <i>sf.</i> İlmî, bilimsel.
	‘i. 11a/10, 25b/05, 28a/14

'ilmü'l-yakīn <Ar. <i>a.</i> Güvenmenin üç yolundan biri, bilerek inanma.	i.+ül+(imāmü'l-müslimīn) 2b/03, 3a/14
↔ 'aynü'l-yakīn, ḥaḥḥü'l-yakīn.	i.+ül+(imāmü'l-müttaḥḥīn) 4b/08, 13b/10, 30b/04, 37a/04
'i. 11a/08	
'i.+dür 10b/01	
imām <Ar. <i>a.</i> Hz. Ali'nin neslinden gelen, İmāmî Şiilik'te dini önder sayılan 12 kişiden her biri.	İmām 'Alīyye'r-Rızā <i>k.a.</i> Şiilik'te 8. imamın adı.
i. 45a/13, 46b/07	'i. 3b/05
i.+a+(on iki) 45b/02	imāmet <Ar. <i>a.</i> İmamlık, imam olma.
i.+dın 3b/07	i.+i(1) 4a/13
i.+ı+(imām-ı ehlü'l-meşāriḥ ve'l-meḡārib) 30b/05	İmāmīyye <Ar. <i>öz.a.</i> Hz. Ali'nin Peygamber'in gerçek halifesi olduğunu ve ardılığın onun evladının üzerinde devam ettiğine inanan fırkaların genel adı.
i.+i+(imām-ı ḡā'im) 46a/05	İ. 19b/09, 20a/02
i.+ül+(imāmü'l-'ālemīn) 3a/13	īmān <Ar. <i>a.</i> İman, inanma.
i.+ül+(imāmü'l-berāyā) 3b/08	İ.+(muḡtedā-yı ehl-i İmān ve tevḥīd) 3a/09
i.+ül+(imāmü'l-cinn ve'l-ins) 3b/05	İ.+ıınıḡ 9b/07
i.+ül+(imāmü'l-ḡāfiḡayn) 3b/06, 37b/01	imdi <i>zf.</i> Şimdi. <ET. 'amti'
i.+ül+(imāmü'l-ins ve'l-cinn) 3a/12	i. 30a/12, 43b/04
i.+ül+(imāmü'l-kevneyn) 3b/09	i.+ki 28b/14
i.+ül+(imāmü'l-melā'iketü'l-'illīyyīn) 2a/13	i.+ye+(imdiye dēk) 45a/10
i.+ül+(imāmü'l-mü'minīn) 3b/03	imkān <Ar. <i>a.</i> İmkan, olanak.
	i.+ı(1) 16a/12, 16a/13
	imtidād <Ar. <i>a.</i> Uzay, feza.

i. 22a/05, 23b/01	i.+dur 41b/13, 41b/14
i.+da 23b/01	i.+ı(2) 23a/13, 31b/14
in‘ām <Ar. <i>a.</i> Nimetlendirme.	i.+ıng 8a/07, 8a/11, 8a/14, 8a/14, 28b/04
i.+(ètmek) 8a/05, 11b/05, 11b/05, 15b/10, 38a/08, 42a/13	irāde <Ar. <i>a.</i> İrade.
i.+ı(1)dur 15b/02	i. 28b/02, 31a/08
‘ināyet <Ar. <i>a.</i> lütuf ve yardımda bulunma.	i.+(èylemek) 20b/14
‘i.+(ètmek) 8a/05, 39a/05	i.+(ètmek) 45a/02
in‘idām <Ar. <i>a.</i> Yok olma, mahvolma.	i.+(olmak) 28b/03
i.+ında 15a/11	i.+si 20b/11, 20b/13, 20b/13
inkār <Ar. <i>a.</i> İnkâr, tanımama.	i.+ye 31a/09
i.+(ètmek) 45a/05, 45a/05	i‘rāz <Ar. <i>a.</i> Belirme, yüze çıkma.
i.+ı 4a/12	i. 2a/07, 24b/08
inkıısām <Ar. <i>a.</i> Kısımlara ayrılma, bölünme, parçalanma.	irelü <i>a.</i> İleri.
i. 16b/04	i. 23b/06, 23b/12, 41a/13
insān <Ar. <i>a.</i> İnsan.	i.+de 40a/07
i. 8a/09, 8a/13, 8b/02, 14b/03, 28a/14, 31a/04, 32a/01, 37a/02, 37b/07, 41b/14, 42a/03, 42a/05, 42a/08	i.+dür 1b/06, 26a/12
i.+a 28b/03	i.+ki 41b/03
i.+da 28b/05, 40a/03	irşād <Ar. <i>a.</i> (tarikatta) Yol gösterme, yetiştirme.
i.+dın 37a/06	i. 4b/06, 5a/14, 5b/01
i.+dın+(benī nev‘-i insān) 42b/12	i.+(almak) 5a/13, 27b/06
	i.+(ètmek) 27b/04
	i.+(irşād ehli) 7a/10
	i.+(olmak) 5b/03

i.+(şāhibü'l-irşād ve'l-mütekellimīn) 5a/05	istid'ā <Ar. <i>a.</i> Rica ile istemek, istekte bulunmak.
i.+(sühre-yi irşād) 5a/08	i.+(étmek) 2b/07, 14a/05
i.+ına 5a/06, 6b/12	isti'dād <Ar. <i>a.</i> Yetenek, kabiliyet gücü.
işbāt <Ar. <i>a.</i> İsbat, tanıt.	i. 37a/13
i. 30a/07	i.+dın 35a/03
i.+ı+(maḥv u işbāt-ı levḥī) 14b/01	isti'dādsız <i>zf.</i> Ön hazırlık olmadan.
i.+ında 42a/07	i. 37a/14
isi <i>a.</i> Isı, sıcaklık.	istihkām <Ar. <i>a.</i> Sağlamlık, dayanıklılık.
i.+sin 10b/08	i.+ılan+(nihāyet-i nizām ve istihkām) 11b/12
isiluk <i>a.</i> Sıcaklık.	istimā' <Ar. <i>a.</i> Kulak vermek, dinlemek.
i. 21b/04	i.+(étmek) 6b/04
İslām <Ar. <i>öz.a.</i> İslam.	isti'māl <Ar. <i>a.</i> Kullanım.
i.+dın+(ehl-i İslām) 23b/08	i.+(étmek) 11a/06
ism <Ar. <i>a.</i> İsim, ad.	i.+ına 6a/12
i.+ı+(ism-i zāt) 31a/03, 31b/06	istirşād <Ar. <i>a.</i> Yol arama, Hak yoluna girmek isteme.
iste- <i>f.</i> İstemek.	i.+ı(1)nıng+(hırça-yı istirşād) 5a/09
i.-yağ 15a/09	iş <i>a.</i> İş, eylem.
i.-yek 31b/14	i. 31a/11
istemek İstemek.	i.+ī 31a/10
i.+(isti'ānet) 46b/06	i.+lerde 46b/05
isti'ānet <Ar. <i>a.</i> Yardım isteme.	
i.+(istemek) 46b/06	

işāret <Ar. *a.* İşaret, göstererek bildirme.

i.+(buyurmak) 13a/05, 34b/09

i.+(ètmek) 37a/04

i.+(ol-) 37b/03

i.+dür 10a/14

iştirāk <Ar. *a.* Ortak olma.

i. 28b/07

i'tā <Ar. *a.* Bahşetme, ihsan etme.

i.+(ètmek) 20b/10, 42a/13

iṭā'at <Ar. *a.* İtaat, uyma.

i. 9a/04, 39b/12

i.+(‘adem-i iṭā'at) 34b/09

i.+(ètmek) 7a/12, 43b/12

i.+(nihāyet-i iṭā'at) 34b/08

i.+ı(1)ylan 9a/05

i.+ındın 42a/12

i.+ınınğ 43b/10

i.+i(1) 6b/06

i.+ine 45b/03

i'tibār <Ar. *a.* İtibar, saygınlık.

i. 8b/10

i'tidal <Ar. *a.* İlimlilik.

i. 11a/07

i.+a 40b/11

i'tikād <Ar. *a.* (Manevi olarak) bağlanmak, inanmak.

i. 25b/10

i.+(ètmek) 14b/06, 29a/05

i.+ı(1) 13a/14, 46b/08

i.+ı(2) 43b/06

i.+ımız 46b/06

i.+ın 28a/01

i.+ınğ 43b/07

i.+larda 28a/05

i.+ları 3a/07

i.+um 27b/03

i.+umuz 13a/11, 38a/11

iṭmīnān <Ar. *a.* İnanma, güvenme.

i. 6b/01

ittifāk <Ar. *a.* Hep birlikte uzlaşma.

i.+ı(1)dur 20a/02

i.+ları 31a/13

ittihād <Ar. *a.* Birlik olma, birleşme.

i. 2a/06, 29a/05, 29a/08

i.+a 29a/04, 29a/05

i.+ı(2) 29b/08

ittişāf <Ar. *a.* Vasıf alma, vasıflanma.

i.+ı+(ittişāf-ı ef'āl) 32b/08

itür- *f.* Yitirmek, kaybetmek.

i.-menġüz+(yol itürmek) 11b/01

i.+ler 13b/08

iy a. Koku. <ET. ‘yid’.

Q, K

q̄abāhat <Ar. a. Kabahat, kusurlu olma,
çirkin iş yapma.

q̄.+ı(1) 45a/02

q̄abīh <Ar. sf. Çirkin, kusurlu.

q̄. 45a/01, 45a/08

q̄ābil <Ar. sf. Olabilir.

q̄. 22a/05

q̄.+dür+(ġayr-ı q̄ābil) 22a/06

q̄.+e 22a/05

q̄.+i(1) 8a/06, 18a/03, 19b/04

q̄.+i(1)dür 14a/14

q̄.+i+(q̄ābil-i ħareket) 22b/12

q̄ābiliyyet <Ar. a. Becerik, yapabilirlik.

q̄.+leri 27b/12

q̄abl <Ar. zf. Önce.

q̄.+dın 26a/12

q̄abliyyet <Ar. a. Öncelik.

q̄.+lerdin 1b/06

q̄ablluq̄ <Ar-Tür. a. Öncelik.

q̄. 26a/12

q̄abūl <Ar. a. Kabul.

k.+(étmek) 26a/04, 40b/10

q̄aç- f. Kaçmak.

q̄.-ub 7b/09

q̄açan zf. [q̄áçan] Ne zaman (ÇAT.
haçan). <ET. ‘q̄āçan’. ↔ haçan.

q̄. 29a/02

q̄açan ki zf. Ne zaman ki, ... -dığında.

q̄. 8a/13

q̄açmak Kaçmak.

q̄. 9a/07

q̄ad <Ar. ‘قَدّ’ a. Boy.

q̄. 26a/10

q̄adar <Ar. q̄adr ‘قَدْر’ e. Kadar,
ölçüsünde.

q̄. 11a/07, 35b/05, 42a/14,
45a/10

q̄.+a 38a/11

q̄.+ına 11a/06

q̄.+ınca 36b/02

q̄adem <Ar. a. Adım

q̄. 9b/02

ķ.+i(1) 32a/10, 32a/11	ķ.+i(1) 21a/08
ķ.+i(1)dür 32a/10, 32a/11	ķ.+in+(bilmek) 8b/11
ķ.+lerindin 9b/02	ķāfī <Ar. <i>sf.</i> Yeterli.
Ķāđī Vecīhüddīn ‘Ömer Elbekrī <i>k.a.</i> XII. y.y. mutasavvıflarından.	k. 42b/01
Ķ.+din 5b/04	ķal- <i>f.</i> Kalmak.
ķādīm <Ar. <i>sf.</i> Eskiden beri varoln.	ķ.-a+(boş) 46a/04
ķ. 16b/14, 23b/06, 23b/09	ķ.-acaķsız 4a/10
ķ.+dür 17a/04, 23b/10, 27a/10	ķ.-dılar+(bāķī) 44b/07
ķ.+e+(hālīķ-ı ķādīm) 1b/01	ķ.-maz 46a/12
ķādır <Ar. <i>sf.</i> Yapabilen, herşeye gücü yeten.	ķ.-ur 7a/14
ķ. 2a/10, 11b/12, 20a/04, 31a/07, 32b/06	ķālīl <Ar. <i>sf.</i> Az.
ķ.+dür 2a/01, 18a/02, 18a/03, 18a/03, 19a/10, 26b/06, 27a/09, 31a/08, 37b/12, 37b/13	ķ.+ī 44b/06
ķ.+īdür 20a/10, 26a/02, 33a/12	ķamer <Ar. <i>a.</i> Ay (Yer’in uydusu olan gezegen).
ķ.+i+(hāzret-i ķādir-i zu’l-celāl) 33b/10	ķ.+(şakķ-ı ķamer) 43b/01
ķ.+i+(ķādir-i ber-kemāl) 34a/04	ķāmil <Ar. <i>sf.</i> Kamil, ergin, olgun, kemâle ermi olan.
ķadr <Ar. <i>a.</i> Ölçü, oran, miktar.	k. 5b/14, 20a/01, 34b/04
ķ. 6a/09, 22a/01, 22a/01	k.+(hāzret-i şeyh-i ķāmil) 27b/06
ķ.+i+(ķadr-i maķdūr) 6a/09	k.+(şeyh-i ķāmil) 27b/07
ķ.+i+(ķadr-i zühūr) 40b/14	k.+dür+(nūr-ı ķāmil) 34b/03
ķ.+iyle 27b/12	k.+i(1)+(hīķmet-i ķāmil) 42a/08
	ķāmilīn <Ar. (‘ķāmil’in çoğulu) → ķāmil.
	k.+(ķuţbu’l-ķāmilīn) 35a/13

ķamu *sf.* Hep, bütn. <ET. ‘ķamaĖ’. ↔
hamu.

ķ. 1b/02, 1b/03, 1b/06, 1b/09,
2a/04, 2a/05, 2a/10, 8a/04,
8b/01, 8b/03, 9b/06, 9b/09,
9b/10, 11b/05, 11b/06, 11b/13,
12a/01, 12b/11, 16b/10, 16b/10,
17a/01, 17a/02, 18a/02, 18b/05,
19a/10, 19b/12, 20a/12, 20a/13,
20a/14, 20a/14, 20b/02, 20b/04,
20b/07, 21b/01, 21b/03, 23a/02,
23a/07, 23a/13, 23b/09, 24a/07,
24a/08, 25b/04, 25b/05, 25b/08,
25b/08, 25b/08, 26a/11, 26a/14,
26b/04, 26b/10, 27b/11, 28b/10,
29a/01, 30a/04, 30a/05, 34a/03,
34a/09, 34a/11, 34a/12, 34a/12,
34b/06, 34b/14, 35a/01, 35a/02,
35a/04, 35a/05, 35a/08, 36a/02,
36a/04, 36b/08, 37b/05, 39b/04,
40a/01, 40b/06, 40b/10, 41a/04,
41b/01, 41b/01, 42b/11, 42b/12,
43a/06, 43a/08, 43a/10, 43a/10,
43a/11, 43b/04, 44a/01, 44a/08,
44b/04, 45a/08, 45b/08, 45b/09,
46b/02, 46b/05, 46b/07

ķ.+dın 34b/07

ķ.+muz 4a/04

ķ.+nınĖ 11b/13, 11b/14, 37b/11

ķ.+sı 11b/07

ķ.+sıdur 26b/07

ķ.+sımı 38a/07

ķ.+sınınĖ 17a/01, 20b/03,
23b/03, 24a/03, 26a/11, 29a/13

ķ.+ya 21b/06, 27b/02, 46b/03,
46b/04

ķamu cihetdin *zf.* Her ynden.

ķ. 2a/03, 11b/08, 20a/12

ķansu *sf.* Hangi. ↔ **hanķı**, **hanķısı**.

ķ. 8b/02

ķa‘r <Ar. *a.* Derinlik, dip.

ķ.+ine 7a/05

ķaranķu *a.* Karanlık.

ķ. 36a/09

ķaranķuluķ *a.* Karanlık.

ķ. 36b/05

ķarārgāh <Ar-Far. *a.* Karargāh,
konuşlanma yeri.

ķ.+dur 9b/05

ķ.+ı(1) 7b/03, 9b/05

ķardař *a.* Kardeş.

ķ. 34a/02

ķ.+ı 3a/13

ķ.+lar 38a/05

ķ.+larımız 6a/06, 33a/10,
33b/07

ķ.+larımız+(tarīķat ķardařları)
3a/06

karılık <i>a.</i> Yaşlılık.	ķ.+ı+(ķavām-ı ehl-i yakīn) 7a/10
ķ. 35b/12	
karīn <Ar. <i>a.</i> Yakın, yanyana.	ķ.+(nūfūs-ı cismānī-yi ķavī)
ķ.+(étmek) 4a/01, 36a/06	39a/08
ķ.+i(1) 25b/14	ķ.+raķ 15b/08
karşu <i>a.</i> Karşı. <ET. ‘karşı’.	ķavīm <Ar. <i>sf.</i> Doğru, düzgün.
ķ. 2a/04, 29b/07	ķ.+(e’d-dā‘i ile’ş-şırātu’l-ķavīm)
ķ.+sı 17b/10	5a/07
kaşd <Ar. <i>a.</i> Kaıt, niyet.	ķ.+ül+(e’d-dā‘i ile’d-dīnū’l-ķavīmü’l-mübīn) 5a/04
ķ.+(étmek) 14b/02, 14b/03	ķ.+ini+(dīn-i ķavīm) 46a/09
kāşif <Ar. <i>sf.</i> Keşfeden, açığa çıkarıcı.	ķavl <Ar. <i>a.</i> Söz.
k.+ül+(kāşifü’l-esrār) 5b/05	ķ. 45a/08
k.+ül+(kāşifü’l-esrār ve’l-ma‘ānī) 5b/12	ķāyid <Ar. ‘قائد’ <i>a.</i> Önder.
Kāşifü’z-zarr <Ar. (<i>sf.</i> Zararı açığa çıkarıcı) <i>öz.a.</i> Allah’ın isimlerinden (esmâ-i hüsnadan).	ķāyid-i ğurri’l-muħaccelīn Bayz alınılıların (<i>mec.</i> çok ibadet edenlerin) önderi. 30b/04
k. 33a/07	ķāyil <Ar. ‘قائل’ <i>sf.</i> Rız, inanmış, boyun eğmiş.
ķat‘ <Ar. <i>a.</i> Kesme.	ķ. 19b/10
ķ.+ı+(bā’iş-i ķat‘-ı ‘alāķa)	ķ.+(olmaķ) 6a/07
10b/14	ķ.+dürler 29a/04
ķātı‘ <Ar. <i>sf.</i> Keskin.	ķāyim <Ar. ‘قائم’ <i>sf.</i> Ayakta duran, dayalı, dayanmış. ↔ ķā’im .
ķ.+(ħucetu’llāhü’l-ķātı‘) 3b/09	ķ. 14b/04, 40a/08
ķatla <i>a.</i> Kat, defa, kere.	ķ.+(imām-ı ķāyim) 46a/05
ķ. 34b/01	ķ.+(olmaķ) 43a/08
ķavām <Ar. <i>a.</i> Ayakta kalma.	

- ķ.+dūr 14a/11, 22a/01
- ķ.+dūrler 20b/07
- ķ.+īdūr 26a/03
- kāyināt** <Ar. كَائِنَاتٌ a. Ver edilenlerin hepsi, evren.
k.+(server-i kā'ināt) 34b/10
- Ḳāzī'l-ḥacāt** <Ar. (Tüm ihtiyaçları karşılayan) öz.a. Allah'ın isimlerinden (esma-i hüsnadan).
ķ. 33a/06
- ķazīyye** <Ar. a. Olgu, önerme.
ķ.+din 44a/04
- ķebīr** <Ar. sf. Büyük.
k.+(‘ālem-i ķebīr) 37a/03
- ķefere** <Ar. (‘kāfir’in çoğulu) a. Kâfirler.
k.+i+(ķefere-yi zenādıķa) 23b/13
- ķehf** <Ar. a. mec. Sığınak (<mağara).
k.+ül+(ķehfü'l-evliyā) 5a/03
- ķelām** <Ar. a. Söz.
k.+i+(ķelām-ı mecīd) 42a/02, 45b/03, 45b/09
k.+i+(ķelām-ı mu‘ciz-nizām) 13a/06
k.+i+(ķelām-ı şerīf) 17a/03
- ķelime** <Ar. a. Kelime, sözcük.
- k.+yi+(kelime-yi ṭayyibe) 4a/14, 27b/02, 43b/04, 43b/05
- ķemāl** <Ar. a. Kâmillik, olgunluk, erginlik.
k. 8a/11, 33b/08
k.+a 32b/11, 34a/12
k.+da+(ğāyet-i ķemāl) 34b/14
k.+dın 36b/08
k.+ı(1) 8b/01
k.+ı(1)ylan 33a/12
k.+ına 42b/07
k.+lar 32b/11
- ķemālāt** <Ar. (‘ķemāl’in çoğulu) → **ķemāl.**
k. 35a/05
- ķerāmāt** <Ar. (‘ķerāmet’in çoğulu) a. Kerāmetler.
k. 6b/12
- ķerem** <Ar. sf. Kerem, cömertlik.
k.+i(1) 38b/06
k.+i(1)+(baḥr-ı ķerem) 33a/13
- ķerīme** <Ar. (‘ķerīm’in dişili) sf. Kerem sahibi, cömert.
k.+(mazmūn-ı āye-yi ķerīme) 6b/02
- ķerkü** a. Dülger keseri (ÇAT. ‘ķerki’).

k. 39a/11	k.+i(2) 21b/07
kerrübî <Ar. <i>a.</i> Meleklerin büyüğü.	kevneyn <Ar. ('kevn'in tesniyesi) <i>a.</i> İki evren (dünya ve ahiret).
k.+ler 40a/07	k.+(imāmü'l-kevneyn) 3b/09
k.+lerdürler 37b/10	keyfiyyet <Ar. <i>a.</i> Keyfiyet, nasıllık, nitelik.
k.+lere 8b/12	k. 26a/10
k.+leri 8b/07	k.+indin 12a/11
keşif <Ar. <i>sf.</i> Yoğun, koyu.	kêç- <i>f.</i> Geçmek.
k. 36b/05	k.-mekdedür 14a/02
k.+(vücüd-ı keşif) 37a/08	k.-meyeydi 14a/02
k.+dür 35b/07	k.-üb 4a/08
keşir <Ar. <i>sf.</i> Çok, kesret üzere olan, bol.	kêçmiş <i>a.</i> Geçmiş olan, geçmiş zamanda bulunan.
k. 12a/03	k.+lere 28b/14
kesret <Ar. <i>a.</i> Çokluk, bolluk.	kêçür- <i>f.</i> Işığı kapatmak, söndürmek.
k. 12a/02, 12a/03, 16a/14, 16b/06, 19b/04, 29a/08, 29b/12, 31a/14, 31b/04	k.-esiz 9a/04
k.+leri 29a/09, 29b/13	kible <Ar. <i>a.</i> Kible.
keşf <Ar. <i>a.</i> Keşif.	k.+tül+(kıbletü'l-müvaḥḥidîn) 37b/02
k. 11a/12	kıl- <i>f.</i> Kılmak, yapmak.
k.+i+(keşf-i şūrî) 11a/12	k.-a+(namāz) 46b/01
keştî <Far. <i>a.</i> Gemi.	k.-ar+(namāz) 46a/14
k.+sine 7a/12	k.-asız+(maḥrūs) 9b/12
kevākib <Ar. ('kevkeb'in çoğulu) <i>a.</i> Yıldızlar.	k.-duḡ+(naẓar) 32a/04
k. 21b/08, 41b/11	k.-duḡ+(taşavvur) 12a/12

ķ.-mış+(namāz) 46b/01	3a/08, 3b/12, 3b/13, 4a/03,
ķ.-mışdur+(gerek) 19a/11	4a/05, 4a/06, 4a/07, 4a/08,
ķısm <Ar. <i>a.</i> Kısım, bölük, parça.	4a/09, 4a/10, 4a/11, 4a/12,
ķ. 15b/06, 15b/06, 18a/05,	4b/01, 4b/06, 4b/07, 4b/09,
18a/06, 24b/02, 25b/09, 25b/11,	4b/11, 5a/09, 5a/11, 6a/06,
38b/08, 39b/01, 39b/10, 39b/13	6a/07, 6a/09, 6a/11, 6b/07,
ķ.+da 15b/07, 15b/08, 15b/08	6b/09, 6b/14, 7a/01, 7a/01,
ķ.+dur 11a/12, 16a/01, 18a/04,	7a/03, 7a/05, 7a/06, 7a/08,
18b/01, 20b/07, 37b/09	7a/09, 7a/09, 7a/10, 7b/03,
ķ.+ı(1) 18a/04	7b/03, 7b/05, 7b/05, 7b/06,
ķıyām <Ar. <i>a.</i> Ayağa kalkma,	7b/06, 7b/09, 7b/10, 7b/14,
ayaklanma.	7b/14, 7b/14, 8a/05, 8a/06,
ķ. 34a/06, 40a/06	8a/06, 8a/07, 8a/10, 8a/10,
ķ.+ı 34a/07	8a/13, 8b/02, 8b/03, 8b/07,
ķ.+ı(1) 38b/09	8b/11, 8b/14, 9a/01, 9a/03,
ķ.+ları 38b/09	9a/05, 9a/06, 9a/09, 9a/09,
ķıyāmet <Ar. <i>a.</i> Kıyamet.	9b/01, 9b/01, 9b/03, 9b/05,
ķ.+(ķıyāmet günü) 45b/05	9b/05, 9b/06, 9b/08, 9b/09,
ķ.+de 13a/11	10a/11, 10a/13, 10b/01, 10b/03,
ķıyās <Ar. <i>a.</i> Kıyas.	10b/04, 10b/09, 10b/12, 10b/13,
ķ.+(étmek) 19a/02	11a/01, 11a/07, 11a/08, 11a/08,
ki <Far. ‘کي’ <i>bağ.</i> Ki.	11a/11, 11a/12, 11a/13, 11a/14,
k. 1b/01, 1b/03, 1b/04, 1b/04,	11a/14, 11b/01, 11b/02, 11b/03,
1b/05, 1b/10, 1b/11, 2a/06,	11b/03, 11b/04, 11b/07, 11b/08,
2a/07, 2a/08, 2a/08, 2a/09,	11b/11, 11b/12, 11b/14, 12a/03,
2b/01, 2b/03, 2b/07, 2b/09,	12a/07, 12a/12, 12a/13, 12a/13,
2b/12, 2b/13, 3a/03, 3a/06,	12a/14, 12b/01, 12b/01, 12b/03,
	12b/04, 12b/07, 12b/07, 12b/07,
	12b/08, 12b/09, 12b/09, 12b/13,
	12b/14, 13a/01, 13a/02, 13a/06,
	13a/07, 13a/07, 13a/09, 13a/09,
	13a/10, 13a/11, 13a/11, 13a/12,
	13a/12, 13a/14, 13a/14, 13b/01,
	13b/01, 13b/02, 13b/02, 13b/04,
	13b/08, 13b/09, 13b/11, 13b/13,
	13b/14, 13b/14, 13b/14, 14a/02,
	14a/02, 14a/04, 14a/05, 14a/06,

14a/06, 14a/06, 14a/07, 14a/08,
14a/08, 14a/09, 14a/10, 14a/10,
14a/11, 14a/11, 14a/12, 14a/12,
14a/14, 14b/01, 14b/02, 14b/02,
14b/02, 14b/04, 14b/04, 14b/06,
14b/06, 14b/07, 14b/08, 14b/09,
14b/10, 14b/10, 14b/11, 14b/11,
14b/11, 14b/12, 14b/13, 14b/13,
14b/14, 15a/01, 15a/02, 15a/03,
15a/04, 15a/05, 15a/06, 15a/08,
15a/08, 15a/09, 15a/10, 15a/13,
15a/14, 15a/14, 15b/02, 15b/07,
15b/09, 15b/09, 15b/10, 15b/11,
15b/11, 15b/12, 15b/13, 15b/14,
16a/01, 16a/01, 16a/02, 16a/03,
16a/03, 16a/05, 16a/05, 16a/07,
16a/07, 16a/08, 16a/08, 16a/08,
16a/10, 16a/11, 16a/12, 16a/13,
16a/14, 16b/01, 16b/02, 16b/03,
16b/04, 16b/04, 16b/05, 16b/05,
16b/08, 16b/08, 16b/09, 16b/11,
16b/11, 16b/12, 16b/12, 16b/12,
16b/13, 16b/14, 16b/14, 17a/03,
17a/04, 17a/05, 17a/06, 17a/06,
17a/06, 17a/07, 17a/07, 17a/08,
17a/08, 17a/08, 17a/09, 17a/10,
17a/11, 17a/12, 17a/13, 17a/13,
17a/14, 17b/01, 17b/02, 17b/02,
17b/03, 17b/05, 17b/06, 17b/07,
17b/07, 17b/08, 17b/09, 17b/09,
17b/10, 17b/10, 17b/11, 17b/11,
17b/12, 17b/13, 18a/01, 18a/01,
18a/02, 18a/03, 18a/04, 18a/04,
18a/05, 18a/05, 18a/06, 18a/08,
18a/09, 18a/10, 18a/14, 18b/05,
18b/06, 18b/06, 18b/07, 18b/08,
18b/08, 18b/09, 18b/09, 18b/10,

18b/10, 18b/11, 18b/12, 18b/13,
18b/13, 18b/14, 18b/14, 19a/01,
19a/01, 19a/02, 19a/03, 19a/05,
19a/07, 19a/07, 19a/10, 19a/10,
19a/11, 19a/14, 19a/14, 19a/14,
19b/02, 19b/03, 19b/06, 19b/09,
19b/09, 19b/09, 19b/12, 19b/14,
20a/02, 20a/02, 20a/05, 20a/07,
20a/09, 20b/03, 20b/04, 20b/04,
20b/05, 20b/05, 20b/06, 20b/06,
20b/07, 20b/08, 20b/08, 20b/09,
20b/10, 20b/11, 20b/11, 20b/12,
20b/13, 20b/13, 21a/06, 21a/06,
21a/07, 21a/08, 21a/08, 21a/09,
21a/09, 21a/10, 21a/11, 21a/11,
21a/11, 21a/14, 21a/14, 21a/14,
21b/01, 21b/01, 21b/02, 21b/04,
21b/05, 21b/06, 21b/07, 21b/09,
21b/09, 21b/11, 21b/13, 21b/13,
21b/14, 21b/14, 22a/01, 22a/02,
22a/03, 22a/04, 22a/04, 22a/05,
22a/05, 22a/06, 22a/06, 22a/07,
22a/08, 22a/09, 22a/09, 22a/10,
22a/13, 22a/13, 22a/14, 22b/02,
22b/02, 22b/04, 22b/04, 22b/06,
22b/08, 22b/08, 22b/08, 22b/09,
22b/10, 22b/11, 23a/02, 23a/02,
23a/03, 23a/04, 23a/06, 23a/06,
23a/07, 23a/07, 23a/08, 23a/09,
23a/10, 23a/11, 23a/12, 23a/13,
23a/14, 23b/01, 23b/02, 23b/02,
23b/03, 23b/06, 23b/06, 23b/07,
23b/08, 23b/09, 23b/10, 23b/10,
23b/11, 23b/11, 23b/14, 24a/05,
24a/06, 24a/07, 24a/11, 24a/11,
24a/12, 24a/13, 24a/13, 24a/13,
24a/14, 24b/01, 24b/02, 24b/03,

24b/06, 24b/06, 24b/07, 24b/07,
24b/07, 24b/08, 24b/09, 24b/10,
24b/10, 24b/10, 24b/11, 24b/11,
24b/13, 24b/14, 25a/02, 25a/02,
25a/03, 25a/03, 25a/05, 25a/09,
25a/10, 25a/11, 25a/11, 25a/12,
25a/13, 25a/14, 25b/01, 25b/02,
25b/05, 25b/05, 25b/06, 25b/06,
25b/10, 25b/10, 25b/11, 25b/11,
25b/12, 25b/12, 25b/13, 25b/14,
26a/01, 26a/02, 26a/02, 26a/03,
26a/03, 26a/04, 26a/04, 26a/04,
26a/05, 26a/05, 26a/06, 26a/06,
26a/06, 26a/09, 26a/12, 26a/13,
26b/06, 26b/08, 26b/09, 26b/11,
26b/13, 26b/14, 26b/14, 27a/01,
27a/02, 27a/03, 27a/04, 27a/04,
27a/07, 27a/08, 27a/09, 27a/10,
27a/11, 27a/11, 27a/13, 27b/03,
27b/03, 27b/04, 27b/05, 27b/11,
27b/13, 27b/14, 28a/01, 28a/03,
28a/04, 28a/07, 28a/07, 28a/08,
28a/10, 28a/11, 28a/11, 28a/13,
28a/13, 28a/14, 28b/01, 28b/01,
28b/01, 28b/02, 28b/02, 28b/02,
28b/04, 28b/06, 28b/06, 28b/07,
28b/08, 28b/08, 28b/10, 28b/11,
28b/11, 28b/12, 28b/13, 28b/13,
28b/14, 29a/01, 29a/01, 29a/03,
29a/04, 29a/05, 29a/07, 29a/08,
29a/11, 29a/14, 29b/01, 29b/02,
29b/02, 29b/05, 29b/05, 29b/06,
29b/08, 29b/09, 29b/13, 30a/01,
30a/03, 30a/05, 30a/06, 30a/08,
30a/10, 30a/10, 30a/11, 30a/11,
30a/12, 30a/12, 30a/12, 30a/14,
30a/14, 30b/01, 30b/02, 30b/14,

31a/01, 31a/02, 31a/02, 31a/03,
31a/04, 31a/05, 31a/06, 31a/06,
31a/07, 31a/08, 31a/10, 31a/14,
31b/02, 31b/03, 31b/03, 31b/04,
31b/05, 31b/05, 31b/06, 31b/07,
31b/08, 31b/09, 31b/09, 31b/10,
31b/11, 31b/11, 31b/12, 31b/12,
31b/13, 32a/01, 32a/02, 32a/03,
32a/03, 32a/04, 32a/04, 32a/05,
32a/08, 32a/10, 32a/11, 32a/12,
32a/12, 32a/12, 32b/01, 32b/02,
32b/02, 32b/03, 32b/05, 32b/07,
32b/07, 32b/08, 32b/08, 32b/09,
32b/11, 32b/11, 32b/11, 32b/13,
33a/11, 33b/02, 33b/03, 33b/07,
33b/08, 33b/09, 33b/11, 33b/12,
33b/12, 33b/13, 33b/14, 34a/04,
34a/06, 34a/11, 34a/12, 34a/12,
34a/13, 34a/14, 34b/02, 34b/03,
34b/04, 34b/05, 34b/06, 34b/11,
34b/11, 34b/11, 34b/12, 34b/14,
35a/05, 35a/07, 35a/11, 35a/14,
35b/02, 35b/04, 35b/04, 35b/05,
35b/06, 35b/07, 35b/07, 35b/09,
35b/13, 35b/13, 36a/01, 36a/01,
36a/01, 36a/02, 36a/02, 36a/03,
36a/04, 36a/09, 36a/10, 36a/10,
36b/01, 36b/03, 36b/05, 36b/06,
36b/08, 36b/09, 36b/10, 36b/12,
36b/13, 36b/13, 36b/14, 37a/01,
37a/02, 37a/03, 37a/06, 37a/07,
37a/09, 37a/10, 37a/12, 37a/13,
37b/04, 37b/04, 37b/05, 37b/06,
37b/07, 37b/07, 37b/08, 37b/08,
37b/09, 37b/09, 37b/10, 37b/11,
37b/12, 37b/12, 37b/13, 37b/13,
38a/01, 38a/01, 38a/02, 38a/03,

38a/03, 38a/04, 38a/05, 38a/07,
38a/09, 38a/09, 38a/12, 38b/03,
38b/05, 38b/06, 38b/06, 38b/07,
38b/09, 38b/11, 38b/12, 38b/13,
38b/13, 39a/01, 39a/03, 39a/04,
39a/05, 39a/07, 39a/09, 39a/09,
39a/10, 39a/11, 39a/14, 39b/01,
39b/02, 39b/05, 39b/06, 39b/07,
39b/11, 39b/14, 40a/01, 40a/02,
40a/04, 40a/06, 40a/07, 40a/08,
40a/09, 40a/11, 40a/12, 40b/02,
40b/03, 40b/04, 40b/04, 40b/06,
40b/07, 40b/07, 40b/08, 40b/12,
40b/14, 41a/04, 41a/05, 41a/05,
41a/06, 41a/09, 41a/10, 41a/11,
41a/12, 41b/03, 41b/05, 41b/09,
41b/12, 42a/03, 42a/04, 42a/05,
42a/08, 42a/09, 42a/10, 42a/11,
42a/14, 42b/02, 42b/03, 42b/04,
42b/05, 42b/06, 42b/08, 42b/09,
42b/11, 42b/12, 42b/13, 42b/13,
43a/01, 43a/02, 43a/02, 43a/03,
43a/04, 43a/06, 43a/06, 43a/07,
43a/07, 43a/08, 43a/08, 43a/09,
43a/13, 43a/13, 43b/01, 43b/03,
43b/03, 43b/04, 43b/10, 43b/11,
43b/13, 43b/14, 44a/05, 44a/05,
44a/06, 44a/08, 44a/14, 44b/02,
44b/06, 44b/07, 44b/08, 45a/02,
45a/03, 45a/05, 45a/06, 45a/06,
45a/08, 45a/08, 45a/10, 45a/12,
45b/03, 45b/05, 45b/08, 45b/12,
45b/14, 46a/03, 46a/06, 46a/12,
46a/12, 46b/01

kibār <Ar. ('kebīr'in çoğulu) *sf.*
Büyükler, büyük rütbeliler.

k.+(şaḥābe-yi kibār) 44a/02

kibi *e.* Gibi, +e banzer. ↔ **kimi**.

k. 8b/04, 8b/09, 8b/11, 13b/09,
14b/04, 17b/07, 25b/03, 31a/04,
31a/07, 31b/06, 32b/07, 35b/07,
35b/14, 36b/05, 37a/12, 39a/12

k.+dür 39a/12

kim *bağ.* Ki. ↔ **ki**.

k. 11b/05, 11b/14, 12b/12,
23a/02, 24b/02, 28b/03, 36b/02,
37a/07, 38b/07, 41a/01, 45a/04,
46a/08

k. (her ne kim) 12b/09, 12b/10,
12b/10, 41a/01

kimi *e.* Gibi, +e banzer. ↔ **kibi**.

k. 10b/07, 13b/08, 13b/08,
14b/03

kimse 1. *a.* Şahıs, kişi.

k. 4a/11, 42b/04

k.+dür 7a/06, 46a/06

k.+ning 42b/10

k.+ye 29b/02, 42a/06, 42b/02,
42b/08

2. *zm.* Kimse, her hangi bir kişi.

k.+din 25b/14

k.+ye 6b/06

kīmyā <Ar. 'كيميا' <Yun. 'xêmeá' *a.*
Simya, Basit cisimleri birbirine

(özellikle bakırı altına) dönüştürmeyi amaçlayan eski bilim dalı; Tasavvufta nakıs ruhu kemale erdirmenin simgesi.	k.+(eskü ve köhne etmek) 1b/08 k.+(etmek) 35a/14 k.+(olmak) 26a/03
k. 7b/06, 7b/07	kölge <i>a.</i> Gölge.
kirām <Ar. ('kerīm'in çoğulu) <i>a.</i> Eli açık, cömert kimseler.	k.+sidür 34a/08
k.+ing+(silsile-yi necibe-yi kirām) 4b/11	köngül <i>a.</i> Gönül.
kīş <Far. <i>a.</i> Mezhep.	k.+leri 6b/11
k.+imüzde 29b/01	kör <Far. 'کور' <i>sf.</i> Kör.
kişi <i>a.</i> Adam, erkek.	k. 4a/13, 7b/01
k. 13a/13	kör batınluk <i>a.</i> İç gözü kör olma.
kitāb <Ar. <i>a.</i> Kitap.	k.+ındın 13b/13
k.+ında 10a/05	körlük <Far-Tür. <i>a.</i> Körlük.
k.+ī 43b/02	k.+ı(1) 23b/14
kizb <Ar. <i>a.</i> Yalan.	köynek <i>a.</i> Gömlek. <ET. 'köjlek'
k. 17a/12	k.+ine+(köyngine) 44a/10
k.+din 6b/10	ķudret <Ar. <i>a.</i> Kudret, güç, erk.
ķor <i>a.</i> Kor.	ķ. 18a/01, 20a/01, 31a/09, 38a/05
ķ.+dın 7b/09	ķ.+e 26b/06
ķoy- <i>f.</i> Koymak, bırakmak.	ķ.+i(1) 2a/02, 20a/04, 26b/10
ķ.-alar+(ad) 31a/06, 31a/10	ķ.+i+(ķudret-i zāyid) 2a/01
ķoymak Koymak.	ķ.+iyle 20a/06
ķ.+(yérine ķoymak) 19a/07	ķuds <Ar. <i>a.</i> Pāk olma, kutsallık.
köhne <Far. <i>sf.</i> Köhne, eskimiş.	ķ. 9a/10, 42a/08, 42b/05
	ķ.+(lisanü'l-ķuds) 5b/07

- ķ.+1+(cenāb-ı ķuds-ı ilāhī)
34b/06
- ķ.+1+(cennāt-ı ķuds-ı ilāhī)
36a/12
- ķudsi** <Ar. ('ķuds'a mensup) *sf.*
Kutsal.
- ķ+(ħadīs-i ķudsi) 32b/04
- k.+de+(aħādīs-i ķudsi) 41b/14
- ķudsiyye** <Ar. ('ķudsi'nin dişili) →
ķudsi.
- k.+(řāhibü'l-envārü'l-ķudsiyye)
5a/07
- k.+yi(2)+(dāhil-i envār-ı
ķudsiyye-yi ilāhiyye) 9a/10
- ķudüm** <Ar. *a.* Uzak ve uzun bir yoldan
gelmek.
- ķ.+1(1)+(nür-ı ķudüm) 43a/14
- ķudve** <Ar. *a.* Halkın uyup takip
ettikleri kimse.
- ķ.+yi+(ķudve-yi evliyā' ve
müvaħhidin) 2b/01
- ķulaķ** *a.* Kulak.
- ķ. 39b/03
- ķ.+1 19a/02
- ķ.+1(1) 34a/11
- ķ.+1+(bāın ķulaķı) 6b/02
- k.+ılan 19a/03, 20a/11
- ķulluķ** *a.* Hizmet, huzur.
- ķ.+ında 44a/02
- ķulüb** <Ar. ('ķalb'in çoğulu) *a.*
Kalpler.
- ķ.+(maħbüb-ı erbāb-ı ķulüb)
5b/13
- Ķur'an** *öz.a.* Kur'an-ı Kerim.
- Ķ.+1+(Ķur'an-ı Mecid) 10a/11,
10a/13, 43b/03
- ķurb** <Ar. *a.* Yakınlık.
- ķ. 7a/08, 9a/12, 28a/06, 42b/04,
43b/12
- ķ.+(ķurb maķāmı) 3a/01
- ķ.+ına 4a/03, 4a/10, 8a/03,
8b/08, 43b/11
- ķurretü'l-'ayn** <Ar. *a.* Göz ışığı; *mec.*
çok sevilen ve göz aydınlığına
sebepl olan.
- ķ. 3b/06
- ķ.-i+(ķurretü'l-'ayn-i edvār-ı
risālet) 2b/02
- ķurtar-** *f.* Kurtarmak.
- ķ.-a 7a/08
- ķ.-dı 37b/01
- ķ.-dunęuz 25a/10
- ķ.-madın 6a/14
- ķ.-ub 4a/12, 6b/11, 6b/14, 7a/02

- ķ.-ur 15a/02
- ķurtul-** *f.* Kurtulmak, felah bulmak.
- ķ.-ub 7a/06, 7a/12, 14b/14, 28a/02
- ķ.-ur 9b/06
- ķ.-urlar 15a/10
- ķuŗūr** <Ar. (‘ķaŗr’ın oęulu) *a.* Kasırlar, kōŗkler.
- ķ. 33b/13
- ķuŗb** <Ar. *a.* Dini bir meslek veya grubun baŗı, zamanın en bŸyŸk mŸrŗidi, tek ŷeyh.
- ķ.+ı+(ķuŗb-ı ‘ārif) 29b/01
- ķ.+ul+(ħazret-i ķuŗbu’l-aķķāb) 5a/09, 15a/01, 16b/09
- ķ.+ul+(ħazret-i ķuŗbu’l-‘ārifin) 19a/08
- ķ.+ul+(ħazret-i ķuŗbu’l-evliyā) 5a/07, 16a/11, 27b/05, 35a/06
- ķ.+ul+(ħazret-i ķuŗbu’l-evliyā ve’l-mŸrŗidīn) 27b/07
- ķ.+ul+(ħazret-i ķuŗbu’l mŸrŗidīn) 18a/14, 41a/03
- ķ.+ul+(ķuŗbu’l-aķķāb) 15a/01, 15a/07
- ķ.+ul+(ķuŗbu’l-‘ārifin) 4b/10
- ķ.+ul+(ķuŗbu’l-aŗfiyā) 2b/08, 4b/13, 17b/04, 19b/02
- ķ.+ul+(ķuŗbu’l-evliyā) 20b/12, 25a/01
- ķ.+ul+(ķuŗbu’l-evliyā’e’l-hādīyīn) 2b/01
- ķ.+ul+(ķuŗbu’l-evtād) 5b/08
- ķ.+Ÿl+(ķuŗbu’l-kāmilīn) 35a/13
- ķ.+ul+(ķuŗbu’l-mŸrŗidīn) 8b/14, 20b/06, 27b/06, 29a/07, 39a/13
- Ķuŗbeddīn EbŸbekr Ebherī** *k.a.* ‘Pīr-i Zehr-nuŗ’ lakabıyla tanına GŸney Azerbaycanlı mutasavvıf ve Ebu-Necib SŸhreverdi’nin Ÿęrencisi idi (Ÿl. 1181).
- Ķ.+dendŸr 5b/01
- ķuvā** <Ar. (‘ķuvvet’in çoğulu) *a.* Kuvvetler, gŸler.
- ķ. 21a/02, 39a/10, 40a/02
- ķ.+dın 39b/03
- ķ.+larınıņg 40b/14
- ķ.+sı 39a/12, 39b/09
- ķ.+yı+(ķuvā-yı cismānī) 40a/02
- ķ.+yı+(ķuvā-yı cŸsdānī) 38b/10
- ķ.+yı+(ķuvā-yı ħissīyye) 39b/03
- ķ.+yı+(ķuvā-yı mŸte‘addid) 39a/01
- ķ.+yı+(ķuvā-yı zāhir) 17a/14
- ķuvve** <Ar. ‘ķuŗe’ *a.* Kuvvet, gŸ.↔
- ķuvvet.**

ķ.+yi+(ķuvve-yi ŧehevī) 11a/03
ķuvvet <Ar. *a.* Kuvvet, gūĉ. ↔ **ķuvve**.

ķ. 19b/04, 20b/07, 20b/08,
20b/11, 35a/03, 38b/14

ķ.+dūr 39b/04

ķ.+e 17a/14

ķ.+i(1)ni 17b/14

ķ.+i+(ķuvvet-i ‘āmm) 20b/07

ķ.+i+(ķuvvet-i ħissī) 39a/05

ķ.+i+(ķuvvet-i rūĥānī) 20b/04,
20b/10

ķ.+i+(ķuvvet-i ŧehvānī ve
ġāzabī) 8a/11

ķ.+inde 40b/02, 40b/03, 40b/04

ķ.+ler 20a/14

ķuvvetlū <Ar-Tūr. *sf.* Kuvvetli, gūĉlū.

ķ. 11a/06

ķuyaŧ Kıp. *a.* Güneŧ (<ET. ‘ķunyaŧ’)
↔ **gūn**.

ķ. 36b/02

ķ.+a 36b/02

ķ.+ınnġ 4a/01

ķ.+ınnġ 46b/04

ķūdūret <Ar. *a.* Bulanıklık.

k.+i+(ķūdūret-i nefŧānī) 36a/06

ķūfr <Ar. *a.* Kūfūr, imansızlık.

k. 4a/11, 4a/14, 21b/12, 29b/01,
45a/08, 45b/14

k.+dūr 17b/12, 17b/13

k.+lerine 44b/11

ķūl(l) <Ar. *a.* Tūm, bütūn.

k.+(āmir-i ķūl) 40a/01

k.+(cevher-i ķūl) 24b/07, 24b/08

k.+(fermān-fermā-yı ķūl) 39a/07

k.+(mūrŧidū’l-ķūl) 4b/13,
19b/03

k.+(nefs-i ķūl) 24a/06, 25a/05

k.+dūr+(muĥarrrik-i ķūl) 24a/08

k.+i+(ķūll-i ĥalāyık) 43b/03

k.+i+(maĥlūb-ı ķūll-i ŧālib)
30b/05

ķūllī <Ar. (‘ķūll’e mensup) *sf.* Kūlli,
tūmel.

k.+(cevher-i ķūllī) 21a/10

k.+(nefs-i ķūllī) 21a/09

ķūllīyyāt <Ar. *a.* Bütūnlükler (karŧıttı:
cüz’īyyāt).

k. 29a/01

ķūmeyl bin Ziyād *k.a.* Hz. Ali’nin
sahabesinden.

K. 30b/03

K.+e’n+(ķūmeyl bin Ziyāde’n-
Neĥa’ī) 6a/01

küh <Ar. *a.* Töz, bir şeyin asıl cevheri.
k.+i+(küh-i zāt) 17a/10, 26b/01
k.+ini 31b/05, 31b/07

küreken <Moğ. *a.* Güveyi, damat.

k.+i(1)dür 5a/11

k.+idür 2b/09

kürsî <Ar. *a.* Arş'ın altındaki gök katı.

k.+de 41b/11

L

lafz <Ar. *a.* Söz, söylem.

l.+ı(1) 31a/04

l.+ında 15b/13

l.+ınınğ 32a/02

lağv <Ar. *a.* Lağvetme.

l. 38b/13

lahza <Ar. *a.* Lahza, an.

l. 14a/03, 18a/10, 30a/04

lâkin <Ar. 'لكن' *bağ.* Lakin, ama. ↔
lîkin.

l. 10b/07, 10b/08, 11b/03,
15b/08, 16a/09, 17b/01, 19b/13,
20a/11, 22b/03, 23b/10, 24a/09,
24a/09, 25a/07, 28a/12, 32a/01,
37b/13, 39b/04, 40a/11, 40a/13,
41b/08, 42b/01, 43a/06, 44b/04,
45a/05

lâmi' <Ar. *sf.* Parıldayan, parlak.

l.+(nūru'llāhu'l-lâmi') 3b/09

la'net <Ar. *a.* Lanet.

l.+e 44b/14

l.+i(1)+(olmak) 2b/04

laṭīf <Ar. *sf.* Hoş ve yumuşak.

l. 37a/08

lā-yezāl <Ar. *sf.* Zevâl bulmaz, yok olmaz.

l.+dur 12b/02

lāyık <Ar. *sf.* Layık, yakışır.

l. 4a/08, 13a/04, 24a/11, 24a/13,
34a/12, 34a/14, 42b/07

l.+dur 12a/07

l.+ı(1) 2a/12, 7a/04, 7a/06

l.+ı+(lāyık-ı 'aql) 41a/06

l.+rak 24a/10

lāzım <Ar. *sf.* Lazım, gerekli.

l. 37b/09, 43a/06, 43a/06

l.+(gelmek) 12a/03, 12b/07,
13b/06, 14b/11, 16b/06, 22b/08,
23b/06, 24b/14, 28b/07, 45a/06

- l.+(gelmek) 38a/04
- l.+(olmak) 12a/05, 13a/07,
22a/10
- l.+dur 11b/12, 15b/07, 17a/14,
22a/04, 22a/06, 22a/07, 23a/07,
23b/12, 24a/13, 24b/13, 38a/04,
43a/02
- l.+ı(1)dur 18b/02
- lemḥa** <Ar. *a.* Bir göz kırpmı.
l.+î 20b/08
- lem-yezal** <Ar. *sf.* Zâil olmaz, zeval
bulmaz, yok olmayan.
l. 12b/02
- leṭâfet** <Ar. *a.* Latiflik, yumuşaklık,
hoşluk.
l.+(nihâyet-i laṭâfet ü nezâket)
35b/08
- levḥî** <Ar. (levḥ'a mendup) *sf.* Başka
yazıdan alınmış olan ('arşî'nin
karşıtı).
- l.+(maḥv u işbât-ı levḥî) 14b/01
- levn** <Ar. *a.* Renk.
l. 34a/06
- lezzât** <Ar. (lezzet'in kırık çoğulu) *a.*
Lezzetler.
l. 35a/05
- lîkin** <Ar. 'لكن' → **lâkin**.
l. 8b/03, 28a/09
- lisân** <Ar. *a.* Dil.
l.+ül+(lisânü'l-ḳuds) 5b/07
- luṭf** <Ar. *a.* Lütuf.
l.+îdür 8a/03
l.+larındın 8a/04
- lüḥûḳ** <Ar. *a.* Katılmak, sonradan
eklenmek.
l.+ı(1)ylan 26b/05

M

- mâ'** <Ar. *a.* Su.
m.+dın 25a/13
- mâ-ḥarrema'llâh** <Ar. *a.* Allah'ın haram
kıldığı şey.
m. 11a/09
- mâ-sivâ'llâh** <Ar. *a.* Allah'ın
dışındakiler, Allah'tan başka
herşey.
m. 11a/10
- ma'âlim** <Ar. (ma'lem'in çoğulu) *a.*
İzler, eserler.

- m.+i+(ma‘ālim-i esrār-ı ilāhī)
27b/10
- ma‘ānī** <Ar. (ma‘nā’nın çoğulu) *a.*
Ma‘nalar.
m. 11a/14, 14a/11, 28a/09,
28a/10
m.+(kāşifü’l-esrār ve’l-ma‘ānī)
5b/12
m.+de 8a/09
m.+den 28a/12
- ma‘ārif** <Ar. (ma‘rifet’in çoğulu) *a.*
Bilgiler.
m.+(şāhibül mefāhir ve’l-
ma‘ārif) 5b/09
m.+(sāyirü’l-medāric fi’l-
ma‘ārif) 5b/09
m.+i+(ma‘ārif-i rabbānī) 9a/08,
43b/01
m.+i+(ma‘ārif-i yakīnī-yi ilāhī)
7a/03
m.+ül+(a‘refü’l-‘urefā fi’l-
ma‘ārifü’l-ilāhīyye) 5b/10
- ma‘āş** <Ar. *a.* Geçim, geçinme.
m. etmek Geçimini sağlamak.
36b/04
- ma‘āza’llāh** <Ar. “Allah’a sığındık”
(Allah yanılığdan korusun).
m. 30a/11
- mā-bihi’l-idrāk** <Ar. *sf.* Kendisiyle idrak
edilen.
m. 39a/12
- mādām** <Ar. *bağ.* Madem, böyle olunca.
m. 39b/01
- mādde** <Ar. *a.* Madde.
m. 40a/04, 40a/08, 40a/09,
40a/09
m.+din 18b/02
m.+leri 40b/11
- māddesiz** <Ar-Tür. *zf.* Madde olmadan.
m. 37a/14, 38a/07
- māddī** <Ar. (‘mādde’ye mensup) *sf.*
Maddi.
m. 24b/13
m.+dürler 25a/02
- ma‘den** <Ar. *a.* Maden, kaynak.
m. 41b/13
m.+ür+(ma‘denü’r-rümüz) 5a/14
- ma‘düm** <Ar. *sf.* Yok edilmiş olan.
m. 30a/04
m.+(olmak) 18a/10, 20b/09
m.+durlar 15b/01, 15b/06,
29b/10, 30a/01, 30a/06, 40b/09
- mağlūb** <Ar. *sf.* Mağlup, yenilmiş.
m.+(olmak) 26a/02

maḥal(1) <Ar. <i>a.</i> Mahal, yer.	m.+dur 17a/13
m. 24b/08, 29b/03	m.+durlar 25a/07, 25a/07
m.+i(1) 2a/07	maḥlūkāt <Ar. <i>a.</i> ('maḥlūk'un dişil çođulu) Yaratıklar.
m.+i(1)dür 24b/08	m. 12b/11, 20a/06, 33a/14
m.+inde 8a/10	m.+a 15a/13, 15b/02, 30a/04
m.+lerdin 29b/04	m.+da 28a/10, 41a/04
maḥbüb <Ar. <i>sf.</i> Sevilen.	m.+ı(1) 19b/01
m.+ı+(maḥbüb-ı erbāb-ı ḳulüb)	m.+ılan 28a/08
5b/13	m.+ında 20a/06
maḥcüb <Ar. <i>sf.</i> Maḥcup.	m.+ınđ 27a/08
m. 27a/12	m.+lan 20a/14
maḥdūd <Ar. <i>sf.</i> Sınırlı.	m.+lardın 30a/06
m. 13b/07, 36a/02, 37a/13	maḥmūd <Ar. <i>sf.</i> Hamd edilen, övülen.
maḥfi <Ar. <i>sf.</i> Gizli.	m. 43b/06, 43b/07
m. 13a/08, 16a/08, 28b/03,	maḥrem <Ar. <i>sf.</i> Maḥrem (sır söylenecek denli yaḳın kimse).
29a/02	m.+ı+(maḥrem-i esrārür rabbāniyye) 6a/03
m.+dür 13a/09	maḥrüm <Ar. <i>sf.</i> Mahrum, yoksun.
maḥfüz <Ar. <i>sf.</i> Korunan, saklı.	m.+olmak) 43b/13
m.+olmak) 3a/01	maḥrüs <Ar. <i>sf.</i> Himāye edilen, korunan, gözetilen.
maḥlūk <Ar. <i>a.</i> Yaratılmış (varlık), yaratık.	m.+olmak) 9b/11
m. 17b/07, 24a/05, 24b/09,	maḥşür <Ar. <i>sf.</i> Etrafı çevrilmiş, kuşatılmış.
24b/12, 28b/09, 39b/04	
m.+olmak) 21a/03	
m.+a 34a/06	
m.+da 28a/11, 28a/11, 28a/14	

- m. 27a/12
- m.+(maḥşūr u muḥāt) 2a/08
- m.+(olmak) 18b/04
- maḥsūs** <Ar. *sf.* Hissedilen, duyulur.
- m. 8b/06, 11a/13, 13a/13, 13b/07, 17b/01, 21a/08, 22b/08, 29a/01
- maḥşuş** <Ar. *sf.* Özel.
- m. 33b/09
- hareketi maḥşuşı** Özel bir hareketi 23a/08
- maḥsüse** <Ar. ('maḥsūs'un dişili) → **maḥsūs**.
- m.+yi+(emr-i cüz'î-yi maḥsüse-yi deniye) 8b/09
- m.+yi+(eşyâ-yi maḥsüse-yi ḥasîse-yi deniyye) 8b/13
- maḥv** <Ar. (yıkım) *a.* Nefsini yıkarak beşeri noksanlardan kurtuluş hâli.
- m. 13a/02, 38a/13
- m.+(maḥv u işbât-ı levhî) 14a/14
- m.+ı(1) 39a/03
- maḥz** <Ar. *zf.* Sırf, salt, sadece.
- m. 33b/01
- maḥzen** <Ar. *a.* Mahzen, Hazine ve define gibi şeyleri koyacak yer.
- m.+ül+(maḥzenü'l-esrâr) 5a/14
- maḥām** <Ar. *a.* Maḥām, rütbeli yer.
- m. 6b/05, 18b/03
- m.+(ètmek) 42b/08
- m.+da 4a/02, 28b/08, 36a/07
- m.+ı(1)dur 13a/02
- m.+ı+(maḥām-ı 'illiyîn) 8a/02
- m.+ı+(maḥām-ı ma'lûm) 36b/10
- m.+ıdur 33b/14
- m.+ına 4a/02, 6b/02, 7a/08, 7b/06
- m.+ınıḡ+(ḳurb) 3a/01
- m.+lara 27b/13
- m.+ları 7a/05
- maḥāşid** <Ar. (maḥşad'ın çoḡulu) *a.* Maksatlar, erekler.
- m.+ı+(maḥāşid-ı ḡ'azāb) 8a/12
- maḥbūlluk** <Ar-Tür. *a.* Makbul olma.
- m.+da 24b/12
- maḥdūr** <Ar. *sf.* Mümkün, kudret dāḥilinde.
- m. 6b/06
- m.+(ḳadr-ı maḥdūr) 6a/09
- m.+ı(1)ylan 26b/10
- maḥdūrluk** <Ar-Tür. *a.* Mümkün olma, yeterlik.
- m.+ı(1) 22a/07
- maḥşad** <Ar. *a.* Maksat, erek.

m.+a 11a/10	15a/09, 15a/10, 15a/11, 16b/11,
m.+a+(y�t�rmek) 4a/06	17b/02, 17b/09, 25b/05, 27a/12,
m.+1+(ma�şad-ı a�lı) 7a/08	28a/11, 28a/14, 28b/02, 28b/03,
ma�ş�d <Ar. <i>sf.</i> İstenen, g�d�len.	28b/08, 31a/02, 31a/03, 31a/03,
m. 26b/11	31a/04, 31a/05, 31b/09, 31b/09,
m.+a 7b/01	31b/11, 31b/11, 32a/07, 32a/14,
m.+1(1) 8a/14	32b/03, 33b/09
ma�k�l <Ar. <i>sf.</i> Akla uygun, akıllıca.	m.+da 13a/04, 15a/06, 16a/07,
m. 13a/03, 13a/12, 28b/13,	22b/02, 26b/03
29a/01, 32a/01	m.+dın 11b/07, 17a/04, 32a/06,
m.+1(2) 17b/12	34b/04
ma�k�le <Ar. ('ma�k�l'un di�ili) →	m.+dur 15a/06, 32a/02
ma�k�l	m.+lar 14b/04
m. 45a/03	m.+lara 31a/12
ma�l�m <Ar. <i>sf.</i> Bilinen, belli.	m.+larda 15b/12, 28a/08, 28a/12
m.+(olma�) 23b/14, 25a/05,	m.+lardur 30a/11
30a/05	m.+nı 13a/03, 14a/09, 16a/03,
m.+1 1b/11	16b/08, 17b/03, 17b/13, 30a/14,
m.+1(1) 8b/10, 26b/09	30b/02, 31b/12, 32a/11, 37a/10
m.+1+(ma��m-ı ma�l�m) 36b/10	m.+nıng 31b/10
m.+ları 8b/11	m.+sı 14b/10, 15a/08, 15b/11,
ma�m�l <Ar. <i>sf.</i> Amel edilen, yapılmı�.	16a/05, 16b/03, 16b/06, 16b/11,
m. 43b/09	16b/13, 16b/14, 17a/06, 19b/05,
ma�n� <Ar. 'معنى' a. Mana, anlam.	19b/07, 19b/08, 20a/01, 20b/04,
m. 11a/02, 11b/02, 13a/03,	24a/10, 25a/11, 26a/14, 28b/05,
14a/09, 14a/10, 14a/11, 14a/13,	29b/05, 29b/08, 31a/08, 31a/09,
	32a/01, 32b/08
	m.+sıdur 28b/08
	m.+sın 28a/01
	m.+sında 19b/06

- m.+sındın 16b/06, 16b/07,
18a/01, 22b/11, 22b/11, 31b/01,
40b/04
- m.+sınıñg 26b/05
- m.+sıylan 28b/06
- m.+ya 13a/05, 14a/11, 18b/05,
26b/07, 30a/14, 32a/03, 32b/10,
34b/09, 37a/04, 37a/13, 37b/03
- mānend** <Far. *e.* Benzer, gibi, eş.
m.+i(1) 15b/10
- ma'nevī** <Ar. *sf.* Manevi, tinsel.
m. 11a/12, 11a/14
m.+din+(melāhī-yi şūrī ve
ma'nevī) 9a/06
- manzūr** <Ar. *sf.* Göz önünde
bulundurulan.
m.+(olmak) 31a/03
m.+i+(manzūr-ı naẓar) 7a/07
- maraz** <Ar. *a.* Hastalık.
m. 6a/13
m.+dın 7a/01
- ma'rifet** <Ar. *a.* Bilgililik.
m. 13a/01, 33b/06, 42a/09
m.+(derecāt-ı ma'rifet ve
muḥabbet) 36b/12
m.+i(1) 41b/14
m.+idür 33b/06, 42a/11
- m.+ine 8b/05, 42a/06
- ma'rifetu'llāh** <Ar. *a.tam.* Tanrısal
sırlara, iman ve Kur'an
hakikatlerine vāḳī'f olma.
m. 35a/01
- marīz** <Ar. *sf.* Hasta.
m.+i+(marīz-i muṭī') 6a/11
- ma'rūf** <Ar. *sf.* Bilinen, tanınmış.
m. 32a/03
m.+dur 26b/01
- ma'rūz** <Ar. *sf.* Ortaya çıkan,
arzolunmuş.
m. 29b/03
m.+lardın 29b/04
- maşlahat** <Ar. *a.* İşin uygunluğu.
m.+ı(1) 44b/11, 45a/05
- ma'şūm** <Ar. *sf.* Masum, günahsız.
m. 42b/14, 43a/12
m.+durlar 45b/07
- maṭlab** <Ar. *a.* İstek, istenilen, talep
edilen. ↔ **meṭālib**.
m. 10b/10, 11a/02, 14a/07
m.+(riyāzet-i ḥaṣṣ-ı her maṭlab)
11a/03
m.+a 10b/10, 11a/03, 18b/10
m.+a+('ayn-ı maṭlab) 10b/10

- m.+da+(‘ayn-ı maṭlab) 10b/10
m.+ı(2) 8b/02
- maṭlūb** <Ar. *sf.* İstenilir, istenen.
m. 10b/05, 10b/06
m.+a 10b/05
m.+ı+(maṭlūb-ı küll-i ṭālib)
30b/05
m.+ıng 10b/07
- māyil** <Ar. ‘مائل’ *sf.* Meyilli, eğilimli.
m.+ı+(1) 16b/04
- maẓhar** <Ar. *a.* ↔ **mezāhir**.
m.+ı(1) 41a/01, 45b/07
m.+ıdurlar 38b/06
- māzī** <Ar. *a.* Geçmiş.
m. 39b/09
- māzmūn** <Ar. *a.* Kavram, anlam.
m.+ı+(māzmūn+ı aye+yi kerime)
6b/02
- mebādā** <Far. *ünl.* Olmaya ki, sakın.
m. 9a/03
- mebde’** <Ar. *a.* Başlangıç.
m. 21b/07, 21b/10, 22b/10,
23b/04, 25a/04, 25a/05
m.+din 24b/03
m.+dur 21a/14
- m.+dür 21a/11, 21b/01, 21b/02,
21b/04, 21b/05, 21b/09, 22a/13
m.+dürler 21b/07
m.+ı(1) 12b/01, 22a/04, 22a/14,
23a/12, 23b/04, 23b/09, 41a/01
m.+ī 23a/10
m.+īdür 12b/01
m.+ı+(mebde’-i mücerred)
24a/11
m.+leri 23a/02
- mebde’iyyet** <Ar. *a.* Başlangıç olma
durumu.
m. 24a/10
- mecebūr** <Ar. *sf.* Mecbur.
m.+ı(olmak) 21a/02
- mechūl** <Ar. *sf.* Meçhul, bilinmez.
m.+ı(1) 16a/09, 16a/09
- meċīd** <Ar. *sf.* Yüksek değerli, şerefli.
m.+de+(Kıur’ān-ı Mecīd) 10a/11,
10a/14
m.+dür+(Kıur’ān-ı Mecīd) 43b/03
m.+inde+(kelām-ı meċīd) 42a/02,
45b/04, 45b/09
- meclis** <Ar. *a.* Meclis, oturma/toplantı
yeri.
m.+din+(ḥuẓẓār-ı meclis) 13a/14
- meċmū’** <Ar. *sf.* Toplam, bütün.

- m.+ı(1) 22b/10
- medāric** <Ar. ('medrec'in çoğulu) *a.*
Dereceler, basamaklar.
- m.+(sāyirü'l-medāric fi'l-
ma'ārif) 5b/09
- meded** <Ar. *a.* İmdat, yardım.
- m. 9a/04
- m.+i(1) 3b/14
- mefāhir** <Ar. ('mefharet'in çoğulu) *a.*
Övünülecekler.
- m.+(şāhib'ül-mefāhir ve'l-
ma'ārif) 5b/09
- mefḥar** <Ar. *sf.* Övünmeye sebep olan.
- m.+ül+(mefḥarü'l-'āşıkīn) 5b/11
- mefkūd** <Ar. *sf.* Kaybolmuş, olmayan,
gayr-ı mevcut.
- m.+dur 15a/11
- mef'ül** <Ar. *sf.* Yapılan, edilgin.
- m. 24b/12
- meḡārib** <Ar. ('maḡrib'in çoğulu) *a.*
Batılar, batıdaki ülkeler.
- m.+(imām-ı ehlü'l-meşāriḳ ve'l-
meḡārib) 30b/05
- m.+i(2) 46a/11
- meger** <Far. *bağ.* Şundan başka, şunun
dışında. ↔ **illā**.
- m. 6b/06, 13a/02, 14b/06,
15b/13, 17a/10, 17b/06, 20a/07,
26b/11, 26b/12, 30b/01, 32a/08
- mehbiṭ** <Ar. *a.* İnilecek yer.
- m.+i+(mehbiṭ-i envār-ı ḡayr-ı
mütenāhī) 27b/10
- m.+ul+(mehbiṭü'l-ilhāmātü'r-
rabbāniyye) 5a/07
- mekān** <Ar. *a.* Mekan, yer.
- m. 2a/05, 18b/03, 23b/05, 24a/02,
26a/08, 27a/04, 37a/12
- m.+a 37b/05
- m.+da 46a/12
- m.+dadur 26a/09
- m.+dın 24a/01
- m.+ı(1) 27a/05
- m.+ī 46a/12
- mekānī** <Ar. ('mekān'a mensup) *sf.*
Mekana bağlı.
- m. 13b/07
- mekānsızluḳ** <Ar-Tür. *sf.* Mekansızlık.
- m. 18b/02
- mekrūhāt** <Ar. ('mekrūh'un çoğulu) *sf.*
Mekruh (din açısından yasak
değil, çirkin olan) işler.
- m. 6a/13, 9b/06

- melāhī** <Ar. ('milhā'nın çoğulu) *a.*
Oyunlar, eğlenceler.
m.+yi+(melāhī-yi şūrī ve
ma'nevī) 9a/06
- melāhide** <Ar. ('mülhid'in çoğulu) *a.*
Dinsizler, imansızlar.
m. 13b/13
- melā'ik** <Ar. ('melek'in çoğulu) *a.*
Melekler. → **melāyik**.
m.+ī 41a/06
- melā'ike** <Ar. ('melā'ik'in dişili). →
melāyike, melā'ik.
m.+dürler 38b/11
m.+tül+(imāmü'l-melā'iketü'l-
'illīyyīn) 2a/13
m.+yi+(melā'ike-yi 'illīyyīn)
8b/07
- melāyik** <Ar. 'ملائك' ('melek'in çoğulu)
a. Melekler. ↔ **melā'ik**.
m. 34b/13, 39b/01, 39b/02,
39b/06, 40a/04, 41a/11, 41b/02,
41b/05
m.+din 39b/05
- melāyike** <Ar. → **melā'ike**.
m. 39b/10, 39b/13
m.+yi+(melāyike-yi 'illīyyīn)
40a/07
- mele'** <Ar. *a.* Dolu mekan, kâinatın
boşluk ve hiçlikten oluşmaması.
m.+i+(mele'-i a'lā) 8b/12, 9a/10
- melek** <Ar. *a.* Melek.
m. 39a/01, 39a/07, 39b/05,
39b/14
m.+dür 41a/11
m.+ī 39a/01, 39b/04
- melekūt** <Ar. *a.* Melekler alemi.
'**ālem-i melekūt** Ruhlar alemi.
38b/08
- me'mūr** <Ar. *sf.* Memur, görevli.
m. 6b/12, 39a/03
m.+dur 40a/01
- men'** <Ar. *a.* Men, yasaklama.
m.+(ètmek) 43b/08
- menāhī** <Ar. ('menhiyy'in çoğulu) *sf.*
Menedilmişler, yasaklanmışlar.
m. 9a/06
- menfī** <Ar. *a.* Olumsuz.
m.+dür 26a/14
- menhiyye** <Ar. ('menhī'nin dişili) *sf.*
Nehy edilen, (şeriatça)
yasaklanmış olan.

- m.+yi+(ā‘māl-ı menhīyye-yi denīyye) 6b/08
- menkūl** <Ar. *sf.* Nakledilmiş, aktarılmış.
m.+dur 12b/12
- mensūb** <Ar. *sf.* Bir nesneye/kimseye nisbeti olan, bağlantısı olan, ilgisi bulunan.
m. 27a/11
- menzil** <Ar. *a.* Menzil, konak.
m.+de 44a/02
m.+i+(menzil-i şerīf) 44a/05
m.+inde 44a/01
- merātīb** <Ar. (‘mertebe’nin kırık çoğulu)
a. Mertebeler, basamaklar.
m. 42a/12
m.+inde 11a/10
- merḥamet** <Ar. *a.* Merhamet, acıyıış.
m.+ine 8b/08
- merkez** <Ar. *a.* Merkez.
m.+e 41b/12
- mertebe** <Ar. *a.* Mertebe, basamak.
m. 6b/02, 6b/05, 10b/04, 10b/11, 10b/12, 41a/14
m.+de 35b/09, 37a/09, 41a/07, 41b/06
m.+din 18b/03, 36b/10
- m.+dür 33b/09
m.+ngüzdin 30a/13
m.+si 9a/12, 9a/14, 10b/01, 41b/06
m.+sidür 10b/09, 10b/11, 10b/12
m.+sin 28a/06
m.+sinde 42b/07
m.+sindin 41b/06
m.+sine 7a/01
m.+ye 8b/08, 30b/01
- mesāfet** <Ar. ‘مَسَافَة’ *a.* mesāfe.
m. 2a/05
- meşel** <Ar. *a.* Mesel, örnek durum, benzer.
m.+i(1) 6a/10, 6b/13, 45b/11
m.+i(1)dür 6a/11, 6b/13, 45b/12
- meşelā** <Ar. ‘مِثْلًا’ *e.* Mesela, sözgelışı.
m. 8b/06, 11a/03, 22b/05, 41b/11
- mesned** <Ar. *a.* Dayanacak yer, dayanak, istinatgâh.
m. 7a/06
- mesrūr** <Ar. *sf.* Sevinçli.
m.+(olmak) 33b/05
m.+durlar 35a/12
- meşā’ir** <Ar. (‘meş’ar’ın kırık çoğulu) Duyular.

- m.+din 42a/14
- meşakkat** <Ar. *a.* Zorluk, sıkıntı, zahmet.
m.+ine 6a/14
- meşārīk** <Ar. ('meşrīk'ın çoğulu) *a.*
Güneşin doğduğu taraflar, doğu
tarafları.
m. 46a/11
m.+(imām-ı ehlü'l-meşārīk ve'l-
meğārib) 30b/05
- meşāyih** <Ar. ('meşīha'nın, o da 'şeyh'in
çoğulu) *a.* Şeyhler, pirlar,
ihtiyarlar.
m.+(şeyhu'l-meşāyih) 5a/08
- meşgūl** <Ar. *sf.* Meşgul.
m. 35a/10
m.+(olmak) 38b/01
m.+durlar 38a/14
- meşhūr** <Ar. *sf.* Meşhur, ünlü.
m. 43b/09, 44a/09
m.+dur 32a/03, 44b/13, 45a/08
- metā** <Ar. *zm.* Ne zaman?
m. 26a/10
- meṭālib** <Ar. ('maṭlab'ın çoğulu) *a.*
İstekler, arzular, talep edilenler.
→ **maṭlab**.
m.+e 8a/13
m.+i+(maṭālib-i şehvet) 8a/12
- metīn** <Ar. *sf.* Metanet sahibi, sağlam.
m.+i+(dīn-i metīn-i mübīn)
44b/12
- mevād(d)** <Ar. ('mādde'nin çoğulu) *a.*
Maddeler.
m.+dın 35a/02
- mevc** <Ar. *a.* Dalga.
m. 33a/14
- mecvūd** <Ar. *sf.* Varolan, bulunan.
m. 1b/01, 11b/03, 15a/08,
15b/06, 17b/10, 21a/08, 22a/03,
22b/08, 29b/09, 29b/14, 30a/01,
30a/02, 32b/06, 33a/11, 33a/12,
40a/05
m.+(ētmek) 12a/06, 22b/09,
23a/12, 24a/08, 38a/02
m.+(olmak) 12a/03, 14b/14,
15a/09, 18a/06, 21b/08, 21b/10,
22b/05, 22b/07, 23b/09, 24a/12,
24b/01, 24b/03, 24b/14, 28b/04,
30a/03, 33b/01, 34b/01, 37a/14,
37b/14, 40a/10, 40a/10, 40b/06,
41a/01, 41a/09, 41a/12, 41a/14,
41b/02
m.+dur 1b/10, 15b/04, 26b/04,
29b/09, 30a/03, 30a/08, 34a/14,
35a/05, 35a/07, 40b/03, 41a/01
m.+durlar 15a/14, 15b/05,
37a/08, 39b/11, 40a/09, 40a/12
m.+i+(mecvūd-i ğayr-ı muḥtāc)
20a/09

- m.+lara 28b/14
- m.+larına 40a/11
- m.+larınınġ 40b/01
- mevcūdāt** <Ar. ('mevcūd'un çoġulu) *a.* Varolanlar, varlıklar.
- m. 24a/08
- m.+a+(cemī'-i mevcūdat) 20b/08
- m.+dındur 39b/11
- mevcūdluk** <Ar-Tür. *a.* Mevcudiyet, varolma.
- m.+ında 15a/12, 22b/03
- mevhūm** <Ar. *sf.* Mevhum, kuruntuya dayalı.
- m. 12b/11, 13a/12, 13b/06
- mevkūf** <Ar. *sf.* Baġımlı.
- m.+dur 7b/08, 23b/11
- m.+durlar 32a/04
- Mevlānā Celāleddīn Rūmī** *k.a.* Ünlü mutasavvıf (1207-1273).
- m. 36a/07
- mevşūf** <Ar. *sf.* VASFEDİLMİŞ, NİTELENMİŞ.
- m. 26b/12, 26b/14, 27a/02, 42b/09
- m.+(olmak) 42b/10
- m.+dur 31a/09
- m.+durlar 34b/14
- m.+ı(1) 26b/13
- m.+ı+(mevşūf-ı her ad) 31a/06
- m.+ī 27a/01
- mevzū'** <Ar. *a.* Varlığı için 'hāl' ve 'arz'a gerek olmayan ('maḥall'in karşıtı).
- m.+da 29b/06
- m.+ı(1) 29b/07
- meyl** <Ar. *a.* Meyil, eğilim.
- m. 20b/14
- mezāhib** <Ar. ('mezheb'in çoġulu) *a.* Mezhepler.
- m.+iniġ 23b/13
- m.+iġ 13b/13
- mezāhir** <Ar. ('mazhar'ın çoġulu) → **mazhar**.
- m.+ı(1) 6b/12
- m.+ı+(mezāhir-i füyūzāt-ı raḥmāniyye) 27b/10
- mezheb** <Ar. *a.* Mezhep.
- m. 14a/01
- m.+dür 14b/08
- m.+ı(1) 24b/06, 27b/04, 28b/10
- m.+ı(2) 14b/08, 21a/12
- m.+ı+(mezheb-i bāṭıl-ı nā-ḥaḳ) 22a/12

m.+indeyüz 19b/10	m.+da 40a/14
m.+ine 24a/06	m.+ı(1) 17b/09, 26a/13, 27b/01
m.+iniñg 18a/13	mizāc <Ar. <i>a.</i> Mizaç, yaratılış, huy.
m.+inğ 23a/14	m.+(şihhat-ı mizāc) 6a/13
m.+leri 21b/11, 21b/13, 22a/12	m.+a(şihhat-ı mizāc) 6b/14
m.+üm 27b/03	mu‘ālece <Ar. <i>a.</i> Tedavi.
mezkere <Ar. <i>a.</i> Hatır, yâd.	m.+siniñg 6a/11
m.+leri 39b/08	mu‘allim <Ar. <i>a.</i> Öğretmen.
mezkūr <Ar. <i>sf.</i> Zikredilmiş, anılmış.	m. 42a/05
m.+(olmak) 28a/01	m.+i+(mu‘allim-i muṭlak) 42a/04
mezmūm <Ar. <i>sf.</i> Kınanmış, kötülenmiş, ayıplanmış.	mu‘allimsiz <Ar-Tür. <i>zf.</i> Öğretmeni olmadan.
m. 43b/06, 43b/08	m. 42a/04
miḳdār <Ar. <i>a.</i> Ölçü, oran, kadar.	Mu‘aṭṭile <Ar. <i>öz.a.</i> Tanrı ad ve sıfatlarını nefyeden fırkalara (özellikle Batınilere) takılan lakap (karşıtı: şifātiyye).
m. 26b/03	m. 18a/13
mille <Ar. ‘مِلَّة’ <i>a.</i> Millet, ulus.	mu‘azzeb <Ar. <i>sf.</i> Azap içinde bulunan.
m.+(ḥazret-i tācū’l-mille ve’d-dīn) 36b/07	m.+dur 45b/13
m.+(tācū’l-mille ve’d-dīn) 4b/10	mūcib <Ar. <i>sf.</i> Gerektiren.
minber <Ar. <i>a.</i> Minber.	m.+i(1) 42b/04
m.+e 44a/08, 44a/10	mūcid <Ar. <i>sf.</i> İcat eden, var kılan.
m.+ī 44a/08	m. 32b/07
m.+inğ 44a/13	m.+i(1) 41a/02
mişāl <Ar. <i>a.</i> Benzer, örnek.	m.+i(1)dür 2a/09, 11b/13, 24a/04
m. 40a/11, 40b/05	

- m.+idür 37b/11
- mu‘ciz-nizām** <Ar. *sf.* Mucize düzenli.
- m.+ıyla+(kelām-ı mu‘ciz-nizām)
13a/06
- muġāyir** <Ar. *sf.* Aykırı, uymaz, ters.
- m. 26b/09, 26b/13
- m.+(olmak) 26b/13
- m.+dür 20b/13, 28b/05
- muġabbet** <Ar. *a.* Sevgi.
- m. 33b/07
- m.+dür 33b/06
- m.+dür+(derecāt-ı ma‘rifet ve muġabbet) 36b/12
- m.+i 4a/01
- m.+i(1) 6b/07, 33a/13
- m.+i+(muġabbet+i ħaġikī)
33b/08
- muġaccelin** <Ar. (‘muġaccel’in çoġulu)
sf. Teninin bir yeri beyaz olan.
- ġāyid-i ġurri’l-muġaccelin** (beyaz alınlıların önderi) Hz. Ali’ye verilen bir lakap (aşırı aptes ve ‘ibādetten alını, eli, ayağı beyazlaşmış olanların önde geleni) 30b/04
- muġaġġikīn** <Ar. (‘muġaġġik’in çoġulu)
sf. Hakikatı araştırıp bulanlar.
- m.+(ġazret-i rüknü’l-muġaġġikīn) 5a/03
- m.+(seyyidü’l-muġaġġikīn)
4b/13
- m.+(sulṭānū’l-muġaġġikīn)
4b/09, 6a/03
- m.+(zübdetü’l-muġaġġikīn)
37a/07
- muġāl** <Ar. *sf.* İmkansız, olamayan.
- m. 18a/03, 18a/04, 19b/13,
25a/04, 29b/06
- m.+a 18a/03, 18a/03
- m.+dur 12a/02, 12b/05, 12b/06,
13b/12, 18a/04, 18a/05, 18a/05,
18a/06, 26b/02, 27a/14, 28a/10,
42a/03, 46a/03
- muġālefet** <Ar. *a.* Muhalefet, karşı durma.
- m. 12a/01
- m.+i(1) 6b/09
- muġālif** <Ar. *sf.* Muhalif, ters düşen.
- m.+i+(muġālif-i nizām ve tertīb)
12a/01
- m.+ler 13a/11
- Muġammed** *k.a.* Hz. Muhammed (571-632).
- m.+(āl-i Muġammed) 46a/05

Muḥammed bin ‘Abdullāh *k.a.* →
Muḥammed.

m. 43a/14

Muḥammed el-Bekrī *k.a.* İslam alimi (ö.
400/1009)

M.+din 5b/05

Muḥammed Muştafā → **Muḥammed.**

M. 2a/14, 25a/08

muḥarreḳ <Ar. *sf.* Harekete geçirilmiş.

m.+dürler 39b/12

muḥarrık <Ar. *sf.* Harekete getiren,
hareket veren.

m. 23b/03

m.+dür 23b/04

m.+e 23b/02, 23b/03, 23b/11

m.+i(1) 39b/11

m.+i(1)dür 16b/10, 23a/03

m.+ī 23a/09

m.+i+(muharrik-i kül) 24a/08

muḥāt <Ar. *sf.* İhâta olunmuş, etrafı
çevrilmiş.

m. 13a/03, 28b/13

m.+(maḥşūr u muḥāt) 2a/08

m.+(olmaḳ) 17b/06, 18b/04,
40b/07

m.+lar 17b/06

muḥayyel <Ar. *sf.* Hayal edilmiş, düş
olarak tasarlanmış.

m. 12b/11, 13a/12, 13b/07,
17a/14, 17a/14, 17b/01

m.+i(2) 17b/12

muḥib(b) <Ar. *sf.* Seven, muhabbet eden.

m.+ler 2b/12, 6a/10, 33b/09

m.+lerdin 33b/07

m.+lerine 2b/04

m.+lerini 3b/11

m.+raḳdur 34b/07

m.+üz 3b/11

muḥīt <Ar. *sf.* İhâta eden, kapsayıcı.

m.+(olmaḳ) 18b/03

m.+dür 2a/10, 12b/07, 13b/09,
37b/05, 37b/05

muḥkem <Ar. *sf.* Sağlam, sıkı, pek.

m. 10a/05

m.+(ètmek) 43b/14

muḥtāc <Ar. *sf.* Muhtaç.

m. 11b/05, 11b/06, 12a/13,
13a/09, 13a/13, 13b/02, 14b/05,
14b/12, 20b/07, 21b/14, 22a/14,
22b/04, 22b/06, 23b/02, 25b/13,
27a/03, 27a/07, 32a/04, 42b/02

m.+(mecvūd-ı ğayr-ı muḥtāc)
20a/09

m.+(olmak) 2a/08, 2a/09, 12a/03,
14b/11, 16a/14, 16b/01, 22a/04,
22a/11, 22b/08, 24a/11, 26a/04

m.+(olmak) 35b/08

m.+a 22a/04

m.+dur 14a/09, 14a/10, 21b/06,
22a/03, 22a/05, 22a/06, 22a/10,
23b/03, 23b/03, 32a/06, 38a/01,
38a/03

m.+dur+(ğayr-ı muhtâc) 32a/05

m.+durlar 11b/07, 12a/12,
14a/12, 14b/04, 22b/10, 24a/09,
24a/12, 24b/12, 27a/06

m.+inğ 22a/04

m.+lar 34a/03

m.+lardın 14a/04

m.+ları 12a/14, 33b/03

m.+rağdur 14a/04, 22a/11

m.+uz 4a/04

muhtâcün ileyh <Ar. *sf.* Kendisine
ihtiyaç duyulan, gereken.

m.+dür 38a/02

muhtar <Ar. *sf.* İstedğini yapmakta
serbest olan.

m.+dur 21a/03

muhtaşar <Ar. *sf.* Özetlenmiş,
kısaltılmış.

m. 38a/09

m.+î 2b/12

muhtelif <Ar. *sf.* Çeşitli.

m. 11b/13, 22b/14, 40a/03,
45a/09

m.+(ef'âl-ı muhtelif) 40a/03

m.+dür 22b/13, 31a/12

m.+inğ+(harekât-ı muhtelif)
23a/11

muķābil <Ar. *sf.* Karşılık olan, karşılığı,
karşı taraf.

m.+i(1) 2a/04, 29b/07

muķaddem <Ar. *sf.* Öncelikli.

m.+dür 41a/13

muķaddes <Ar. *sf.* Kutsal.

m.+(zāt-ı muķaddes) 22b/01,
26b/12, 27a/07, 29a/13, 29b/11,
30a/03

m.+(zāt-ı şerīf-i muķaddes)
11b/08

m.+de 32a/07

m.+de+(zāt-ı muķaddes) 1b/10,
15b/03, 20a/08

m.+din+(zāt-ı muķaddes) 15b/05,
33a/13

m.+dür 29a/11

m.+dür+(zāt-ı muķaddes) 20b/02

- m.+e+(zāt-ı basīṭ-i muḳaddes)
32a/06
- m.+e+(zāt-ı muḳaddes) 1b/07,
13b/08, 19b/04, 21a/04, 24a/02,
27a/06
- m.+i(1)+(ḥaḳīḳat-i muḳaddes)
15b/05
- m.+i(1)+(zāt-ı muḳaddes) 23b/14
- m.+i+(zāt-ı muḳaddes) 33b/04
- m.+i+(zāt-ı muḳaddes-i
muṭahher) 30a/08
- m.+inḡ+(zāt-ı muḳaddes) 33a/13
- muḳaddime** <Ar. *a.* Önsöz.
m. 4b/06
- muḳārebetsiz** <Ar-Tür. *zf.* Akrabalığı
olmadan.
m. 25b/04
- muḳarreb** <Ar. *sf.* Yakınlaşmış,
yakınlaştırılmış.
m.+i+(muḳarreb-i dergāh-ı ilāhī)
9a/14
m.+ler 10b/12
m.+lerdin 33b/11
m.+lerindin 6b/04
- muḳarrebīn** <Ar. ('muḳarreb'in çoḡulu)
→ **muḳarreb**.
m.+(melāyike-yi muḳarrebīn)
41a/04
- muḳassim** <Ar. *sf.* Ayıran, bölen (payı),
üleştiren.
m.+idür 20b/01
- muḳavvim** <Ar. *sf.* Doğrultucu, biçimine
koyan.
m.+i+(muḳavvim-i 'urve-yi
vüṣḳā-yı şerī'at-i nebevī) 6a/02
- muḳtedā** <Ar. *a.* Önde giden (din adamı),
müçtehit, kendisine uyulan
(önder).
m. 4b/11
m.+ı(1) 5a/10
m.+yı+(muḳtedā-yı ehl-i ĩmān ve
tevḥīd) 3a/09
m.+yı+(muḳtedā-yı ehl-i yaḳīn)
27b/14
m.+yı+(muḳtedā-yı müvaḥḥidīn)
2b/09
- munda** Bu gösterme zamirinin bulunma
hali, bunda. ↔ **bu**.
m. 31b/03
- mundın** Bu zamirinin ayrılma hâli,
bundan. ↔ **bu**.
m. 4b/03
- muḡlar** *zm.* Bu gösterme zamirinin
çoḡulu, bunlar. ↔ **buḡlar**.
m.+dın 22b/12
m.+inḡ 22b/09

- murād** <Ar. *a.* Ümit ederek beklenen, arzu edilen şey.
m. 25a/13, 31b/13, 33b/09
m.+umuz 31b/13, 32a/01
- Murtezā ‘Alī** *k.a.* Hz. Ali.
m. 6b/06
- murtezavī** <Ar. (‘murtezā’ya mensup) *sf.* Hz. Ali ile ilişkin.
m.+(tarīkat-i murtezavī) 38a/12
- muşavver** <Ar. *sf.* Tasavvur olunan, tasvirli.
m. 34a/10
- muştafavī** <Ar. (‘muştafā’ya mensup) *sf.* Hz. Muhammet’le ilgili.
m.+(muḫhir-i āşār-ı tarīkate’l-muştafavī) 6a/02
m.+(şerī‘at-ı muştafavī) 38a/11
- muṭahher** <Ar. *sf.* Pâk, temiz kılınmış.
m. 36a/13
- muṭahhere** <Ar. (‘muṭahher’in çoğulu)
→ **muṭahher**.
m.+(şerī‘at-ı muṭahhere) 9a/05, 9b/11
- muṭī‘** <Ar. *sf.* İtaat eden, boyun eğen.
m. 39a/02
m.+(marīz-i muṭī‘) 6a/11
m.+(olmak) 34b/10, 43a/02
- m.+dür 21a/05
m.+leri 7a/05
m.+lerindin 7b/04
- muṭlak** <Ar. *sf.* Muṭlak.
m.+(ḥafīz-i muṭlak) 35a/04
m.+(mu‘allim-i muṭlak) 42a/04
m.+(tecerrüd-i muṭlak) 18b/04
m.+(zulmet-i muṭlak) 24a/13, 24a/13
m.+dın+(nur-ı muṭlak) 24a/13
m.+dur+(ḥālīku’l-ḥalk-ı muṭlak) 41b/05
m.+dur+(nur-ı muṭlak) 24a/13
- muṭlakā** <Ar. *zf.* Mutlaka, kesinlikle.
m. 16a/09
- muḫhir** <Ar. *sf.* İzhar edici, gösterici.
m.+i+(muḫhir-i āşār-ı tarīkate’l-muştafavī) 6a/02
- muḫzir(r)** <Ar. *sf.* Zarar veren.
m. 9a/01
m.+u+(muḫzir u nāfi‘) 9a/02
- muḫzil(l)** <Ar. *sf.* Yoldan çıkarıcı, ayak kaydırıcı, yanılsatıcı.
m.+dürüller+(zall u muḫzil) 3a/04
m.+leriṅ+(ṭāyfa-yı mücessime-yi zall u muḫzil) 21b/11

muẓtarib <Ar. *sf.* İztırap çeken, sıkıntılı.

m. 40b/01

mübārek <Ar. *sf.* Kutlu.

m. 44a/10

m.+i+(zāt-ı mübārek-i şerīf)
1b/02

müberrā <Ar. *sf.* Kötülükten uzak kalmış.

m. 24a/03, 27b/01, 28a/12,
33a/12, 34a/03, 35a/03

m.+(ètmek) 36a/07

m.+(olmak) 43a/11

m.+dur 2a/03, 2a/10, 17b/06,
23b/14, 24a/02, 26b/06

mübğız <Ar. *sf.* Kin besleyen (muḥibb'in karşıtı).

m.+larına 2b/04

mübīn <Ar. *sf.* Açıkça beyan eden (hakkı).

m.+(aşḫāb-ı mübīn) 33b/14

m.+(dīn-i mübīn) 4a/12

m.+(e'd-dā'ī ile'd-dīnül-
kavīmü'l-mübīn) 5a/04

m.+de+(dīn-i metīn-i mübīn)
44b/12

m.+ning+(ḥazerāt-ı eyimme-yi
dīn-i mübīn) 7b/03

mübtelā <Ar. *sf.* Düşkün, tutkun, tutulmuş.

m.+(ètmek) 45a/01

mücāhedāt <Ar. (mücāhede'nin çoğulu)
→ **mücāhede**.

m. 10b/05

mücāhedātsiz <Ar-Tür. *zf.* Mücahedeler göstermeden.

m. 10b/13

mücāhede <Ar. *a.* Çaba gösterme, uğraşma, çarpışma (din uğruna).

m. 10b/14, 11a/01

mücāvir <Ar. *a.* Komşu, yan yana.

m. 38b/12

m.+dürler 41a/07

m.+i(1) 24b/06

mücerred <Ar. *sf.* Soyut.

m. 24a/06, 24a/14, 24b/04,
38b/02

m.+(mebde'-i mücerred) 24a/11

m.+(olmak) 18b/02

m.+dür 18b/05

m.+dürler 38b/08

m.+e 18b/03

m.+üz+(mücerredü'z-zāt) 38b/13

mücerredsiz <Ar-Tür. *zf.* Mücerret
olmadan

m. 24b/05

mücessime <Ar. *a.* İnsan biçiminde ilâh
tasavvur edip suretlendiren bâtil
bir inanış (Antropomorfizm,
müşebbihe).

m.+(tâyfa-yı mücessime) 21b/11

müdâvemet <Ar. *a.* Devamlılık.

m. 43b/07

m.+(ètmek) 11a/05, 11a/07

müdebbir <Ar. *sf.* Tedbir alan, önceden
düşünerek işleri ayarlayan.

m.+i(1) 24a/04

m.+idür 39b/05

m.+idürler 40a/08

müdreğ <Ar. *sf.* Algılanmış, kavranmış.

m. 17a/14

müdrük <Ar. *sf.* Algılayan, kavrayan.

m. 37a/01, 39a/09

m.+dür 37a/06

müfîz <Ar. *sf.* Feyizlendiren, bolluk
veren.

m.+i+(müfîz-i müte‘âl) 11b/05

müfriğ <Ar. *sf.* Haddini aşan, ölçüsüz,
aşkın.

m. 11a/03

müheyyâ <Ar. *sf.* Hazırlanmış olan.

m. 35a/05

m.+(olmağ) 43b/13

m.+sı 6b/12

mükâşifin <Ar. (‘mükâşif’in çoğulu) *sf.*
Mükâşefede bulunanlar.

m.+(sulţānū’l-mükâşifin) 5b/04

mükemmem <Ar. *sf.* Kemiyetli,
kemiyetlenmiş, nicelenmiş
(zıddı: mükeyyef).

m. 22a/08

m.+(ğayr-i mükemmem) 22a/08

mükemmellük <Ar-Tür. *a.* Mükemmem
(nicelenmiş) olma.

m.+ı(1) 22a/07

mükerrer <Ar. *sf.* Tekrarlı, tekrar
olunmuş.

m. 28b/01, 31b/06

mülahide <Ar. (mülhîd’in kırık çoğulu)
a. Dinsizler, imansızlar.

m.+dın 21a/06

mülaşık <Ar. *sf.* İltisaklı, bitişik, yapışık,
yanyana.

m. 38b/11

mülâzemet Ar. *a.* Süreğenlik, sımsıkı
bağlılık.

m.+i+(şevk-i mülâzemet) 27b/14

- mülk** <Ar. *a.* 1. Yer yurt, mülk, mal varlığı.
m. 41b/10, 41b/10
m.+leri 41b/09
2. Mâlik olmak.
m.+(‘âlem-i mülk) 39a/04
m.+e 28a/06
- mültezz** <Ar. *sf.* Lezzet almış, zevk bulmuş.
m.+(olmak) 33b/10
- mümeşsel** <Ar. *sf.* Temsil edilmiş; cisimleşmiş.
m. 40b/04
m.+(olmak) 40a/10, 40b/03
- mü’minîn** <Ar. *a.* Müminler, inananlar.
m.+(emîre’l-mü’minîn) →
emîre’l-mü’minîn.
m.+(hādîyü’l-mü’minîn) 3b/01
m.+(imâmü’l-mü’minîn) 3b/03
- mümkîn** <Ar. *sf.* Mümkün, olanaklı.
m. 13a/02, 19b/07, 25b/13,
36a/10
m.+(olmak) 14b/07, 16b/01,
24a/11, 27a/14
m.+de 19b/08, 19b/08
m.+din 11b/03
- m.+dir+(ğayr-ı mümkün) 19b/06
m.+dür 12b/14, 13a/01, 18a/05,
36b/09
m.+dürler 24a/05
- mümkînât** <Ar. (mümkîn’in çoğulu) *a.*
Mümkün olanlar, imkanda olanlar.
m. 11b/01, 11b/11
- mümtâz** <Ar. *sf.* Ayırt edilmiş, ayrı tutulan.
m.+(olmak) 9a/01
- mümted** <Ar. ‘مُمْتَدٌ’ *sf.* Uzayan, uzanmış, çekilmiş, sürekli.
m.+(cism-i mümted) 22a/10
- mün’akis** <Ar. *sf.* Yansımış, akseden.
m. olmak Yansımak. 36b/06
- münâsebet** <Ar. *a.* Uygunluk.
m. 25a/13
m.+(olmadın) 41a/09
m.+i(1) 24b/04
- münâsib** <Ar. *sf.* Uygun.
m. 11a/05, 11a/07, 34a/14,
42b/07
m.+dür 34b/03, 41a/05
m.+dür+(ğayr-ı münâsib) 25a/04
m.+i(1) 11a/02

münazzım <Ar. *sf.* Düzenleyici.

m. 11b/14

münevver <Ar. *sf.* Aydınlatılmış.

m. 4a/12, 36b/05

m. etmek Aydınlatmak. 9b/11,
36a/06, 43a/14

m.+(münevver ve müzeyyen
etmek) 4b/12

m.+(olmak) 15a/03, 36b/03

m.+dür 9b/01, 36a/13

m.+dür+(zāt-ı münevver) 34a/09

münezzeh <Ar. *sf.* Arınmış, arındırılmış.

m. 1b/03, 1b/09, 2a/10

m.+(etmek) 36a/06

m.+dür 17a/11, 24a/03, 27b/01,
28a/12, 34a/03, 34a/12

m.+dürler 38b/02

münferid <Ar. *sf.* Tek başına, yalnız,
kendi başına.

m.+dür+(ferid ü münferid) 2a/03

münharif <Ar. *sf.* Yoldan çıkmış, sapık,
çarpık.

m. 7a/14

m.+(etmek) Yoldan çıkarmak,
sapmak. 7a/04

münkād <Ar. *sf.* Bağlılık gösteren,
boyun eğen.

m.+(olmak) 43a/02

münkalib <Ar. *sf.* Dönüp değişmiş,
başka bir hale girmiş olan.

m.+(olmak) 22b/04

müntazam <Ar. *sf.* Düzenli, derli toplu,
düzgün sıralanmış.

m.+(olmak) 28a/03

müntehî <Ar. *sf.* Sona eren, biten.

m.+(etmek) 27b/13

m.+dür 4b/07

mürāca'at <Ar. *a.* Müracaat, başvurma.

m.+(etmek) 44a/01

mürāḥḥaş <Ar. *sf.* İzin ve talimat verilen
kimse.

m. 6b/12

mürebbî <Ar. *sf.* Terbiyeci, yetiştiren,
eğiten.

m.+si 24a/04

mürekkēb <Ar. *sf.* Bileşik.

m. 2a/09, 13a/11, 14a/09, 21b/06,
22b/04, 22b/06

m.+de 22b/03

m.+din 24a/01

m.+dürler 22b/11

m.+ler 22b/08

m.+lerde 41b/12

mürekkebe <Ar. ('mürekkeb'in dişili) → mürekkeb.	m.+et+(mürşide'ṭ-ṭālibīn fi'l- ālemīn) 4b/09
m.+(eşyā'-i mürekkebe) 21a/14	m.+i(1) 5a/09
mürettib <Ar. <i>sf.</i> Tertip eden, sıraya koyan, sıralayan.	m.+i(1)dür 4b/11
m.+i(1) 11b/14, 24a/04	m.+ī 42a/05
mürīd <Ar <i>sf.</i> İrade eden, isteyen; tarikata giren talebe.	m.+i+(mürşid-i 'ābid) 29b/01
m.+dür 1b/02, 12a/05, 31a/08	m.+i+(mürşid-i aşfiyā) 30b/03
m.+i(2) 7a/01	m.+indin 27b/05
mürīdīn <Ar. ('mürīd'in çoğulu) → mürīd.	m.+ler 3a/07, 6b/13
m.+(hādīye'l-mürīdīn) 27b/08	m.+lerimüz 46b/07
mürselīn <Ar. ('mürsel'in çoğulu) <i>sf.</i> Gönderilmiş elçiler (peygamberler).	m.+lerinğdin 6a/07
m.+(hātemü'l-enbiyā ve'l- mürselīn) 2a/14	m.+lerümüzün 6a/06
m.+(seyyidü'l-mürselīn) 34b/04	m.+ül+(mürşidü'l-kül) 4b/13, 19b/02
m.+din+(hātemü'l-mürselīn) 32b/04	m.+ül+(mürşidü'l-'ālemīn) 5a/01
mürşid <Ar. <i>sf.</i> İrşat eden, doğru yolu gösteren, eriştiren (tarikat piri).	m.+ümdür 27b/04
m. 3b/14, 4a/05, 4a/07, 4a/09, 5b/06, 5b/07, 6b/14, 7a/09, 19b/03, 19b/06, 42a/03	m.+ümüz 30b/02
m.+(hazret-i mürşid) 19b/09	mürşidīn <Ar. ('mürşid'in çoğulu) → mürşid.
m.+e 4a/04	m.+(burhānu'l-mürşidīn) 31b/01
	m.+(hādīyü'l-mürşidīn) 3a/07
	m.+(hazret-i kuṭbu'l mürşidīn) 41a/03
	m.+(hazret-i kuṭbu'l-evliyā ve'l- mürşidīn) 27b/08

- m.+(h azret-i necm 'l-evliy  ve'l-m r sid n) 5b/02
- m.+(h azret-i seyyid 'l-m r sid n) 5a/01
- m.+(k u bu'l-m r sid n) 8b/14, 18b/01, 20b/06, 27b/07, 29a/07, 39a/13
- m.+( eyhu'l-m r sid n) 15a/07
- m r sidluk** <Ar-T r. *a.* M r sit olm durumu.
- m. 7a/04
- m r sidsiz** <Ar-T r. *zf.* M r sit olmadan.
- m. 4a/03
- m sellat** <Ar. *sf.* Tasallut eden, hakim olan.
- m.+(olmak) 7a/06
- m sebbib 'l-esb b** <Ar. *sf.* Nedenlere neden olan, sebeplerin sebebi (Tanrı sıfatlarından).
- m. 41b/04
- m slim n** <Ar. ('m slim'in  o ulu) *a.* M sl manlar.
- m.+(h d y 'l-m slim n) 4b/08
- m.+(im m 'l-m slim n) 2b/03
- m sl m n** <Ar. *a.* M sl man.
- m. +lar 45a/05, 45a/09, 45a/10
- m stagn ** <Ar. *sf.* Kimseye ihtiyacı olmayan, g nl  tok.
- m. 11b/10
- m.+d r 1b/02, 11b/06, 12a/14, 20a/12, 43b/09
- m.+d rler 24a/09, 36a/12, 36b/08
- m stagrak** <Ar. *sf.* Garkolmu , dalmı , batmı .
- m.+durlar 35a/11, 39a/03
- m.+ı(1) 35a/01
- m.+i+(m stagrak-ı env r-ı il h )
- 38b/03
- m sta'id(d)** <Ar. *sf.* Kabiliyetli, yetenekli.
- m.+(olmak) 4a/02, 28a/06, 43b/11
- m stakbel** <Ar. *a.* Gelecek.
- m. 39b/10
- m stak m** <Ar. *sf.* İstikametli, do ru, d z.
- m.+( ayr-ı m stak m) 23a/09
- m.+( ır t-ı m stak m) 9b/03
- m stec b** <Ar. *sf.* İcabet olunmu , istediği kabul edilen.
- m.+(olmak) 43a/01
- m stefiz** <Ar. *sf.* Feyiz alan, yarar sahibi olan.
- m.+(olmak) 6a/10, 42b/05
- m stehak(k)** <Ar. *sf.* Hakeden, haketmi .

- m.+ı(1) 2a/11
- müsteken(n)** <Ar. *sf.* Yerleşmiş, yurtlanmış.
- m.+dür 39b/02
- m.+dürler 39b/02
- müsterşid** <Ar. *sf.* İrşad edilmesini isteyen.
- m.+ler 2b/13
- müşābehet** <Ar. *a.* Benzeyiş, benzerlik, benzeşme.
- m. 15b/12, 19b/05, 19b/05, 19b/09, 20a/07, 25a/13, 28a/13
- m.+i 19b/01
- m.+i(1) 20a/05, 20a/13, 28a/12
- müşāhede** <Ar. *a.* Gözlem.
- m.+(ètmek) 10b/06, 36a/05
- m.+sin+(ètmek) 10b/11
- m.+sindin 33b/04, 35a/11
- müşārik** <Ar. *sf.* Ortak.
- m. 25b/14
- müşebbih** <Ar. *sf.* Benzeten, benzetme yapan.
- m.+dür 29a/06
- Müşebbihe** <Ar. *öz.a.* → **Mücessime**.
- m. 28b/10
- müşerref** <Ar. *sf.* Şereflenmiş.
- m. 34a/05
- m.+(ètmek) 43b/05
- m.+(olmak) 6b/11, 33b/08
- müşevveş** <Ar. *sf.* Karmakarışık, anlaşılmaz.
- m. 40b/02
- m.+dür 40b/01
- müşrik** <Ar. *sf.* (Tanrı'ya) ortak kabul eden, şirk işleyen.
- m. 28b/09, 29a/06
- m.+dürler 29a/07
- m.+ler 28a/02, 28a/07
- müştāk** <Ar. *sf.* Arzu ve iştiyak göstere, fazla istekli.
- m.+ıdılar 42a/09
- m.+lar 6a/13
- m.+larına 42a/11
- müşterek** <Ar. *sf.* Ortak.
- m.+dür 18b/09
- müşahher** <Ar. *sf.* Pâklanmış, teniz kılınmış.
- m.+(zāt-ı muḳaddes-i müşahher) 30a/08
- m.+de+(zāt-ı müşahher) 29a/12
- m.+dürler 35a/03

mütaşavver <Ar. *sf.* Tasavvur edilen, tasvir edilmiş, akıl alır.

m. 17a/09, 36a/04, 36a/11

m.+dür 36a/10

müte'addid <Ar. *sf.* Birçok sayıda, türlü türlü.

m.+(kuvā+yı müteddid) 39a/01

m.+dür 40a/02

müte'āl <Ar. *sf.* Yüce.

m.+(müfīz-i müte'āl) 11b/05

m.+(zāt-ı müte'āl) 19b/01, 28b/02

m.+(zāt-ı şerīf-i müte'āl) 41b/04

m.+nınğ+(zāt-ı müte'āl) 15b/10

müte'ālī <Ar. *sf.* Yüksek olan, yükselen.

m.+(zāt-ı müte'ālī) 16b/01, 20b/01, 26a/01, 28b/12, 32a/03

m.+de+(zāt-ı şerīf-i müte'ālī) 16a/13

m.+din+(zāt-ı müte'āl) 29b/14

m.+ye+(zāt-ı bī-zevāl-i müte'ālī) 34b/07

m.+ye+(zāt-ı gani-yi müte'ālī) 11b/07

m.+ye+(zāt-ı müte'ālī) 19a/06

müte'allik <Ar. *sf.* Alakalı, bir şeye bağılı, ilişkin.

m. 39b/01, 39b/01

m.+(olmak) 38b/02

m.+dür 24a/06

mütebddil <Ar. *sf.* Başkalaşmış, dönüşmüş.

m.+(olmak) 22b/04

mütecellī <Ar. *sf.* Tecelli eden, meydana çıkan, görünen.

m.+(olmak) 36b/02, 36b/03

mütecezzi <Ar. *sf.* Parça parça ayrılan.

m.+(ğayr-ı mütecezzi) 20a/12

müteğayyir <Ar. *sf.* Başkalaşan, bir hâlden başk hâle geçen.

m. 27a/13

m.+dürler 22b/04

m.+(ğayr-ı müteğayyir) 20a/10

m.+(olmak) 1b/08

mütehakka <Ar. *sf.* Doğru haber, doğrulanmış.

m.+dür 25a/14, 29a/10

mütehammil <Ar. *sf.* Tahammül eden, dayanabilen.

m.+dür 26a/03

müteharrik <Ar. *sf.* Harekete geçen, hareketli.

m. 23b/02, 23b/11, 23b/12

- m.+e 23b/11
- mütekellimīn** <Ar. ('mütekellim'in çoğulu) *a.* İslâm ve iman esaslarını, hakaik-ı Kur'aniye ile isbat ve izaha çalışan büyük İslâm âlimleri; İlm-i Kelâm âlimleri.
- m. 23b/08
- m.+(şâhibü'l-ğarve'l-mütekellimīn) 6a/03
- m.+(şâhibü'l-irşâd ve'l-mütekellimīn) 5a/05
- mütekeşsir** <Ar. *sf.* Tekessür eden, çoğalan.
- m. 16b/14
- m.+(ğayr-ı mütekeşsir) 20a/12
- mütelezziz** <Ar. *sf.* Lezzet duyan.
- m. 35a/12
- mütemekkin** <Ar. *sf.* Temekkün eden, mekânlanan, yerleşen.
- m.+(olmak) 42b/08
- mütemeyyiz** <Ar. *sf.* Ayırt edilen, seçilen.
- m. 9a/02
- mütenâhî** <Ar. *sf.* Nihayete eren, sonu gelen.
- m. 27a/11, 36a/02
- m.+(‘avâlim-i ğayr-ı mütenâhî) 35b/14
- m.+(ğayr-ı mütenâhî) 23a/06, 38a/08
- m.+(mehbiṭ-i envâr-ı ğayr-ı mütenâhî) 27b/11
- m.+dürler 37a/13
- mütevâşşıl** <Ar. *sf.* Vasıl olan, ulaşan, kavuşan.
- m.+(olmak) 2b/14
- mütevâtir** <Ar. *sf.* Art arda gelen, ardışık.
- m. 32b/01, 32b/05, 44b/13
- m.+dür 44a/09
- mütevaccih** <Ar. *sf.* Yönelmiş; farkedен.
- m.+(etmak) 8b/13
- m.+(ètmek) 8b/04, 8b/05, 8b/12
- m.+(olmak) 5a/06, 8b/06, 9a/03, 23b/05, 38b/01, 38b/01
- m.+dür 10b/14
- m.+dürler 39a/04
- mütevellid** <Ar. *sf.* Doğan, dünyaya gelen.
- m. 25b/14
- müttehîd** <Ar. *sf.* Birleşmiş.
- m. 2a/02
- müttakīn** <Ar. ('müttakī'nin çoğulu) *sf.* Takvalılar.

- m.+(imāmü'l-müttakīn) 13b/10,
30b/04, 37a/04
- müttaşıl** <Ar. *sf.* Bitişik, aralıksız,
kavuşan.
m. 4b/07
m.+durlar 40b/10
- müvāfık** <Ar. *sf.* Uygun, yerinde, uz,
denk.
m.+(ğayr-ı müvāfık) 40b/02
- müvahhid** <Ar. *sf.* Allah'ın birliğine
inanan.
m.+lerdin 25b/10
- müvahhidin** <Ar. ('müvahhid'in çoğulu)
→ **müvahhid**.
m.+(kıbletü'l-müvahhidin)
37b/02
m.+(kudve-yi evliyā ve
müvahhidin) 2b/01
m.+(muḳtedā-yı müvahhidin)
2b/09
- m.+(seyyidü'l-müvahhidin)
30b/03
- m.+(siracü'l-müvahhidin) 37a/07
- müvassıl** <Ar. *sf.* Ulaştıran, kavuşturan.
m.+(olmağ) 8b/08, 11a/11
- müvāzabet** <Ar. *a.* Gözetme, gözetleme.
m.+(etmağ) 6b/07, 11a/11
m.+(étmek) 6a/09
m.+ine 43b/08
- müvekkel** <Ar. *sf.* Vekil edilmiş.
m.+(étmek) 38b/05
m.+dür 39a/01
m.+dürler 39b/14
- müzeyyen** <Ar. *sf.* Ziyetli, bezenip
süslenmiş.
m. 34a/05
m.+(étmek) 43b/01
m.+(münevver ve müzeyyen
étmek) 4b/12

N

- nā-bīnā** <Far. *sf.* Görmez, kör.
n. 4a/14
- nā-bud** <Far. *sf.* Madum, yok olan,
bulunmayan.
n.+dur 8b/03
- nācī** <Ar. *sf.* Kurtarıcı.
n. 45b/13
- nā-çār** <Far. *sf.* Çaresiz, mecbur.
n.+(olmağ) 31b/12

- nāfi'** <Ar. *sf.* Yararlı.
n. 9a/02
n.+din 9a/01
- nā-ḥaḳ** <Far-Ar. *sf.* Haksız.
n.+(mezḥeb-i bāṭıl-i nā-ḥaḳ)
22a/13
- nā-ḥoş** <Far. *sf.* Hoş olmayan.
n. 6a/12
- naḥv** <Ar. *a.* Yol, yöntem.
n. 24a/07
- nā'ib** <Ar. *sf.* Halife, birisinin yerine oturan, kaim-makam. ↔ **nāyib**.
n.+i(1) 3a/11, 3a/14
- na'im** <Ar. *a.* Bolluk ve bahtiyarlık içinde yaşayış; Cennet'in sekiz kısmından dördüncü tabakası.
n.+din 33b/10
n.+i+(na'im-i cennāt) 4a/09
- na-kāmluḳ** <Far-Tür. *a.* Talihsizlik, bahtsızlık.
n.+da 7a/14
- nāḳıṣ** <Ar. *sf.* Noksan, eksik.
n. 20a/02
n.+ları 34a/04
- naḳl** <Ar. *a.* Aktarma, rivayet etme.
n.+(étmek) 4b/07, 22b/14
- naḳş** <Ar. *a.* Eksiklik, noksan, kusur.
n. 45b/09
n.+dın 33a/12
n.+lardın 34a/03
- naḳş** <Ar. *a.* Şekil, resim.
n.+lar 14a/14
- naḳz** <Ar. *a.* Çelişme.
n.+(olmaḳ) 32b/12
- nā-ma'ḳūl** <Far-Ar. *sf.* Makul olmayan, akıl dışı.
n.+lar 21b/12
n.+raḳ 45a/03
- namāz** <Far. 'نَمَاز' <Peh. 'nemāç' *a.* Namāz.
n.+(kılmaḳ) 46a/14, 46b/01, 46b/01
- nār** <Ar. *a.* Ateş (*mec.* cehennem).
n.+a+(duḥūl-ı nār) 3a/04
n.+a+(ḥālīḳ-ı cennet ve nār) 3a/04
n.+i+(nār-ı cehīm) 45a/01
- Naşārā** <Ar. ('Naşrānī' nin çoḡulu) *öz.a.* Hıristiyanlar.
N. 24b/06
- nā-şāyist** <Far. *sf.* Yakışmaz, yakışıksız, uygunsuz, layık olmayan.

n. 45a/02, 45a/08	16a/10, 16a/13, 16b/12, 17a/06, 19a/10, 20b/04, 21a/10, 24a/05, 25a/11, 25b/09, 26a/09, 27b/01, 29a/04, 29a/06, 29a/10, 29a/14, 29b/08, 31a/13, 32a/02, 32a/12, 32b/02, 32b/08, 35b/05
nā-tevān <Far. <i>sf.</i> Güçsüz, iktidarsız, hâlsiz.	
n.+(olmak) 26a/03	
nāyib <Ar. ‘نائب’ → nā’ib .	
n. 4b/13	n.+din 23a/03, 24b/07
naẓar <Ar. <i>a.</i> Bakış, göz atma.	n.+dindür 16b/08
n.+(étmek) 12a/12	n.+dür 12b/08, 14a/11, 16b/03, 16b/14, 17a/09, 17b/09, 18b/07, 18b/10, 19a/08, 19b/12, 19b/13, 21a/07, 29b/05, 30a/12
n.+(kılmak) 32a/03	
n.+(manzūr-ı naẓar) 7a/07	n.+(ne için) 14b/11
naẓāyir <Ar. ‘نظائر’ (‘naẓīre’ nin çoğulu)	ne (II) <Far. <i>bağ.</i> Ne..., ne... (ikileme olarak cümlelere olumsuz anlam katar)
<i>a.</i> Benzerler, örnekler.	
n.+idin 8a/08	n. 1b/07, 1b/08, 1b/09, 2a/06, 17a/04, 17a/04, 22b/01, 22b/01, 22b/10, 22b/10, 26a/01, 26a/01, 26a/08, 26a/10, 26a/10, 26a/10, 26a/10, 26b/03, 26b/03, 26b/10, 26b/14, 26b/14, 27b/01, 27b/01, 29b/03, 29b/03, 29b/03, 29b/03
naẓīf <Ar. <i>sf.</i> Temiz, arı.	
n.+dürler 37a/09	
nāzil <Ar. <i>sf.</i> İnen.	
n.+(olmak) 36b/10, 44a/05	
naẓīr <Ar. <i>sf.</i> Benzer, eş olan.	nebāt <Ar. <i>a.</i> Bitki.
n. 2a/02	n. 21b/03, 23a/13, 41b/13
n.+i(1) 27b/01	n.+da 40a/02
naẓm <Ar. <i>a.</i> Düzen.	nebātīyye <Ar. (‘nebātī’ nin dişili) <i>sf.</i> Bitkisel.
n.+ına+(takrīr naẓmına geltürmek) 2b/11	n.+dürler 39a/05
ne (I) <i>zm.</i> Ne?, hangi şey?	nebevī <Ar. (nebi’ nin ism-i mensubu) <i>sf.</i> Nebiye ait, peygamberle ilgili.
n. 4a/10, 8a/04, 14b/01, 14b/02, 15a/08, 15b/11, 15b/13, 16a/01,	

- n.+(muḳavvim-i ‘urve-yi vüskā-yı şerī‘at-ı nebevī) 6a/02
- nebi** <Ar. *a.* Nebi, Tanrı elçisi.
n. 42a/06, 42b/08, 42b/09, 43a/12
- necāt** <Ar. *a.* Kurtuluş.
n. 4a/02, 7b/05, 7b/06
n.+a (sāhil-i necāt) 7a/13
- neccār** <Ar. *a.* Marangoz.
n. 39a/11, 39a/12
- necībe** <Ar. (necīb’in dişili) *sf.* Soylu.
n.+yi+(silsile-yi necībe-yi kirām) 4b/11
- necm** <Ar. *a.* Yıldız.
n.+ül+(ḥazret-i necmü’l-evliyā ve’l-mürşidīn) 5b/02
- nef** <Ar. *a.* Yarar, çıkar.
n.+i(1) 46b/02, 46b/04
- nefret** <Ar. *a.* Nefret.
n.+ine 42b/13
- nefs** <Ar. *a.* Benlik, özbenlik, nefis.
n. 10b/13, 12b/10, 24b/07, 39b/01, 39b/01
n.+de 12b/10
n.+e 7a/10
n.+i(1) 10b/05
n.+i+(nefs-i küll) 24a/06, 25a/05
- n.+i+(nefs-i küllī) 21a/09
n.+ine 7a/06
- nefsānī** <Ar. (‘nefs’e mebnsup) *sf.* Nefisle ilgili, nefse ait.
n. 6b/09
n.+(ḳudret-i nefsānī) 36a/06
n.+yi+(‘alāyık-ı nefsānī-yi zūlmānī) 6a/14
- nefy** <Ar. *a.* Olumsuzlama.
n.+i+(nefy-i şerīk) 28a/01
n.+inde 28b/07
- nehy** <Ar. *a.* Çekindirme.
n.+(étmek) 43a/02
n.+leri 46a/01
nehyu’līlāh Allah’ın çekindirdiği. 46a/01
- nemene** *zf.* Nasıl? (ÇAT. ‘ne?, hangi şey?’) ↔ ET. *neme* ‘ne ise’, *nemen* ‘nasıl’.
n.+dür 28b/13
- nev** <Ar. *a.* Nevi, tür.
n. 6b/13, 11a/11, 12b/08, 26b/07, 28a/01, 28b/10, 32b/11, 38b/11, 39b/06
n.+din 13a/01, 34b/13, 39a/14
n.+dür 32a/01
n.+i+(benī nev‘-i insān) 42b/12

n.+indin 16a/01, 42a/05	n.+dın 28b/11
n.+lerindin 42b/02	nêçe <i>zf.</i> Ne kadar? Kaç?
nevāde <Ar. <i>a.</i> Torun.	n. 21a/12, 21b/09, 21b/12, 37b/09
n.+sidür 5a/12	n.+din+(nece ve neçe) 2a/10
nevāhī <Ar. ('nehy'in çoğulu) <i>a.</i> (Şeriata göre) Yasaklanmış olanlar.	n.+dür 32b/12
n.+lerine+(evamir ü nevāhī)	nêçün <i>zf.</i> Niçin, neden?
7a/11	n. 15b/02
n.+ye 43a/05	nêçün ki bağ. Çünkü.
nezāket <Ar. <Far. 'nāzik' <i>a.</i> Nezaket, naziklik.	n. 7b/07, 11b/13, 16b/14, 28a/03, 36b/14
n.+dedürler+(nihāyet-i leṭāfet ü nezāket) 35b/09	nidā <Ar. <i>a.</i> Nida, seslenme, çağırma.
nêce <i>zf.</i> Nasıl?	n.+sı 46a/12
n. 8a/13, 14b/12, 17b/13, 18b/13, 18b/14, 20a/08, 20a/08, 29a/01, 29b/01, 36a/01, 39a/10	nidd <Ar. <i>a.</i> Eş, denk, benzer.
n.+(nêce ve nêçe) 2a/10	n.+i(1) 27b/01
n.+dür 16b/02, 16b/07, 17b/01, 20b/12, 28b/11, 30b/14	nifāk <Ar. <i>a.</i> Nifak.
n.+ki 35b/08	n. 45b/14
nêce kim <i>zf.</i> Nitekim.	nihāyet <Ar. <i>a.</i> Son, son derece.
n. 12a/07, 13b/08, 13b/10, 17a/03, 23b/05, 31a/11, 31b/14, 36b/11, 46a/07	n. 26a/10, 38a/07
nêceluk <i>a.</i> Nasıllık, keyfiyet.	n.+de 19a/10
n. 28b/12	n.+i(1) 35b/13, 36a/01
	n.+i+(nihāyet-i behcet) 35a/04
	n.+i+(nihāyet-i hūsn) 34b/14
	n.+i+(nihāyet-i iṭā'at) 34b/08
	n.+i+(nihāyet-i leṭāfet ü nezāket) 35b/08

n.+i+(nihāyet-i nizām ve istiḥkam) 11b/12	19b/10, 35a/14, 37b/14, 38b/13, 39a/14, 41a/09, 41a/13
n.+i+(nihāyet-i sa'y u ğayret) 3a/01	niye ki bağ. Çünkü. <Far. 'چرا که'
n.+i+(nihāyet-i şefkat) 33b/01	n. 29a/08
n.+leri 37a/13	nizām <Ar. a. Düzen.
ni'met <Ar. a. Nimet, rızık ve iyilik.	n. 11b/13, 39b/13
n. 8a/04	n.+(muḥālif-i nizām ve tertīb) 12a/01
n.+in 11b/05, 28a/06	n.+(nihāyet-i nizām ve istiḥkām) 11b/12
n.+ler 33b/14	n.+ı(1) 15b/14, 19a/09
nisbet <Ar. a. İlinti, bağıllık.	n.+ındın 23a/11
n. 24b/02, 35b/10	noḫşān <Ar. a. Noksan, eksiklik.
n.+(ètmek) 34a/10	n. 11a/06, 34a/06, 34a/12, 34b/07, 42a/13
n.+(vèrmek) 20a/08, 27a/05, 45a/07	n.+dur 23b/07
n.+i(1) 24b/02, 32a/09	n.+lardın 1b/03
n.+le 24b/13	n'ola Ne olur? <ne + ola.
n.+leri 22b/13	n. 19b/05, 24b/10
nişān <Far. a. Nişan, belirti, iz.	n'ola ki bağ. Ancak, fakat. <ne ola ki.
n. 32a/06	n. 19a/14
n. vèrmek Göstermek. 40a/12	Nūḥ k.a. Beş büyük peygamberden biri olan Hz. Nuh.
niye z.f. Niye, niçin, neden?	N.+(sefīne-yi Nūḥ) 45b/12
n. 14a/06, 16b/05	nūr <Ar. a. Nur, ışık.
n.+kim 3a/02, 4a/03, 8a/06, 10b/13, 11b/10, 13a/05, 15b/01,	n. 34a/13, 36b/02

- n.+dın 15a/03, 36a/02, 36a/13
- n.+dur 34a/10, 34a/11
- n.+el+(nūru'l-‘ābidin) 3b/04
- n.+ı(1) 9a/09, 9b/07
- n.+ı(1)ndın 4a/14
- n.+ı+(nūr-ı dīde) 3b/05
- n.+ı+(nūr-ı kāmīl) 34b/03
- n.+ı+(nūr-ı kudūm) 43a/14
- n.+ı+(nūr-ı muṭlaḳ) 24a/13
- n.+ı+(nūr-ı tamām) 34b/01
- n.+ına 4a/01, 4a/12, 36a/05
- n.+ındın 30a/03, 36a/12
- n.+ındındur 36a/12
- n.+īdür 15a/04, 34a/05
- n.+ı+(nūr-ı muṭlaḳ) 24a/13
- n.+lardın 41b/01
- n.+ul+(ḥazret-i nūru'l-evliyā) 36b/01
- n.+ül+(nūru'l-aşfiyā) 4b/14
- nūrānī** <Ar. ('nūr'a mensup) *sf.* Nurlu, aydın, ışıklı.
- n. 34b/14, 35a/13, 35a/14
- n.+(olmaḳ) 36b/03
- n.+raḳ 41a/05
- nūru'llāh** <Ar. *a.tam.* Allah'ın ışığı.
- n.+ul+(nūru'llāhu'l-lāmi') 3b/09
- nübüvvet** <Ar. *a.* Nebilik, peygamberlik.
- n. 42a/07
- n.+in 43b/01
- n.+inedür 43b/02
- nüfūs** <Ar. ('nefs'in çoḡulu) *a.* Nefisler. → **nefs.**
- n. 39a/14, 39b/12, 40b/05, 41a/07, 41a/08, 41b/07, 41b/08
- n.+(enīsü'n-nüfūs) 5b/06, 5b/14
- n.+dın 39a/02
- n.+ı+(nüfūs-ı cismānī-yi kavī) 39a/08
- nüfüz** <Ar. *a.* Nüfuz, sızma.
- n.+(étmek) 7a/07, 9a/10
- nüşha** <Ar. *a.* Nüşha.
- n.+sın 7b/07
- nüzül** <Ar. *a.* İnme.
- n. 24a/02, 42a/13
- n. buyurmaḳ** İndirmek. 42a/10
- n. etmek** İnme. 44a/01, 44a/05, 46a/13
- n.+ı(1) 44b/02

O

- o** 1. *sf.* O, uzakta bulunan nesne/kimse. ↔ **ol**.
- o. 7b/05, 23a/12, 37b/14, 41a/02
2. *zm.* Teklil 3. kişi.
- o. 19a/01, 22a/08
- o.+dur 22a/13
- o.+na 8b/01, 10b/14, 11a/07, 26a/01, 31b/06, 36b/12, 43a/02, 44b/05
- o.+nadur 2a/11
- o.+nda 2a/06, 14b/09, 24a/12, 26a/10, 33b/14, 36b/06
- o.+ndadur 37a/03
- o.+ndan 3a/11, 17b/06, 20b/14
- o.+ndın 1b/04, 1b/05, 2a/11, 3a/13, 3b/02, 3b/04, 3b/05, 3b/06, 3b/08, 4a/07, 4a/10, 5a/01, 7b/07, 7b/14, 15a/03, 21a/03, 21a/14, 21b/01, 23a/06, 24a/14, 24b/07, 24b/10, 25a/02, 26a/14, 27a/05, 27a/12, 28b/03, 29a/02, 31a/06, 34b/07, 38a/03, 38a/09, 38b/07, 41a/06, 41b/02, 41b/10, 41b/12, 42b/14, 43a/07, 43a/11, 44a/14, 43b/13, 44a/11, 45a/03, 45a/11, 45a/13, 45a/14
- o.+ndındur 9b/09, 20b/04, 21b/02
- o.+nı 1b/08, 5b/05, 7a/04, 8b/12, 26a/06, 44b/12
- o.+nınğ 1b/03, 1b/04, 1b/11, 2a/04, 3a/14, 3b/01, 3b/05, 3b/09, 4b/11, 5b/01, 6b/09, 8a/12, 8b/01, 8b/04, 8b/04, 9a/01, 9a/03, 9a/08, 9a/09, 9a/12, 9a/13, 9a/13, 9b/10, 10b/08, 11a/08, 17a/14, 22a/14, 22b/03, 26b/09, 27a/01, 27a/04, 27b/01, 31b/05, 34a/07, 34a/08, 34a/12, 38a/01, 38a/01, 38a/06, 40b/04, 42a/11, 42b/11, 43a/01, 43a/08, 43b/03, 44b/08
- o.+nınğ+(onınğ+çün) 9a/12, 34b/08
- o.+nınğla 8a/01, 15a/09
- o.+nınğladur 21b/03
- o.+nınğlan 9a/12, 9b/01, 10a/12
- o biri** *sf.* Öbür, öteki. ↔ **ol bir**.
- o.+ninğ 22b/13
- od** *a.* Od, ateş. <ET. 'ot'.
- o. 10b/03, 10b/07, 21b/04, 22b/02
- o.+a 10b/08
- o.+dın 7b/09
- o.+ınğ 10b/07
- oğul** *a.* Oğul.
- o. 13a/09
- o.+ı(1) 3a/14, 3b/02, 3b/03, 3b/05, 3b/06, 3b/08, 3b/09

	o.+ınınđ 4a/13, 4b/04	15b/04, 15b/05, 15b/06, 15b/09, 15b/12, 16a/02, 16a/04, 16a/06, 16a/08, 16a/13, 16a/14, 16b/01, 16b/05, 16b/13, 16b/13, 17a/05, 17a/12, 17b/04, 17b/06, 17b/09, 17b/09, 17b/11, 18a/05, 18a/05, 18a/06, 18a/07, 18b/08, 18b/09, 19a/06, 19a/12, 19b/01, 19b/03, 19b/04, 19b/05, 19b/06, 19b/11, 19b/13, 19b/13, 20a/03, 20a/08, 20b/01, 20b/01, 20b/02, 20b/03, 20b/07, 20b/10, 20b/11, 20b/14, 21a/01, 21a/01, 21a/04, 21a/04, 21a/11, 21a/11, 21a/12, 22a/04, 22a/05, 22a/06, 22a/09, 22a/12, 22a/13, 22b/01, 22b/07, 22b/13, 23b/02, 23b/13, 24a/02, 24a/06, 24a/10, 24b/01, 24b/02, 24b/03, 24b/03, 24b/04, 24b/04, 24b/09, 24b/10, 24b/11, 25a/03, 25a/12, 25b/10, 25b/11, 25b/12, 26a/01, 26a/07, 26a/07, 26a/12, 26b/02, 26b/02, 26b/03, 26b/11, 26b/12, 26b/12, 26b/12, 27a/02, 27a/05, 27a/06, 27a/07, 27a/08, 27a/10, 27a/13, 27b/06, 27b/07, 27b/09, 27b/11, 27b/13, 28a/06, 28a/09, 28a/09, 28a/10, 28a/11, 28b/02, 28b/04, 28b/04, 28b/05, 28b/12, 29a/11, 29a/12, 29a/12, 29a/13, 29b/02, 29b/11, 29b/14, 30a/02, 30a/03, 30a/05, 30a/07, 30a/08, 30a/10, 31a/02, 31a/02, 31a/02, 31a/03, 31a/03, 31a/04, 31a/05, 31a/05, 31a/05, 31a/06, 31a/07, 31a/10, 31a/10, 31a/11, 31a/11, 31b/03, 31b/04, 31b/05, 31b/06,
okşamaklık	<i>a.</i> Benzerlik.	
	o. 15b/13	
okşayış	<i>a.</i> Benzeyiş, benzerlik.	
	o. 2a/03, 19b/01	
	o.+ı 16b/02	
	o.+ı(1) 16a/01, 17b/08, 28a/12	
ol	1. <i>sf.</i> O. ↔ o.	
	o. 1b/01, 1b/07, 1b/10, 2a/14, 2b/04, 2b/09, 2b/12, 2b/12, 3a/08, 3a/09, 3a/10, 3a/11, 3a/13, 3a/14, 3b/01, 3b/02, 3b/03, 3b/04, 3b/06, 3b/07, 3b/07, 3b/11, 3b/12, 4a/02, 4a/14, 4a/14, 4b/12, 4b/14, 5a/05, 5a/11, 5a/12, 5a/12, 5a/14, 5b/02, 5b/03, 5b/05, 5b/05, 5b/06, 5b/07, 5b/09, 5b/10, 5b/11, 5b/13, 5b/14, 6a/01, 6a/08, 6a/09, 6a/10, 6a/10, 6b/07, 7a/06, 7b/01, 7b/04, 7b/05, 7b/08, 7b/12, 8a/13, 8b/07, 8b/11, 8b/13, 9a/02, 9b/04, 9b/05, 9b/06, 9b/10, 10b/04, 10b/06, 10b/13, 11a/03, 11a/07, 11a/11, 11b/04, 11b/05, 11b/07, 11b/08, 11b/09, 11b/10, 12a/06, 12a/14, 12b/01, 12b/02, 12b/02, 12b/08, 12b/09, 12b/12, 13a/02, 13a/10, 13a/10, 13b/07, 13b/09, 13b/14, 13b/14, 14a/05, 14a/09, 14a/10, 14a/10, 14a/11, 14a/12, 14a/12, 14a/14, 14a/14, 14b/01, 15a/03, 15b/03, 15b/04,	

31b/07, 31b/07, 31b/07, 31b/09,
31b/10, 31b/10, 31b/10, 31b/11,
31b/11, 31b/12, 31b/13, 31b/13,
31b/14, 32a/01, 32a/02, 32a/02,
32a/03, 32a/03, 32a/04, 32a/05,
32a/05, 32a/06, 32a/07, 32a/09,
32a/12, 32a/13, 32b/01, 32b/02,
32b/10, 32b/11, 32b/11, 32b/11,
32b/12, 32b/13, 32b/13, 33a/13,
33a/13, 33a/14, 33b/03, 33b/03,
33b/04, 33b/06, 33b/08, 33b/09,
33b/10, 33b/11, 33b/13, 33b/14,
34a/04, 34a/05, 34a/08, 34a/09,
34a/13, 34a/13, 34b/01, 34b/02,
34b/03, 34b/06, 34b/07, 34b/09,
34b/13, 34b/13, 34b/14, 35a/04,
35a/05, 35a/07, 35a/07, 35a/11,
35a/12, 35a/14, 35a/14, 35b/01,
35b/02, 35b/04, 35b/06, 35b/09,
35b/10, 35b/11, 35b/13, 36a/01,
36a/04, 36a/09, 36a/10, 36a/11,
36a/12, 36a/13, 36a/13, 36b/02,
36b/03, 36b/05, 36b/05, 36b/08,
36b/08, 36b/09, 36b/09, 36b/10,
36b/13, 37a/05, 37a/08, 37a/09,
37a/09, 37a/12, 37a/14, 37b/04,
37b/04, 37b/06, 38a/01, 38a/06,
38a/07, 38a/08, 38a/10, 38b/07,
38b/13, 39a/01, 39a/04, 39a/05,
39a/06, 39a/08, 39b/02, 39b/05,
39b/06, 39b/10, 40a/02, 40a/04,
40a/05, 40a/11, 40a/12, 40b/01,
40b/08, 40b/12, 41a/01, 41a/05,
41a/05, 41a/07, 41a/12, 41b/04,
41b/05, 41b/05, 42a/09, 42a/11,
42a/13, 42a/14, 42b/01, 42b/01,
42b/04, 42b/06, 42b/09, 42b/11,

42b/13, 43a/02, 43a/03, 43a/04,
43a/08, 43a/09, 43b/02, 43b/03,
43b/10, 43b/11, 43b/14, 43b/14,
44a/02, 44a/04, 44a/04, 44a/05,
44a/08, 44a/08, 44a/13, 44b/02,
44b/07, 44b/07, 44b/09, 44b/12,
45a/04, 45a/10, 45a/11, 45b/02,
45b/04, 46a/04, 46a/06, 46a/07,
46a/08, 46a/09, 46a/11, 46a/12,
46a/14, 46a/14, 46b/02, 46b/05,
46b/06, 46b/07

ol 2. *zm.* O (3. teklik kişi zamiri).

o. 4a/12, 7b/14, 9a/06, 10b/01,
10b/09, 33b/02, 37b/13

o.+dur 2a/11, 4a/08, 5a/09, 6a/07,
7a/05, 8a/02, 8a/02, 9a/14,
10a/13, 10b/04, 10b/09, 11a/08,
11a/13, 11a/14, 18a/04, 18a/04,
21b/13, 23b/04

ol bir *sf.* Öbür, öteki. ↔ **o biri.**

o. 36b/06, 41a/14

o.+ine 22b/05

ol biri *sf.* Öbür, öteki. ↔ **o biri**

o.+ning 41b/06

ol- *f.* Olmaq.

o.-a 2a/07, 4a/12, 7a/01, 7a/08,
7a/09, 7a/10, 8a/10, 8b/11,
10b/06, 10b/06, 10b/07, 10b/08,
10b/09, 10b/10, 11a/04, 11a/05,
11a/06, 11a/08, 11b/12, 12a/03,
12b/07, 12b/11, 13a/07, 13a/08,
13a/08, 13a/12, 13b/01, 13b/03,

13b/05, 13b/08, 13b/09, 14b/09,
14b/12, 15b/08, 15b/09, 16a/07,
16a/07, 16a/07, 16b/06, 16b/14,
17a/02, 17a/05, 17a/12, 17a/14,
17b/01, 17b/07, 19a/01, 19a/02,
19b/01, 19b/06, 19b/09, 20a/05,
20a/06, 20a/06, 21a/02, 21a/03,
21b/10, 22a/05, 22a/07, 22a/08,
22a/08, 23a/06, 23a/09, 23a/10,
23a/12, 23a/12, 23b/02, 23b/06,
23b/09, 23b/10, 24a/13, 24b/03,
24b/10, 25a/03, 25b/14, 25b/14,
26b/06, 26b/10, 27a/12, 27b/14,
28a/05, 28a/11, 28a/11, 28b/07,
28b/08, 29b/06, 31a/03, 31a/05,
31a/05, 31b/09, 31b/11, 31b/11,
31b/14, 32a/01, 32b/08, 34a/10,
34b/13, 36a/02, 36a/11, 38a/01,
38a/09, 38b/13, 41a/06, 42b/04,
42b/09, 42b/12, 42b/14, 42b/14,
43a/01, 43a/06, 43a/08, 43a/11,
43a/12, 46b/01

o.-a+(arı ve müberrā) 43a/11

o.-a+(ber-ṭaraf) 14a/08

o.-a+(cāyız) 19b/11

o.-a+(cem‘ ve bir) 14a/03

o.-a+(ḥall) 2a/07

o.-a+(ḥāşıl) 6a/13

o.-a+(iḥtiyāc) 4a/08

o.-a+(kāyim) 43a/08

o.-a+(la‘neti) 2b/04

o.-a+(maḥşur u muḥāṭ) 2a/08

o.-a+(mecbūr) 21a/02

o.-a+(mecvūd) 24b/03

o.-a+(mevşūf) 42b/10

o.-a+(muḥāṭ) 17b/06

o.-a+(muḥtāc) 2a/08, 2a/09,
12a/03, 22a/11, 35b/08

o.-a+(mümkin) 27a/14

o.-a+(münāsib) 11a/02

o.-a+(müstecāb) 43a/01

o.-a+(mütevceh) 8b/06

o.-a+(müvaşşal) 11a/11

o.-a+(şādir ve mecvūd) 34b/01

o.-a+(şādir) 24b/11, 31a/10

o.-a+(sebeb) 43a/04

o.-a+(şebīh) 43a/10

o.-a+(ṭālib) 44b/09

o.-a+(terkīb) 22a/07

o.-a+(vāki‘) 43a/09

o.-a+(vāşıṭa) 42b/03

o.-a+(zāhir) 11b/01

o.-abilmez+(mecvūd) 18a/06

o.-abilmezler+(şādir) 25a/04

o.-abilür 11a/13, 29a/02

o.-abilür+(mecvūd) 37b/14

- o.-acağdur 7b/01, 8b/08, 13a/13,
37b/14
- o.-ağ 25b/10
- o.-ağ+(nā-çār) 31b/12
- o.-alar 12a/07, 23b/12, 30a/01,
30a/02, 36a/07, 43b/11
- o.-alar+(behremend) 9b/05
- o.-alar+(ber-ğarār) 9b/03
- o.-alar+(mecvūd) 24a/12
- o.-alar+(muğāyir) 26b/13
- o.-alar+(muhtāc) 22b/08
- o.-alar+(muṭī' ve münkād)
43a/02
- o.-alar+(müsteffiz ve berğurdār)
6a/10
- o.-alar+(müvaşşal) 8b/08
- o.-alar+(rāzī) 6a/12
- o.-alar+(şādir ve mecvūd) 24b/14
- o.-alar+(ser-efrāz ve mesrūr)
33b/05
- o.-alar+(zarūr) 18a/12
- o.-amaz 24b/08
- o.-anda 28b/04
- o.-ar 8b/04, 13a/03, 22b/14
- o.-ar+(mecvūd) 22b/05
- o.-ar+(şādir) 24b/10
- o.-ar+(zāyil) 22b/05
- o.-asız 7b/06,
- o.-asız (mültezz) 33b/11
- o.-asız+(müntazam) 28a/03
- o.-asız+(müstā'id) 4a/02
- o.-aydı 37a/02
- o.-dı 23a/10, 32a/06, 45a/11,
45a/11
- o.-dı+(bā'is) 45a/09
- o.-dı+(beyān) 38a/10
- o.-dı+(lāzım) 22a/10
- o.-dı+(ma'lūm) 23b/14, 25a/05,
30a/05
- o.-dı+(mezğūr) 28a/01
- o.-dı+(nāzil) 44a/06
- o.-dı+(nūrānī ve mütecellī)
36b/03
- o.-dı+(şābit) 23b/03, 43a/12
- o.-dı+(şādir ve mecvūd) 41a/12
- o.-dı+(vaşf) 33b/13
- o.-dı+(zāhir) 7a/09, 17a/04,
18a/13, 22a/09, 23b/13, 24a/05,
24b/05, 43a/06
- o.-dı+(zāhir) 11b/07, 12a/13,
13b/12
- o.-dı+(zāhir ve mecvūd) 41a/14

o.-dılar 44b/06	o.-maya+(muhtâc) 22a/04
o.-dılar+(hâlîfe) 44b/12	o.-maya+(mümkün ve muhtâc) 24a/11
o.-dılar+(mecnûd) 33b/01	o.-maya+(nağz) 32b/12
o.-dılar+(müheyyâ) 43b/13	o.-maya+(revâ) 16b/05
o.-dılar+(müteveccih) 5a/06	o.-maya+(yolu) 15b/12
o.-dılar+(râci‘) 44b/11	o.-maya+(zâhir) 42b/13
o.-dılar+(şâdir ve mecnûd) 41a/09, 41b/02	o.-mayacağdur 13a/13
o.-duķı+(muhtâc) 16a/14	o.-mayacağsız 28a/05
o.-duķı+(muṭî‘) 34b/10	o.-mayalar 8a/13, 40b/08
o.-madı+(zâhir) 32a/07	o.-mayanda 9a/02
o.-madın 40a/09, 40a/10, 41a/09	o.-mayaydı 40b/06
o.-maduķı+(muhtâc ve mümkün) 16b/01	o.-mayubdur+(bellü ve zâhir) 11b/02
o.-mağdadur 14a/03	o.-maz 4a/04, 9a/03, 13a/03, 17a/10, 17a/14, 26a/05, 26a/09, 31b/07, 39b/13
o.-mamış+(dâhil) 10b/09	o.-maz+(‘âciz) 26a/02
o.-masa 39b/13	o.-maz+(bâ‘iş) 11a/02
o.-maya 8a/07, 12a/01, 13b/02, 13b/07, 13b/07, 14a/04, 14b/12, 18b/07, 21a/02, 21a/08, 21a/08, 21a/08, 21b/03, 21b/04, 21b/10, 22a/03, 22a/08, 23b/06, 23b/10, 24b/14, 25b/10, 29a/01, 29a/09, 29a/09, 29b/13, 31b/08, 31b/13, 36a/01, 36b/05	o.-maz+(ber-ṭaraf) 26a/04
o.-maya+(dağlı) 13b/03	o.-maz+(eksük) 35b/05, 35b/11
o.-maya+(manzûr) 31a/03	o.-maz+(ğalk) 41a/10
	o.-maz+(ğaşıl) 10b/13, 32a/07, 35b/11
	o.-maz+(köhne ve nâ-tevân) 26a/03

o.-maz+(mağlûb) 26a/03	o.-ub 4a/06, 6b/05, 33b/07
o.-maz+(mecvûd) 21b/10	o.-ub+(artuğ) 30a/13
o.-maz+(muhiṭ) 18b/03	o.-ub+(behrever) 33b/04
o.-maz+(muhtâc) 26a/05	o.-ub+(dâhil) 10b/10, 42b/07
o.-maz+(müteğayyir) 1b/08	o.-ub+(def´) 6a/13
o.-maz+(şâdir) 24b/05	o.-ub+(hâli) 6a/09
o.-maz+(şâdir ve mecvûd) 40a/10	o.-ub+(irşâd) 5b/03
o.-maz+(vâki´) 26a/07	o.-ub+(maḥfûz) 3a/01
o.-maz+(zâhir) 38b/10	o.-ub+(musallaṭ) 7a/07
o.-maz+(zâyil) 8a/14	o.-ub+(münevver) 36b/03
o.-maz+(zelîl) 26a/05	o.-ub+(müstefîz) 42b/05
o.-mazdı+(mecvûd) 40b/06	o.-ub+(müşerref) 6b/11
o.-mazlar+(mecvûd) 37a/14	o.-ub+(mütemekkin) 42b/08
o.-mazlar+(müte´allik) 38b/02	o.-ub+(mütevaşşıl) 2b/14
o.-mazlar+(müteveccih) 38b/02	o.-ub+(râci´) 18a/10, 20b/09, 30a/04
o.-mazlar+(müteveccih ve meşgûl) 38b/01	o.-ub+(râzi) 6a/14
o.-mazlar+(nazil ve said) 36b/10	o.-ub+(ümîdvâr) 6a/12
o.-mazlar+(râzi) 6b/02	o.-ubdullar+(zâhir) 3a/02
o.-mazlar+(râzi ve kıyil olmak) 6a/07	o.-ubdur+(işâret) 37b/03
o.-miş 4a/12, 17a/14	o.-ubdur+(mecvûd ve zâhir) 12a/03
o.-miş+(yavuk) 10b/06	o.-ubdur+(şâdir ve zâhir) 27a/06
o.-mişdur 7b/14	o.-ubdur+(vâki´) 25a/11
o.-mişdurlar 6b/13	o.-ubdur+(zâhir ve bellü) 43a/13

- o.-ubdurlar 6b/05
- o.-ubsız 7b/04
- o.-ullar 9a/13
- o.-ullar+(ma‘düm) 18a/10
- o.-undı+(zıkr) 21b/11
- o.-unğuz 7b/14
- o.-unğuz+(āgāh) 3a/05, 6a/06,
11b/01, 42a/07
- o.-unğuz+(müstā‘id) 28a/06
- o.-unğuz+(müteveccih) 9a/03
- o.-unğuz+(yırak ve bīzār) 7b/08
- o.-ur 7b/03, 8b/05, 8b/06, 8b/09,
8b/11, 9a/09, 9a/11, 9a/13,
12b/03, 13a/12, 13b/10, 14a/05,
14a/08, 14a/12, 18b/14, 26a/09,
28b/02, 32b/02, 36a/01, 40a/03,
40b/03, 40b/11, 45a/11
- o.-ur+(bā‘iṣ) 11a/01
- o.-ur+(bāṭıl) 22a/11
- o.-ur+(ber-ṭaraf) 39b/14
- o.-ur+(ḥaṣıl) 9a/12
- o.-ur+(lāzım) 13a/07
- o.-ur+(mecvūd) 22b/07, 23b/09
- o.-ur+(mümeṣṣel) 40b/04
- o.-ur+(mümkin) 14b/07
- o.-ur+(mümtāz) 9a/02
- o.-ur+(mün‘akis) 36b/06
- o.-ur+(münevver) 15a/03
- o.-ur+(münḳalib ve mütebeddil)
22b/05
- o.-ur+(mütecellī) 36b/02
- o.-ur+(ṣādir) 21a/03
- o.-ur+(vāki‘) 8b/02
- o.-ur+(zāhir) 22b/02, 23a/11,
36b/07, 41b/10
- o.-ur+(zāhir ve mecvūd) 41a/01
- o.-ur+(zāyil) 22b/06
- o.-urdu 12a/01, 36b/05
- o.-urdu+(lāzım) 12a/05
- o.-urlar 30a/04, 40b/12
- o.-urlar+(fāyiz) 41a/08
- o.-urlar+(ma‘düm) 20b/09
- o.-urlar+(mecvūd) 14b/14,
15a/10, 21b/08, 24b/01
- o.-urlar+(mecvūd ve mümeṣṣil)
40a/10
- o.-uruz+(irāde) 28b/03
- o.-uruz+(müteveccih) 23b/05
- olmak** Olmak.
- o. 9a/14, 19b/08
- o.+(ḥaṣıl olmak) 13b/05
- o.+(muḥāṭ) 40b/07

o.+(mücerred) 18b/02	o. 35b/14
o.+(müşerref) 33b/08	o.+(on iki) 45b/01
o.+(yırak) 6b/08	o.+(on bir) 4a/13, 4b/04
o.+da 22b/06, 24b/12	onğa Ona (o zamirinin yönelme hali).
o.+dın 21a/13	9a/04, 10a/13, 20a/11, 26a/08,
o.+ı(2) 13b/12, 13b/12	38b/08
olmamak Olmak fiilinin olumsuzu.	Oniki İmām <i>öz.a.</i> İmāmī Şiilik'te Hz. Ali
o. 16a/09, 16a/13, 16a/14,	ve onun evladından oluşan ve Hz.
16b/05, 16b/14, 18b/11, 28b/08,	Peygamber'in doğrudan ardılları
28b/08	sayılan 12 imam.
o.+ı(1) 18b/10	o. 7a/10
o.+(maḥşūr ve muḥāṭ) 18b/04	onlar → onğlar .
olun- <i>f.</i> Olunmak.	o. 24a/14
o.-a+(yāft olunmak) 15b/07	o.+dın 30a/08
o.-dı+(beyān) 40a/04	onğlar <i>zm.</i> Onlar (3. çokluk şahıs
o.-dı+(vaşf) 42b/08	zamiri).
o.-dı+(zıkr) 40a/07	o. 8a/09, 8a/12, 8b/07, 8b/09,
o.-maz+(şek) 28b/01	11b/12, 25a/03, 25a/13, 35b/09,
o.-maz+(vaşf) 26b/11	36b/09, 36b/11, 42b/03
o.-ubdur 31a/04	o.+a 6a/09, 13b/09, 21a/10,
o.-ubdur+(va'de) 33b/14	23a/05, 23b/08, 38b/02, 40b/13,
o.-ubdur+(zabṭ) 2b/11	42a/05, 42a/14, 42a/14, 45a/06
o.-ur+(beyān) 2b/13	o.+adur 38b/09
o.-ur+(tevehhüm) 17a/12	o.+dın 4b/01, 25a/07, 35b/11,
on <i>a.</i> On (10).	39a/06, 40a/05, 40b/10, 41b/05
	o.+durlar 39b/12, 45b/02, 45b/05,
	45b/07, 45b/08
	o.+ı 12a/06

o.+ı(2) 38b/05, 42a/05

o.+ın 9b/02

o.+ınğ 2b/04, 3b/11, 26b/14,
29a/04, 40b/14

o.+unğ 35a/11, 38b/03, 41a/01,
41b/09, 45b/03, 45b/11, 45b/12,
45b/14, 45b/14, 46a/02

ora *zf.* Ora, o yer.

o.+ya 9b/06

otur- *f.* Oturmak.

o.-ub 7a/12

Ö

öl- *f.* Ölmek.

ö.-ürler 21b/03

öldür- *f.* Öldürmek.

ö.-en 20b/02

ö.-ür 26a/02

öli *sf.* Ölü. ↔ **ölü.**

ö.+dürler 14b/05

ölmak → **ölmek.**

ö. 26a/01, 30b/01

ölmek Ölmek. ↔ **ölmak.**

ö. 20a/10

ölü *sf.* Ölü. ↔ **öli.**

ö. 30a/06, 35a/08

ö.+dür 35a/07

öz *zm.* Kendi.

ö. 1b/02, 2b/07, 5b/04, 7a/06,
8b/10, 11b/02, 11b/04, 13a/06,

15b/01, 15b/04, 15b/06, 17a/03,
18a/10, 18b/14, 18b/14, 19a/05,
19a/05, 19a/07, 20b/09, 22b/07,
23a/04, 23a/04, 24a/07, 27b/04,
29a/02, 29b/09, 29b/10, 29b/10,
29b/13, 30a/02, 30a/04, 30a/06,
33b/03, 34b/11, 38b/06, 39b/09,
40b/02, 40b/13, 41b/10, 42a/08,
42a/11, 42a/12, 42a/13, 42b/02,
42b/06, 42b/07, 44a/10, 44b/11,
44b/12, 45a/04, 46a/09

ö.+i 14b/11

ö.+i(1) 4a/05, 8b/04, 29a/03

ö.+in 4a/07, 4a/11

ö.+inde 10b/06

ö.+indin 41b/04

ö.+ini 4a/13, 12b/04

ö.+leri 21b/14, 22b/03

ö.+lerin 6a/14, 6b/01, 36a/06,
44b/14

ö.+lerindin 6b/01, 12a/13, 15b/01, 29b/13, 44b/08	26b/10, 28b/04, 30a/01, 31a/03, 31a/05, 32a/07, 32b/07, 33a/13, 33b/14, 34a/06, 34b/01, 34b/06, 35a/09, 38b/01, 38b/01, 39b/05, 40a/06, 41a/14, 41b/02, 41b/07, 41b/10, 41b/11, 45a/03, 46a/07
ö.+lerinin 23a/01	
ö.+lerin 6b/09	
ö.+lerin 30b/01	
ö.+ümüzün 17b/13	ö.+din 12a/14, 12b/07, 13b/05, 21a/02, 22a/08, 23a/07
ö.+ümüze 19a/02	ö.+dindür 23a/04
özge <i>zf.</i> Başka.	ö.+dür 25b/07, 31a/09
ö. 1b/05, 1b/11, 8a/08, 8b/01, 8b/03, 10b/14, 11a/01, 11b/03, 12a/14, 12b/07, 12b/14, 12b/14, 13a/01, 14a/04, 14b/06, 15b/03, 16b/03, 17a/05, 20a/05, 22a/12, 22b/07, 22b/14, 23a/06, 23a/08, 23a/10, 24b/03, 25a/03, 25b/04,	ö.+si 23a/05
	ö.+sidür 14a/09
	ö.+sindin 13b/05
	ö.+ye 4a/05, 14a/10, 23b/02, 24a/12, 32a/04, 32a/05

P

pād-zehr <Far. <i>a.</i> Panzehir.	p. 6b/14
p.+din 9a/01	
pay <i>a.</i> Pay, hisse.	perverdgār <Far. (besleyen) <i>a.</i> Tanrı'nın bir sıfatı.
p.+in 33b/10	p.+i+(perverdgār-ı 'âlem) 9a/11
penâh <Far. <i>a.</i> Sığınacak.	pes <Far. <i>bağ.</i> Demek ki, o zaman, öyleyse.
p.+ına 9a/07	p. 7a/09, 8a/14, 8b/10, 8b/11, 9a/03, 9b/01, 11a/02, 11b/03, 11b/10, 12a/01, 12a/03, 12a/04, 12a/05, 12b/01, 12b/02, 12b/06, 13a/11, 13b/05, 13b/06, 13b/06, 13b/07, 13b/07, 13b/07, 14a/03, 14a/04, 14a/10, 15a/03, 15b/03,
perestiş <Far. <i>a.</i> Tapınma, 'ibâdet.	
p. 2a/11	
perhîz <Far. <i>sf.</i> Sakınma, çekinme (yiyeceklerden).	

15b/03, 15b/04, 15b/06, 16b/03,
16b/06, 16b/10, 17a/04, 18a/11,
18b/07, 19a/06, 19b/05, 19b/14,
20a/07, 21b/10, 22a/03, 22a/08,
22a/11, 22b/05, 22b/05, 22b/09,
23a/04, 23a/07, 23a/09, 23a/10,
23b/03, 23b/09, 23b/12, 23b/13,
24a/01, 24a/11, 24a/13, 24b/05,
24b/06, 24b/13, 25a/05, 25b/05,
27a/09, 27a/10, 27a/11, 27a/12,
27a/14, 28a/05, 28b/05, 28b/13,
29b/06, 29b/07, 29b/08, 29b/11,
29b/12, 29b/14, 30a/02, 30a/05,
30a/08, 30a/12, 31b/07, 31b/08,
32a/05, 33b/05, 33b/07, 34a/04,
34b/02, 34b/08, 35a/03, 36a/04,
36a/13, 37a/02, 37a/05, 38a/01,
40b/11, 40b/12, 40b/14, 41a/14,
41b/13, 42a/04, 42a/10, 42b/04,
42b/09, 45a/12

peygamber <Far. *a.* Peygamber (genelde:
Hz. Muhammed).

p. 42a/06, 42b/09, 43a/06,
43a/06, 43a/08, 43a/09, 44b/10

p.+e 43a/07, 43a/10

p.+inġ 43a/07

pıçakçı *a.* Bıçakçı.

p. 31a/12

pîr <Far. *a.* Tarikatın kurucusu ve
önde geleni.

p. 6a/06

p.+i(1) 5a/09

pişvāluk <Far-Tür. *a.* Önderlik.

p. 7a/04

pür-m'anā <Far-Ar. *sf.* Anlam dolu.

p.+dur 28b/01

R

rab(b) <Ar. *a.* Rab.

r.+i+(hazret-i rabb-i celîl) 35a/10

rabbānī <Ar. ('rabb'e mensup) *sf.*
Tanrısal, Rab'la ilişkili.

r.+(‘arif-i rabbānī) 36a/07

r.+(ma‘arif-i rabbānī) 9a/08,
43b/01

r.+dür+(iqtizā’-i hikmet-i bālīga-
yı rabbānī) 36b/04

rabbānīyye <Ar. ('rabbānī'nin dişili) →
rabbānī.

r.+(maḥrem-i esrārü'r-
rabbānīyye) 6a/03

r.+(mehbiṭu'l-ilhāmātü'r-
rabbānīyye) 5a/08

rabbü'l-‘âlemîn <Ar. <i>a.tam.</i> Dünyaların sahibi.	r.+(étmek) 6b/01
r.+(hâzret-i rabbü'l-‘âlemîn) 8a/03	r.+(olmak) 6a/07, 6a/12, 6a/14, 6b/02
râci‘ <Ar. <i>sf.</i> Geri dönen; ilintili.	recīm <Ar. <i>sf.</i> Taşlanası, lanetlenmiş.
r.+(olmak) 18a/10, 20b/09, 30a/04, 44b/11	r.+(şeytân-ı recīm) 9a/08
râğıb <Ar. <i>sf.</i> Rağbetli, meraklı.	red(d) <Ar. <i>a.</i> Reddetme.
r. 44b/05, 44b/05, 44b/07, 44b/08	r.+(èylemek) 14b/08
rahmân <Ar. <i>sf.</i> Rahmet eden.	ref‘ <Ar. <i>a.</i> Giderme.
r.+(hâlîfetü’r-rahmân) 3b/10	r.+(èylemek) 43a/09
rahmāniyye <Ar. (‘rahmân’a mensup, dişil) <i>sf.</i> Rahmet edene ait.	r.+(étmek) 15a/14, 17b/13, 37b/08, 45b/08
r.+(mezâhir-i füyuzât-ı rahmāniyye) 27b/10	r.+inde 28b/07
rahmet <Ar. <i>a.</i> Merhamet, şefkat, acıma.	reng <Far. <i>a.</i> Renk.
r. 40b/13	r. 13b/08
r.+i(1) 2b/04	r.+i 8b/06
r.+idür 8b/12, 9a/05	restgār <Far. <i>sf.</i> Kurtulmuş.
r.+indin 43b/13	r.+dur 45b/13
r.+ine 6a/12	Resūlu’llāh <Ar. (Allah’ın elçisi) <i>öz.a.</i> Hz. Muhammed.
r.+lerdin 8a/03	R. 43b/13
r.+ün+(rahmetü’n-li’l-‘âlemîn) 2b/03	R.+dın 44b/14
rāzī <Ar. <i>sf.</i> Razı, memnun.	revā <Far. <i>a.</i> Yakışır, uygun, yerinde.
r. 6b/01	r. 11b/09, 19b/04, 19b/07, 19b/08, 20a/03, 20a/04, 24a/02, 25b/13, 26a/01, 26b/03, 26b/03, 27a/08, 31b/04

- r.+(bilmek) 6a/08
- r.+(olmak) 16b/05
- revān** <Far. *sf.* Akar, akıcı.
r.+dur 35b/02
- revīye** <Ar. *a.* İşlerde düşünme, yapılaş tarzı.
r.+i+(revīye-i hareket) 40b/02
- reyb** <Ar. *a.* Kuşku, şüphe.
r. 7a/02, 34b/03
- rezīle** <Ar. ('rezīl'in dişili) *sf.* Alçak, âdi, soysuz.
r.+(cemā'at-i rezīle) 14b/01
r.+din+(ahlāk-ı rezīle) 6b/09
- Rezzāk** <Ar. (*sf.* Rızık veren) *öz.a.* Tanrı'nın adlarından.
r. 32b/07
- rızā** <Ar. *a.* Rız olma, isteklilik.
r.+sındın 44b/10
r.+sıylan 21a/03
- rızık** <Ar. 'رزق' <Peh. 'rōçīk' (Far. 'rūzī') *a.* Rızık, günlük azık.
r.+lar 20b/01
- rics** <Ar. *a.* Pislik, murdarlık.
r. 45b/09
- risāle** <Ar. *a.* Risale, kitapçık, tez.
r.+de 38a/09, 38a/10
- risālet** <Ar. *a.* Elçilik, peygamberlik.
r. 4a/01, 43b/13
r.+(kurretü'l-'ayn-ı edvār-ı risālet)
r. 2b/02
- riyāset** <Ar. *a.* Reislik, başkanlık.
r. 7a/04
- riyāzāt** <Ar. ('riyāzet'in çoğulu) → **riyāzet.**
r. 10b/05, 10b/12
- riyāzet** <Ar. *a.* Riyazet, nefsin isteklerini kırma amaçlı eziyet. ↔ **riyāzāt.**
r. 11a/01, 11a/02
r.+i(1) 11a/09, 11a/10
r.+i+(riyāzet-i haşş-ı her maṭlab) 11a/02
- rūh** <Ar. *a.* Ruh, tin.
r. 2a/08, 8a/08, 18b/06, 18b/07, 39a/12, 40b/01
r.+a 39a/01
r.+dur 18b/06
r.+ı(1)dur 18b/07, 18b/08
r.+ıdurlar 40b/08
r.+inġ 18b/07
r.+lar 40b/10
r.+lardın 41b/01

r.+ları 24a/09, 40a/02	r. 14a/02, 14a/04, 14a/05, 21b/10, 21b/10, 23b/04
rūḥānī <Ar. ('rūḥ'a mensup) <i>sf.</i> Ruhla ilgili, ruhsal.	r.+ı(2) 13b/14, 23b/01
r. 20a/14	rücū' <Ar. <i>a.</i> Geri dönme, dönüş.
r.+(emrāz-ı rūḥānī) 6a/14	r.+ı(1) 2a/11, 20b/03, 42b/01
r.+(ğıda-yı rūḥānī) 20b/10	rūkn <Ar. <i>a.</i> Direk, temel.
r.+(kuvve-i rūḥānī) 20b/04	r.+ül+(ḥazret-i rüknü'l-muḥakkıḳīn) 5a/03
r.+dür+(kuvvet-i rūḥānī) 20b/10	r.+ül+(rüknü'l-aşfiyā) 5b/01
r.+ler 34b/13, 35a/11	rümüz <Ar. ('remz'in çoğulu) <i>a.</i> Sırlar.
rūḥāniyān <Ar. <i>sf.</i> 'Rūḥānī' olanlar.	r.+(ḥāzinü'r-rümüz) 5b/14
r.+dur 25a/04	r.+(ma'denü'r-rümüz) 5a/14
rūḥāniyyīn <Ar. ('rūḥānī'nin çoğulu). → rūḥānī.	r.+(tercümānū'r-rümüz) 5b/11
r.+dürler 24a/14	rü'yet <Ar. <i>a.</i> Görme.
rūzgār <Far. <i>a.</i> Zaman, devir, felek.	r. 40b/06

S, Ş, Ş

sābıḳīn <Ar. ('sābıḳ'ın çoğulu: daha önce olanlar) <i>a.</i> [İmamiye literatüründe] Hz. Ali'ye müracaat edenlere verilen lakap.	ş. olmak İsbat olmak. 23a/10, 23b/03, 43a/12
s. 9a/14	ş.+dür 23a/01
şābit <Ar. <i>sf.</i> Yerinde duran ve hareket etmeyen.	ş.+dür+(yaḳīn-i şābit) 7a/01
ş. 33a/11	ş.+īdür 1b/09, 20a/09, 26a/04
ş. etmek İsbat etmek. 43b/02	ş.+leri 18a/09
	şābi'tāt <Ar. ('şābite'nin çoğulu) <i>sf.</i> Değişmez, durağan olanlar.
	ş. 18a/12

- şādık** <Ar. *sf.* Sadık, sadakatlı, dürüst.
s. 40a/14
- şādir** <Ar. *sf.* Çıkan.
ş. olmak Çıkmak. 21a/03, 24a/13, 24b/03, 24b/05, 24b/09, 24b/11, 24b/14, 25a/04, 27a/06, 31a/10, 34b/01, 40a/10, 41a/09, 41a/12, 41b/02
- Şafevî** <Ar. *öz.a.* Şeyh Safiyeddin'in öğretilerine dayanan ve aynı isimli devletle resmileşen bir tarikat.
Ş. 38a/05
Ş.+lerdin 3a/06, 33a/11
- Şafevîler** → **Şafevî**.
ş. 42a/08
- şağîr** <Ar. *sf.* Küçük, ufak.
ş. 37a/03
- Şahābe** <Ar. ('şāhib'in çoğulu: sahip çıkanlar) *öz.a.* Hz. Muhammed sağ iken mü'min olarak görmüş, mü'min olarak vefat etmiş erkek müslüman.
Ş. 44b/04, 44b/04
Ş.+yi+(Şahābe-yi kibār) 44a/02
- şāhib** <Ar. *sf.* Sahip.
ş.+i+(şāhib-i hāze'l-'aşr ve zamān) 3b/10
- ş.+i+(şāhib-i his) 40b/12
ş.+i+(şāhib-i i'cāz) 43a/01
ş.+ül+(şāhibü'l-envārü'l-kuḍsīyye) 5a/07
ş.+ül+(şāhibü'l-ğarve'l-mütekellimīn) 6a/03
ş.+ül+(şāhibü'l-irşād ve'l-mütekellimīn) 5a/05
ş.+ül+(şāhibü'l-mefāḥir ve'l-ma'ārif) 5b/09
ş.+üz+(şāhibü'z-zamān) 46a/05
- şāhib-kelām** <Ar. *sf.* Söz sahibi, söz ustası.
ş.+durlar 35a/10
- saḥîf** <Ar. *sf.* Kıt akıllı, dar düşünceli.
s. 22a/12
- sāhil** <Ar. *a.* Sahil, kıyı.
s.+i+(sahil+i necat) 7a/13
- sahlan-** *f.* Saklanmak, korunmak, tutulmak. ↔ **sakla-**.
s.-ur 40b/03
- şā'id** <Ar. *sf.* Yükselen, yukarı çıkan, kalkan.
ş. olmak Yükselmek. 36b/10
- sākin** <Ar. *sf.* Hareketsiz, kendi halinde bir yerde oturan.
s.+dürler 23a/04

sakla- <i>f.</i> Saklamak, korumak, bir yerde tutmak. ↔ sahlan-	ş. 33a/11
s.-yan 14a/09	şāni‘ <Ar. <i>sf.</i> Sanatkarca yapan, işleyen.
s.-yan+(saklayanı(1)) 34a/08	ş.+i(1) 24a/04
s.-yubdur 38a/07	ş.+i+(şāni‘-i ‘ālem) 34a/02
sālār <Far. Başkumandan, başbuğ.	sa‘y <Ar. <i>a.</i> Çaba, gayret, çalışma.
s.+i+(sālār-ı aşfiyā) 2a/13	s. etmek Çalışmak. 3b/14, 4a/06, 27b/14, 33b/07
s.+i+(server ü sālār-ı evliyā ve aşfiyā) 6a/01	s.+(nihāyet-i sa‘y ve gayret) 3a/02
şalevāt <Ar. (‘şalāt’ın çoğulu) <i>a.</i> Namazlar, dualar (özellikle Peygamber’e memnuniyet ve bağlılık için yapılan dualar).	sāyir (I) <Ar. ‘سائر’ <i>sf.</i> Diğer, başka.
ş. 2a/12	s. 15a/03, 19a/04, 20a/04, 34a/11, 43a/13
şālihiyye <Ar. (‘şāliḥ’ın dişili) <i>sf.</i> Hayırlı, yararlı olan.	sāyir (II) <Ar. <i>sf.</i> Seyreden, aşan.
ş.+(a‘māl-ı şālihiyye) 6b/08	s.+ül+(sāyirü’l- medāric fi’l- ma‘ārif) 5b/09
sālik <Ar. <i>sf.</i> Bir tarikat yolunda giden.	sebeb <Ar. <i>a.</i> Sebep, araç, aracı.
s. 10b/04	s.+dür 41b/03
s.+e 11a/13	s.+i(1) 17a/09, 23b/04, 42b/04, 43b/10
s.+i+(sālik-i ‘ām) 11a/08	s.+i(1)+(olmağ) 43a/04
s.+ler 10b/12	s.+i+(sebeb-i ḥayāt) 25a/14, 25b/01
salṭanat <Ar. <i>a.</i> Saltanat, sultanlık.	s.+idür 17a/11
s.+i(1) 7a/10	sebze <Far. <i>a.</i> Sebze.
s.+ları 36b/13	s.+si 35b/03
şamed <Ar. <i>sf.</i> Kendisine muhtaç olunan ihtiyaçsız (Tanrı).	sefine <Ar. <i>a.</i> Gemi.

- s.+i+(sefīne-i Nūh) 45b/12
- şekāleyn** <Ar. ('şekāl'ın tesniyesi) *a.*
İnsanlar ve periler, cin ve insan.
ş.+(hādīyü'ş-şekāleyn) 3a/13
- selām** <Ar. *a.* Selam, selamet, sağlık.
s. 2a/12
- semāvāt** <Ar. ('semā''ın çoğulu) *a.*
Semalar, gökler.
s. 7a/07
- semāvātīyye** <Ar. ('semāvāt'a mensup;
dişil) *sf.* Semalara ait, göklerle
ilişkin.
s.+niṅg+(ecsām-ı semāvātīyye)
39b/11
- semāvī** <Ar. ('semā''a mensup) *sf.*
Semayla ilişkin, göksel.
s. 39b/04
- semāvīyyāt** <Ar. ('semāvī'nin çoğulu) →
semāvī.
s.+adur 39a/14
s.+a+(ervāḥ-ı semāvīyyāt) 8b/07
s.+da 39b/02
- semere** <Ar. ('şemer'in dişili) *a.* Meyve,
yemiş, ürün.
ş.+sindin 6a/10, 33b/07
ş.+tül+(şemeretü'l-evliyā) 4b/14
- semī'** <Ar. *sf.* Her şeyi işiten ve duyan
(Allah).
s. 1b/02, 12a/05, 18b/13, 18b/13,
19a/06, 32b/06
- sen** *zm.* Sen (2. teklik şahıs).
s.+din 34b/12
- sened** <Ar. *a.* Senet, veika, tapu,
dayanılacak belge.
s.+ül+(senedü'l-'ārifin) 30b/03
- ser** <Far. *a.* Baş.
s.+(gözi) 9b/09
ser-efrāz <Far. *sf.* Başı dik, alını
açık.
s. 6b/05
s.+(olmağ) 33b/05
ser-gerdān <Far. *sf.* Başı dönmüş,
şaşkın, hayran, sersem.
s. 7a/14
- ser-sebz** <Far. *sf.* Yemyeşil; taze.
s. 35b/03
- Serī Saḳatī** *k.a.* Ünlü evlialardan (öl.
Bağdat: 867?).
S.+din 5b/09
- serīr** <Ar. *a.* Taht.
s.+i+(sulṭān-ı serīr-i hidāyet)
32a/14
- server** <Far. *sf.* Başkan, baş, efendi.

s.+(server ü sālār-ı evliyā ve aşfiyā) 6a/01	s.+ül+(seyyidü'l-muḥakkikīn) 4b/13
s.+i+(ḥazret-i server-i enbiyā) 2a/12	s.+ül+(seyyidü'l-mürselīn) 34b/04
s.+i+(ḥazret-i server-i evliyā) 25a/08, 30b/03	s.+ül+(seyyidü'l-müvahḥidīn) 30b/03
s.+i+(server-i aşfiyā) 32a/14	s.+ül+(seyyidü'l-vaşīyyīn) 4b/08, 37b/02
s.+i+(server-i kainat) 34b/09	s.+üt+(seyyidü'ṭ-ṭāyife) 5b/08
s.+ül+(ḥazret-i serverü'l-enbiyā) 32b/04	Seyyid Cemāleddīn <i>k.a.</i> Şeyh Seyyid Muhammed Cemāleddīn Tebrîzî, Şeyh Zâhid Geylânî'nin piri.
sevķ <Ar. <i>a.</i> Sevketme, sürme.	S.+dür 5a/10
s.+ı(1) 8a/13	
seyyāl <Ar. <i>sf.</i> Akar, akıcı.	sezāvār <Far. <i>sf.</i> Uygun, lâyıık, yakışır.
s.+(cism-i seyyāl) 25a/12	s.+dur 34a/13
seyyid <Ar. <i>sf.</i> Efendi.	s.+ı(1)dur 19a/12
s. 5a/12	sév- <i>f.</i> Sevmek.
s.+i+(ḥazret-i seyyid-i beşer) 43a/13	s.-erüz 3b/11
s.+i+(seyyid-i her dü serā) 25a/08	şifāt <Ar. ('şifāt'ın çoğulu) <i>a.</i> Sıfatlar.
s.+i+(seyyid-i vaşīyyīn) 2b/01	ş. 13a/10, 20a/04, 26b/08, 33a/12
s.+inġ 5a/11, 5a/12	ş.+(cemī'-i şifāt) 28b/09
s.+ül+(ḥazret-i seyyid'ül-mürşidīn) 5a/01	ş.+(esmā'-i şifāt) 32b/05
s.+ül+(ḥazret-i seyyidü'l-vaşīyyīn) 37a/03	ş.+(şifāt adı) 30b/14
s.+ül+(seyyidü'l-'ārifīn) 5a/01	ş.+da 19b/09, 19b/10
	ş.+dın 26b/07, 26b/12, 27a/13, 27b/02
	ş.+dın+(ġayr-ı şifāt) 27a/14

ş.+ı(1) 20a/03	ş. 42b/09
ş.+ı+(şifât-ı zāyid) 19b/10	şihhat <Ar. <i>a.</i> Sağlık.
ş.+ıla 26b/11	ş.+ı+(şihhat-ı haķikī) 7a/03
ş.+ına 42b/10	ş.+ı+(şihhat-ı mizāc) 6a/13, 6b/14
ş.+ında 1b/08, 1b/09, 22b/01	şık- <i>f.</i> Sıgmak.
ş.+ını 20a/08	s.-maz 14b/09
ş.+ınğ 26b/10	şirāt <Ar. <i>a.</i> Geniş yol.
şifat <Ar. <i>a.</i> Sıfat.	ş.+ı+(şirāt-ı müstaķim) 9b/03
ş. 22a/05, 26b/12, 26b/13, 27a/01, 28b/04, 29b/05, 29b/06	ş.+ul+(şirātu'l-ķavim) 5a/07
ş.+(esmā'-i şifat) 31a/07	şirātu'l-müstaķim <Ar. <i>sf.tam.</i> Doğru yol.
ş.+dın 31b/10	ş.+(eddā'i ile'ş-şirātu'l-müstaķim) 5a/02, 7a/07
ş.+dur 26b/14	s.+de 7a/03
ş.+ı(1) 31a/05, 34b/07	s.+din 7a/04, 7a/13
ş.+ı+(şifât-ı zāyid) 27a/01	sır(r) <Ar. <i>a.</i> Sır, gizem.
ş.+ınınğ 33b/02	s.+(gözi) 9b/08
ş.+ıylan 31b/09	s.+ul+(sırru'l-'ārifin) 5b/04
ş.+ıynanğ 31a/06	şıkl~şikāl <Ar. <i>a.</i> Ağırılık.
ş.+īdür 28b/04	ş. 35b/11
şifatluķ <Ar-Tür. <i>a.</i> Sıfatlık, sıfat olma durumu.	şilk <Ar. <i>a.</i> Yol.
ş. 26b/08	s.+inde 28a/02
şifatsız <Ar-Tür. <i>zf.</i> Sıfatı yokken.	şilsile <Ar. <i>a.</i> Silsile, ard arda gelen tarikat pirleri zinciri.
ş. 31b/12	s.+ninğ 4b/06, 31a/13
şifātu'llāh <Ar. <i>a.tam.</i> Allah'ın sıfatları.	

	s.+siniᅇ 20a/02		ş. 3a/11, 3a/13, 3a/14, 3b/01, 3b/02, 3b/03, 3b/04, 3b/05, 3b/06, 3b/07, 3b/09, 4a/11, 4b/04, 4b/12, 4b/14, 5a/01, 24b/01, 24b/10, 25a/07, 27b/03, 30b/02, 31b/06, 34a/01, 37a/06, 38a/03, 38b/07, 41a/06, 41a/08, 41b/02, 41b/03, 41b/10, 41b/12, 43a/07, 43b/13, 44a/11, 44a/12, 44a/14, 44b/06, 45a/13, 45a/14, 46a/03
	s.+yi+(silsile-yi necībe-yi kirām) 4b/11		
sipās	<Far. <i>a.</i> Şükretme, dua etme. s.+(şükr ü sipās) 1b/01, 2a/11		
sirāb	<Far. <i>sf.</i> Suya kanmış, tok. s.+(étmek) 33b/03		
sirāc	<Ar. <i>a.</i> Işık, kandil. s.+ül+(sirācü'l-aşfiyā) 36b/01 s.+ül+(sirācü'l-müvaᅇhidīn) 37a/07 s.+ül+(sirācü'l-mürşidīn) 2b/10		ş.+dur 26a/13 ş.+k1 41b/03
sitāyiş	<Far. <i>a.</i> Övgü, methetme. s. 1b/01	sonᅇraluk	<i>a.</i> Sonralık, ba'diyet. s.+ı(1) 1b/06
siz	<i>zm.</i> Siz (2. çokluk şahıs). s. 7b/03, 14b/12, 15a/04, 16b/11, 28a/13, 29b/08, 31b/06, 32b/13, 37b/11, 39a/09 s.+de 23b/07 s.+e 7b/05, 7b/14 s.+i(2) 4a/09, 8a/02 s.+inᅇ 30a/13 s.+ler 17b/06 s.+lerdin 27b/13	sor-	<i>f.</i> Sormak. s.-alar 42b/14 s.-aruᅇ 21a/06 s.-dılar 17b/13, 19a/07 s.-dum 32b/10
sonᅇgra	<i>zf.</i> Sonra.	soruş-	<i>f.</i> Birine sormak, birlikte sormak. s.-dılar 14a/12, 14b/12, 16a/04, 16a/12 s.-duᅇguz 30a/12
		sönmek	<i>f.</i> Sönmek. s.+i(1)+(sönmegi) 9b/07
		söyle-	<i>f.</i> Söylemek.

s.-di 15b/14, 16a/11, 18a/14, 25b/10, 27b/03, 29a/07, 29a/14, 30b/01, 32a/09, 32b/05, 37a/06, 37b/04	s.+i(1) 43a/08, 43a/08
s.-di+(cevab) 37b/13	s.+i(2) 16a/11
s.-diler 15b/07, 15b/14, 16a/05, 16a/07, 16a/13, 16b/03, 16b/04, 16b/11, 17a/08, 17b/07, 17b/09, 17b/10, 18a/02, 18a/02, 18b/06, 18b/07, 18b/10, 18b/14, 19a/09, 19b/05, 19b/08, 19b/12, 23a/03, 23a/05, 23a/14, 23b/05, 24a/04, 24b/01, 24b/06, 24b/10, 25a/10, 25b/05, 28a/07, 28a/13, 28b/06, 28b/12, 28b/14, 29a/04, 29a/06, 29a/10, 29b/08, 30a/09	s.+ler 45a/07
s.-duğ 23b/02	s.+lerdin 28b/09, 45a/12
s.-düm 32a/11, 32b/02, 32b/06	s.+leri 22b/07
s.-dünğüz 16b/11, 37b/06	su a. Su.
s.-ler 30a/11	s. 21b/01, 22b/03, 22b/05, 25a/12, 25a/12, 25a/14, 25b/01
söylemek Söylemek.	s.+lar 35b/02
s. 26a/08	su'âl <Ar. a. Soru.
söyleş -f. Söyleşmek, birbiriyle konuşmak.	s. 19b/13, 28b/13
s.-üller 35a/09	s.+(èylemek) 16b/14
s.-ürler 39b/07	s.+(ètmek) 12a/10, 12b/03, 12b/08, 12b/13, 13a/01, 14a/10, 14b/01, 14b/06, 15a/04, 15a/07, 15b/13, 16a/03, 16a/10, 16b/01, 16b/07, 17a/05, 17b/01, 17b/03, 17b/14, 18a/06, 18a/13, 18b/05, 18b/08, 18b/13, 19a/06, 19a/09, 19a/13, 19b/11, 19b/14, 20a/07, 20b/03, 20b/11, 21a/05, 25b/02, 25b/09, 28b/10, 29a/14, 29b/05, 30b/02, 30b/14, 31a/12, 32a/02, 32a/08, 36a/01, 36a/03, 36a/09, 36b/13, 37a/12, 37b/04, 37b/05, 37b/09, 37b/11, 39a/08, 39b/06, 41a/10
söz a. Söz, kelam.	s.+ı(2)+(ètmek) 15a/01, 19b/02
s. 13a/04	şubh <Ar. a. Sabah.
s.+den 14b/09	ş. 10b/03

sukm~sekam <Ar. *a.* İllet, hastalık.

s. 35b/11

sultān <Ar. *a.* Sultan.

s.+ı(1) 29a/14

s.+ı+(sultān-ı serîr-i hidāyet)

32a/14

s.+ül+(hazret-i sultānū'l 'ārifin)

35a/13, 39a/13

s.+ül+(hazret-i sultānū'l- aşfiyā)

25a/01

s.+ül+(hazret-i sultānū'l-evliyā)

5a/05, 8b/14, 9b/07, 14a/01,
14a/06, 17b/03, 19b/02, 31b/01,
37a/11

s.+ül+(sultānū'l-aşfiyā) 16a/11,
27b/08

s.+ül+(sultānū'l-evliyā) 4b/13

s.+ül+(sultānū'l-muḥakkiḳin)
4b/09, 6a/03

s.+ül+(sultānū'l-mūkāşifin)
5b/04

Sultān Burhāneddīn *k.a.* Sultan

Burhāneddīn Geylānī, müellifin
babası. → **Şeyḫ Burhāneddīn.**

s. 12a/11, 14b/12, 20b/04, 35b/12

s.+din 12a/10, 39a/09

Sultān Maḥmūd bin Sultān Burhāneddīn

bin Şeyḫ Cemāleddīn bin

Ḳuṭbu'l-evliyā' Şeyḫ Zāhid *k.a.*

Kitabın müellifi, Şeyḫ Zāhid
Geylānī'nin oğlan torunu
(14.~15. y.y.).

S. 02b/07

Sultān Şeyḫ Şafiyeddīn *k.a.* → **Şeyḫ
Şafiyeddīn.**

S. 16b/09, 18a/09

S.+din 27b/07

Sultān Şeyḫ Zāhid *k.a.* → **Şeyḫ Zāhid.**

S. 36b/07

şüret <Ar. *a.* Görünüş, biçim, kılık.

ş. 3a/03, 8a/08, 8a/10, 22b/07,
40b/09

ş.+din 14b/02, 14b/03

ş.+dür 14b/02, 16a/03, 21a/07

ş.+e 34a/10

ş.+i 14b/03, 14b/03

ş.+i(1) 17b/07, 17b/08, 26a/13,
27b/01, 45a/03

ş.+îdür 34a/10

şürî <Ar. ('şüret'e menşup) *şf.*
Görünüşe ait, dışsal.

ş. 11a/12

ş.+(keşf-i şürî) 11a/13

ş.+(melāhî-yi şürî ve ma'nevî)
9a/06

sūsmār <Far. *a.* Kertenkele.

s. 43b/01	s.+yi+(sühre-yi irşād) 5a/08
susuz <i>sf.</i> Susuz, susamış.	şülşe <Ar. ('şülş'ün dişili) <i>sf.</i> Üç, üçlü.
s. 33b/02	s.+ning+(hulefâ'-i şülşe) 4b/05
şu'üd <Ar. <i>a.</i> Yükselme, yukarı çıkma (karşıtı: nüzül).	sünen <Ar. ('sünnet'in çoğulu) <i>a.</i> Sünnetler, gelenekler.
ş. 24a/02	s. 9a/07
şuver <Ar. ('şüret'in çoğulu) <i>a.</i> Suretler.	sürme <i>a.</i> Sürme, kirpik diplerine sürülen siyah boya.
ş. 35a/02	s.+sindin 9b/11
ş.+lerining 38b/06	s.+yi+(sürme-yi dide-yi başiret) 27b/12
sübülü'llāh <Ar. (sübül: 'sebīl'in çoğulu) <i>a.tam.</i> Allah'ın yolları.	sürür <Ar. <i>a.</i> Sevinç, neşeli olma.
s. 45b/06	s. 36b/13
sühre <Ar. <i>a.</i> İlk sabah, seher vaktinin evveli.	s.+dur 33b/08
	§
şād <Far. <i>sf.</i> Sevinçli, şen.	ş.+dür 23a/01
ş. 7b/13	ş.+dürler 45b/05
şāfi <Ar. <i>sf.</i> Yeter görünen, kifāyet eden.	şak(k) <Ar. <i>a.</i> Yarma.
ş. 42b/14	ş.+1+(şakḳ-ı kamer) 43b/01
şāh <Far. <i>a.</i> Şah.	şakka <Ar. <i>sf.</i> Eziyetli, meşakkat dolu, güç.
ş.+1+(hāzret-i şāh-ı velāyet) 32a/14	ş.+(a'māl-ı şakka) 6a/14
şāhid <Ar. <i>sf.</i> Tanık.	şāmil <Ar. <i>sf.</i> Kapsayan, içeren.
	ş.+(burhān-ı şāmil) 27b/06

	ş.+dür 2b/12, 27b/02	ş.+i(1) 43b/02
şan	<Ar. ‘شأن’ a. Şan, şeref. ş.+ında 29a/04	ş.+i(1)dür 45a/12
şart	<Ar. a. Şart. ş.+ıdur 29a/08	şehvî <Ar. sf. Şehvetle ilgili. ş.+(ğayāt-ı gāzābī ve şehvî) 8a/14
şāyed	<Far. zf. Belki. ş. 19b/09	ş.+(kuvve-yi şehvî) 11a/03
şāyi‘	<Ar. sf. Duyulmuş, yaygın. ş.+dür 43b/04	şehsüvār <Far. sf. Usta binici. ş.+lar 27b/11
şebah	<Ar. a. Karaltı, cüsse. ş.+ı 27b/01 ş.+ı(1) 26a/13	şehvānî <Ar. sf. Şehvetle ilgili. ş.+(kuvvet-i şehvānî ve gāzābī) 8a/11
şebāhet	<Ar. a. Benzerlik. ş.+din 2a/03	şehvet <Ar. a. Şehvet. ş. 9a/03 ş.+e+(meṭālib-i şehvet) 8a/12 ş.+i(2) 11a/04
şebīh	<Ar. sf. Benzer. ş. 29b/04 ş.+(olmağ) 43a/10 ş.+dür 28a/09 ş.+i(1) 28a/08	şek(k) <Ar. a. Kuşku. ş. 7a/02, 22a/01, 31b/02, 34b/03, 45b/13 ş.+(olunmağ) 28b/01 ş.+ī 28a/05
şefkat	<Ar. a. Şefkat, acıyış. ş.+ı(1) 33a/14, 40b/13 ş.+ılan+(nihāyet-i şefkat) 33b/02 ş.+ı(1)ylan 9b/04	şems <Ar. a. Güneş. ş.+i+(şems-i felek-i hidāyet) 2b/01
şehādet	<Ar. a. Tanıklık.	şer(r) <Ar. a. Şer. ş.+indin 9a/08
		şerāfet <Ar. a. Şereflik.

ş. 8a/10	ş.+dür 8b/03, 8b/10
ş.+inde 38b/08	ş.+dür+(zāt-ı şerīf) 20b/01
şeref <Ar. <i>şf.</i> Şeref, onur.	ş.+e+(zāt-ı şerīf) 15b/04, 19a/12, 20a/03, 27a/05
ş. 8b/10	ş.+edür+(zāt-ı şerīf) 20b/03
şerī'at <Ar. <i>a.</i> Şeriat.	ş.+i(2) 38b/07
ş.+i+(muḳavvim-i 'urve-yi vüṣṣkâ-yı şerī'at-ı nebevî) 6a/	ş.+i(2)+(cevher-i şerīf) 8b/13
ş.+i+(şerī'at-ı ğarra) 9a/04	ş.+îdür+(zāt-ı şerīf) 31b/03
ş.+i+(şerī'at-ı Muṣṭafavî) 38a/11	ş.+i+(zāt-ı şerīf) 16a/07, 16a/10, 22a/14, 26b/07
ş.+i+(şerī'at-ı muṭahhare) 9a/05, 9b/10	ş.+i+(zāt-ı şerīf-i feyyâz) 30a/07
ş.+ınınġ 6b/06	ş.+i+(zāt-ı şerīf-i muḳaddes) 11b/08
ş.+îdur 3a/08	ş.+i+(zāt-ı şerīf-i müte'âl) 41b/04
ş.+umuz 3a/08	ş.+i+(zāt-ı şerīf-i müte'âlî) 16a/13
şerīf <Ar. <i>şf.</i> Şerefli, onurlu.	ş.+ilen+(zāt-ı şerīf) 19b/05
ş. 8b/05, 8b/08	ş.+inde+(kelām-ı şerīf) 17a/03
ş.+('âlem-i şerīf) 38a/10	ş.+ine+(zāt-ı şerīf) 20a/05
ş.+(zāt-ı şerīf) 15b/05, 17a/12, 21a/01, 21a/04, 29a/12	ş.+iyle+(zāt-ı şerīf) 18b/14, 19a/05, 19a/05
ş.+de+('âlem-i şerīf) 35a/07, 38a/06	ş.+iylen+(zāt-ı mübarek-i şerīf) 1b/02
ş.+de+(menzil-i şerīf) 44a/05	ş.+rağ 8a/01
ş.+de+(zāt-ı şerif) 16a/14, 16b/05, 25b/12, 26b/13, 28a/09	şerife <Ar. ('şerīf'in dişili) → şerīf.
ş.+din+(zāt-ı şerīf) 17a/05, 24b/09, 30a/02, 32a/13	ş.+(âye-yi şerīfe) 44b/02

şerik	<Ar. <i>şf.</i> Ortak.	24b/03, 24b/04
	ş. 18b/12, 23b/01, 28a/09, 29b/04	şeyh
	ş.+(nefy-i şerik) 28a/01	ş. 5b/02, 5b/05, 5b/06, 5b/09,
	ş.+dürler 8a/09	5b/10, 5b/11, 5b/13, 13a/12,
	ş.+i(1) 2a/02, 15b/10, 26a/01,	13a/14, 14b/02, 14b/04, 14b/08,
	27b/01, 28a/08	15a/01, 15a/05, 15a/08, 15b/09,
şevk	<Ar. Şevk.	15b/14, 16a/03, 16a/11, 16a/12,
	ş.+i(1) 30a/13	16b/03, 16b/04, 17a/06, 17b/07,
	ş.+i+(şevk-i mülâzemet) 27b/14	17b/11, 17b/14, 18a/14, 18b/07,
	ş.+idin 7b/12	19a/02, 19a/07, 19b/01, 19b/13,
	ş.+ümüz 30a/14	20a/02, 21a/11, 23a/14, 23b/07,
şey'	<Ar. 'شئ' <i>a.</i> Şey, nesne. ↔ zad .	23b/10, 24a/11, 24b/01, 24b/11,
	ş. 8a/10, 19b/13, 24b/04, 26b/02,	25a/12, 25b/02, 25b/10, 27b/06,
	34a/04, 35a/08, 37a/06, 38b/01,	28a/07, 28a/10, 28b/13, 28b/14,
	41a/05, 41a/14	29a/07, 31b/02
	ş.+de 14a/12	ş.+(hâzret-i şeyh) 5a/11, 15a/02,
	ş.+din 14b/06, 37b/08	16b/11, 19a/09
	ş.+dür 14a/14, 30a/09	ş.+i+(hâzret-i şeyh-i kâmil)
	ş.+e 14a/12, 14a/14, 20b/14,	27b/06
	26b/02, 38b/01	ş.+i+(şeyh-i büzürgvâr) 27b/09
	ş.+i(2) 20b/14	ş.+i+(şeyh-i kâmil) 27b/07
	ş.+i+(şey-i zı-eşer ve 'alâmet)	ş.+inğ+(hâzret-i şeyh) 5a/09
	10b/02	ş.+ul+(hâzret-i şeyhu'l-'ârifin)
	ş.+ler 35a/09	18a/08, 35b/05
	ş.+ninğ 12a/02	ş.+ul+(şeyhu'l-'ârifin) 20b/06
şeytsiz	<Ar-Tür. <i>şf.</i> Şey olmadan.	ş.+(şeyhu'l-meşâyiğ) 5a/08
		ş.+ul+(şeyhu'l-mürşidîn) 15a/07
		ş.+ut+(şeyhu't-ţâyife) 5b/14
		Şeyh Ahmed Esved Dineverî <i>k.a.</i> Ünlü
		mutasavvıflardan (öl. 978).

- Ş.+din 5b/06
- Şeyh Burhāneddīn** *k.a.* → **Sultān Burhāneddīn.**
- Ş. 2b/11, 5a/03, 41a/11
- Şeyh Cemāleddīn** *k.a.* → Şeyh Zāhid Geylānî'nin oğlu.
- Ş. 2b/09, 5a/11, 14b/08
- Şeyh Cemāleddīn 'Alī** *k.a.* → **Şeyh Cemāleddīn.**
- Ş. 35b/06
- Ş.+din 20b/05
- Şeyh Cemāleddin bin Zāhid** *k.a.* → **Şeyh Cemāleddīn.**
- Ş. 5a/04
- Şeyh Dāvūd eṭ-Ṭā'i** *k.a.* İlk mutasavvıflardan (öl. 781).
- Ş.+din 5b/12
- Şeyh Ebū Necīb es-Sühreverdi** *k.a.* Gazali'nin müritlerinden ünlü bir mutasavvıf (1097-1168).
- Ş.+din 5b/02
- Şeyh Habīb** *k.a.* Habib-i Acemî, tasavvufun eski şeyhlerinden, Hasan Basrî'nin müridi ve Davud Tâ'î ise onun müridi idi (öl. 120/738).
- Ş.+din 5b/13
- Şeyh İbrāhīm Zāhid** *k.a.* → **Şeyh Zāhid.**
- Ş. 4b/10
- Ş.+inġ 5a/08
- Şeyh Memşād ed-Dīneverī** *k.a.* Büyük mutasavvıflardan (öl. 299/912).
- Ş.+din 5b/07
- Şeyh Rūkneddīn Sücāsī** *k.a.* 13. y.y. sufi şeyhlerinden.
- ş.+din 5a/14
- Şeyh Şadreddīn** *k.a.* Şeyh Sadreddin Musa, Şeyh Safiyeddin'in oğlu ve halifesi (öl. 1391).
- Ş. 2b/10, 5a/01
- Ş.+din 15a/01, 15a/07, 27b/05
- Şeyh Şadreddīn eṣ-Şafevī** *k.a.* → **Şeyh Şadreddīn.**
- ş. 36b/01
- ş.+din 19a/08
- Şeyh Şafiyeddīn** *k.a.* Safevî tarikatının kurucusu ve Şeyh Zāhid Geylānî'nin damadı ve halifesi (1252-1334).
- ş. 5a/05, 9b/07, 14a/07, 17b/04, 29a/07, 35a/13
- ş.+din 37a/11
- Şeyh Şafiyeddīn İshāk** *k.a.* → **Şeyh Şafiyeddīn.**
- Ş.+dur 4b/14

Şeyh Sultān Burhāneddīn <i>k.a.</i> → Sultān Burhāneddīn.	ş. 19b/10
Ş. 13b/04, 14a/13	şifā <Ar. 'شفاء' <i>a.</i> Şifa, iyileşme. ş. 6a/12
Şeyh Şehābeddīn Maḥmūd Tebrīzī <i>k.a.</i> Şeyh Zahid'den önce gelen seyhlerden (702/1302).	şinevā <Far. <i>sf.</i> Duyan, işiten. ş.+dur 36a/03
Ş.+din 5a/13	şirīnī <Far. <i>a.</i> Tatlı (yiyecekler). ş.+ler 11a/04
Şeyh Zāhid <i>k.a.</i> Tāceddin İbrahim (Şeyh Zahid Geylānī), Geylan doğumlu ünlü sufi (1218-1301); Şeyh Safiyeddin'in mürşidi.	şirk <Ar. <i>a.</i> Şirk, Allah'a ortak koşmak. ş. 25b/10 ş.+dür 19a/03
Ş. 8b/14, 14a/01, 18b/01, 20b/06, 35a/06, 37a/07, 39a/13, 41a/03	şirket <Ar. <i>a.</i> Ortaklık, ortak koşma. ş. 37b/08 ş.+('adem-i şirket) 28b/08 ş.+din 29a/05 ş.+i(1) 20a/06
Ş.+din 19b/03, 27b/08	
Ş+(Şeyh Zāhid Ḥazretleri) 25a/02	
Şeyhzāde Melik Ṭayfūr <i>k.a.</i> Müellifin oğlu.	
Ş. 2b/06	
şey'iyet <Ar. <i>a.</i> Nesnelik, şey olma durumu.	şīve <Far. <i>a.</i> Tarz, üslup. ş.+si 6a/06
ş. 1b/05, 30a/09, 30a/10	şol <i>sf.</i> Şu. ş. 23a/11, 43b/05
şeytān <Ar. <i>a.</i> Şeytan. ş.+i+(şeytān-ı recīm) 9a/08	şu'ūrlu <Ar-Tür. <i>sf.</i> Bilinçli. ş.+durlar 35a/08
Şī'a <Ar. <i>öz.a.</i> Şii, Hz. Ali ve evlatlarını izleyenler.	şübühāt <Ar. ('şübhe'nin çoğulu) <i>a.</i> Şüpheler, ikircimler. ş.+dın 3a/01
Ş. 2b/04	
şiddet <Ar. <i>a.</i> Şiddet, sertlik.	

şübhe <Ar. <i>a.</i> Şüphe, kuşku, ikircim. ş. 7a/02	ş.+(şükr ü sipās) 1b/01, 2a/11
şükr <Ar. <i>a.</i> Şükretme.	şükük <Ar. ('şekk'in çoğulu) <i>a.</i> Şüpheler. ş. 3a/01

T, Ṭ

tā <Far. <i>e.</i> +a kadar, oluncaya dek. t. 13a/04, 28a/02, 41b/12, 45a/14	t. 6b/13 t.+i+(ṭabīb-i ḥāzık) 6a/11
tā <Far. <i>zf.</i> Diye, olmak için. t. 6a/13, 11a/10	Ṭabī'īn <Ar. ('ṭabī'ī'nin çoğulu) <i>öz.a.</i> Hz. Muhammed sağ iken görmüş olan mü'minlerle (Ashab'la) görülmüş ve onlardan ders almış olan sâlih müslümanlar. t.+(evliyā'-i ṭabī'īn) 27b/11 t.+(züdetü'l-evliyā'e't-ṭabī'īn) 4b/09
ta'alluk <Ar. <i>a.</i> Bağlılık, ilişkinlik, ait olma. t.+ları 39a/14 t.+da 42a/13	ta'bīr <Ar. <i>a.</i> Yorum. t.+(étmek) 31b/12 t.+i(1) 25b/01
ta'aşsub <Ar. <i>a.</i> Körü körüne bağlılık. t.+dın 4a/08	tāc <Far. <i>a.</i> Taç. t.+ül+(ḥāzret-i tācü'l-mille ve'd- dīn) 36b/07 t.+ül+(tācü'l-evliyā) 5b/01 t.+ül+(tācü'l-mille ve'd-dīn) 4b/10
tā'at <Ar. <i>a.</i> İbadet, itaat etme. ṭ.+ıdur 46a/01 ṭ.+ları 46a/01	ta'cīl <Ar. <i>a.</i> Acele ettirme, hızlandırma. t.+(étmek) 26a/03
ṭabaqa <Ar. <i>a.</i> Sınıf, topluluk. ṭ.+durlar 21b/09	
ṭabī'at <Ar. <i>a.</i> Doğa. ṭ. 21a/06, 21a/07, 42b/06 ṭ.+ındın 22a/09	
ṭabīb <Ar. <i>a.</i> Doktor.	

tağyîr <Ar. <i>a.</i> Değişme, başkalaşma. t. 14b/09 t.+(ètmak) 27a/12 t.+ler+(ètmek) 44b/12	t.+i(1) 6b/06, 10a/11 t.+inde 3a/01, 9a/08 t.+ine 43b/07
taḥayyür <Ar. <i>a.</i> Şaşakalma, şaşırma, hayran olma, hayret etme. t. 13a/05, 32a/08	taḫdîr <Ar. <i>a.</i> Değerlendirme. t.+(èylemek) 26a/07
ṭāhir <Ar. <i>sf.</i> Temiz, arınmış, pâk. ṭ.+(ètmek) 45b/09	taḫlîd <Ar. <i>a.</i> Taklit. t. 4a/08, 10a/12
ṭāhirîn <Ar. ('ṭāhir'in çoğulu) → ṭāhir . ṭ.+(eyimme-yi ṭāhirîn) 25b/11	taḫlîl <Ar. <i>a.</i> Azaltma. t. 11a/04
taḫḫîk <Ar. <i>a.</i> Doğruluğunu araştırma. t. 26a/06	taḫrîr <Ar. <i>a.</i> İyice sözlü/yazılı ifade etme, belirtme. t. 2b/11, 18a/04, 22a/03, 31a/12 t.+din 28b/06
taḫlîl <Ar. <i>a.</i> Eritme, çözümleme. t. 40b/05 t.+e 35b/08	ṭaleb <Ar. <i>a.</i> Talep, isteme. ṭ.+i(1)dür 19b/13
taḫrîk <Ar. <i>a.</i> Hareketlendirme. t.+(ètmek) 38b/12	ṭālib <Ar. <i>sf.</i> Talep eden, isteyen, istekli. ṭ. 9b/01, 10b/10, 44b/05 ṭ.+(maṭlûb-ı küll-i tālib) 30b/05 ṭ.+(olmak) 44b/09 ṭ.+e 4a/06, 10b/06, 11a/14 ṭ.+i 10b/07 ṭ.+i(1) 7a/08, 44b/06, 44b/07 ṭ.+i(2) 11a/11 ṭ.+i+(ṭālib-i hevā) 3a/03
taḫrîr <Ar. <i>a.</i> Yazma. t. 2b/11	
taḫrîş <Ar. <i>a.</i> Hırslandırma. t.+(ètmek) 43a/05	
taḫşîl <Ar. <i>a.</i> Hâsıl etme, elde etme (bilim vs.). t.+(ètmek) 28a/02	

- ʧ.+ler 10a/11
 ʧ.+lerdin 35b/14
 ʧ.+lere 4b/05
 ʧ.+leri 2b/14, 3b/14, 27b/03, 38a/12
 ʧ.+lerinġ 30a/13
ʧālibīn <Ar. ('ʧālib'in çoġulu) → **ʧālib**.
 ʧ.+(hādīyü'ʧ-ʧālibīn) 5b/06
 ʧ.+(mürşidü'ʧ-ʧālibīn fi'l-'ālemīn) 4b/09
ta'līm <Ar. *a.* Öğretim.
 t.+(ètmek) 39a/04, 42b/03
tāmmü'l-hılķa *sf.* Tam yaratılmış.
 t. 42b/12
ʧama' <Ar. *a.* Tamah, açġözlülük, doymazlık.
 ʧ.+(ètmek) 28a/06
 ʧ.+ına 6a/12
tamām <Ar. *sf.* Tam, tamam.
 t. 34a/10
 t.+(ètmek) 34a/03, 38b/07, 43b/14
 t.+dın+(nur-ı tamām) 34b/01
 t.+raķdur 42b/12
tamāmiyyet <Ar. *a.* Tamamlık, tamlık.
 t.+din 34b/01
tamāmluķ <Ar-Tür. *a.* Tamamlık, tamlık.
 t. 40a/13
 t.+dın 34a/04, 34a/13
 t.+ı(1) 15b/14
tanı- *f.* Tanımak. ↔ **tanu-**.
 t.-yak 20a/08
tanımaķ Tanımak. ↔ **tanumak**.
 t. 12b/04, 12b/08, 12b/14, 17b/14
 t.+lan 33b/04
tanu- *f.* Tanımak, bilmek. ↔ **tanı-**.
 t.-rlar 32a/13, 32a/14, 40b/13
 t.-ruķ 13a/10
 t.-yalar 42a/12
tanul- *f.* Tanınmak.
 t.-dı 32a/05
 t.-ur 8a/01, 9a/11, 12b/09
tanumak Tanımak. ↔ **tanımak**.
 t. 10b/02, 46b/05
 t.+a 8b/07
 t.+ı(1) 33b/06
tanut- *f.* Tanıtımak.
 t.-aķ+(tanudaķ) 31b/14
Tanġrı *öz.a.* Tanrı, Allah.

T. 8b/11, 12b/07, 12b/13, 13a/13, 13b/14, 14a/06, 14b/09, 15a/10, 17b/12, 17b/12	t. 28a/05
T.+da 13b/05, 20a/01	tanrırluk <i>a.</i> Tanrılık, tanrı olma durumu.
T.+dan 13b/03	t. 19b/03, 19b/07, 19b/08
T.+dın 19b/06	t.+(ğayr-ı tanrırluk) 19b/06
T.+dur 13b/14, 21a/06, 21a/10, 22a/13, 22b/01	t.+da 13b/03, 22a/02
T.+nı 12b/08	tap- <i>f.</i> Bulmak.
T.+ya 14b/11	t.-asız+(hayāt) 10a/12
Tanrı Te'ālā <i>öz.a.</i> Yüce Tanrı.	tapul- <i>f.</i> Bulunmak, ortaya çıkmak.
T. 8a/01, 8a/02, 12b/09, 13a/14, 18b/04, 19a/05, 24b/04, 28b/06, 29b/06, 30b/01, 36b/11, 39a/04, 41a/03, 45b/06, 46a/01	t.-dı 45a/10
T.+da 16b/06, 19b/07, 20a/01, 20a/06, 21a/01, 25b/09	t.-ur 17b/02
T.+dın 6b/01, 17a/01, 20b/08, 24a/14, 32b/03, 32b/03, 41b/04	tapun- <i>f.</i> Bulunmak, ortaya çıkmak, icat edilmek, yaratılmak.
T.+dur 17a/02	t.-maz 41a/10
T.+nı 6b/01, 17a/08, 17b/02, 19a/02, 32a/13	taraf <Ar. <i>a.</i> Taraf, yan.
T.+nınğ 12b/11, 13a/04, 14a/13, 14b/10, 15b/14, 16a/06, 16b/13, 19a/08, 20a/05, 20b/11, 20b/13, 44b/10, 46a/02	taraf taraf taraf taraf
T.+ya 16b/08, 31a/13, 32b/12	ta'rif <Ar. <i>a.</i> Tanımlama.
tanrı tanıyan <i>sf.</i> Allah'ı bilen, Tanrı'ya inanan.	t.+i(1)+(étmek) 10a/11
	tarîk <Ar. <i>a.</i> Yol.
	tarîk tarîk tarîk tarîk
	tarîka <Ar. ('tarîk'in dişili) → tarîk .
	tarîka tarîka tarîka tarîka

ṭarīkat <Ar. <i>a.</i> Tarikat.	ṭ. 7b/03, 13b/14, 21b/02, 38b/05
ṭ. 5a/10, 33a/10, 33b/07, 34a/01	ṭ.+(seyyidü't-ṭāyife) 5b/08
ṭ.+(ṭarīkat kardaşları) 3a/06	ṭ.+(şeyhu't-ṭāyife) 6a/01
ṭ.+el+(muḫhir-i āşār-ı ṭarīkatü'l-muştafavî) 6a/02	ṭ.+din 21a/13
ṭ.+î 42b/04	ṭ.+dürler 38a/13
ṭ.+i+(ṭarīkat-ı murtezavî) 38a/12	ṭ.+i+(ṭāyife-yi mücessime) 21b/10
taşavvur <Ar. <i>a.</i> Zihinde şekillendirme, tasarlama.	ṭ.+ninğ 33b/11, 38a/13
t.+(êtmağ) 17a/10	ṭ.+si 22a/02
t.+(êtmeğ) 17a/08, 17b/02, 23b/05, 23b/07, 23b/08, 25b/06	ṭ.+ye 14a/01
t.+(kılmağ) 12a/12	ṭ.+yi+(ṭāyife-yi deniyye) 23b/01
t.+indın 12a/12	ta'yîn <Ar. <i>a.</i> Belirleme, belli etme.
taşavvuriyye <Ar. ('taşavvur'a mensup; dişil) <i>sf.</i> Tasavvurla ilgili, tasarlamalı, tasımlanabilir.	t.+(êtmeğ) 43a/07, 44b/09
t.+(eşyâ-yı taşavvuriyye) 40b/06	t.+i(1) 43b/14
taşdik <Ar. <i>a.</i> Doğruluğunu kabul etme, doğrulama, onama.	t.+in 45a/05
t.+ine 43b/05	ṭayy <Ar. <i>a.</i> Geçme, katetme, aşma.
taş <i>a.</i> Taş.	ṭ.+(êtmeğ) 4a/04, 7a/08
t. 35a/08	ṭayyibe <Ar. ('ṭayyib'in dişili) <i>sf.</i> Temiz, hoş, hoş kokulu.
ṭavîl <Ar. <i>sf.</i> Uzun.	ṭ.+(kelime-yi ṭayyibe) 4a/14, 27b/02, 43b/04, 43b/05
ṭ. 13b/01, 14a/08	tâze <Far. <i>sf.</i> Taze, yeni.
ṭâyife <Ar. 'طائفة' <i>a.</i> Sınıf, takım, grup.	t. 15a/13
	tâze-be-tâze <Far. <i>zf.</i> Taza taze, yepyeni.
	t. 20b/08

- te‘ālā** <Ar. *sf.* Yüce, adı büyük (genelde Allah’a saygı hitabı olarak).
t. 46a/08
t.+(hazret-i hak te‘ālā) 40b/13
- Te‘ālā Allāh** <Ar. *öz.a.* Yüce Tanrı.
T. 26b/09, 29a/06
- tebāyün** <Ar. *a.* İki şey arasında uyuşmazlık, başkalık, aykırılık.
t. 29a/09
- teblīg** <Ar. *a.* Bildirme, propaganda.
t.+in+(étmek) 43b/14
- Tebriz** *y.a.* Azerbaycan’ın tarihi başkenti.
t. 5a/06
- tecellī** <Ar. *a.* Belirgin olma, görk kazanma.
t.+siniḡ 34b/02
- tecerrüd** <Ar. *a.* Soyutlanma.
t. 18b/01, 18b/02, 41a/07
t.+dür 18b/03
t.+e 18b/04
t.+i(1) 41a/05
t.+i+(tecerrüd-i muṭlak) 18b/04
t.+inden 18a/14
- teckiye** <Ar. *a.* Çözülme, parçalanma.
t. 1b/09
- tedbīr** <Ar. *a.* Tedbir, önlem.
t. 15b/14
t.+i(1) 39a/02, 39a/07
t.+i(1)+(étmek) 40b/11
t.+ine 39a/03
- tefaḥḥuş** <Ar. *a.* İç yüzünü dikkatle araştırma.
t. 4a/08
- tefāvüt** <Ar. *a.* Uygunsuzluk, farklılık.
t. 31b/08
t.+leri 36b/12
t.+i(1) 32a/09
- tefaẓẓul** <Ar. *a.* Bağışlama, iyilik.
t. 33b/01
t.+(étmek) 15b/10, 35b/14
- tefekür** <Ar. *a.* Düşünme.
t.+(étmek) 32a/08
- tefrīṭ** <Ar. *a.* Gerektiğinden daha düşük, normalden az (karşıtı: ifrāt).
t. 11a/05
- teḥallūf** <Ar. *a.* Uygunsuzluk, aykırılık.
t.+(étmek) 45b/13
- te’ḥīr** <Ar. *a.* Geciktirme, erteleme.
t. 6a/08

tehlīl <Ar. *a.* “Lā ilāhe...” sözünü
tekrarlamak.

t.+ine 35a/10, 38a/14

tehniyet <Ar. *a.* Kutlamak.

t.+(ètmek) 44b/04

tek *e.* Gibi. ↔ **dèk**.

t. 4b/12, 25b/04

tekebbür <Ar. *a.* Büyüklenme,
kibirlenme.

t.+(ètmek) 43b/11

tekellüm <Ar. *a.* Konuşma, söz etme.

t.+(ètmek) 36a/05

tekeşşür <Ar. *a.* Çoğalma.

t.+din 1b/10

t.+i(1) 26b/04

t.+ilen 26b/08

tekşir <Ar. *a.* Çoğaltma.

t.+(èden) 11b/09

te'līf <Ar. *a.* Çeşitli şeyleri birleştirip
karıştırma, yoğurma.

t. 40b/05

telkīn <Ar. *a.* Telkin, zihinde yer
ettirme.

t. 5a/06

telvīn <Ar. *a.* Renk verme, boyama.

t. 36b/09

temās(s) <Ar. *a.* Birbirine değme.

t. 2a/04

temkīn <Ar. *a.* Ölçülülük, ağırbaşlılık.

t. 36b/09

tenāvül <Ar. *a.* Yemek yeme.

t.+(ètmek) 35b/05, 35b/07

t.+idin 35b/10

tenezzül <Ar. *a.* İnme, düşme.

t.+(ètmek) 14b/07

terbiyet <Ar. *a.* Eğitim, eğitme.

t.+(ètmek) 38b/12, 39a/04

t.+ine 39a/04

tercümān <Ar. *a.* Tercüman, çeviren.

t.+ür+(tercümānü'r-rümüz) 5b/11

tergīb <Ar. *a.* Özendirme,
isteklendirme.

t.+(ètmek) 43b/07

terk <Ar. *a.* Bırakma, terketme.

t.+(ètmek) 7b/10, 11a/04

t.+i(1) 11a/09

t.+i(1)dür 11a/10

t.+ine 6a/13

terkīb <Ar. *a.* Birleştirme.

t. 11b/08, 12b/03, 24b/14,
31a/06, 40b/05

t.+(èden) 11b/09	tevānā'ī <Far. <i>a.</i> Becerik, yapabilirik.
t.+(ètmek) 14a/09	t. 18a/02
t.+(olmak) 22a/07	tevātür <Ar. <i>a.</i> Ardışıklık.
t.+dür 13a/08	t. 43a/13
t.+i(1) 25b/12	teveccüh <Ar. <i>a.</i> Yönelme.
t.+i(2) 25a/01	t.+(ètmek) 8b/03, 8b/09
t.+in+(ètmek) 22b/09	t.+i 38a/13
t.+lerde 41b/12	t.+ininġ 9b/11
tertib <Ar. <i>a.</i> Düzene koyma, sıralama.	t.+len 11a/14
t. 39b/13, 41b/03	tevehhüm <Ar. <i>a.</i> Kurgu korkuya kapılmak.
t.+inde+(muġālif-i nizām ve tertīb) 12a/01	t. 17b/11
t.+indin 11b/14, 23a/11	t.+(ètmek) 28a/13
t.+ini 34a/01	t.+(olunaġ) 17a/12
t.+len 19a/11	t.+ī 17b/10
tesbīh <Ar. <i>a.</i> “Sübġānallāġ” deme.	t.+īdür 17a/12
t. 35a/10, 38a/14	tevhīd <Ar. <i>a.</i> Birleme, birliġe inanma.
t.+(ètmek) 39b/07	t. 28a/01, 29b/08
te'sīr <Ar. <i>a.</i> Etki, etkileme.	t.+din+(muġtedā-yı ehl-i īmān ve tevhīd) 3a/09
t.+indin 21b/08	te'vīl <Ar. <i>a.</i> Döndürmek ve incelemek.
teşbīh <Ar. <i>a.</i> Benzetme.	t.+(ètmek) 44b/13
t.+din 29a/05	te'yīd <Ar. <i>a.</i> Doğrulama.
t.+dür 28b/10	t. 13a/04
teşvīş <Ar. <i>a.</i> Karıştırma, bulandırma.	
t.+ine 45a/09	

- t.+lerindindür 13a/04
- tezellül** <Ar. *a.* Aşağılanma, alçalma.
t.+ilen 30a/14
- têk** *e.* (+A) dek, kadar, ilâ. (Krş. **dêk/tek** ‘gibi’).
t. 44a/14, 44b/01
- tışarı** *a.* Dışarı. ↔ **tışaru.**
t. 13b/03, 13b/10, 22a/07
- tışaru** *a.* Dışarı. ↔ **tışarı.**
t. 13b/09
t.+dur 28b/12
- til** *a.* Dil. ↔ **dil.**
t. 39b/03, 39b/08
t.+i(1) 34a/11, 36b/11, 39b/08
t.+len 20a/12
- tiri** *sf.* Diri. ↔ **dirü, tirig.**
t. 12a/04, 30a/05, 35a/07, 40b/09
- tirig** *sf.* Diri. → **tiri~dirü.**
t. 35b/03
t.+îdür 20a/10, 26a/01
- tiriglik** *a.* Dirilik. ↔ **tirigluk~tiriglük.**
t.+(bağışlamak) 25a/10
t.+(ëtmek) 36b/03
t.+(vërmek) 22b/09
- tirigluk** *a.* Dirilik. ↔ **tiriglik~tiriglük.**
- t.+ları 14b/05
- tiriglük** *a.* Dirilik. ↔ **tiriglik~tiriglük.**
t.+i(1)+(tiriglügi) 30a/07
- tirilmek** Dirilmek.
t. 30b/02
- tirilt-** *f.* Diriltmek, can vermek.
t.-en+(tirilden) 20b/02
t.-ür+(tirildür) 26a/02
- tîşe** <Far. *a.* Keser, balta.
t. 39a/12
- tiynet** <Ar. *a.* Huy, yaratılış.
t.+i(1) 42b/10
- tofrağ** *a.* Toprak. ↔ **Toprak.**
t.+ın 27b/11
- toksan** *a.* Doksan.
t.+(toksan toköz) 32b/12
- toköz** *a.* Dokuz.
t.+(toksan toköz) 32b/13
- tol-** *f.* Dolmak.
t.-ar 46a/07
- tolu** *sf.* Dolu.
t.+dur 46a/08
- toprak** *a.* Toprak. ↔ **tofrağ.**
t. 21a/14

töre-	<i>f.</i> Türe-, ortaya çıkmak.	t.-an 7a/13
	t.-r 29a/05	t.-ar 9a/09
ṭūl	<Ar. <i>a.</i> Uzunluk.	t.-ub 44a/13
	t. 13b/03, 13b/04	t.-ubdur+(yolın tutmak) 7a/11
	t.+da 29a/14	
ṭulū‘	<Ar. <i>a.</i> Doğma, doğuş, gündoğumu.	t.-en 36b/02
	ṭ.+(étmek) 22b/14	t.-tiler 45a/04
	ṭ.+ı(1) 10b/04, 36a/11, 46b/03	
tut-	<i>f.</i> Tutmak.	
		tüş- <i>f.</i> Düşmek.
		t.-en 36b/02
		t.-tiler 45a/04
		tütün <i>a.</i> Duman.
		t. 10b/03

U, Ū, ‘U

u	<Ar. <i>bağ.</i> Ve (kalın sıralı ikilemelerde).	ulū’l-elbāb <Ar. <i>a.tam.</i> Akıl sahipleri (bk. Kur’an: 39/9)
	u. 1b/01, 1b/01, 1b/02, 2a/01, 2a/04, 2a/05, 2a/08, 2a/12, 2a/12, 3a/03, 8b/12, 9a/02, 9a/02, 9b/11, 11b/14, 13b/01, 13b/03, 13b/03, 13b/04, 13b/04, 14a/08, 33b/13, 35a/12, 35b/11, 38a/05	u. 10a/11
ucalt-	<i>f.</i> Yükseltmek, yüceltmek.	ulū’l-emr <Ar. <i>a.</i> Emir sahipleri.
	u.-ub 44a/13	u. 45b/02
uça	<i>sf.</i> Yüksek, yüce (ÇAT. ‘uca’).	‘umde <Ar. <i>a.</i> İnanılacak şey, prensip, temel fikir.
	u.+rağ 35b/01	‘u. 21b/11
‘ukūl	<Ar. (‘‘aql’ın çoğulu) <i>a.</i> Akıllar.	‘umk <Ar. <i>a.</i> Derinlik.
	‘u. 37b/10	‘u. 13b/03, 13b/04
		umūr <Ar. (‘emr’in çoğulu) <i>a.</i> İşler.
		u. 24b/11
		u.+ī 24b/01
		u.+inğ 8b/05

<p>‘unşur <Ar. <i>a.</i> Unsur, öge. ‘u.+lardın 22b/02</p> <p>ur- <i>f.</i> Vurmak. ↔ vur-. u.-asız+(èteğine el urmak) 4a/09 u.-dı+(èteğine el urmak) 45b/12 u.-maya+(baş) 43a/12</p> <p>‘urefâ <Ar. (‘<i>‘arîf</i>’ in çoğulu) <i>a.</i> Arifler, irfan sahibi olanlar. ‘u.+(a‘refü’l-‘urefâ fi’l- ma‘arîfü’l-ilâhîyye) 5b/10 ‘u.+(ekmelü’l-‘urefâ) 5b/14</p> <p>‘urûz <Ar. <i>a.</i> Belirme, görünme, ortaya çıkma, yüz gösterme. ‘u. 1b/10</p>	<p>‘u.+ı(1) 26b/05</p> <p>‘urve <Ar. <i>a.</i> Tutacak yer, yapışacak sap, kulp. ‘u.+yi+(muḳavvim-i ‘urve-yi vüşka-yı şerî‘at-ı nebevî) 6a/02</p> <p>uşûl <Ar. (‘aşl’ in çoğulu) <i>a.</i> İlkeler. u. 18a/07, 18a/12</p> <p>uşak <i>a.</i> Çocuk, evlat. u.+ı(1) 26a/01</p> <p>‘uzamâ’ <Ar. (‘<i>‘azîm</i>’ in çoğulu) <i>sf.</i> Konum ve onur bakımından büyükler. ‘u.+i+(‘uzamâ’-i ümmet) 44a/01</p>
--	---

Ü

<p>ü <Ar. <i>bağ.</i> Ve (ince sıralı ikilemelerde) ü. 1b/01, 1b/01, 1b/01, 1b/01, 1b/02, 1b/02, 1b/09, 2a/02, 2a/02, 2a/03, 2a/09, 2a/11, 3a/03, 3a/11, 4a/03, 4a/04, 4a/05, 4a/07, 4a/09, 4a/11, 4a/14, 6a/01, 6a/06, 6b/12, 7a/11, 8b/08, 8b/11, 10a/12, 11a/09, 12a/05, 12a/05, 13b/01, 14a/08, 33a/14, 34b/03, 34b/11, 35a/01, 35a/09, 35b/03, 35b/08, 36a/06, 38a/07, 39b/08, 39b/08, 39b/08</p>	<p>üç 1. <i>a.</i> Üç (3) sayısı. ü. 41a/14 ü.+(yétmiş üç) 45a/09 2. <i>sf.</i> Üç. ü. 10b/01, 20b/07 ü.+ünci 10b/09, 10b/12, 20b/10</p> <p>ümidvâr <Far. <i>sf.</i> Umutlu. ü.+(olmak) 6a/12</p> <p>ümmet <Ar. <i>a.</i> Ümmet.</p>
---	---

ü. 43a/09, 44a/08, 45a/09	üstüvār <Far. <i>sf.</i> Dayanıklı, sağlam.
ü.+(havaşs-ı ümmet) 43b/09	ü. 9b/03
ü.+de 45b/11	üz- <i>f.</i> Üzmek, koparmak, ayırmak.
ü.+ine 43a/07	ü.-meyüb (ël) 9b/02
ü.+(‘uzemā’-i ümmet) 44a/02	üzre <i>zf.</i> Üzerinde, üstünde.
üst <i>a.</i> Üst.	ü. 21b/08
ü.+ünde 44a/13	

V

vācib <Ar. <i>sf.</i> Gerekli, lüzumlu.	v.+dür 12a/04, 30a/09, 41a/13
v.+dur 43a/07	v.+īdür 1b/10, 20a/12
vācibāt <Ar. (‘vācib’in çoğulu) → vācib .	vaḥy <Ar. <i>a.</i> Vahiy, ergi.
v. 11a/09	v. 43a/12
v.+ı+(vācibāt-ı ‘ibādet) 9a/07	vāḳı’a <Ar. <i>a.</i> Vuku bulmuş, gerçekleşmiş olay, olmuş olan.
va‘de <Ar. <i>a.</i> Söz, vaat.	v. 44a/05
v.+(olunmaḳ) 33b/14	vāḳıf <Ar. <i>sf.</i> Bilen, haberi olan.
vāfi <Ar. <i>sf.</i> Bol olan, kifayet eden.	v.+ul+(vāḳıfu’l-ğuyüb) 5b/13
v. 42b/14	vāḳı’ <Ar. <i>sf.</i> Geçmiş olan, gerçekleşen, olan.
vahdet <Ar. <i>a.</i> Birlik.	v. 26a/07
v. 16b/05, 16b/06, 26b/05, 29a/08, 29a/09, 29a/10, 29b/12, 30a/09, 30a/10	v.+(olmaḳ) 8b/02, 25a/11, 26a/07, 28a/05, 43a/09
v.+leri 29a/09	v.+dur 41a/13, 42a/01
vāhid <Ar. <i>sf.</i> Bir, tek.	vāḳt <Ar. <i>a.</i> Vakit, zaman.
v. 1b/01, 32b/06	

	v. 40b/03, 43b/14	vāriş	<Ar. <i>sf.</i> Mirasçı.
	v.+ında 18a/08, 46b/03		v.+ı(1) 25b/14
vālih	<Ar. <i>sf.</i> Hüzünden akli gitmiş, hayrette kalmış, şaşırılmış.	varlık	<i>a.</i> Varlık, vücut.
	v. 35a/01		v. 1b/11, 11b/05, 15a/05, 18a/03, 22a/04, 26b/04, 40a/04
	v.+ı+(vālih-i envār-ı ilāhī)) 38a/14		v.+da 14a/12
var	1. <i>sf.</i> Mevcut, var; bulunmakta. ↔ bar (1).		v.+ı(1) 1b/06
	v. 31b/08, 40a/05		v.+ında 18a/12
	v.+(étmek) 12a/06		v.+ları 12a/13
	v.+(olmağ) 14a/12	varu	<i>zf.</i> [vāru] → varı~barı .
	v.+dur 16b/10, 22a/08, 27a/13, 41a/11		v. 34a/03, 35a/02
	v.+durlar 30a/02	vaşf	<Ar. <i>a.</i> Vasıf, nitelik.
	2. <i>a.</i> (İyelik ekiyle birlikte) Sahiptir. ↔ bar (2).		v. 31b/13, 32a/01
	v. 15a/08, 16b/11, 17a/01, 17a/06, 20b/04, 22b/03, 23a/01, 28a/12, 32a/09, 37b/04		v.+(étmek) 36b/13, 38b/03, 40b/07
	v.+dur 10b/01, 23a/08		v.+(olmağ) 33b/13
varı	<i>zf.</i> [vāru] Hepsi, bütünü, tamamı, tümü. ↔ varu ~ barı .		v.+(olunmağ) 26b/11, 42b/08
	v. 2a/03, 8a/03, 9a/09, 18a/10, 21b/05, 21b/12, 21b/13, 24a/05, 32a/04, 33a/12, 33a/12, 35b/02, 35b/03, 38b/03		v.+a 31b/13
	v.+nınğ 2a/09, 2a/10, 23a/11		v.+ı(1) 38a/08
			v.+ı(1)ylan 26b/08
			v.+ında 33b/11, 35b/06
			v.+ındın 38a/10
			v.+lar 28b/10
		vāsiṭa	<Ar. <i>a.</i> Vasıta, aracı.
			v. 3a/10, 25a/03

v.+(olmak) 42b/03	1b/06, 1b/07, 1b/08, 1b/08,
v.+dur 42b/05	1b/08, 1b/08, 1b/08, 1b/09,
v.+sı 38b/04	1b/10, 1b/11, 1b/11, 2a/01, 2a/02,
vāsiṭasız <Ar-Tür. <i>z.f.</i> Aracı bulunmadan.	2a/03, 2a/03, 2a/04, 2a/06, 2a/06,
v. 24a/13, 34a/13	2a/07, 2a/07, 2a/07, 2a/09, 2a/09,
vaṣī <Ar. <i>sf.</i> Vesayet eden, vekil.	2a/10, 2a/10, 2a/10, 2a/11, 2a/11,
v. 2a/14, 43a/09	2a/11, 2a/13, 2a/13, 2a/13, 2a/14,
v.+ye 43a/08	2a/14, 2b/01, 2b/01, 2b/01,
vaṣīyy <Ar. → vaṣī .	2b/02, 2b/02, 2b/03, 2b/03,
v. 3a/11	2b/04, 2b/04, 2b/04, 2b/08,
v.+i+(vaṣīyy-i seyyidü'l- mürselīn) 3a/07	2b/08, 2b/09, 2b/09, 2b/10,
vaṣīyyīn <Ar. ('vaṣīyy'in çoğulu) → vaṣī .	2b/10, 2b/11, 2b/11, 2b/11,
v.+(ḥazret-i seyyidü'l-vaṣīyyīn) 37a/04	2b/12, 2b/13, 2b/13, 2b/14,
v.+(seyyidü'l-vaṣīyyīn) 37b/02	2b/14, 3a/01, 3a/02, 3a/02, 3a/03,
vaz' <Ar. <i>a.</i> Koyma, bırakma, konma.	3a/03, 3a/04, 3a/04, 3a/06, 3a/06,
v.+(étmek) 31a/02, 31b/09	3a/07, 3a/07, 3a/08, 3a/09, 3a/09,
v.+(olunmak) 31a/04	3a/10, 3a/10, 3a/11, 3a/11, 3a/12,
v.+ı(1) 21a/08, 22a/08	3a/13, 3a/13, 3a/14, 3a/14, 3b/01,
vāzih <Ar. <i>sf.</i> Açık, besbelli.	3b/02, 3b/03, 3b/04, 3b/05,
v. 4b/05	3b/07, 3b/08, 3b/10, 3b/11,
ve <Ar. <i>bağ.</i> Ve.	3b/11, 3b/12, 3b/12, 3b/14,
v. 1b/02, 1b/03, 1b/03, 1b/03, 1b/04, 1b/04, 1b/04, 1b/05,	4a/01, 4a/02, 4a/04, 4a/04, 4a/07,
	4a/08, 4a/08, 4a/08, 4a/14, 4a/14,
	4a/14, 4a/14, 4b/04, 4b/05, 4b/07,
	4b/08, 4b/08, 4b/09, 4b/09,
	4b/10, 4b/11, 4b/11, 4b/12,
	4b/12, 4b/13, 4b/13, 4b/13,
	4b/14, 4b/14, 5a/01, 5a/01, 5a/02,
	5a/03, 5a/03, 5a/06, 5a/06, 5a/08,
	5a/09, 5a/10, 5a/11, 5a/12, 5a/13,
	5a/13, 5a/14, 5a/14, 5b/01, 5b/01,
	5b/01, 5b/01, 5b/02, 5b/03,
	5b/05, 5b/05, 5b/06, 5b/06,
	5b/07, 5b/09, 5b/10, 5b/11,
	5b/13, 5b/14, 6a/01, 6a/01, 6a/02,
	6a/03, 6a/04, 6a/06, 6a/07, 6a/07,
	6a/08, 6a/08, 6a/08, 6a/10, 6a/10,

6a/12, 6a/13, 6a/14, 6b/01, 6b/02,
6b/05, 6b/05, 6b/05, 6b/06,
6b/07, 6b/07, 6b/07, 6b/08,
6b/08, 6b/08, 6b/09, 6b/09,
6b/10, 6b/10, 6b/12, 6b/12,
6b/13, 6b/14, 7a/01, 7a/02, 7a/02,
7a/02, 7a/02, 7a/02, 7a/03, 7a/04,
7a/04, 7a/08, 7a/10, 7a/11, 7a/11,
7a/12, 7a/13, 7a/14, 7a/14, 7b/01,
7b/02, 7b/04, 7b/05, 7b/07,
7b/08, 7b/08, 7b/08, 7b/09,
7b/12, 7b/13, 7b/13, 8a/01, 8a/02,
8a/02, 8a/02, 8a/03, 8a/03, 8a/05,
8a/05, 8a/07, 8a/07, 8a/09, 8a/10,
8a/10, 8a/11, 8a/11, 8a/11, 8a/12,
8a/12, 8a/13, 8a/14, 8b/01, 8b/01,
8b/02, 8b/03, 8b/04, 8b/05,
8b/05, 8b/05, 8b/06, 8b/07,
8b/07, 8b/07, 8b/07, 8b/08,
8b/08, 8b/08, 8b/09, 8b/09,
8b/09, 8b/10, 8b/12, 8b/12,
8b/12, 8b/13, 8b/14, 9a/01, 9a/01,
9a/01, 9a/02, 9a/02, 9a/02, 9a/03,
9a/04, 9a/04, 9a/04, 9a/04, 9a/05,
9a/06, 9a/06, 9a/06, 9a/07, 9a/07,
9a/07, 9a/08, 9a/09, 9a/10, 9a/11,
9a/12, 9a/12, 9a/12, 9a/13, 9a/13,
9a/14, 9a/14, 9b/03, 9b/04, 9b/05,
9b/05, 9b/06, 9b/06, 9b/07,
9b/07, 9b/09, 9b/10, 10a/04,
10a/10, 10a/10, 10a/12, 10a/12,
10a/14, 10b/01, 10b/01, 10b/02,
10b/02, 10b/02, 10b/04, 10b/05,
10b/06, 10b/06, 10b/08, 10b/08,
10b/09, 10b/09, 10b/10, 10b/11,
10b/11, 10b/12, 10b/13, 10b/14,
11a/01, 11a/01, 11a/03, 11a/04,

11a/04, 11a/05, 11a/05, 11a/06,
11a/08, 11a/08, 11a/09, 11a/09,
11a/10, 11a/11, 11a/11, 11a/11,
11a/12, 11a/12, 11a/14, 11b/01,
11b/01, 11b/02, 11b/02, 11b/02,
11b/03, 11b/05, 11b/05, 11b/05,
11b/05, 11b/05, 11b/05, 11b/06,
11b/06, 11b/07, 11b/08, 11b/08,
11b/09, 11b/09, 11b/10, 11b/10,
11b/11, 11b/12, 11b/12, 11b/13,
11b/13, 11b/14, 11b/14, 12a/01,
12a/02, 12a/02, 12a/03, 12a/04,
12a/04, 12a/04, 12a/05, 12a/06,
12a/06, 12a/07, 12a/11, 12a/12,
12a/12, 12a/14, 12b/02, 12b/03,
12b/04, 12b/05, 12b/05, 12b/06,
12b/07, 12b/09, 12b/10, 12b/10,
12b/10, 12b/10, 12b/11, 12b/11,
13a/03, 13a/04, 13a/05, 13a/08,
13a/08, 13a/08, 13a/08, 13a/09,
13a/10, 13a/10, 13b/03, 13b/05,
13b/06, 13b/06, 13b/07, 13b/08,
13b/09, 13b/10, 13b/10, 13b/12,
13b/12, 13b/13, 13b/14, 14a/02,
14a/03, 14a/03, 14a/05, 14a/08,
14a/09, 14a/09, 14a/09, 14a/14,
14a/14, 14b/04, 14b/04, 14b/05,
14b/05, 14b/07, 14b/08, 14b/09,
14b/09, 14b/10, 14b/11, 14b/12,
14b/14, 15a/02, 15a/03, 15a/09,
15a/10, 15a/11, 15a/11, 15a/11,
15a/13, 15b/02, 15b/02, 15b/05,
15b/05, 15b/06, 15b/06, 15b/08,
15b/08, 15b/08, 15b/09, 15b/10,
15b/10, 15b/12, 15b/13, 15b/13,
15b/14, 15b/14, 16a/01, 16a/02,
16a/09, 16a/11, 16a/14, 16b/01,

16b/01, 16b/04, 16b/07, 16b/08,
16b/10, 16b/10, 16b/11, 16b/12,
16b/14, 17a/01, 17a/02, 17a/02,
17a/03, 17a/04, 17a/05, 17a/06,
17a/06, 17a/07, 17a/07, 17a/08,
17a/10, 17a/10, 17a/11, 17a/12,
17a/13, 17a/13, 17a/13, 17b/01,
17b/03, 17b/04, 17b/04, 17b/05,
17b/05, 17b/05, 17b/06, 17b/06,
17b/06, 17b/07, 17b/08, 17b/09,
17b/10, 17b/10, 17b/13, 17b/14,
18a/04, 18a/04, 18a/05, 18a/06,
18a/07, 18a/11, 18a/12, 18a/13,
18a/13, 18b/02, 18b/02, 18b/03,
18b/03, 18b/03, 18b/04, 18b/04,
18b/04, 18b/04, 18b/07, 18b/09,
18b/10, 18b/11, 18b/11, 18b/12,
18b/12, 18b/13, 18b/14, 19a/01,
19a/01, 19a/03, 19a/03, 19a/04,
19a/04, 19a/04, 19a/05, 19a/06,
19a/10, 19a/10, 19a/11, 19a/11,
19a/11, 19a/12, 19a/13, 19a/14,
19b/01, 19b/02, 19b/02, 19b/04,
19b/04, 19b/07, 19b/07, 19b/08,
19b/10, 19b/11, 19b/11, 19b/12,
19b/13, 19b/14, 20a/01, 20a/01,
20a/01, 20a/04, 20a/04, 20a/06,
20a/06, 20a/06, 20a/08, 20a/08,
20a/09, 20a/10, 20a/10, 20a/10,
20a/10, 20a/11, 20a/11, 20a/11,
20a/12, 20a/12, 20a/12, 20a/13,
20a/13, 20a/13, 20a/14, 20a/14,
20a/14, 20b/01, 20b/01, 20b/02,
20b/02, 20b/02, 20b/03, 20b/06,
20b/07, 20b/07, 20b/10, 20b/11,
20b/14, 21a/01, 21a/02, 21a/02,
21a/03, 21a/03, 21a/03, 21a/05,

21a/05, 21a/05, 21a/06, 21a/07,
21a/08, 21a/08, 21a/09, 21a/09,
21a/13, 21b/01, 21b/02, 21b/02,
21b/02, 21b/03, 21b/04, 21b/04,
21b/05, 21b/06, 21b/07, 21b/07,
21b/08, 21b/08, 21b/09, 21b/09,
21b/10, 21b/11, 21b/11, 21b/12,
21b/12, 21b/12, 22a/01, 22a/01,
22a/02, 22a/04, 22a/05, 22a/06,
22a/07, 22a/07, 22a/08, 22a/09,
22a/09, 22a/10, 22a/12, 22a/12,
22a/14, 22b/02, 22b/03, 22b/03,
22b/04, 22b/04, 22b/04, 22b/05,
22b/06, 22b/07, 22b/07, 22b/09,
22b/09, 22b/10, 22b/10, 22b/11,
22b/11, 22b/12, 22b/12, 22b/13,
22b/14, 22b/14, 22b/14, 23a/01,
23a/03, 23a/03, 23a/11, 23a/12,
23a/12, 23a/13, 23a/13, 23a/13,
23a/14, 23b/01, 23b/01, 23b/01,
23b/02, 23b/02, 23b/03, 23b/04,
23b/04, 23b/04, 23b/06, 23b/07,
23b/08, 23b/09, 23b/11, 23b/11,
23b/12, 23b/14, 23b/14, 23b/14,
24a/01, 24a/01, 24a/01, 24a/01,
24a/01, 24a/02, 24a/02, 24a/02,
24a/02, 24a/03, 24a/03, 24a/04,
24a/04, 24a/04, 24a/04, 24a/04,
24a/04, 24a/05, 24a/07, 24a/08,
24a/08, 24a/10, 24a/11, 24a/12,
24a/13, 24a/13, 24a/13, 24a/14,
24b/03, 24b/08, 24b/08, 24b/10,
24b/12, 24b/13, 24b/14, 24b/14,
25a/01, 25a/01, 25a/04, 25a/04,
25a/04, 25a/06, 25a/06, 25a/07,
25a/08, 25a/08, 25a/10, 25a/13,
25a/13, 25a/14, 25b/01, 25b/03,

25b/04, 25b/05, 25b/07, 25b/07,
25b/07, 25b/08, 25b/08, 25b/08,
25b/09, 25b/12, 25b/13, 25b/13,
25b/14, 25b/14, 26a/01, 26a/01,
26a/01, 26a/02, 26a/02, 26a/03,
26a/03, 26a/03, 26a/03, 26a/04,
26a/04, 26a/05, 26a/05, 26a/05,
26a/06, 26a/06, 26a/07, 26a/07,
26a/08, 26a/08, 26a/08, 26a/09,
26a/10, 26a/10, 26a/10, 26a/10,
26a/10, 26a/11, 26a/11, 26a/11,
26a/12, 26a/13, 26a/13, 26a/13,
26a/14, 26a/14, 26a/14, 26b/01,
26b/01, 26b/01, 26b/02, 26b/03,
26b/03, 26b/04, 26b/05, 26b/06,
26b/08, 26b/10, 26b/11, 26b/11,
26b/12, 26b/13, 26b/13, 26b/13,
26b/14, 27a/01, 27a/01, 27a/01,
27a/02, 27a/03, 27a/03, 27a/04,
27a/05, 27a/06, 27a/06, 27a/06,
27a/07, 27a/08, 27a/08, 27a/09,
27a/10, 27a/11, 27a/11, 27a/12,
27a/12, 27a/13, 27a/14, 27b/01,
27b/01, 27b/01, 27b/01, 27b/01,
27b/01, 27b/02, 27b/02, 27b/03,
27b/03, 27b/04, 27b/04, 27b/05,
27b/06, 27b/06, 27b/07, 27b/09,
27b/10, 27b/10, 27b/10, 27b/12,
27b/13, 27b/14, 28a/01, 28a/06,
28a/08, 28a/08, 28a/08, 28a/09,
28a/09, 28a/10, 28a/10, 28a/11,
28a/12, 28a/12, 28a/12, 28a/14,
28a/14, 28b/01, 28b/01, 28b/03,
28b/03, 28b/05, 28b/06, 28b/07,
28b/07, 28b/09, 28b/10, 28b/12,
28b/14, 28b/14, 29a/01, 29a/01,
29a/01, 29a/02, 29a/02, 29a/05,

29a/06, 29a/08, 29a/09, 29a/09,
29a/09, 29a/10, 29a/11, 29a/13,
29b/01, 29b/01, 29b/02, 29b/03,
29b/03, 29b/03, 29b/03, 29b/04,
29b/04, 29b/04, 29b/04, 29b/04,
29b/04, 29b/07, 29b/07, 29b/09,
29b/09, 29b/10, 29b/12, 29b/12,
29b/13, 30a/01, 30a/02, 30a/02,
30a/03, 30a/03, 30a/05, 30a/05,
30a/06, 30a/06, 30a/06, 30a/07,
30a/07, 30a/09, 30a/09, 30a/09,
30a/10, 30a/10, 30a/11, 30b/01,
30b/03, 30b/03, 30b/04, 30b/04,
30b/04, 30b/05, 30b/14, 31a/01,
31a/02, 31a/03, 31a/04, 31a/05,
31a/05, 31a/07, 31a/08, 31a/08,
31a/08, 31a/08, 31a/09, 31a/09,
31a/10, 31a/10, 31a/14, 31b/01,
31b/04, 31b/04, 31b/05, 31b/10,
31b/11, 31b/13, 32a/03, 32a/04,
32a/06, 32a/06, 32a/06, 32a/07,
32a/08, 32a/10, 32a/10, 32a/12,
32a/13, 32a/13, 32a/14, 32a/14,
32b/03, 32b/04, 32b/04, 32b/06,
32b/06, 32b/06, 32b/06, 32b/06,
32b/06, 32b/07, 32b/07, 32b/07,
32b/13, 33a/11, 33a/11, 33a/11,
33a/11, 33a/11, 33a/12, 33a/12,
33a/12, 33a/13, 33a/14, 33a/14,
33b/01, 33b/01, 33b/01, 33b/01,
33b/02, 33b/03, 33b/03, 33b/04,
33b/04, 33b/04, 33b/05, 33b/05,
33b/05, 33b/06, 33b/06, 33b/06,
33b/07, 33b/08, 33b/08, 33b/08,
33b/08, 33b/09, 33b/09, 33b/09,
33b/10, 33b/10, 33b/12, 33b/13,
33b/13, 33b/13, 33b/14, 33b/14,

34a/01, 34a/01, 34a/02, 34a/02,
34a/03, 34a/03, 34a/03, 34a/04,
34a/04, 34a/05, 34a/05, 34a/05,
34a/06, 34a/07, 34a/07, 34a/07,
34a/07, 34a/08, 34a/08, 34a/09,
34a/09, 34a/09, 34a/10, 34a/10,
34a/11, 34a/11, 34a/11, 34a/11,
34a/11, 34a/12, 34a/12, 34a/13,
34a/13, 34a/13, 34a/14, 34a/14,
34b/01, 34b/02, 34b/03, 34b/04,
34b/04, 34b/06, 34b/06, 34b/07,
34b/08, 34b/08, 34b/09, 34b/10,
34b/12, 34b/12, 34b/12, 34b/12,
34b/13, 34b/13, 34b/14, 34b/14,
35a/01, 35a/01, 35a/01, 35a/02,
35a/02, 35a/02, 35a/02, 35a/02,
35a/03, 35a/03, 35a/03, 35a/04,
35a/04, 35a/04, 35a/05, 35a/05,
35a/05, 35a/06, 35a/06, 35a/07,
35a/07, 35a/08, 35a/08, 35a/08,
35a/09, 35a/09, 35a/09, 35a/09,
35a/09, 35a/09, 35a/10, 35a/10,
35a/10, 35a/10, 35a/11, 35a/12,
35a/12, 35a/12, 35a/12, 35a/13,
35a/13, 35b/01, 35b/01, 35b/01,
35b/01, 35b/02, 35b/02, 35b/03,
35b/03, 35b/03, 35b/03, 35b/03,
35b/04, 35b/04, 35b/05, 35b/07,
35b/08, 35b/11, 35b/11, 35b/11,
35b/11, 35b/12, 35b/12, 35b/14,
36a/02, 36a/02, 36a/02, 36a/02,
36a/03, 36a/03, 36a/05, 36a/05,
36a/06, 36a/06, 36a/09, 36a/10,
36a/10, 36a/11, 36a/11, 36a/11,
36a/12, 36a/12, 36a/13, 36a/13,
36a/14, 36b/01, 36b/03, 36b/03,
36b/03, 36b/04, 36b/04, 36b/05,

36b/05, 36b/05, 36b/05, 36b/05,
36b/06, 36b/07, 36b/08, 36b/09,
36b/09, 36b/10, 36b/12, 36b/13,
36b/13, 37a/01, 37a/01, 37a/02,
37a/04, 37a/06, 37a/07, 37a/08,
37a/10, 37a/11, 37a/12, 37a/13,
37a/13, 37a/14, 37b/01, 37b/02,
37b/02, 37b/03, 37b/05, 37b/06,
37b/06, 37b/07, 37b/10, 37b/10,
37b/10, 37b/10, 37b/11, 37b/14,
38a/01, 38a/03, 38a/05, 38a/05,
38a/07, 38a/09, 38a/12, 38a/13,
38a/13, 38a/14, 38a/14, 38a/14,
38b/01, 38b/01, 38b/02, 38b/02,
38b/03, 38b/04, 38b/05, 38b/07,
38b/08, 38b/08, 38b/08, 38b/10,
38b/10, 38b/11, 38b/11, 38b/12,
38b/12, 38b/13, 38b/14, 38b/14,
39a/01, 39a/02, 39a/02, 39a/02,
39a/03, 39a/04, 39a/04, 39a/05,
39a/05, 39a/06, 39a/08, 39a/09,
39a/12, 39a/12, 39a/13, 39b/01,
39b/01, 39b/02, 39b/03, 39b/03,
39b/04, 39b/05, 39b/06, 39b/06,
39b/07, 39b/08, 39b/08, 39b/08,
39b/09, 39b/10, 39b/10, 39b/10,
39b/10, 39b/11, 39b/12, 39b/12,
39b/12, 39b/13, 39b/13, 39b/14,
40a/01, 40a/01, 40a/01, 40a/01,
40a/02, 40a/03, 40a/03, 40a/03,
40a/04, 40a/04, 40a/04, 40a/04,
40a/05, 40a/05, 40a/05, 40a/06,
40a/06, 40a/07, 40a/08, 40a/08,
40a/08, 40a/09, 40a/09, 40a/10,
40a/10, 40a/10, 40a/10, 40a/11,
40a/12, 40a/13, 40a/14, 40a/14,
40b/01, 40b/02, 40b/02, 40b/03,

40b/03, 40b/04, 40b/05, 40b/05,
40b/05, 40b/05, 40b/06, 40b/06,
40b/08, 40b/09, 40b/09, 40b/10,
40b/10, 40b/10, 40b/11, 40b/13,
40b/14, 41a/01, 41a/01, 41a/01,
41a/01, 41a/02, 41a/03, 41a/04,
41a/05, 41a/06, 41a/07, 41a/07,
41a/07, 41a/08, 41a/08, 41a/09,
41a/10, 41a/12, 41a/13, 41a/13,
41a/13, 41a/14, 41a/14, 41a/14,
41a/14, 41b/01, 41b/01, 41b/01,
41b/01, 41b/02, 41b/02, 41b/03,
41b/04, 41b/05, 41b/05, 41b/05,
41b/07, 41b/07, 41b/07, 41b/08,
41b/08, 41b/08, 41b/10, 41b/10,
41b/10, 41b/11, 41b/11, 41b/12,
41b/12, 41b/13, 41b/13, 41b/13,
41b/13, 41b/14, 41b/14, 42a/02,
42a/03, 42a/03, 42a/03, 42a/04,
42a/05, 42a/06, 42a/06, 42a/06,
42a/07, 42a/07, 42a/09, 42a/10,
42a/11, 42a/11, 42a/12, 42a/12,
42a/13, 42a/13, 42a/13, 42a/13,
42a/14, 42b/02, 42b/03, 42b/04,
42b/04, 42b/06, 42b/07, 42b/08,
42b/09, 42b/10, 42b/10, 42b/10,
42b/11, 42b/12, 42b/12, 42b/12,
42b/13, 42b/14, 42b/14, 43a/01,
43a/01, 43a/02, 43a/02, 43a/03,
43a/03, 43a/04, 43a/04, 43a/05,
43a/05, 43a/05, 43a/07, 43a/08,
43a/09, 43a/10, 43a/10, 43a/11,
43a/11, 43a/11, 43a/11, 43a/12,
43a/12, 43a/12, 43a/13, 43a/13,
43a/14, 43b/01, 43b/01, 43b/01,
43b/02, 43b/02, 43b/04, 43b/05,
43b/05, 43b/06, 43b/06, 43b/06,

43b/06, 43b/06, 43b/07, 43b/07,
43b/07, 43b/08, 43b/08, 43b/08,
43b/08, 43b/08, 43b/09, 43b/09,
43b/09, 43b/10, 43b/11, 43b/11,
43b/12, 43b/13, 43b/13, 43b/13,
43b/14, 44a/01, 44a/01, 44a/02,
44a/02, 44a/04, 44a/06, 44a/09,
44a/10, 44a/10, 44a/11, 44a/14,
44b/01, 44b/04, 44b/05, 44b/05,
44b/05, 44b/07, 44b/07, 44b/09,
44b/10, 44b/10, 44b/11, 44b/12,
44b/12, 44b/13, 44b/13, 44b/14,
44b/14, 45a/01, 45a/01, 45a/01,
45a/02, 45a/02, 45a/03, 45a/04,
45a/05, 45a/06, 45a/07, 45a/07,
45a/08, 45a/08, 45a/09, 45a/10,
45a/10, 45a/11, 45a/13, 45a/13,
45a/13, 45a/14, 45b/02, 45b/02,
45b/04, 45b/05, 45b/06, 45b/06,
45b/06, 45b/07, 45b/07, 45b/07,
45b/08, 45b/08, 45b/09, 45b/09,
45b/09, 45b/11, 45b/11, 45b/11,
45b/13, 45b/13, 45b/13, 45b/13,
45b/14, 45b/14, 46a/01, 46a/01,
46a/02, 46a/02, 46a/03, 46a/04,
46a/05, 46a/06, 46a/08, 46a/09,
46a/10, 46a/11, 46a/11, 46a/12,
46a/13, 46a/14, 46a/14, 46b/02,
46b/02, 46b/03, 46b/05, 46b/07,
46b/07, 46b/07, 46b/07

ve gayre <Ar. *a*. Ve saire.

v. 21b/02, 39b/03, 40a/02

ve illā <Ar. *bağ*. Yoksa, değilse,
öyle olmasaydı.

v. 4a/10, 12a/05, 13a/03, 36a/07

- vech** <Ar. *a.* Yüz (*mec.*), biçim, tarz. v. 6b/07
v. 1b/09, 13a/08
v.+dendür 34a/14
v.+din 8b/07, 10b/13, 12b/04, 12b/14, 13a/07, 13a/08, 13a/10, 23a/02, 31a/10
v.+dindür 32a/12
v.+i(1) 2a/06, 13a/07, 13a/10, 31a/06
v.+ilen 16b/12, 16b/13, 31a/13
v.+ilendür 16b/13
v.+iylen 31b/04, 40a/13
v.+len 32b/02, 39a/04, 40b/01, 43b/09, 45a/06d
v.+ül+(vechü'l-ebrâr) 5a/13
- vehm** <Ar. *a.* Kurgu, belirsiz düşünce.
v. 17b/06, 39b/08
v.+e 17b/05
v.+ilen 19a/04
v.+ler 26a/07
- velâyet** <Ar. *a.* Velilik, erenlik.
v. 4a/12, 4b/11, 36a/05
v.+(hâzret-i şâh-ı velâyet) 32a/14
- veled** <Ar. *a.* Oğul.
v.+i(1) 25b/13
- velî** <Ar. *a.* Veli, baba.
- velîkin** <Ar. *bağ.* Ve lâkin, fakat.
v. 18a/03
- vesâtet** <Ar. *a.* Aracılık, araya girme.
v.+i(1) 40a/09, 41b/08
- vêr-** *f.* Vermek.
v.-ak+(nisbet) 20a/08, 27a/05
v.-di 14a/06
v.-di+(cevab vèrmek) 12b/14
v.-diler+(nisbet) 45a/07
v.-e 23a/06
v.-e+(hareket) 23a/12
v.-e+(tiriglik) 22b/09
v.-ebile+(cevâb) 43a/01
v.-ebilürler+(nişân) 40a/12
v.-eler 45a/03
v.-medi 8a/05
v.-üb+(haber) 4b/01, 34b/05
v.-üb+(hareket vèrmek) 10b/05
v.-übdür 38b/14
v.-üngüz 9a/05
v.-ür+(ël) 32b/03
v.-ür+(haber) 44a/04
v.-ür+(hareket) 23a/05

v.-ürler+(dahıl) 22a/02	v.+ı(2) 15a/04, 15a/05, 15b/02
vilāyet <Ar. <i>a.</i> Vilayet, il.	v.+ı+(vücūd-ı hakaīkat) 30a/08
v.+lerde 41b/10	v.+ı+(vücūd-ı keşif) 37a/08
v.+lerinde 41b/10	v.+ı+(vücūd-ı zāhiri) 46a/09
vur- <i>f.</i> Vurmak. ↔ ur- .	v.+ıdın+(feyz-i vücūd) 33b/03
v.-ubsız 7b/04	v.+ında 18a/13
vuşūl <Ar. <i>a.</i> Kavuşma, erme.	v.+ındın 12a/10, 46a/04
v. 42b/04	v.+ını 16b/12
vü <Ar. <i>bağ.</i> Ve.	v.+ınınğ 42a/03
v. 35a/12	v.+ıdır 20b/08, 30a/10
vücūd <Ar. <i>a.</i> Varlık.	v.+ilen 14b/14, 15b/10
v. 1b/11, 2a/01, 11b/04, 11b/05, 14b/09, 14b/11, 15a/02, 15a/03, 15a/06, 15a/12, 15a/13, 15b/01, 15b/07, 15b/11, 15b/13, 19a/11, 30a/10, 34a/05, 37b/01, 41a/06, 41a/08	v.+ları 15b/01, 40a/04, 40a/06
v.+a+(vücūda getürmek) 18a/11	vücūh <Ar. ('vech'in çoğulu: 'yüzler') <i>a.</i> Suretler, yönler.
v.+dın 15a/08	v.+ilen (ba'zī vücūh-ilen) 19b/01
v.+dur 14b/07	vüs'at <Ar. <i>a.</i> Genişlik.
v.+ı(1) 12a/04, 14b/12, 15b/09, 38b/13	v.+ı(1) 35b/13
	vüşkā <Ar. <i>sf.</i> Çok kuvvetli ve sağlam.
	v.+yı+(muḳavvim-i 'urve-yi vüşkā-yı şerī'at-ı Nebevī) 6a/02

Y

- yā** <Far. *bağ*. Ya.
y. 8a/08, 10b/03, 11a/04, 12b/04, 12b/07, 13a/12, 13a/12, 13a/13, 13b/08, 13b/09, 13b/14, 13b/14, 14b/03, 14b/03, 14b/03, 15a/05, 16a/07, 17b/06, 17b/12, 18a/07, 18b/08, 20a/04, 20a/06, 21a/02, 25b/02, 26b/02, 28a/05, 39a/14, 39a/14, 41a/11, 41b/11
- yāft** <Far. *a*. Bulunma.
y. olunmak Bulunmak. 15b/07
- yağ** *a*. Yağ.
y. 9a/04
- yağşı** → **yağşu**.
y. 35a/01
- yağşılık** → **yağşuluk**.
y. 8a/05, 8a/05
- yağîn** <Ar. *a*. Kesin bilme, kuşkusuzluk.
y. 10a/12, 19a/14, 28a/02
y.+(burhân-ı ehl-i yağîn) 5a/03
y.+(kavâm-ı ehl-i yağîn) 7a/10
y.+(muğtedâ-yı ehl-i yağîn) 27b/14
y.+(yağîn ehli) 10a/14
y.+i+(yağîn-i şâbit) 7a/01
y.+niğ 10b/01
- yağînî** <Ar. *sf*. Kuşkusuz bilinmeye dair.
y.+(‘ilm-i hağîkî-yi yağînî) 10a/12
y.+yi+(ma‘ârif-i yağînî-yi ilâhî) 7a/03
- yağşu** *sf*. İyi. ↔ **yağşı**.
y. 34b/12, 43b/06
y.+raq 43a/10
- yağşuluk** *a*. İyilik. ↔ **yağşılık**.
y.+ı(1) 8a/14
- yağüt** <Ar. *a*. Yakut.
y. 37b/07, 37b/08
- yalan** *a*. Yalan.
y. 6b/10, 17a/13, 45a/06
- yalğuz** *zf*. Yalnız, sadece.
y. 6a/07
- yaman** *sf*. Kötü.
y. 42b/13, 43a/11
- yamanlık** *a*. Kötülük.
y.+ı(2) 45b/09
- ya‘nî** <Ar. *bağ*. Yani, demek ki
y. 2b/02, 7a/10, 11a/05, 13b/08, 16b/03, 18b/03, 22b/06, 24b/13, 26a/08, 26a/09, 26a/09, 29a/08, 29a/08, 29b/05, 30a/01, 37a/10, 38b/01, 39b/03, 41a/02

yaradan *a.* Yaradan, halk eden Tanrı. ↔

yaratan

y.+ı(1) 23a/03

yarat- *f.* Yaratmak.

y.-a+(yarada) 37b/13

y.-an+(yaradan) 19b/12

y.-dı 37b/01

y.-dukındın 27a/03

y.-mamuşam 34b/11

y.-miş 29a/02

y.-mişdur 12a/14

y.-ub 11b/04, 11b/11

y.-ub+(yaradub) 20a/13

y.-ubdur 11b/05

y.-ur 38a/03

yaratan *sf.* Hâlik, halk eden, yaratan. ↔

yaradan.

y. 2a/01, 2a/07, 29b/03, 34a/08

y.+dur 28b/12

y.+ı(1) 26a/11

y.+ı(1)dur 26b/11

yaratmak Yaratmak.

y. 33b/05, 34a/01

y.+dan 18b/12

y.+dın 27a/04

ya'süb <Ar. *a.* Arı beyi, başkan.

y.+üd+(ya'sübü'd-dîn) 6a/04,
30b/04

yavuk *sf.* Yakın.

y. 25b/03, 40b/11

y.+(olmak) 10b/05

y.+dur 2a/04, 10b/04, 25b/02,
25b/04

y.+ına 10b/07

y.+rak 30a/07

yavukluk *a.* Yakınlık.

y. 7b/13

y.+ı(1) 25b/03

y.+ınınğ 43a/04

yazı *a.* Ova.

y. 35a/09

yemîn <Ar. *a.* Sağ; yemin.

y.+din+(ehl-i yemîn) 9a/13

yevm <Ar. *a.* Gün.

y.+ine 35b/14

yèg *sf.* Yeğ, daha iyi.

y.+rak 8a/01, 43a/10

yèl *a.* Yel, rüzgar.

y.+idin 9a/03

yèmiş *a.* Meyve.

y. 35b/07	y.-üb 42a/12, 42b/07
y.+ler 35a/09, 35b/10	yetiş- <i>f.</i> Yetişmek, ulaşmak.
y.+leri 35b/07, 35b/09	y.-ağ 30b/01
yène <i>e.</i> Yine.	y.-di 9b/06
y. 16a/13	y.-e 11a/07, 11a/10, 15a/13, 41b/12
yèr <i>a.</i> Yer.	y.-e+(behem yetişmek) 24a/14
y. 21b/08, 36b/03, 41b/13	y.-ebile 42a/04
y.+(yèr ehli) 36b/03	y.-ebilmezsiz 30b/01
y.+(yèr yüzi) 46a/12	y.-eler 42a/10
y.+de 25b/08, 36a/10	y.-en 34a/09
y.+dekileri 23a/13	y.-memiş 10b/07
y.+dür 9b/06, 22b/03	y.-meye 20b/09, 30a/04
y.+e 25b/03	y.-mez+(èli) 35b/02
y.+i(1) 36a/02, 36a/13	y.-miş 7a/01, 7a/08, 10b/10
y.+ine 42b/07	y.-üb 9b/04
y.+ine+(yèrine koymak) 19a/07	y.-üb+(behem) 23b/09
y.+ine+(yèrine yètürmek) 9a/06	y.-übdür 3a/10, 7a/13, 7b/05, 32b/01, 32b/05
y.+lerde 10a/10	y.-üller 27b/13
y.+lerinde 23a/04, 23a/05	y.-ür 8a/13, 15a/09, 20b/08, 46b/02, 46b/03, 46b/04, 46b/04
yèt- <i>f.</i> Yetmek, yetişmek.	y.-ür+(behem) 20b/14, 21b/01
y.-mez 7b/01	yètmiş <i>a.</i> Yetmiş (70).
y.-medin 6b/02	y.+(yètmiş üç) 45a/09
y.-meye 13a/04	
y.-miş 10b/06, 10b/08	

yètür- *f.* Ulaştırmak, yetiştirmek.

y.-e 4a/07, 11a/11, 43a/05

y.-ebile 4a/10, 7a/03, 7a/09

y.-ebilmez+(mağşada) 4a/06

y.-eller 6b/14

y.-en 8a/02

y.-esiz 4a/02

y.-üb 27b/13

y.-ür 7a/05, 11a/03

yètürmak → **yètürmek**.

y.+dur+(yèrine yètürmek) 9a/06

yèyecek *a.* Yiyecek.

y.+ler 20b/10

yırağ *sf.* Uzak. ↔ **ırağ**.

y.+(olmak) 6b/08, 7b/08

y.+dur 2a/05, 25b/02

yırağlık *a.* Uzaklık. ↔ **yırağ**.

y.+(ètmek) 7b/09

yok 1. *sf.* Yok ('var'ın karşıtı).

y. 1b/04, 1b/04, 1b/10, 2a/01,
2a/02, 12a/02, 17b/09, 19a/02,
19b/08, 20a/04, 20a/11, 25b/13,
27a/05, 30a/01

y.+dular 12a/06

y.+dur 1b/07, 8a/01, 9b/07,
10a/13, 12a/01, 12b/01, 12b/02,

13b/02, 14b/05, 14b/10, 15b/01,
15b/03, 15b/04, 15b/12, 16a/02,
16a/09, 16b/02, 16b/04, 17a/07,
17a/07, 17a/08, 17b/08, 17b/09,
17b/10, 19a/01, 19a/05, 19b/07,
20a/07, 20a/14, 21a/04, 21b/05,
22a/01, 22a/08, 22b/01, 24b/04,
24b/12, 25b/12, 25b/14, 26a/08,
26a/10, 26a/11, 26a/12, 26a/14,
26b/09, 27a/01, 27a/04, 27a/14,
27a/14, 28a/08, 28a/13, 29a/11,
29a/12, 29b/04, 29b/07, 29b/07,
29b/08, 29b/14, 31b/03, 34a/06,
34a/06, 34b/03, 34b/09, 35a/04,
35a/08, 35b/10, 35b/13, 37a/13,
38b/01, 38b/09, 39b/03, 39b/10,
39b/10, 40b/09, 41a/03, 45b/14

y.+durlar 29b/13

y.+larıdur 39b/04

y.+tur 35a/13, 35b/12, 36b/09

2. *a.* Değil.

y. 1b/10, 2a/01, 2a/04, 2a/05,
3a/04, 8a/08, 9b/08, 9b/09,
10a/12, 15a/05, 16b/13, 20a/11,
20a/11, 20a/11, 21a/02, 25b/07,
26b/01, 26b/04, 26b/05, 26b/06,
26b/06, 26b/07, 28b/08, 31b/04,
32a/01, 32b/10, 37a/08, 37a/13,
37b/14, 38b/13, 38b/13, 39b/08,
39b/09, 40b/07, 41b/03

3. *e.* Hayır (evetin karşıtı).

y. 30a/11, 32a/09

yokluk *a.* Yokluk.

y. 15b/12, 35a/03	yukarı <i>a.</i> Yukarı. ↔ yukarı .
y.+dın 12a/03	y. 16a/02, 23a/06
yoksa <i>bağ.</i> Yoksa.	y.+dur 23a/07
y. 7a/03	yukarı <i>a.</i> Yukarı. ↔ yukarı .
yol <i>a.</i> Yol.	y. 1b/05, 34b/01, 35b/01, 40a/06
y. 4a/05	yuku <i>a.</i> Uyku; rüya.
y.+(göstermek) 42b/04, 45b/06	y.+da 25b/01
y.+(itürmek) 11b/01	yulduz <i>a.</i> Yıldız.
y.+ı 12a/02	y. 13b/14
y.+ı(1) 1b/07, 1b/10, 12b/02, 15b/04, 20a/11, 35a/04, 35a/13, 35b/12	y.+dın 24a/01
y.+ı(1)+(yolu olmamak) 15b/12	y.+lar 22b/10, 23a/03
y.+ı(2) 4a/03, 10a/13	yulduzluğ <i>a.</i> Yıldızlık, yıldız olma durumu.
y.+ın+(tutmağ) 7a/11	y. 22b/11
y.+ını 15a/12	yüz <i>a.</i> Yüz, çehre; <i>mec.</i> üstü, üzeri.
yoldaş <i>a.</i> Yoldaş.	y.+i(1) 36b/05
y.+larımız 34a/02	y.+inde+(yér yüzi) 46a/12
	y.+indin 36b/06

Z, Z̄, Ž, Ż

zabı <Ar. <i>a.</i> Elinden alma, tutup alma.	zad <i>a.</i> Şey, belirsiz nesne (Krş. Güney Azerbaycan: zad ~ yad). ↔ her zad , hiç zad .
z.+(eylemağ) 6a/07	z. 14a/04, 24b/03, 29b/05
z.+(olunmağ) 2b/11	z.+î 13a/13
z.+ında 40b/01	z.+îdür 21b/14

- za‘f** <Ar. *a.* Zaaf, zayıflık, güçsüzlük.
 ž. 19b/04, 19b/10, 35b/12
- Zāhidī** <Ar. (‘zāhid’in ism-i mensubu)
sf. Şeyh Zahid’e mensup. →
Şeyh Zāhid.
 Z. 3a/06, 38a/05
- Zāhidīler** <Ar.-Tür. *öz.a.* Şeyh Zahid’in takipçileri. → **Zāhidī.**
 Z. 42a/07
- zāhir** <Ar. *a.* Görünüş.
 ž. 2b/13, 4a/07, 11a/14, 22a/11, 26b/01, 45a/02
 ž.+(étmek) 43b/02, 46a/08
 ž.+(olmağ) 3a/02, 7a/09, 11a/13, 11a/14, 11b/02, 11b/07, 12a/03, 12a/13, 13a/08, 13b/12, 17a/04, 18a/13, 22a/09, 22b/02, 23a/11, 23b/13, 24a/05, 24a/13, 24b/05, 27a/06, 32a/07, 36b/07, 38b/10, 41a/01, 41a/14, 41b/10, 42b/13, 43a/06, 43a/13
 ž.+de 3a/03, 44b/11, 45a/02
 ž.+din+(kuvā-yı zāhir) 17b/01
 ž.+dür 4a/03, 7b/06, 8a/06, 8a/07, 11b/02, 11b/14, 14a/04, 14a/08, 14b/04, 18b/10, 22b/04, 31a/08, 41a/09, 42b/02, 45a/12
 ž.+dürler 11b/03
 ž.+i(1) 34a/09, 46a/09
- ž.+īdür 1b/04
 ž.+lere 25b/09
 ž.+rağ 24a/10
 ž.+(delā’il-i zāhir) 2b/14
- zāhiri** <Ar. (‘zāhir’in ism-i mensubu)
sf. Görünüşe ait, gösterişli.
 ž. 43a/11
- za‘īf** <Ar. *sf.* Zayıf, güçsüz.
 ž. 14b/08
 ž.+dür 28a/10, 28b/01
 ž.+rağ 15b/08
- zālāl** <Ar. *a.* Dalal, sapıklık, doğruluktan sapma.
 ž. 4a/14, 21b/06, 21b/12
 ž.+(ehli) 7a/13
- zālālet** <Ar. *a.* Dalalet, azmak, sapkınlık, doğru yoldan sapmışlık.
 ž. 7a/14
- zalel** <Ar. *a.* Azmak, kaybolmak, yoldan çıkmak.
 ž.+din 45b/08
- zāl(1)** <Ar. *sf.* Azmış, azdırıcı, dalaette olan, sapkın.
 ž. 3a/03, 21b/11
- zālle** <Ar. (‘zāll’ın dişili) → **zāll.**

z.+(fırka-yı zâlle) 21b/08	z.+da 14a/05, 37a/13
zamân <Ar. 'زَمَان' a. Zaman.	z.+dadur 37a/12
z. 13b/09, 17a/11, 18b/03, 21b/09, 23b/01, 23b/04, 23b/06, 23b/06, 23b/09, 26a/08, 27a/03, 27a/04, 32b/02, 35a/14, 37b/04, 37b/04	z.+ı(1) 17a/09, 45b/07
z.+(şâhib-i hâze'l-'aşr ve zamân) 3b/10	z.+ı(1)dur 23b/05
z.+da 17a/11, 17a/12, 23b/09, 23b/12, 43a/06, 46a/04	z.+îdür 14a/05
z.+dan('âlem-i zamân) 35b/01	zarûr <Ar. <i>sf.</i> Zorunlu.
z.+dın 17a/09, 17a/11, 23b/06, 23b/12, 24a/01, 45a/10	z. 4a/08
z.+dur+(şâhibü'z-zamân) 46a/05	z.+(olmak) 18a/12
z.+ında 11a/13, 46b/02, 46a/07, 46b/03	z.+dur 4a/06, 9b/01, 42a/04, 42b/09, 42b/12, 43a/06, 46b/05
z.+ındadur 42b/11	zarûret <Ar. <i>a.</i> Zorunluk.
z.+ınğ 35b/01	z.+din 42b/01
z.+larda 3a/02, 46a/08	zât <Ar. <i>a.</i> Zat, öz.
zamânsızlık <Ar-Tür. <i>a.</i> Zamansızlık, zaman dışı olma. ↔	z. 11b/05, 12a/14, 12b/01, 15b/04, 18a/05, 19b/12, 19b/13, 22b/07, 26a/12, 26b/02, 27a/02, 27a/13, 29a/11, 30b/14, 31a/05, 31a/06, 31b/08, 32a/05, 32a/05, 34a/07, 34b/04, 34b/06, 40b/04
mekânsızlık	z.+(‘ayn-ı zât) 16a/07
z. 18b/02	z.+(ğayr-ı zât) 20a/03
zarar <Ar. <i>a.</i> Zarar.	z.+(ism-i zât) 31a/04, 31b/06
z.+ı(1) 17b/11	z.+a 12b/02, 12b/02, 15b/12, 22b/09, 24a/10, 26a/07, 26a/07, 26b/02, 27a/08, 31a/10, 31b/06, 31b/07, 32a/02
zarf <Ar. <i>a.</i> Kap, konulan yer (karşıtı: ‘mazrûf’).	z.+da 11b/09, 19b/11, 26b/03, 28b/04, 31a/05, 34b/09

z.+dın 12a/13, 16a/08, 20a/05,
31a/10, 31b/10, 32a/07

z.+dur 16a/10, 31a/02

z.+dur+(basīṭü'z-zāt) 19a/14

z.+ı(1) 14b/07, 16a/05, 16a/06,
16b/13, 18a/05, 18a/06, 25b/06,
25b/07, 26b/10, 34a/04

z.+ı(1)dur 14b/10, 16a/06,
26b/08

z.+ı(1)yla+(kūnh-i zāt) 17a/10

z.+ı(2) 13a/11

z.+ı+(zāt-ı cevād-ı feyyāz)
11b/04

z.+ı+(zāt-ı basīṭ) 18b/14, 31b/14

z.+ı+(zāt-ı basīṭ-i muḳaddes)
32a/06

z.+ı+(zāt-ı bī-zevāl-ı müte'ālī)
34b/07

z.+ı+(zāt-ı feyyāz) 12a/06

z.+ı+(zāt-ı ğanī-yi müte'ālī)
11b/07

z.+ı+(zāt-ı muḳaddes) 1b/07,
1b/10, 13b/07, 15b/03, 15b/05,
19b/04, 20a/08, 20b/02, 21a/04,
22b/01, 23b/14, 24a/02, 26b/12,
27a/06, 27a/07, 29a/13, 29b/11,
30a/03, 33a/13, 33a/13, 33b/04

z.+ı+(zāt-ı muḳaddes-i
müṭahher) 30a/08

z.+ı+(zāt-ı mübārek-i şerīf)
1b/02

z.+ı+(zāt-ı münevver) 34a/09

z.+ı+(zāt-ı müte'āl) 15b/09,
19b/01, 20b/01, 28b/02

z.+ı+(zāt-ı müte'ālī) 16b/01,
19a/06, 26a/01, 28b/12, 29b/14,
32a/03

z.+ı+(zāt-ı müṭahher) 29a/12

z.+ı+(zāt-ı şerīf) 15b/04, 15b/05,
16a/07, 16a/09, 16a/14, 16b/05,
17a/05, 17a/12, 18b/14, 19a/05,
19a/05, 19a/12, 19b/05, 20a/03,
20a/05, 20b/01, 20b/03, 21a/01,
21a/04, 22a/14, 24b/09, 25b/12,
26b/07, 26b/12, 27a/05, 28a/09,
29a/12, 30a/02, 31b/03, 32a/13

z.+ı+(zāt-ı şerīf-i feyyāz) 30a/07

z.+ı+(zāt-ı şerīf-i muḳaddes)
11b/08

z.+ı+(zāt-ı şerīf-i müte'āl)
41b/04

z.+ı+(zāt-ı şerīf-i müte'ālī)
16a/13

z.+ıdın 15b/03

z.+ılan+(kūnh-i zāt) 26b/01

z.+ına 10b/07, 18a/10, 20b/09

z.+ında 1b/08, 1b/09, 16b/08,
20a/05, 22a/06, 22b/01, 34a/06

z.+ında+(ḥadd-i zāt) 8b/10

- z.+ındın 26b/10, 28b/04, 31a/09
- z.+ını 12b/03
- z.+ınınğ 31b/05
- z.+ınğ 12b/04, 18b/11, 31a/05, 31b/07
- z.+ıyla 24a/07
- z.+ıylan 29b/09, 29b/10
- z.+î 11b/03, 12a/14, 31b/09
- z.+îdür 11b/10, 13a/09, 15b/11, 16a/08, 20a/09, 25b/12, 28b/02
- z.+lara 11b/04, 11b/05, 22b/07
- z.+ları 11b/04, 11b/05, 18b/09, 39b/09
- z.+larıdın+(ğayr-ı zāt) 22b/12
- z.+larına 30a/04
- z.+larındın 11b/02, 15b/01, 15b/06, 29b/10, 29b/13, 30a/02, 30a/06
- z.+larınğ+(mücerredü'z-zāt) 38b/13
- z.+lari 22b/06
- zātī** <Ar. ('zāt'a mensup) *sf.* Zatından gelen, özsel.
- z.+dür 15b/09, 25b/08
- zāyi'** <Ar. *sf.* Yitik, heder, ziyan.
- z.+(étmek) 8b/12
- zāyid** <Ar. 'زائد' *sf.* Artan, eklenen, fazladan.
- z. 20a/05
- z.+(ilm-i zāyid) 16a/09
- z.+(kudret-i zāyid) 2a/01
- z.+e+(şifāt-ı zāyid) 19b/10
- z.+i(1)+(şifāt-ı zāyid) 27a/01
- zāyil** <Ar. 'زائل' *sf.* Devamı olmayan, tükenen, geçici.
- z. 15a/11, 26a/14
- z.+(olmak) 8a/14, 14a/08, 22b/05, 22b/06
- z.+dür 34b/08
- z.+dürler 8a/12
- zehr** <Far. *a.* Zehir, ağı.
- z. 9a/01
- zelīl** <Ar. *sf.* Hor, alçak, aşağılık.
- z.+(olmak) 26a/05
- Zenādiqa** <Ar. ('zindīk'in <Peh. Zendīk çoğulu) *öz.a.* Zındıklar, Zerdüştiler.
- Z. 22a/02
- Z.+larınğ 22a/12
- Z.+larınğ+(kefere-yi Zenādiqa) 23b/13
- zerre** <Ar. *a.* Zerre, parçacık.

	z.+dür 12b/05		z. 8a/10, 11b/06, 11b/14, 21b/13, 22b/04, 24a/13, 26a/12, 26a/13, 29b/13
zevāl	<Ar. <i>a.</i> Zâil olma, sona erme, tükenme.		
	z. 10a/13, 20a/10, 35a/03		
	z.+dadur 8a/10		
zevāt	<Ar. (zāt'ın çoğulu) <i>a.</i> Zatlar, şahıslar.	zīrā ki	<Far. <i>bağ.</i> Çünkü, zira. ↔ zīrā kim.
	z.+ın 42a/12		z. 8a/11, 12a/02, 12a/05, 12b/05, 13a/09, 13b/01, 13b/06, 26b/13, 34b/01, 36b/05, 38a/10
	z.+ınğ 18b/11	zīrā kim	→ zīrā ki.
zıd(d)	<Ar. <i>sf.</i> Zıt.		z. 40a/14
	z. 29b/05	zī-vaz'	<Ar. <i>sf.</i> Duruş ve konum sahibi.
	z.+ı(1) 29b/04, 29b/07		z. 22a/09, 22a/09
zıl(l)	<Ar. <i>a.</i> Gölge.	ziyā	<Ar. 'ضياء' <i>a.</i> Aydınlık, ışık.
	z.+ınınğ 34a/08		z. 33b/04
Zındık	<Ar. <i>a.</i> 'زندیق' <Peh. Zendik öz. <i>a.</i> Mecusilerin aydınlık- karanlık düalizmine inanan bir kolu.	zuhūr	<Ar. <i>a.</i> Ortaya çıkış, belirme.
	z.+lar 21a/10, 21a/11		z. 41a/08, 46a/09
zī-eşer	<Ar. <i>sf.</i> Eser şāhibi		z.+(ètmek) 46a/13
	z.+(şey'-i zī-eşer ve 'alāmet) 10b/02		z.+a 24a/12
zıkr	<Ar. <i>a.</i> Zikir.		z.+a+(zuhūra gelmek) 34a/05, 34b/02, 39a/06, 41a/06, 41b/02
	z.+(olunmak) 21b/11, 40a/07		z.+ı(1) 38a/06
zīrā	<Far. <i>bağ.</i> Çünkü, zira.		z.+ı+(kadr-ı zuhūr) 40b/14
			z.+ınınğ 46a/07, 46b/02
		zulm	<Ar. <i>a.</i> Zulüm.
			z.+(ètmek) 26a/06
			z.+dın 46a/08

- z.+dur 4a/10
- zūlmānī** <Ar. *sf.* Karanlıkla ilgili, karanlıkta olan.
- z. 36b/05, 38a/06
- z.+din+(‘alāyık-ı nefsanī-yi zūlmānī) 6a/14
- z.+dür 36b/05
- zūlmet** <Ar. *a.* Karanlık.
- z.+din 4a/11
- z.+i+(zūlmet-i muṭlak) 24a/13, 24a/13
- zūbde** <Ar. ‘زُبْدَة’ *a.* Kaymak; bir şeyin özü; seçkin, önde gelen.
- z.+yi+(zūbde-yi benī Ādem) 2a/13
- zūbde** = **zūbde**.
- z.+ül+(ḥazret-i zūbde’tü’l-evliyā) 5a/11
- z.+ül+(zūbde’tü’l-‘ārifīn) 37a/11
- z.+ül+(zūbde’tü’l-aşfiyā) 5b/14
- z.+ül+(zūbde’tü’l-elvliyā) 35b/06
- z.+ül+(zūbde’tü’l-muḥakkıķīn) 37a/07
- z.+ül+(zūbde’tü’l-evliyāe’t-tābi‘īn) 4b/09
- Zūḥal** <Ar. *a.* Satürn gezegeni.
- Z. 41b/11
- zūhd** <Ar. *a.* Dünyaya rağbet etmemek ve kendini ‘ibādete vermek.
- z. 9a/04
- zūlāl** <Ar. *sf.* Duru, saf, berrak.
- z. 33b/03
- zū’l-aķtār** <Ar. *sf.* Çaplara sahip, çok çaplı olan.
- z. 22a/01
- zū’l-celāl** <Ar. *sf.* Celal sahibi, görkem sahibi.
- z.+(ḥazret-i kādīr-i zū’l-celāl) 33b/11

4.

ARAPÇA DUALAR VE İBARELER
DİZİNİ

‘alā Nebīyyinā ve ‘aleyhi’s-selām (على نبينا و عليه السلام): Peygamberimize ve O’na selam olsun.

46a/13

‘aleyhi’r-raḥme (عليه الرحمة): Üzerine rahmet olsun.

05b/07, 08b/14, 10a/14, 14a/07, 16a/12, 20b/06, 27b/08

‘aleyhi’r-raḥmet (عليه الرحمة) → ‘aleyhi’r-raḥme

37a/11

‘aleyhi’r-raḥmet ve’r-rıẓvān (عليه الرحمة و الرضوان): Rahmet ve hoşnutluk üzerinde olsun.

5a/06

‘aleyhi’ş-şalevāt ve’s-selām (عليه الصلوات و السلام): Ona şükürler ve selam olsun.

04b/04, 30b/06

‘aleyhi’s-selām (عليه السلام): Ona selam; Üzerine esenlik.

09b/01, 09b/02, 32b/01

‘aleyhimü’l-la‘ne (عليهم اللعنه): Üzerlerine lanet olsun.

13b/13

‘aleyhimü’s-selām (عليهم السلام): Üzerlerine selam.

32a/10

‘Alīyyün velīyyu’llāh ve vaşīyy-i resūlihū (على ولي الله و وصى رسوله): Allah’ın velisi ve Hz. Reul’ün vasiyet ettiği Hz. Ali.

4a/13

‘an zālike (عن ذلك): Bundan.

26b/09

‘azûmet kelimetuhû (عظمت كلمته): Sözü'nün büyüklüğü artsın/çok.

34b/03

‘azze ve celle (عزّ و جل): Üstün ve büyük oldu/olsun.

36b/11

Bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (بسم الله الرحمن الرحيم): Besmele; Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla.

03a/05, 12a/07, 33a/10

Bismi'llāhi'r-Rḥmāni'r-Raḥīm ve Bihī Nesta'in (بسم الله الرحمن الرحيم و به نستعين):

Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla ve kendisinden yardım diliyoruz.

1b/başlık

celle celālüh (جل جلاله): Görkemi büyük.

29b/11, 41a/12, 44b/02

celle şenā'üh (جل ثناؤه / جل ثناؤه): [Tanrı'nın] övgüsü büyüktür.

28a/03, 42a/04, 45b/03

celle sultānüh (جل سلطانه): Şiddet ve satveti büyük.

35b/13

celle şānüh (جل شاناه): Şanı büyük.

02a/12, 10a/05, 17a/01, 18b/05, 25a/06, 25b/12, 28b/06, 29b/06, 32b/13,
34a/09, 34a/14, 34b/11, 36a/14, 37a/14, 37b/05, 37b/06, 38a/02, 38b/06,
42a/08, 41b/04, 46a/11

celle şānūhu'-‘azīm (جل شاناه العظيم): Azametli şanı büyük.

22b/01

celle şānūhu'l-‘azīz (جل شاناه العزيز): Aziz şanı büyük.

33a/11, 41a/02, 46a/09

ḥubbū'ş-şehvāt-i mine'n-nisā' (حبّ الشهوات من النساء): Kadınlara karşı düşkünlük ve nefsanî arzular (Âl-i İmran 3:14'ten bir parça).

7b/10

huccete'llāh 'ale's-semāvāt ve'l-arzeyn (حجت الله على السموات و الارضين): Allah'ın gökler ve iki yer üzerindeki kanıtları ve tanıkları.

25b/11

'iyāze bi'llāh (عياذ بالله): Allah'a sığınırım. Allah korusun.

04b/03

ilā āhirihū (الى آخره): Sonuna dek.

37b/03

innā fe-innā (انا فانا): Muhakkak biz, sonra biz.

18a/09

inşā'allāh Te'ālā (انشاء الله تعالى): Yüce Allah isterse.

4b/06

iskenehu'llāh Te'ālā fī buḥbūḥati cinānihī (اسكنه الله تعالى فى بـُحبوحة جنانه): Yüce Allah onu cennetlerinin orta yerinde yurtlandırırsın.

05b/11

iskenehu'llāh Te'ālā fī ḥazreti ḳudsihī (اسكنه الله تعالى فى حضرت قدسه): Yüce Allah onu kutsal huzurunda yurtlandırırsın.

05b/12

'izzet kelimetuhū ve cellet ḳudretuhū ve 'azumet celāletuhū (عزت كلمته و جلّت قدرته و) عظمت جلالته): Azizdir sözü ve büyüktür gücü ve görkemi muazzam.

34a/02

ḳuddisa'llāh ervāḥihüm (قدس الله ارواحهم): Allah ruhlarımı kutsasın.

25a/01

ḳuddisa'llāh rūḥihī (قدس الله روحه): Allah ruhunu kutsasın.

05a/10, 31b/02, 35a/14

ḳuddisa'llāh Te'ālā rūḥihī (قدس الله تعالى روحه): Yüce Allah ruhunu kutsasın.

05a/06, 36b/07

ḳuddise sirruhū (قدس سرّه): Mezarı ve toprağı kutsansın. Sırrı (içi) temiz ve kutsal olsun.

14a/01, 16b/09, 18b/01, 20b/12, 37a/07, 41a/03

ḳuddise sirruhu'l-‘azīz (قدس سرّه العزيز): Aziz mezarı ve toprağı kutsansın. Aziz sırrı (içi) kutsal olsun.

04b/10, 19b/03, 29b/02, 39a/13

Lā ilāhe illa’llāh (لا اله الا الله): Allah’tan başka tanrı yoktur (Besmele sözü).

27b/02

Lā ilāhe illa’llāh ve Muḥammeden resūlu’llāh (لا اله الا الله و محمد رسول الله): Allah’tan başka tanrı yoktur ve Muhammed onun elçisidir. (Şehâdet sözü).

04a/11

la‘netu’llāh (لعنه الله): Allah lanet eylesin.

21a/06

Na‘ūzu bi’llāh minhūm ve mine’ş-Şeytāni’r-recīm (نعوذ بالله منهم و من الشيطان الرجيم):

Onlardan ve taşlanası şeytandan Allah’a sığınırım.

03a/04

nevvera’llāh merḳadehū (نور الله مرقده): Allah yattığı yeri (mezarını) ışıklandırısın.

04b/07 b, 05a/04

nevvera’llāh Te‘ālā merḳadehū (نور الله تعالى مرقده): Yüce Allah yattığı yeri (mezarını) ışıklandırısın.

05b/13

nevvera’llāh zarīḥahū (نور الله ضريحه): Allah türbesini ışıklandırısın.

05a/13, 05b/03

raḥmetu’llāh ‘aleyh (رحمت الله عليه): Allah’ın rahmeti üzerinde olsun.

29a/07

raḥmetu’llāh Te‘ālā (رحمت الله تعالى): Yüce Allah bağışlasın.

19a/09

raḥmetün li'l-‘ālemīn (رحمة للعالمين): İki alem için rahmet.

02b/03

raẓīyu’llāh Te‘ālā ‘anh (رضى الله تعالى عنه): Yüce Allah ondan razı olsun.

05b/08

ṭābe ṣerāh (طاب ثراه): Toprağı temiz olsun.

04b/14, 05b/05, 05b/10

ṣalevātu’llāhi ‘aleyhi ve ālih (صلوات الله عليه و آله): Allah’ın uğuru onun ve soyunun üzerinde olsun.

43a/14

ṣalevātu’llāhi ‘aleyhüm ecma‘īn (صلوات الله عليهم اجمعين): Allah’ın uğuru hepsinin üzerinde olsun.

45a/14

ṣalevātu’llāhi ve selāmühū ‘aleyh (صلوات الله و سلامه عليه): Allah’ın uğuru ve esenliğı onun üzerinde olsun.

02b/02, 04b/08, 13a/05, 37b/02, 38a/12, 45a/11

ṣalevātu’llāhi ve selāmühū ‘aleyhi ve ālih ve raḥmetu’llāhi ve berekātühū (صلوات الله و سلامه عليه و آله و رحمت الله و بركاته): Allah’ın uğuru ve esenliğı onun ve soyunun üzerinde olsun ve Allah’ın rahmet ve bereketleri.

06a/05

ṣalevātu’llāhi ve selāmühū ‘aleyhim (صلوات الله و سلامه عليهم): Allah’ın uğuru ve esenliğı onların üzerinde olsun.

07a/11

ṣalevātu’llāhi ve selāmühū ve berekātühū ‘aleyhi ve ‘aleyhüm ecma‘īn (صلوات الله و سلامه و بركاته عليهم اجمعين): Allah’ın uğuru ve esenliğı ve kutları onun ve hepsinin üzerinde olsun.

46a/05-06

şalla'llāhu 'aleyhi ve ālih (صلى الله عليه و آله): Allah'ın uğuru onun ve soyunun üzerinde olsun.

03a/11, 25a/09, 38a/12, 45b/01

şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem (صلى الله عليه و سلم): Allah'ın uğuru onun üzerinde olsun ve esenlik versin.

02a/14

şalevātu'llāhi ve selāmühū 'aleyhi ve 'aleyhüm ecma'in (صلوات الله و سلامه عليه و عليهم اجمعين): Allah'ın uğuru ve esenliği onun ve hepsinin üzerinde olsun.

03b/10-11

ve's-selāmü 'alā meni't-tebe'a'l-hüdā (والسلام على من التبع الهدى): Esenlik hidâyete (yönlendirilmeye) uyanların üzerinde olsun.

46b/08

5. TIPKIBASIM

۱۳۰۲
۳۰
۱۳۰۲

سید محمد تقی
۱۳۰۲

۱۳۰۲

۱۳۰۲

۱۳۰۲

۱۳۰۲

۱۳۰۲

۱۳۰۲

۱۳۰۲

۱۳۰۲

صیبت از زین ایام بجز غمناکین با ناسات قوت شستنیگت بدر بر زبان
ایروب بخت تمام نمیشود سزاوار این دعا که صد اوست حضرت
اند دعا تو نمیشد بگو چون ظاهر دور که گوییش بوسه و لیل و شب
سختیگت در طایف و لایزال بس تو سوز محو جو ز لیل و شب
بود خرق بگو دور که هر کیم از سر بیل بچسبند که بیل و شب
اولوب مقصد به طور بهمانه بس طایفه ضرور دور که سر ایروب
از این لیل و شب بپوشد که هر که در این ظاهر و بپوشد دور که اقرارانی
و فصلی صاحب از او که بگردد لایق و ضرور او که در کعبه و مقصدین کعبه
ایروبش دور بیل تا که پیشانی او در سر که سر زنجیر خفا تا که خفا چنان
قرینه بخوره سید و لایقانی فرزند ابوالحسن همیشه زنگ دور که او
سوز که که بس لاله الله محمد رسول الله از این ایام بجز غمناکین
فرزاد بس درین نرسیده نمیشد اول و لایقانی از این ایام که اول
علا الله و صیبت سوز او را در بدو این براد طایف ما از این ایام که
و نامنا که در ضلال اینند بیاید به مهر سزاوار او که طایفه نوین وین و کار

[04a]

همین که از این ایام بدین و او حضرتین سوز که او کند فرزند و طایفه غمناکین
امام محمد باقر و او نوین سوز که او حضرتین و غمناکین خاندان الله فرزند
والارض حضرت ام جعفره الصدوق و او حضرتین سوز که او غمناک
المؤمنین نور العابدین حضرت ام موسی کاظم و زینب سوز که او حضرتین
او غمناک و نور دیده سوز که او حضرتین سوز که او حضرتین
او غمناک که ام جعفره حضرتین که حضرتین سوز که او حضرتین
عین خاندان حضرتین که ام جعفره حضرتین که حضرتین سوز که او حضرتین
حضرت او غمناک که حضرتین که ام جعفره حضرتین که حضرتین سوز که او حضرتین
سوز که او حضرتین که حضرتین که حضرتین سوز که او حضرتین
امام محمد باقر حضرتین که حضرتین که حضرتین سوز که او حضرتین
علیه السلام حضرتین که حضرتین که حضرتین سوز که او حضرتین
و دشمن و بزرگوار اول سوز که او حضرتین که حضرتین سوز که او حضرتین
بیت زکریا که حضرتین که حضرتین که حضرتین سوز که او حضرتین
القرنی که حضرتین که حضرتین که حضرتین سوز که او حضرتین

[03b]

حواء غلام و غول که ازین و مسوز در ریادت و علمای متین بوق کند تکین
 و حال دور تر اولی از تامل اول بدیه با اول است پریش طویل بدیه
 چو خلق اول از تامل اول اولی در غم از این بر اول اول
 جهت که ترش بیکه بر دور قوه همتان و موجود دور اول اول اول
 مسکینت کوهن سر دور بوق در صورت عورت این و علم اول
 بوق عادت علیل و قدر دور بوق که حمت بر اول اول اول اول
 بویون صفی تن بیکه خات شرف بویون که دور بوق بویون
 که بوضاحت که بوق در صفی بوق و صفی اول اول اول اول
 قه انظر که بیکه بوق در اول بیکه بوق در اول اول اول
 اول دور در اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول
 خالق و در اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول
 اول صفی بوق که اول اول اول اول اول اول اول اول
 شریفه آبروی بر اول اول اول اول اول اول اول اول
 اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول

[26b]

اول

و اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول
 موهوب کول و جوهر بیکه بوق که اول اول اول اول
 و کوهن بار اول اول اول اول اول اول اول اول
 بیدورق که انگین نان بوق در کوهن بار اول اول اول
 کحل بوق و کوهن در اول اول اول اول اول اول
 طهارت و کوهن اول اول اول اول اول اول اول
 است با جدین بیدورق که اول اول اول اول اول
 خاستن بیدورق که اول اول اول اول اول اول
 بجز بوق بیدورق که اول اول اول اول اول اول
 بیدورق که اول اول اول اول اول اول اول
 بیدورق که اول اول اول اول اول اول اول
 موهوب اول اول اول اول اول اول اول اول
 بیدورق که اول اول اول اول اول اول اول
 بوق بوق بوق بوق بوق بوق بوق بوق بوق

[27a]

اور افعال آرزو **دور** ظاهر دور که هر شش با شش بی بی بی بی
 دور که اول تحقیق این است دور دور که وضع بود اول اول اول
 وظهور اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول
 ذات دور که این لفظ که وضع اول اول اول اول اول اول
 کار اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول
 موصوف آرزو که نسبت به این فواید که اول اول اول اول اول
 سبب تکامل اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول
 لاجرم دور دور دور دور دور دور دور دور دور دور دور
 معترض است و این است که دور دور دور دور دور دور دور دور
 و هرگاه که در این خصوص اول اول اول اول اول اول اول اول
 اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول
 بجا می آید اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول
 اسما که در این خصوص اول اول اول اول اول اول اول اول
 اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول اول

[31a]

بیست و یک سوال که در این کتاب است که در این کتاب است که در این کتاب
 تقابل این کتاب که در این کتاب است که در این کتاب است که در این کتاب
 کمال این کتاب که در این کتاب است که در این کتاب است که در این کتاب
 العاقر و این کتاب که در این کتاب است که در این کتاب است که در این کتاب
 و ظهور کل کتاب نام اول اول اول اول اول اول اول اول اول
 طالب علم و این کتاب که در این کتاب است که در این کتاب است که در این کتاب
 امیر المؤمنین علیه السلام مالک و الحقیقه فها کمال آرزو
 صاحب ترک فایده یکی بر شیخ علی باطنی فها
 کمال آرزو است که در این کتاب است که در این کتاب است که در این کتاب
 کشف سخنان الجلال من غیر اشارت فها که در این کتاب است که در این کتاب
 بیانات فصح الموهوم صحیح المصادق فها که در این کتاب است که در این کتاب
 هکذا است در لغت الفقه فها که در این کتاب است که در این کتاب است که در این کتاب
 الا که فایده علی کمال التوحید آرزو فها که در این کتاب است که در این کتاب
 اطلع السراج فهدی طلع الصبح سوال است که در این کتاب است که در این کتاب

[30b]

جنب الامانة عند الرجوع

۱۶

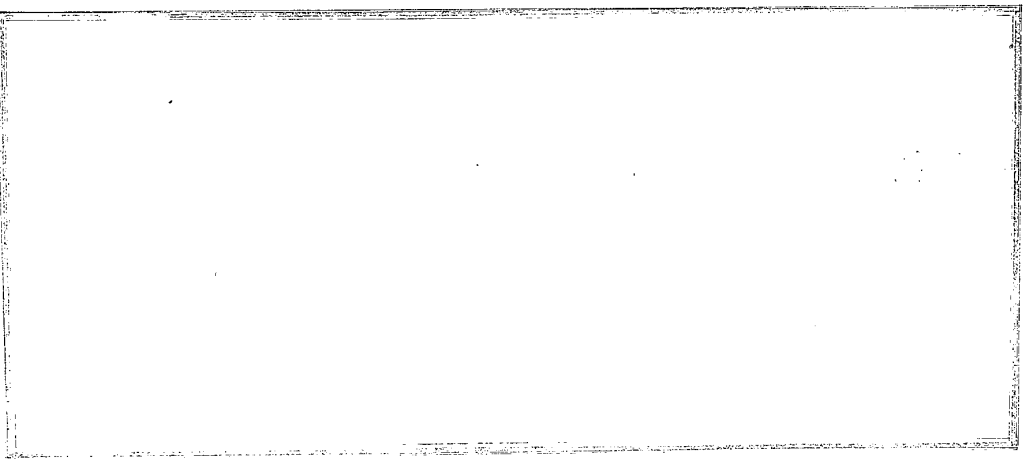
علم همچو ای که خیم حضرت سول الله صلی الله علیه و آله را خدایا بپوشانید و آن را که
 امام دادند حضرت شکر است که اولی این بیان تیران و ناز و وران را در اول الامر
 از آن خدایا نه و اولی آنکه ای عزیزت امر ایام و بد و بد را که حکم کل
 میخیزد به بود و در طبعی الله و طبعیو الرسول و اولی الامر هم بود
 حضرت اند و لا که است بود و در اول خدایا که است بود و اولی الامر
 اولی است که است بود و در اول است بود و اولی الامر هم بود
 و اولی الامر هم بود و در اول است بود و اولی الامر هم بود
 تا هر خطه و ذی این و اولی الامر هم بود و اولی الامر هم بود
 حسن و عاقبتی و خطه هم بود و در اولی الامر هم بود و اولی الامر هم بود
 بود و در اولی الامر هم بود و در اولی الامر هم بود و اولی الامر هم بود
 و در اولی الامر هم بود و در اولی الامر هم بود و اولی الامر هم بود
 سفینه نین شید و که هر یک ایام و خطه و در اولی الامر هم بود و اولی الامر هم بود
 ناجر و در سگاره و در خطه ایام با کف و معذب و در خطه ایام با کف و معذب
 بود و در سگاره و در خطه ایام با کف و معذب و در خطه ایام با کف و معذب

[45b]

امر از الله و در خطه ایام با کف و معذب و در خطه ایام با کف و معذب
 و اولی الامر هم بود و در اولی الامر هم بود و اولی الامر هم بود
 لای می خد و در خطه ایام با کف و معذب و در خطه ایام با کف و معذب
 کوشش قایل اولی الامر هم بود و در اولی الامر هم بود و اولی الامر هم بود
 حدیث الله و امام هم بود و در اولی الامر هم بود و اولی الامر هم بود
 و سلام و در خطه ایام با کف و معذب و در خطه ایام با کف و معذب
 اولی الامر هم بود و در اولی الامر هم بود و اولی الامر هم بود
 زمانه و در خطه ایام با کف و معذب و در خطه ایام با کف و معذب
 جلالت از انور از زمین و در خطه ایام با کف و معذب و در خطه ایام با کف و معذب
 ایمن ایام هم بود و در خطه ایام با کف و معذب و در خطه ایام با کف و معذب
 و در خطه ایام با کف و معذب و در خطه ایام با کف و معذب و در خطه ایام با کف و معذب
 که قائل از انور از زمین و در خطه ایام با کف و معذب و در خطه ایام با کف و معذب
 حکمیه و حضرت ظهور را دیده و اولی الامر هم بود و اولی الامر هم بود
 و اولی الامر هم بود و در خطه ایام با کف و معذب و در خطه ایام با کف و معذب

[46a]

ماده

نادره بود و در هر صحت سوال آید که چگونه فاجعه بیس اول
 او اول حرکت لغت و فایده می باشد که در هر خط طوطی رنگ زما سنا
 کم کون طوطی و فقیهینده فایده که مستور را می بود و عقبت زاننده
 فایده مستور ای که یک کجی است که کوننده و یا شکست فویندر و قی
 ضرور در و اول خبرنا بود و صاحبین قانونی و قاسم ایسکار در
 اول حضرت دین استخانت استخاک کرد و بر و دم اصف در مورد
 اول امام خدیویه و قاسم آقا و آقا را روز و در وقت اول روز
 اصفی و والک تمام تمام استخاک استخاک
 سال و در هر خط
 تاریخ خط استخاک استخاک
 ۱۳۰۲
 ۱۳۰۱
 ۱۳۰۰
 ۱۲۹۹
 ۱۲۹۸
 ۱۲۹۷
 ۱۲۹۶
 ۱۲۹۵
 ۱۲۹۴
 ۱۲۹۳
 ۱۲۹۲
 ۱۲۹۱
 ۱۲۹۰
 ۱۲۸۹
 ۱۲۸۸
 ۱۲۸۷
 ۱۲۸۶
 ۱۲۸۵
 ۱۲۸۴
 ۱۲۸۳
 ۱۲۸۲
 ۱۲۸۱
 ۱۲۸۰
 ۱۲۷۹
 ۱۲۷۸
 ۱۲۷۷
 ۱۲۷۶
 ۱۲۷۵
 ۱۲۷۴
 ۱۲۷۳
 ۱۲۷۲
 ۱۲۷۱
 ۱۲۷۰
 ۱۲۶۹
 ۱۲۶۸
 ۱۲۶۷
 ۱۲۶۶
 ۱۲۶۵
 ۱۲۶۴
 ۱۲۶۳
 ۱۲۶۲
 ۱۲۶۱
 ۱۲۶۰
 ۱۲۵۹
 ۱۲۵۸
 ۱۲۵۷
 ۱۲۵۶
 ۱۲۵۵
 ۱۲۵۴
 ۱۲۵۳
 ۱۲۵۲
 ۱۲۵۱
 ۱۲۵۰
 ۱۲۴۹
 ۱۲۴۸
 ۱۲۴۷
 ۱۲۴۶
 ۱۲۴۵
 ۱۲۴۴
 ۱۲۴۳
 ۱۲۴۲
 ۱۲۴۱
 ۱۲۴۰
 ۱۲۳۹
 ۱۲۳۸
 ۱۲۳۷
 ۱۲۳۶
 ۱۲۳۵
 ۱۲۳۴
 ۱۲۳۳
 ۱۲۳۲
 ۱۲۳۱
 ۱۲۳۰
 ۱۲۲۹
 ۱۲۲۸
 ۱۲۲۷
 ۱۲۲۶
 ۱۲۲۵
 ۱۲۲۴
 ۱۲۲۳
 ۱۲۲۲
 ۱۲۲۱
 ۱۲۲۰
 ۱۲۱۹
 ۱۲۱۸
 ۱۲۱۷
 ۱۲۱۶
 ۱۲۱۵
 ۱۲۱۴
 ۱۲۱۳
 ۱۲۱۲
 ۱۲۱۱
 ۱۲۱۰
 ۱۲۰۹
 ۱۲۰۸
 ۱۲۰۷
 ۱۲۰۶
 ۱۲۰۵
 ۱۲۰۴
 ۱۲۰۳
 ۱۲۰۲
 ۱۲۰۱
 ۱۲۰۰
 ۱۱۹۹
 ۱۱۹۸
 ۱۱۹۷
 ۱۱۹۶
 ۱۱۹۵
 ۱۱۹۴
 ۱۱۹۳
 ۱۱۹۲
 ۱۱۹۱
 ۱۱۹۰
 ۱۱۸۹
 ۱۱۸۸
 ۱۱۸۷
 ۱۱۸۶
 ۱۱۸۵
 ۱۱۸۴
 ۱۱۸۳
 ۱۱۸۲
 ۱۱۸۱
 ۱۱۸۰
 ۱۱۷۹
 ۱۱۷۸
 ۱۱۷۷
 ۱۱۷۶
 ۱۱۷۵
 ۱۱۷۴
 ۱۱۷۳
 ۱۱۷۲
 ۱۱۷۱
 ۱۱۷۰
 ۱۱۶۹
 ۱۱۶۸
 ۱۱۶۷
 ۱۱۶۶
 ۱۱۶۵
 ۱۱۶۴
 ۱۱۶۳
 ۱۱۶۲
 ۱۱۶۱
 ۱۱۶۰
 ۱۱۵۹
 ۱۱۵۸
 ۱۱۵۷
 ۱۱۵۶
 ۱۱۵۵
 ۱۱۵۴
 ۱۱۵۳
 ۱۱۵۲
 ۱۱۵۱
 ۱۱۵۰
 ۱۱۴۹
 ۱۱۴۸
 ۱۱۴۷
 ۱۱۴۶
 ۱۱۴۵
 ۱۱۴۴
 ۱۱۴۳
 ۱۱۴۲
 ۱۱۴۱
 ۱۱۴۰
 ۱۱۳۹
 ۱۱۳۸
 ۱۱۳۷
 ۱۱۳۶
 ۱۱۳۵
 ۱۱۳۴
 ۱۱۳۳
 ۱۱۳۲
 ۱۱۳۱
 ۱۱۳۰
 ۱۱۲۹
 ۱۱۲۸
 ۱۱۲۷
 ۱۱۲۶
 ۱۱۲۵
 ۱۱۲۴
 ۱۱۲۳
 ۱۱۲۲
 ۱۱۲۱
 ۱۱۲۰
 ۱۱۱۹
 ۱۱۱۸
 ۱۱۱۷
 ۱۱۱۶
 ۱۱۱۵
 ۱۱۱۴
 ۱۱۱۳
 ۱۱۱۲
 ۱۱۱۱
 ۱۱۱۰
 ۱۱۰۹
 ۱۱۰۸
 ۱۱۰۷
 ۱۱۰۶
 ۱۱۰۵
 ۱۱۰۴
 ۱۱۰۳
 ۱۱۰۲
 ۱۱۰۱
 ۱۱۰۰
 ۱۰۹۹
 ۱۰۹۸
 ۱۰۹۷
 ۱۰۹۶
 ۱۰۹۵
 ۱۰۹۴
 ۱۰۹۳
 ۱۰۹۲
 ۱۰۹۱
 ۱۰۹۰
 ۱۰۸۹
 ۱۰۸۸
 ۱۰۸۷
 ۱۰۸۶
 ۱۰۸۵
 ۱۰۸۴
 ۱۰۸۳
 ۱۰۸۲
 ۱۰۸۱
 ۱۰۸۰
 ۱۰۷۹
 ۱۰۷۸
 ۱۰۷۷
 ۱۰۷۶
 ۱۰۷۵
 ۱۰۷۴
 ۱۰۷۳
 ۱۰۷۲
 ۱۰۷۱
 ۱۰۷۰
 ۱۰۶۹
 ۱۰۶۸
 ۱۰۶۷
 ۱۰۶۶
 ۱۰۶۵
 ۱۰۶۴
 ۱۰۶۳
 ۱۰۶۲
 ۱۰۶۱
 ۱۰۶۰
 ۱۰۵۹
 ۱۰۵۸
 ۱۰۵۷
 ۱۰۵۶
 ۱۰۵۵
 ۱۰۵۴
 ۱۰۵۳
 ۱۰۵۲
 ۱۰۵۱
 ۱۰۵۰
 ۱۰۴۹
 ۱۰۴۸
 ۱۰۴۷
 ۱۰۴۶
 ۱۰۴۵
 ۱۰۴۴
 ۱۰۴۳
 ۱۰۴۲
 ۱۰۴۱
 ۱۰۴۰
 ۱۰۳۹
 ۱۰۳۸
 ۱۰۳۷
 ۱۰۳۶
 ۱۰۳۵
 ۱۰۳۴
 ۱۰۳۳
 ۱۰۳۲
 ۱۰۳۱
 ۱۰۳۰
 ۱۰۲۹
 ۱۰۲۸
 ۱۰۲۷
 ۱۰۲۶
 ۱۰۲۵
 ۱۰۲۴
 ۱۰۲۳
 ۱۰۲۲
 ۱۰۲۱
 ۱۰۲۰
 ۱۰۱۹
 ۱۰۱۸
 ۱۰۱۷
 ۱۰۱۶
 ۱۰۱۵
 ۱۰۱۴
 ۱۰۱۳
 ۱۰۱۲
 ۱۰۱۱
 ۱۰۱۰
 ۱۰۰۹
 ۱۰۰۸
 ۱۰۰۷
 ۱۰۰۶
 ۱۰۰۵
 ۱۰۰۴
 ۱۰۰۳
 ۱۰۰۲
 ۱۰۰۱
 ۱۰۰۰
 ۹۹۹
 ۹۹۸
 ۹۹۷
 ۹۹۶
 ۹۹۵
 ۹۹۴
 ۹۹۳
 ۹۹۲
 ۹۹۱
 ۹۹۰
 ۹۸۹
 ۹۸۸
 ۹۸۷
 ۹۸۶
 ۹۸۵
 ۹۸۴
 ۹۸۳
 ۹۸۲
 ۹۸۱
 ۹۸۰
 ۹۷۹
 ۹۷۸
 ۹۷۷
 ۹۷۶
 ۹۷۵
 ۹۷۴
 ۹۷۳
 ۹۷۲
 ۹۷۱
 ۹۷۰
 ۹۶۹
 ۹۶۸
 ۹۶۷
 ۹۶۶
 ۹۶۵
 ۹۶۴
 ۹۶۳
 ۹۶۲
 ۹۶۱
 ۹۶۰
 ۹۵۹
 ۹۵۸
 ۹۵۷
 ۹۵۶
 ۹۵۵
 ۹۵۴
 ۹۵۳
 ۹۵۲
 ۹۵۱
 ۹۵۰
 ۹۴۹
 ۹۴۸
 ۹۴۷
 ۹۴۶
 ۹۴۵
 ۹۴۴
 ۹۴۳
 ۹۴۲
 ۹۴۱
 ۹۴۰
 ۹۳۹
 ۹۳۸
 ۹۳۷
 ۹۳۶
 ۹۳۵
 ۹۳۴
 ۹۳۳
 ۹۳۲
 ۹۳۱
 ۹۳۰
 ۹۲۹
 ۹۲۸
 ۹۲۷
 ۹۲۶
 ۹۲۵
 ۹۲۴
 ۹۲۳
 ۹۲۲
 ۹۲۱
 ۹۲۰
 ۹۱۹
 ۹۱۸
 ۹۱۷
 ۹۱۶
 ۹۱۵
 ۹۱۴
 ۹۱۳
 ۹۱۲
 ۹۱۱
 ۹۱۰
 ۹۰۹
 ۹۰۸
 ۹۰۷
 ۹۰۶
 ۹۰۵
 ۹۰۴
 ۹۰۳
 ۹۰۲
 ۹۰۱
 ۹۰۰
 ۸۹۹
 ۸۹۸
 ۸۹۷
 ۸۹۶
 ۸۹۵
 ۸۹۴
 ۸۹۳
 ۸۹۲
 ۸۹۱
 ۸۹۰
 ۸۸۹
 ۸۸۸
 ۸۸۷
 ۸۸۶
 ۸۸۵
 ۸۸۴
 ۸۸۳
 ۸۸۲
 ۸۸۱
 ۸۸۰
 ۸۷۹
 ۸۷۸
 ۸۷۷
 ۸۷۶
 ۸۷۵
 ۸۷۴
 ۸۷۳
 ۸۷۲
 ۸۷۱
 ۸۷۰
 ۸۶۹
 ۸۶۸
 ۸۶۷
 ۸۶۶
 ۸۶۵
 ۸۶۴
 ۸۶۳
 ۸۶۲
 ۸۶۱
 ۸۶۰
 ۸۵۹
 ۸۵۸
 ۸۵۷
 ۸۵۶
 ۸۵۵
 ۸۵۴
 ۸۵۳
 ۸۵۲
 ۸۵۱
 ۸۵۰
 ۸۴۹
 ۸۴۸
 ۸۴۷
 ۸۴۶
 ۸۴۵
 ۸۴۴
 ۸۴۳
 ۸۴۲
 ۸۴۱
 ۸۴۰
 ۸۳۹
 ۸۳۸
 ۸۳۷
 ۸۳۶
 ۸۳۵
 ۸۳۴
 ۸۳۳
 ۸۳۲
 ۸۳۱
 ۸۳۰
 ۸۲۹
 ۸۲۸
 ۸۲۷
 ۸۲۶
 ۸۲۵
 ۸۲۴
 ۸۲۳
 ۸۲۲
 ۸۲۱
 ۸۲۰
 ۸۱۹
 ۸۱۸
 ۸۱۷
 ۸۱۶
 ۸۱۵
 ۸۱۴
 ۸۱۳
 ۸۱۲
 ۸۱۱
 ۸۱۰
 ۸۰۹
 ۸۰۸
 ۸۰۷
 ۸۰۶
 ۸۰۵
 ۸۰۴
 ۸۰۳
 ۸۰۲
 ۸۰۱
 ۸۰۰
 ۷۹۹
 ۷۹۸
 ۷۹۷
 ۷۹۶
 ۷۹۵
 ۷۹۴
 ۷۹۳
 ۷۹۲
 ۷۹۱
 ۷۹۰
 ۷۸۹
 ۷۸۸
 ۷۸۷
 ۷۸۶
 ۷۸۵
 ۷۸۴
 ۷۸۳
 ۷۸۲
 ۷۸۱
 ۷۸۰
 ۷۷۹
 ۷۷۸
 ۷۷۷
 ۷۷۶
 ۷۷۵
 ۷۷۴
 ۷۷۳
 ۷۷۲
 ۷۷۱
 ۷۷۰
 ۷۶۹
 ۷۶۸
 ۷۶۷
 ۷۶۶
 ۷۶۵
 ۷۶۴
 ۷۶۳
 ۷۶۲
 ۷۶۱
 ۷۶۰
 ۷۵۹
 ۷۵۸
 ۷۵۷
 ۷۵۶
 ۷۵۵
 ۷۵۴
 ۷۵۳
 ۷۵۲
 ۷۵۱
 ۷۵۰
 ۷۴۹
 ۷۴۸
 ۷۴۷
 ۷۴۶
 ۷۴۵
 ۷۴۴
 ۷۴۳
 ۷۴۲
 ۷۴۱
 ۷۴۰
 ۷۳۹
 ۷۳۸
 ۷۳۷
 ۷۳۶
 ۷۳۵
 ۷۳۴
 ۷۳۳
 ۷۳۲
 ۷۳۱
 ۷۳۰
 ۷۲۹
 ۷۲۸
 ۷۲۷
 ۷۲۶
 ۷۲۵
 ۷۲۴
 ۷۲۳
 ۷۲۲
 ۷۲۱
 ۷۲۰
 ۷۱۹
 ۷۱۸
 ۷۱۷
 ۷۱۶
 ۷۱۵
 ۷۱۴
 ۷۱۳
 ۷۱۲
 ۷۱۱
 ۷۱۰
 ۷۰۹
 ۷۰۸
 ۷۰۷
 ۷۰۶
 ۷۰۵
 ۷۰۴
 ۷۰۳
 ۷۰۲
 ۷۰۱
 ۷۰۰
 ۶۹۹
 ۶۹۸
 ۶۹۷
 ۶۹۶
 ۶۹۵
 ۶۹۴
 ۶۹۳
 ۶۹۲
 ۶۹۱
 ۶۹۰
 ۶۸۹
 ۶۸۸
 ۶۸۷
 ۶۸۶
 ۶۸۵
 ۶۸۴
 ۶۸۳
 ۶۸۲
 ۶۸۱
 ۶۸۰
 ۶۷۹
 ۶۷۸
 ۶۷۷
 ۶۷۶
 ۶۷۵
 ۶۷۴
 ۶۷۳
 ۶۷۲
 ۶۷۱
 ۶۷۰
 ۶۶۹
 ۶۶۸
 ۶۶۷
 ۶۶۶
 ۶۶۵
 ۶۶۴
 ۶۶۳
 ۶۶۲
 ۶۶۱
 ۶۶۰
 ۶۵۹
 ۶۵۸
 ۶۵۷
 ۶۵۶
 ۶۵۵
 ۶۵۴
 ۶۵۳
 ۶۵۲
 ۶۵۱
 ۶۵۰
 ۶۴۹
 ۶۴۸
 ۶۴۷
 ۶۴۶
 ۶۴۵
 ۶۴۴
 ۶۴۳
 ۶۴۲
 ۶۴۱
 ۶۴۰
 ۶۳۹
 ۶۳۸
 ۶۳۷
 ۶۳۶
 ۶۳۵
 ۶۳۴
 ۶۳۳
 ۶۳۲
 ۶۳۱
 ۶۳۰
 ۶۲۹
 ۶۲۸
 ۶۲۷
 ۶۲۶
 ۶۲۵
 ۶۲۴
 ۶۲۳
 ۶۲۲
 ۶۲۱
 ۶۲۰
 ۶۱۹
 ۶۱۸
 ۶۱۷
 ۶۱۶
 ۶۱۵
 ۶۱۴
 ۶۱۳
 ۶۱۲
 ۶۱۱
 ۶۱۰
 ۶۰۹
 ۶۰۸
 ۶۰۷
 ۶۰۶
 ۶۰۵
 ۶۰۴
 ۶۰۳
 ۶۰۲
 ۶۰۱
 ۶۰۰
 ۵۹۹
 ۵۹۸
 ۵۹۷
 ۵۹۶
 ۵۹۵
 ۵۹۴
 ۵۹۳
 ۵۹۲
 ۵۹۱
 ۵۹۰
 ۵۸۹
 ۵۸۸
 ۵۸۷
 ۵۸۶
 ۵۸۵
 ۵۸۴
 ۵۸۳
 ۵۸۲
 ۵۸۱
 ۵۸۰
 ۵۷۹
 ۵۷۸
 ۵۷۷
 ۵۷۶
 ۵۷۵
 ۵۷۴
 ۵۷۳
 ۵۷۲
 ۵۷۱
 ۵۷۰
 ۵۶۹
 ۵۶۸
 ۵۶۷
 ۵۶۶
 ۵۶۵
 ۵۶۴
 ۵۶۳
 ۵۶۲
 ۵۶۱
 ۵۶۰
 ۵۵۹
 ۵۵۸
 ۵۵۷
 ۵۵۶
 ۵۵۵
 ۵۵۴
 ۵۵۳
 ۵۵۲
 ۵۵۱
 ۵۵۰
 ۵۴۹
 ۵۴۸
 ۵۴۷
 ۵۴۶
 ۵۴۵
 ۵۴۴
 ۵۴۳
 ۵۴۲
 ۵۴۱
 ۵۴۰
 ۵۳۹
 ۵۳۸
 ۵۳۷
 ۵۳۶
 ۵۳۵
 ۵۳۴
 ۵۳۳
 ۵۳۲
 ۵۳۱
 ۵۳۰
 ۵۲۹
 ۵۲۸
 ۵۲۷
 ۵۲۶
 ۵۲۵
 ۵۲۴
 ۵۲۳
 ۵۲۲
 ۵۲۱
 ۵۲۰
 ۵۱۹
 ۵۱۸
 ۵۱۷
 ۵۱۶
 ۵۱۵
 ۵۱۴
 ۵۱۳
 ۵۱۲
 ۵۱۱
 ۵۱۰
 ۵۰۹
 ۵۰۸
 ۵۰۷
 ۵۰۶
 ۵۰۵
 ۵۰۴
 ۵۰۳
 ۵۰۲
 ۵۰۱
 ۵۰۰
 ۴۹۹
 ۴۹۸
 ۴۹۷
 ۴۹۶
 ۴۹۵
 ۴۹۴
 ۴۹۳
 ۴۹۲
 ۴۹۱
 ۴۹۰
 ۴۸۹
 ۴۸۸
 ۴۸۷
 ۴۸۶
 ۴۸۵
 ۴۸۴
 ۴۸۳
 ۴۸۲
 ۴۸۱
 ۴۸۰
 ۴۷۹
 ۴۷۸
 ۴۷۷
 ۴۷۶
 ۴۷۵
 ۴۷۴
 ۴۷۳
 ۴۷۲
 ۴۷۱
 ۴۷۰
 ۴۶۹
 ۴۶۸
 ۴۶۷
 ۴۶۶
 ۴۶۵
 ۴۶۴
 ۴۶۳
 ۴۶۲
 ۴۶۱
 ۴۶۰
 ۴۵۹
 ۴۵۸
 ۴۵۷
 ۴۵۶
 ۴۵۵
 ۴۵۴
 ۴۵۳
 ۴۵۲
 ۴۵۱
 ۴۵۰
 ۴۴۹
 ۴۴۸
 ۴۴۷
 ۴۴۶
 ۴۴۵
 ۴۴۴
 ۴۴۳
 ۴۴۲
 ۴۴۱
 ۴۴۰
 ۴۳۹
 ۴۳۸
 ۴۳۷
 ۴۳۶
 ۴۳۵
 ۴۳۴
 ۴۳۳
 ۴۳۲
 ۴۳۱
 ۴۳۰
 ۴۲۹
 ۴۲۸
 ۴۲۷
 ۴۲۶
 ۴۲۵
 ۴۲۴
 ۴۲۳
 ۴۲۲
 ۴۲۱
 ۴۲۰
 ۴۱۹
 ۴۱۸
 ۴۱۷
 ۴۱۶
 ۴۱۵
 ۴۱۴
 ۴۱۳
 ۴۱۲
 ۴۱۱
 ۴۱۰
 ۴۰۹
 ۴۰۸
 ۴۰۷
 ۴۰۶
 ۴۰۵
 ۴۰۴
 ۴۰۳
 ۴۰۲
 ۴۰۱
 ۴۰۰
 ۳۹۹
 ۳۹۸
 ۳۹۷
 ۳۹۶
 ۳۹۵
 ۳۹۴
 ۳۹۳
 ۳۹۲
 ۳۹۱
 ۳۹۰
 ۳۸۹
 ۳۸۸
 ۳۸۷
 ۳۸۶
 ۳۸۵
 ۳۸۴
 ۳۸۳
 ۳۸۲
 ۳۸۱
 ۳۸۰
 ۳۷۹
 ۳۷۸
 ۳۷۷
 ۳۷۶
 ۳۷۵
 ۳۷۴
 ۳۷۳
 ۳۷۲
 ۳۷۱
 ۳۷۰
 ۳۶۹
 ۳۶۸
 ۳۶۷
 ۳۶۶
 ۳۶۵
 ۳۶۴
 ۳۶۳
 ۳۶۲
 ۳۶۱
 ۳۶۰
 ۳۵۹
 ۳۵۸
 ۳۵۷
 ۳۵۶
 ۳۵۵
 ۳۵۴
 ۳۵۳
 ۳۵۲
 ۳۵۱
 ۳۵۰
 ۳۴۹
 ۳۴۸
 ۳۴۷
 ۳۴۶
 ۳۴۵
 ۳۴۴
 ۳۴۳
 ۳۴۲
 ۳۴۱
 ۳۴۰
 ۳۳۹
 ۳۳۸
 ۳۳۷
 ۳۳۶
 ۳۳۵
 ۳۳۴
 ۳۳۳
 ۳۳۲
 ۳۳۱
 ۳۳۰
 ۳۲۹
 ۳۲۸
 ۳۲۷
 ۳۲۶
 ۳۲۵
 ۳۲۴
 ۳۲۳
 ۳۲۲
 ۳۲۱
 ۳۲۰
 ۳۱۹
 ۳۱۸
 ۳۱۷
 ۳۱۶
 ۳۱۵
 ۳۱۴
 ۳۱۳
 ۳۱۲
 ۳۱۱
 ۳۱۰
 ۳۰۹
 ۳۰۸
 ۳۰۷
 ۳۰۶
 ۳۰۵
 ۳۰۴
 ۳۰۳
 ۳۰۲
 ۳۰۱
 ۳۰۰
 ۲۹۹
 ۲۹۸
 ۲۹۷
 ۲۹۶
 ۲۹۵
 ۲۹۴
 ۲۹۳
 ۲۹۲
 ۲۹۱
 ۲۹۰
 ۲۸۹
 ۲۸۸
 ۲۸۷
 ۲۸۶
 ۲۸۵
 ۲۸۴
 ۲۸۳
 ۲۸۲
 ۲۸۱
 ۲۸۰
 ۲۷۹
 ۲۷۸
 ۲۷۷
 ۲۷۶
 ۲

ÖZGEÇMİŞ

1976 yılında Güney Azerbaycan'ın (İran Azerbaycanı'nın) Hoy şehrinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Fars dilinde Hoy'da bitirdikten sonra 1996'dan itibaren mahalli basında yazarlık yaptı ve Ankara TÖMER'de 1 yıl Türk Dili eğitimi aldıktan sonra, 2001 yılında İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda yüksek öğrenimine başladı. 2005 yılında adı geçen bölümden mezun oldu. 2006 yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü'nde Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Türk Dili Bölümü'nde yüksek lisansa başladı. 2006'dan itibaren Doğu Dilleri Enstitüsü'nde Fars Dili, Osmanlı Türkçesi ve Çağdaş Türkçe okutmanı olarak çalışmaktadır.